

154. Tiistaina 1 päivänä joulukuuta 1998

kello 14

Päiväjärjestys

Ilmoituksia

Kolmas käsittely

1) Hallituksen esitys laiksi eräiden valtion oppilaitoskiinteistöjen luovuttamisesta yksityisille ammatillisen koulutuksen järjestäjille 6004

Hallituksen esitys 213/1998 vp
Valtiovarainvaliokunnan mietintö 49/1998 vp

2) Lakialoite laeiksi edustajanpalkkios-
ta annetun lain 6 §:n ja tuloverolain 70 §:n
muuttamisesta

Lakialoite laiksi edustajanpalkkiosta
annetun lain 1 b §:n muuttamisesta ”

Lakialoite 120, 121/1998 vp
Valtiovarainvaliokunnan mietintö 50/1998
vp

3) Hallituksen esitys laiksi evankelis-lu-
terilaisen kirkon virkaehtosopimuksista
annetun lain 3 ja 6 §:n muuttamisesta 6005

Hallituksen esitys 215/1998 vp
Hallintovaliokunnan mietintö 13/1998 vp

4) Hallituksen esitys laiksi tilastolain
muuttamisesta ”

Hallituksen esitys 175/1998 vp
Hallintovaliokunnan mietintö 14/1998 vp

5) Hallituksen esitys laiksi kalastuslain
88 §:n muuttamisesta 6005

Hallituksen esitys 111/1998 vp
Maa- ja metsätalousvaliokunnan mietintö
12/1998 vp

6) Hallituksen esitys eräiden opetustoin-
ta koskevien lakien muuttamisesta ”

Hallituksen esitys 150/1998 vp
Sivistysvaliokunnan mietintö 13/1998 vp

7) Hallituksen esitys laiksi opiskelija-
valintarekisteristä ja ylioppilastutkintore-
kisteristä sekä siihen liittyviksi laeiksi 6008

Hallituksen esitys 59/1998 vp
Sivistysvaliokunnan mietintö 14/1998 vp

8) Hallituksen esitys laiksi kansaneläke-
laissa säädettyjen eläkkeiden ja avustusten
sitomisesta elinkustannuksiin annetun lain
1 a §:n muuttamisesta sekä eräiksi siihen
liittyviksi laeiksi ”

Hallituksen esitys 141/1998 vp
Sosiaali- ja terveystieteiden valiokunnan mietintö
25/1998 vp
Lakialoite 130/1997 vp, 89/1998 vp

9) Hallituksen esitys laeiksi maatalous-
yrittäjien työterveyshuollon eräiden kus-
tannusten korvaamisesta valtion varoista
annetun lain 1 §:n muuttamisesta ja maata-
lousyrittäjien tapaturmavakuutuslain
muuttamisesta 6036

Hallituksen esitys 232/1998 vp
Sosiaali- ja terveystieteiden valiokunnan mietintö
27/1998 vp

10) Hallituksen esitys laeiksi arvo-
osuusjärjestelmästä annetun lain ja eräiden
siihen liittyvien lakien muuttamisesta 6036

Hallituksen esitys 127/1998 vp
Talousvaliokunnan mietintö 24/1998 vp

11) Hallituksen esitys laiksi sähkömark-
kinalain muuttamisesta 6037

Hallituksen esitys 162/1998 vp
Talousvaliokunnan mietintö 25/1998 vp

12) Hallituksen esitys laeiksi kemikaali-
lain ja räjähdysvaarallisista aineista an-
netun lain muuttamisesta 6041

Hallituksen esitys 221/1998 vp
Talousvaliokunnan mietintö 26/1998 vp

13) Hallituksen esitys laiksi asuntojen
korjausavustuksista 6042

Hallituksen esitys 238/1998 vp
Ympäristövaliokunnan mietintö 5/1998 vp

14) Hallituksen esitys laeiksi valtiopäi-
väjärjestyksen ja edustajanpalkkiosta an-
netun lain 1 §:n muuttamisesta „

Hallituksen esitys 190/1998 vp
Perustuslakivaliokunnan mietintö 7/1998
vp
Lakialoite 28/1995 vp, 86/1997 vp

Ainoa käsittely

15) Puhemiesneuvoston ehdotus edus-
kunnan työjärjestyksen muuttamisesta „

Puhemiesneuvoston ehdotus 2/1998 vp
Perustuslakivaliokunnan mietintö 8/1998
vp

16) Hallituksen esitys Brasilialle suun-
nattuun kansainväliseen rahoitusjärjeste-
lyyn osallistumisesta sekä valtion takauk-
sen myöntämisestä Suomen Pankille 6043

Hallituksen esitys 260/1998 vp
Valtiovarainvaliokunnan mietintö 53/1998
vp

Ensimmäinen käsittely

17) Hallituksen esitys laeiksi eräistä vii-
tekoroista sekä korkolain muuttamisesta 6043

Hallituksen esitys 176/1998 vp
Talousvaliokunnan mietintö 27/1998 vp

18) Hallituksen esitys laiksi kuljetusten
alueellisesta tukemisesta annetun lain ku-
moamisesta 6057

Hallituksen esitys 138/1998 vp
Talousvaliokunnan mietintö 28/1998 vp

19) Hallituksen esitys laiksi Vakuutus-
valvontavirastosta ja eräiksi siihen liitty-
viksi laeiksi 6070

Hallituksen esitys 163/1998 vp
Talousvaliokunnan mietintö 29/1998 vp

20) Hallituksen esitys laiksi vakuutus-
yhtiölain muuttamisesta 6072

Hallituksen esitys 226/1998 vp
Talousvaliokunnan mietintö 30/1998 vp

21) Hallituksen esitys laiksi vakuutus-
yhtiölain muuttamisesta ja eräiksi siihen
liittyviksi laeiksi „

Hallituksen esitys 233/1998 vp
Talousvaliokunnan mietintö 31/1998 vp

22) Hallituksen esitys laeiksi eläkesää-
tiölain ja vakuutuslainsäädännön muuttamises-
tä „

Hallituksen esitys 234/1998 vp
Talousvaliokunnan mietintö 32/1998 vp

23) Hallituksen esitys rikoksen johdosta
tapahtuvasta luovuttamisesta Euroopan
unionin jäsenvaltioiden välillä tehdyn
yleissopimuksen eräiden määräysten hy-
väksymisestä ja yksinkertaistetusta menet-
telystä Euroopan unionin jäsenvaltioiden
välillä rikoksen johdosta tapahtuvassa
luovuttamisesta tehdyn yleissopimuksen
eräiden määräysten hyväksymisestä sekä
laiksi rikoksen johdosta tapahtuvasta luo-
vuttamisesta annetun lain muuttamisesta ..

Hallituksen esitys 187/1998 vp
Lakivaliokunnan mietintö 18/1998 vp

24) Hallituksen esitys laiksi ulkomaisten
väliyhteisöjen osakkaiden verotuksesta
annetun lain 2 §:n muuttamisesta 6072

Hallituksen esitys 149/1998 vp
Valtiovarainvaliokunnan mietintö 51/1998
vp

25) Hallituksen esitys laiksi jäteverolain
muuttamisesta 6074

Hallituksen esitys 159/1998 vp
Valtiovarainvaliokunnan mietintö 52/1998
vp
Lakialoite 60/1998 vp

26) Hallituksen esitys laiksi perusope-
tuslain 17 §:n muuttamisesta ”

Hallituksen esitys 261/1998 vp
Sivistysvaliokunnan mietintö 15/1998 vp

27) Lakialoite laeiksi lastensuojelulain
ja eräiden siihen liittyvien lakien muutta-
misesta ”

Lakialoite 142/1998 vp (Virpa Puisto /sd
ym.)
Sosiaali- ja terveystieteiden valiokunnan mietintö
28/1998 vp
Lakialoite 131/1997 vp
Toivomusaloite 276/1997 vp

28) Hallituksen esitys laiksi merimies-
lain muuttamisesta 6079

Hallituksen esitys 235/1998 vp
Työasiainvaliokunnan mietintö 12/1998
vp

L ä h e t e k e s k u s t e l u

29) Hallituksen esitys velkojen mak-
sunsääntöjärjestyksestä annetun lain 4 §:n
muuttamisesta ”

Hallituksen esitys 263/1998 vp

30) Hallituksen esitys laiksi autovero-
lain muuttamisesta 6080

Hallituksen esitys 264/1998 vp

31) Hallituksen esitys laiksi moottori-
ajoneuvoverosta annetun lain muuttami-
sesta 6087

Hallituksen esitys 265/1998 vp

32) Hallituksen esitys laiksi elinkeinotu-
lon verottamisesta annetun lain 5 §:n
muuttamisesta ”

Hallituksen esitys 266/1998 vp

33) Hallituksen esitys laeiksi työvoima-
palvelulain sekä työsuojelun valvonnasta
ja muutoksenhausta työsuojeluasioissa an-
netun lain 21 a ja 25 §:n muuttamisesta ... ”

Hallituksen esitys 267/1998 vp

34) Hallituksen esitys Kansainvälisen
työkonferenssin hyväksymien merenkulki-
joiden työnvälitystä koskevan yleissopi-
muksen ja yksityisiä työnvälitystoimistoja
koskevan yleissopimuksen hyväksymises-
tä 6088

Hallituksen esitys 268/1998 vp

35) Hallituksen esitys laiksi asumistuki-
lain muuttamisesta ”

Hallituksen esitys 269/1998 vp

M i e t i n t ö j e n p ö y d ä l l e p a n o

36) Hallituksen esitys laiksi Valtion
kiinteistölaitoksesta ”

Hallituksen esitys 130/1998 vp
Valtiovarainvaliokunnan mietintö 54/1998
vp

37) Hallituksen esitys vuoden 1998 toi-
seksi lisätalousarvioksi ”

Hallituksen esitys 241/1998 vp
Valtiovarainvaliokunnan mietintö 55/1998
vp
Lisätalousarvioaloite 22—36/1998 vp

38) Hallituksen esitys laeiksi eräistä arvopaperi- ja valuuttakaupan ehdoista annetun lain ja Suomen Pankista annetun lain 7 §:n muuttamisesta 6088

Hallituksen esitys 259/1998 vp
Talousvaliokunnan mietintö 33/1998 vp

Puhetta johtaa toinen varapuhemies Törnqvist.

Nimenhuudossa merkitään poissa oleviksi edustajat Aaltonen, Aura, Elo, Heinonen, Hyssälä, Jaakonsaari, Jäätteenmäki, Kalliomäki, Kanerva I., Kukkonen J., Kurola, Lamminen, Markkula-Kivisilta, Niinistö, Pekkarinen, Pietikäinen S., Ranta-Muotio, Rosendahl, Taina ja Tennilä.

Nimenhuudon jälkeen ilmoittautuvat edustajat Pietikäinen S. ja Pekkarinen.

Ilmoitusasiat:

Lomanpyynnöt

Vapautusta eduskuntatyöstä saavat tästä päivästä virkatehtävien perusteella edustajat Aura, Heinonen, Kalliomäki, Niinistö ja Taina sekä muun synn perusteella edustajat Kurola, Pekkarinen ja Tennilä,
tästä ja huomisesta päivästä virkatehtävien perusteella edustajat Elo ja Jaakonsaari sekä muun synn perusteella ed. Hyssälä sekä
tämän kuun 3 päivään virkatehtävien perusteella edustajat Jäätteenmäki ja muun synn perusteella ed. I. Kanerva.

U-asiat

Toinen varapuhemies: Ilmoitetaan, että 25 päivänä marraskuuta 1998 päivätyllä valtioneuvoston kirjelmällä ovat puhemiehelle saapuneet valtiopäiväjärjestyksen 54 b §:ssä tarkoitettujen Euroopan unionin asiat n:ot U 77—80.

Ilmoitetaan edelleen, että puhemies on tänään toimittanut mainitut asiat käsiteltäviksi suureen valiokuntaan, jolle

asioiden n:ot U 77 ja 78 osalta valtiovarainvaliokunnan sekä

asioiden n:ot U 79 ja 80 osalta valtiovarainvaliokunnan ja maa- ja metsätalousvaliokunnan on annettava lausunto.

Päiväjärjestyksessä olevat asiat:

1) Hallituksen esitys laiksi eräiden valtion oppilaitoskiinteistöjen luovuttamisesta yksityisille ammatillisen koulutuksen järjestäjille

Kolmas käsittely
Hallituksen esitys 213/1998 vp
Valtiovarainvaliokunnan mietintö 49/1998 vp

Toinen varapuhemies: Toisessa käsittelyssä päätetty lakiehdotus voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotus hyväksytään.

Lakiehdotuksen kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Asia on loppuun käsitelty.

2) Lakialoite laeiksi edustajanpalkkiosta annetun lain 6 §:n ja tuloverolain 70 §:n muuttamisesta

Lakialoite laiksi edustajanpalkkiosta annetun lain 1 b §:n muuttamisesta

Kolmas käsittely
Lakialoite 120, 121/1998 vp
Valtiovarainvaliokunnan mietintö 50/1998 vp

Toinen varapuhemies: Toisessa käsittelyssä päätetyt, valtiovarainvaliokunnan mietinnössä lakialoitteiden pohjalta ehdotetut lakiehdotukset voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Kun ensimmäisestä lakiehdotuksesta on päätettävä valtiopäiväjärjestyksen 70 §:ssä säädettyä järjestyksessä ja kun lakiehdotukset asiallisesti muodostavat yhden kokonaisuuden, ehdotan menettäväksi seuraavasti:

Ensimmäinen lakiehdotus katsotaan rauenneeksi, jolle sitä kolmannessa käsittelyssä ole kannattanut vähintään kaksi kolmasosaa annetuista äänistä. Jos ensimmäinen lakiehdotus hyväksytään, katsotaan myös toisen lakiehdotuksen tulleen hyväksytyksi, mutta jos ensimmäinen

lakiehdotus raukeaa, katsotaan myös toisen lakiehdotuksen raukeavan.

Menettelytapa hyväksytään.

Keskustelua ei synny.

Ensimmäinen lakiehdotus hyväksytään yksimielisesti.

Toinen lakiehdotus katsotaan hyväksytyksi.

Lakiehdotusten kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Asia on loppuun käsitelty.

3) Hallituksen esitys laiksi evankelis-luterilaisen kirkon virkaehtosopimuksista annetun lain 3 ja 6 §:n muuttamisesta

Kolmas käsittely
Hallituksen esitys 215/1998 vp
Hallintovaliokunnan mietintö 13/1998 vp

Toinen varapuhemies: Toisessa käsittelyssä päätetty lakiehdotus voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotus hyväksytään.

Lakiehdotuksen kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Asia on loppuun käsitelty.

4) Hallituksen esitys laiksi tilastolain muuttamisesta

Kolmas käsittely
Hallituksen esitys 175/1998 vp
Hallintovaliokunnan mietintö 14/1998 vp

Toinen varapuhemies: Toisessa käsittelyssä päätetty lakiehdotus voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotus hyväksytään.

Lakiehdotuksen kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Asia on loppuun käsitelty.

5) Hallituksen esitys laiksi kalastuslain 88 §:n muuttamisesta

Kolmas käsittely
Hallituksen esitys 111/1998 vp
Maa- ja metsätalousvaliokunnan mietintö 12/1998 vp

Toinen varapuhemies: Toisessa käsittelyssä päätetty lakiehdotus voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotus hyväksytään.

Lakiehdotuksen kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Asia on loppuun käsitelty.

6) Hallituksen esitys eräiden opetustointa koskevien lakien muuttamisesta

Kolmas käsittely
Hallituksen esitys 150/1998 vp
Sivistysvaliokunnan mietintö 13/1998 vp

Toinen varapuhemies: Toisessa käsittelyssä päätetyt lakiehdotukset voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Keskustelu:

Ed. Korteniemi: Arvoisa puhemies! Lakien toisessa käsittelyssä esitin muutoksia toiseen ja kolmanteen lakiin. Eduskunta hylkäsi muutosesitykset.

Toinen lakiesitys sisältää uutena asiana säädökset yrittäjän oppisopimuskoulutuksesta. Keskusta halusi parantaa esitystä siten, että toiselle yritykselle maksetaan työnohjauksesta korvausta aina, kun kuluja on syntynyt. Valitettavasti lakiin jäi muoto "voidaan maksaa", mikä tarkoittaa, että tässä on mahdollisuus käyttää harkintavaltaa toisin kuin muussa oppisopimuskoulutuksessa. Kun kysymys on kuitenkin parannuksesta aikaisempaan lainsäädäntöön, laki tulisi nyt hyväksyä.

Kolmannessa laissa on myös sekä myönteistä että kielteistä. Eräiden kuntien valtionosuuksien maksatuksen lykkääminen vuodesta 1999 vuoteen 2002 on kielteinen asia kuntien kannalta. Tähän lakiin sisältyvien myönteisten esitysten takia kolmas laki tulisi kuitenkin hyväksyä.

Neljäs laki sisältää vain eräiden kansanopistojen ja opintokeskusten valtionosuuksien maksatuksen lykkäämisen vuodesta 1999 vuoteen 2002. Ehdotan neljännen lakiehdotuksen hylättäväksi.

Ed. Vehviläinen: Arvoisa puhemies! Edellä jo ed. Korteniemi selvitti keskustan näemyksiä siitä, miten olisimme halunneet parantaa yrittäjän oppisopimusasia, mutta se ei edennyt toisessa käsittelyssä, joten se jääköön näin.

Mutta kannatan ed. Korteniemen ehdotusta siitä, että neljäs lakiehdotus hylättäisiin. Tämähän tarkoittaa, jos tämä hyväksytään, että lykätään valtionosuuksien maksamista. Kannatan ed. Korteniemen ehdotusta.

Ed. Gustafsson: Arvoisa puhemies! Lain kakkoskäsittelyssä käytiin kohtuullisen vilkas, osin perusteellinenkin keskustelu näistä asioista. Siinä yhteydessä nimenomaan totesin, että sivistysvaliokunta on hyvin vahvasti kiinnittänyt huomiota erityisesti pieniin kouluyksiköihin, jotka kärsivät valtionosuuksien siirtämisestä. Onneksi kuitenkin Suomessa on viisas opetusministeriö, joka hyvin räätälöidyllä työskentelymallilla toimii yhteistyössä oppilaitosten kanssa. Kuten hyvin tiedämme, mitään vakavia vaurioita valtionosuuksien pidättämisistä ja siirtämisistä ei ole seurannut.

Kuitenkin valiokunta halusi mietinnössään todeta ja siihen lisätä, että valiokunta pitää välttämättömänä, että hallitus selvittää mahdollisuudet maksaa suunniteltua nopeammassa aikataulussa loppuerät niille koulutuksen järjestäjille, joille tilanteesta aiheutuu erityistä kohtuutto- muutta tai joille maksettava loppuerä on vähäinen.

Tämä asia on pantu aktiiviseen seurantaamme, jotta vältymme sen kaltaisilta seurauksilta, joista nyt keskustapuolue ilmeisesti ihan vilpittömästi tässä yhteydessä kantaa huolta. Mutta lain hylkääminen ei ole tarpeellista eikä tarkoituksenmukaista.

Ed. Aittoniemi: Rouva puhemies! Ed. Gustafssonille: keskusta on aina vilpiton.

Mitä tulee itse asiaan, niin lain toisessa käsittelyssä puutuvin yrittäjien oppisopimuskoulutuk-

seen ja ihmettelin, miten se on mahdollista. Ymmärrän, että yrittäjä voi olla oppisopimuskoulutuksessa toisen yrittäjän yrityksessä, mutta sitä, että yrittäjä on oppisopimuskoulutuksessa omassa yrityksessään, en jaksanut ymmärtää. Kyselin siihen viisailta kansanedustajilta selvitystä, mutta sitä en saanut. Omissa pienissä aivoissani yritin miettiä ja pääsin siihen käsitykseen, että toki se on mahdollista, jos joku ostaa yrityksen, josta ei tiedä tuon taivaallista, ja alkaa yrittää yrityksen kanssa, niin totta kai hänen on mentävä oppisopimuskoulutukseen omassa yrityksessään, jotta hän voisi sitä yritystä jollakin tavalla johtaa. Muuta selvitystä asiaan ei ole keksitty, ja koko päätös on täysin naurettava. Eihän kukaan yrittäjä voi olla oppisopimuskoulutuksessa omassa yrityksessään. Siitä huolimatta totta kai nykyaikana, tietoliikenteen aikana, yrittäjä tarvitsee koulutusta.

Olen vähän sitä mieltä, että sellaisia päätöksiä ei eduskunnassa pitäisi tehdä, joita kansanedustajat eivät itsekään ymmärrä, vaikka ne kohta tulisivatkin jostakin Lipposen hallituksen taholta. Sanon tämän nyt kolmannessa käsittelyssä vielä uudelleen.

Ed. Ala-Harja: Arvoisa puhemies! Ed. Korteniemi ja nyt myös ed. Aittoniemi nostivat esiin oppisopimuksen. Ed. Korteniemi sanoi, että keskusta on parantanut lakia, ja olisi halunnut, että lakiin tulee merkintä, että on aina maksettava korvausta toiselle yritykselle, joka osallistuu yrittäjän oppisopimuskoulutukseen. Kuitenkin lain henki on se ja myös valiokunta oli sitä mieltä, että on hyvä, että voidaan sopia, että korvaus maksetaan sopimuksen mukaan.

Siitä, mitä ed. Aittoniemi esitti, aivan lyhyesti haluan kertoa, että kysymyksessä on yrittäjän oppisopimus, jossa yrittäjä tekee oppilaitoksen kanssa sopimuksen, jota kautta hänelle järjestetään teoriaopetus ja myös tulee valvontaa omassa yrityksessä tapahtuvaan harjoitteluun niin sanotusti. Siinä hänellä olisi hyvä olla toinen yrittäjä tutorina eli neuvojana, ja tälle toiselle yrittäjälle maksetaan. Tätä kautta yrittäjä voisi suorittaa oppisopimuksen ammattitutkintona ja se vastaisi muitakin ammattitutkintoja. Minusta tämä on erinomainen tapa ja mahdollisuus yrittäjille lisätä tietoaan juuri niiltä aloilta, joilta yrittäjä sitä tarvitsee. Tämä ei ole mitenkään hämmästyttävä koulumuoto, päinvastoin.

Ed. Tykkyläinen: Arvoisa puhemies! Mitä tulee yrittäjien oppisopimuskoulutukseen,

mielestäni se on hyvä muutosehdotus, koska kyllähän muuttuvassa työelämässä tarvitaan myös yrittäjien koulutusta. Siinä mielessä yrittäjä voi myös suorittaa oppisopimuskoulutuksen oman yrityksensä yhteydessä ja saa tarvittavat tiedot yritystoiminnan kehittämiseen, jotta yleensäkin yritykset voisivat menestyä, ihan lyhyesti näin.

Sen sijaan kiinnitän huomiota hylkäysehdotukseen, jossa käsiteltiin myös sivistysjärjestöjä ja niiden valtionosuusmaksatuksia liittyen opintokeskuksiin. Mielestäni valiokunnan mietintö oli jälkirahoituksista niin vahva, että se on riittävä. Uskon siihen, että hallitus tulee myös hoitamaan maksatukset järjestykseen. Sen johdosta tietenkin voidaan sanoa, että politiikkaa voi tehdä näissäkin asioissa mutta se saattaa olla joskus vaarallista. Toivottavasti asia ei hankaloidu järjestöille sillä tavalla, että ne joutuvat jollakin tavalla vaikeuksiin, etteivät saa rahoitusta ollenkaan, mutta oppositio varmaan kantaa myös tämän huolen.

Ed. Korteniemi: Arvoisa rouva puhemies! Ed. Ala-Harjan puheenvuoron johdosta totean, että me yritimme saada parannuksia lain toisessa käsittelyssä ja niistä äänestettiin. Emme onnistuneet. Mutta kun kuitenkin näemme itse lain hyväksi, niin mielestämme se on nyt syytä hyväksyä.

Mitä tulee neljanteen lakiin, joka koskee pieniä valtionosuuksia, siinä on kysymys kansanopistojen osalta yhteensä noin miljoonasta markasta. Samoin miljoonasta markasta on kysymys opintokeskusten osalta. Nämä valtionosuudet koskevat menoja, jotka ovat syntyneet jo ennen vuotta 94, eli ei ole minusta mitään perusteita siihen, että nyt vielä vuonna 98 edelleen lykätään hämärään tulevaisuuteen maksatuksia. Kuitenkin nämä valtionosuudet ovat juuri näille kansanopistoille ja samoin opintokeskuksille ääretömän tärkeitä.

Ed. Aittoniemi: Rouva puhemies! Tämä on taatusti viimeinen puheenvuoro tässä asiassa minun osaltani.

Ed. Ala-Harjalle kiitos ja kunnia siitä, että hän yritti selvittää yrittäjien oppisopimuskoulutusta ja vastasikin siihen toiseen puoleen eli siihen, että yrittäjä on oppilaana toisen henkilön yrityksessä, jolle oppilaitos antaa koulutustukea. Minä ymmärrän tämän asian hyvin. Mutta että yrittäjä on omassa yrityksessään oppisopimuskoulutuksessa, se on käytännössä mahdottomuus, koska voi

kai hän sitä koulutusta saada tässä oppilaitoksessa ja kursseilla muutenkin. Ei tätä pysty kukaan selittämään. Painukoon silloin suomalaiseen lainsäädäntöön mustaksi laikaksi, jolla koskaan ei ole mitään merkitystä. Onhan täällä sellaisia aikaisemminkin tehty.

Ed. Ala-Harja: Arvoisa puhemies! Ed. Aittoniemi ymmärsi kyllä asian ainakin osittain oikein. Nimittäin tässä on kyllä kysymys siitä, että yrittäjä voi suorittaa oppisopimuskoulutuksen harjoittelun omassa yrityksessään, mutta hänellä on siinä työnohjaaja, mentor, joka on toinen yrittäjä mieluummin, mutta voi olla myös sellainen opettaja, jolla on yritykokemusta. Siinä mielessä tämä yleinen oppisopimuskoulutus, joka tehdään työnantajan ja oppilaan taikka koulun välillä, on toisenlainen.

Tässä toteutetaan samaa periaatetta, mutta yrittäjän lähtökohdista. Hänelle tehdään ohjelma siitä, miten tämä ammattitutkinto suoritetaan, mitä teoriatietoja siinä tarvitaan ja mitä harjoittelua. Tämä pyritään tarjoamaan sellaisille nuorille yrittäjille tai sellaisille yrittäjän perheenjäsenille, jotka ovat perustamassa tai laajentamassa yritystään, joten tämä on mielestäni erittäin hyvä uusi avaus uuteen mahdollisuuteen. Samoin nekin yrittäjät, jotka muita kouluttavat, pääsevät myös koulutukseen. Voin antaa vielä ihan lisäopetusta ed. Aittoniemelle, jos hän ei vielä kukaan ymmärtänyt.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Toinen varapuhemies: Keskustelussa on ed. Korteniemi ed. Vehviläisen kannattamana ehdottanut, että neljäs lakiehdotus hylättäisiin.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Ensimmäinen, toinen ja kolmas lakiehdotus hyväksytään.

Toinen varapuhemies: Nyt on päätettävä neljännen lakiehdotuksen hyväksymisestä tai hylkäämisestä.

Äänestys ja päätös:

Joka hyväksyy neljännen lakiehdotuksen, äänestää "jaa"; jos "ei" voittaa, on lakiehdotus hylätty.

Toinen varapuhemies: Ilmoitan, että pöytäkirjaan merkitään, miten kukin edustaja on äänestänyt.

”Jaa” äänestävät seuraavat edustajat:

Ala-Harja, Alho, Andersson C., Andersson J., Anttila U., Antvuori, Backman, Biaudet, Brax, Bremer, Bryggare, Dromberg, Filatov, Gustafsson, Haatainen, Halonen, Hassi, Hellberg, Helle, Holopainen, Huotari, Hurskainen, Huttu-Juntunen, Huutola, Hämäläinen, Ihamäki, Immonen, Jansson, Juurola, Järvenpää, Kaarilahti, Kallio, Kanerva S., Kantalainen, Karjalainen, Karpio, Kautto, Kekkonen, Kiljunen, Knaapi, Korhonen M., Korhonen R., Koski V., Koskinen H., Koskinen Jari, Koskinen Johannes, Koskinen M., Krohn, Kuosmanen, Laakso, Laaksonen, Lahtela, Laine, Laitinen, Lapiolahti, Lax, Lekman, Leppänen P., Lindroos, Lipponen, Luhtanen, Löf, Malm, Markkula M., Mertjärvi, Metsämäki, Mikkola, Mähönen, Mönkäre, Nurmi, Nyby, Ojala A., Ojala R., Olin, Partanen, Peltomo, Perho, Pietikäinen M., Pohjola M., Pohjola T., Polvi, Prusti, Puisto, Pulliainen, Pykäläinen, Rajamäki, Rantanen, Rask, Rimmi, Rinne, Roos, Saarinen, Saarnio, Sasi, Savela, Siimes O., Sjöblom, Skinnari, Soininvaara, Tahvanainen, Tiilikainen, Tiuri, Tiusanen, Tulonen, Tuomioja, Tykkyläinen, Uotila, Vartiainen, Vehkaoja, Viitamies, Viitanen, Viljamaa, Vokkolainen, Vähänäkki, Wahlström, Wideroos ja Zyskiewicz.

”Ei” äänestävät seuraavat edustajat:

Aittoniemi, Ala-Nissilä, Alaranta, Aula, Huuhtanen, Isohookana-Asunmaa, Juhantalo, Järvilahti, Jääskeläinen, Kalli, Kankaanniemi, Karjula, Kempainen, Kiviniemi, Koistinen, Komi, Korkea-aho, Korteniemi, Koski M., Kuisma, Kuoppa, Kääriäinen, Leppänen J., Liikkonen, Lindqvist, Lämsä, Manninen, Myllyniemi, Mölsä, Pehkonen, Penttilä, Pesälä, Puhjo, Rehn, Rehula, Ryhänen, Räsänen, Saapunki, Saari, Smeds, Suhola, Takkula, Tarkka, Vanhanen, Vehviläinen, Veteläinen, Vihriälä, Virtanen, Vistbacka, Vuorensola ja Väistö.

Poissa äänestyksestä ovat seuraavat edustajat:

Aaltonen, Aho, Aura, Elo, Enestam, Heinonen, Hyssälä, Itälä, Jaakonsaari, Jätteenmäki, Kalliomäki, Kallis, Kanerva I., Karhunen, Kok-

konen, Kukkonen J., Kurola, Lamminen, Lapintie, Lehtosaari, Lindén, Markkula-Kivisilta, Niinistö, Norrback, Pekkarinen, Pietikäinen S., Ranta-Muotio, Rosendahl, Taina, Tennilä ja Törnqvist.

Toinen varapuhemies: Äänestyksessä on annettu 117 jaa- ja 51 ei-ääntä; poissa 31. (Ään. 1)

Eduskunta on hyväksynyt neljännen lakiehdotuksen.

Lakiehdotusten kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Asia on loppuun käsitelty.

7) Hallituksen esitys laiksi opiskelijavalintarekisteristä ja ylioppilastutkintorekisteristä sekä siihen liittyviksi laeiksi

Kolmas käsittely
Hallituksen esitys 59/1998 vp
Sivistysvaliokunnan mietintö 14/1998 vp

Toinen varapuhemies: Toisessa käsittelyssä päätetyt lakiehdotukset voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotukset hyväksytään.

Lakiehdotusten kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Asia on loppuun käsitelty.

8) Hallituksen esitys laiksi kansaneläkelaisissa säädettyjen eläkkeiden ja avustusten sitomisesta elinkustannuksiin annetun lain 1 a §:n muuttamisesta sekä eräiksi siihen liittyviksi laeiksi

Kolmas käsittely
Hallituksen esitys 141/1998 vp
Sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö 25/1998 vp
Lakialoite 130/1997 vp, 89/1998 vp

Toinen varapuhemies: Toisessa käsittelyssä päätetyt, hallituksen esitykseen sisältyvät lakiehdotukset voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Keskustelu:

Ed. Manninen: Arvoisa rouva puhemies! Kysymys on kansaneläkelain muutoksesta, jolla hallitus edelleen jatkaa epäoikeudenmukaista kansaneläkkeen pohjaosan leikkausta. Tämä leikkaus koskee noin 400 000:ta kansalaista, joista noin 100 000:lta leikataan pohjaosaa jo toiseen kertaan. Sen lisäksi tähän liittyy myös huononnuksia kansaneläkettä ja leskenlakettä koskeviin lakeihin, koska tämän lain tai erillisten siellä olevien lakien mukaan tapaturman tai liikennevahingon perusteella kuntoutusajalta maksettavat korvaukset otetaan huomioon kansaneläkettä, perhe-eläkelain mukaista leskenlakettä ja eläkkeensaajien asumistukea määrättäessä. Samoin myös leskenlakettä ja eläkkeensaajien asumistukea määrättäessä otetaan huomioon kotihoidon tuki ja työvoimapolitiittinen aikuiskoulutustuki.

Jotta nämä muut huononnuksiset eivät toteutuisi, ehdotan, että kolmas ja neljäs lakiehdotus hylätään.

Kansaneläkkeen pohjaosan leikkauksen osalta ehdotan, että eduskunta hyväksyisi seuraavan lausuman:

”Eduskunta edellyttää, että hallitus valmistee lakiesityksen, jolla kansaneläkkeen pohjaosan leikkaus pysäytetään 1.1.2000 alkaen.”

Ed. Aittoniemi: Rouva puhemies! Kansaneläkkeen pohjaosasta on jäljellä 1.1.2000 vähän toistasataa markkaa. Jos vertaa sitä siihen, mistä lähdettiin, kun kansaneläkkeen pohjaosaa alettiin leikata, niin kyllä tämä ed. Mannisenkin esitys, niin hyvää tarkoittava kuin se on, ja toki tämä ei ole keskustasta kiinni vaan nykyisestä hallituksesta, aika myöhäissyntyinen on. Tulee melkein mieleen Mannerheimin kuuluisat lausahdukset, joita hänen väitetään sodan aikaan sanoneen, että kun paljon on mennyt, niin menkööt loputkin.

En halua tätä osoittaa negatiivisena eläkeläisten suuntaan, mutta jos vuonna 2000 tämä leikkaus pysäytetään, eihän siinä ole jäljellä enää mitään tästä kansaneläkkeen pohjaosasta, jos leikkaus pysäytetään tai ei. Haluan osoittaa vain, miten surkeata tämän hallituksen politiikka tässä asiassa on ollut. Kansaneläkeläisten käteen jäävä osuus tietyissä tulorajoissa on selkeästi, väitetään mitä väitetään, pudonnut näin vuosien aikana.

Koska siellä näyttää ed. Lämsä pyytäneen puheenvuoron, hän ilmeisesti kannattaa ed. Manni-

sen esitystä, en viitsi ottaa tätä kunniaa häneltä pois, vaikka siinä nyt olisi erinomainen mahdollisuus välistävetoon.

Ed. Püstö: Arvoisa puhemies! Haluan sosiaali- ja terveysvaliokunnan puheenjohtajana tuoda julki, että valiokunnan yksimielisessä mietinnössä on lausuma, joka hyvin tarkasti vastaa ed. Mannisen tekemää ponsiesitystä.

Ed. Vehkaja: Arvoisa rouva puhemies! Todella on niin, että valiokunnan mietinnössä on ponsi, jossa taloudellisen tilanteen parannuttua toivotaan, että kansaneläkkeen pohjaosan vähentäminen pysäytetään. Kun tätä asiaa valmisteltiin valiokunnassa, keskustelun ytimenä oli nimenomaan se, että kun aika tästä eteenpäin tullaan käyttämään seuraavan hallitusohjelman muotoiluun, meillä on hyvin yksituumainen ajatus siitä, että hallitusohjelman yhteydessä eläkkeensaajien ja eläkeläisten kysymykset otettaisiin nyt ihan uudella tavalla esille. Tämä meidän muotoilumme pitää sisällään myös ed. Mannisen ponsiehdotuksen, eli siitä jää oikeastaan jäljelle vain se, että hän käy joulukalaa onkimassa tämän oman pontensa kanssa.

Ed. Lämsä: Arvoisa puhemies! Kun ed. Aittoniemi siirsi minulle kannatuspuheenvuoron tehtävän, ensinnäkin kannatan ed. Mannisen tekemiä ehdotuksia sekä kolmannen ja neljännen lakiehdotuksen hylkäämisen että lausuman osalta.

On totta, että tässä ei hyvin paljon tähteeksi jää tuosta pohjaosasta, mutta voisi sanoa näin, että pelastetaan, mitä pelastettavissa on. Tärkeintä olisi kuitenkin saada tämä leikkaus pysähtymään. Se on meillä ollut periaatteellinen kysymys, ja toisaalta se antaa mahdollisuuden kuitenkin korjata tuota hankalaa tilannetta. Jos se kokonaan sieltä poistuu, jokainen tiedämme, että sen palauttaminen on erittäin vaikeaa.

Ed. Manninen: Arvoisa rouva puhemies! Ed. Aittoniemen puheenvuoron johdosta totean, että Suomen keskusta ja keskustalaiset jäsenet sosiaalivaliokunnassa ovat johdonmukaisesti jokaisessa yhteydessä vastustaneet kansaneläkkeen pohjaosan leikkausta. (Eduskunnasta: Myös viime hallituskaudella?) — Myös viime hallituskaudella vastustimme pohjaosan leikkausta, jota esitettiin, mutta kun vasemmistoliitto ja sosialidemokraatit tulivat hallitukseen, sen jälkeen se heti leikattiin. Asia on sillä tavalla, että

myös toisessa käsittelyssä vastustimme leikkausta. Enää on ainoa mahdollisuus esittää leikkauksen lopettamista vuoden 2000 alusta.

Mitä tulee ed. Vehkaojan mainintaan, valiokunnan ponsi on niin löysä, että se on aivan sama kuin tuuli huulia heiluttelisi.

Ed. S. Pietikäinen merkitään läsnä olevaksi.

Ed. A u l a : Arvoisa puhemies! Tämän lakiesityksen käsittelyn kohdalla ed. Mannisen lausumaesitys on aivan perusteltu, koska tämän lakiehdotuksen osaltahan sisältö on toisessa käsittelyssä ratkaistu toisella tavalla kuin keskusta olisi kannattanut. Valiokunnan mietintö tämän ponnien osalta on lievempi, kuten tuli esille. Ed. Mannisen ehdotus antaa selvemmat terveiset ja evästyksiset seuraavalle eduskunnalle siitä, että kansaneläkkeen pohjaosan leikkaaminen on pysäytettävä. Tähän tavoitteeseen keskusta on laajemminkin valmis sitoutumaan.

Ensi vuoden tilanteeseen voidaan tässä talossa vielä vaikuttaa, kun käsittelyyn tulee ensi vuoden budjetti. Siinä asianomaisen momentin, määrärahan kohdalla eduskunta voi vielä ylimääräisenä lisäyksenä lisätä sen rahausuman, joka tarvitaan kansaneläkkeen pohjaosan maksamiseen täysimääräisenä ensi vuonna. Esitänkin edustajien harkittavaksi sen, että jos tähän asiaan on halua vaikuttaa, se voidaan vielä täällä tehdä ennen joulua. Joka tapauksessa on varmuuden vuoksi hyvä hyväksyä tämä ed. Mannisen ponsi, joka koskee vuotta 2000.

Ed. K a n k a a n n i e m i : Arvoisa puhemies! Pienimpien kansaneläkkeiden tasokorotuksen aika olisi varmasti jo, mutta tässä ollaan vielä leikkaamassa näitä eläkkeitä (Eduskunnasta: Ei pienempiä!) — ei toki kaikkein pienempiä, mutta suunta on kuitenkin selvä. — Pohjaosan leikkauksen pysäyttäminen olisi perusteltua kyllä siinäkin syystä, että näin säilytettäisiin koko kansaneläkejärjestelmän kansanvakuutusjärjestelmän luonne, joka on sinänsä tärkeä periaatteellisenkin kysymys.

Talous tässä maassa on kohentunut ja kohen- tuu yhä. Tästä talouskasvun jakamisesta on nyt kysymys. Eläkeläisille ei siitä siivua anneta. Voi- kin kysyä valiokunnan mietinnössä olevaan lau- sumaan viitaten, kuinka paljon esimerkiksi vas- semmistopuolueiden mielestä taloudellisen tilan- teen pitää parantua, ennen kuin siitä annetaan

edes pieni osuus pienempien eläkkeiden varassa eläville ihmisille.

Ed. K u o p p a : Arvoisa puhemies! Kansan- eläkkeen pohjaosan leikkaus kohdistuu pääosin keskipalkkaa saaviin teollisuustyöntekijöihin eli SAK:laiseen jäsenkenttään, kun tarkastellaan, mistä eläkepalkka on laskettu. Tämä eläkehän on 5 000 markan kahta puolta sen mukaan, onko perheellinen vai perheetön eläkkeensaaja kysy- myksessä. Näin ollen ei voida puhua mistään kovin suuria eläkkeitä saavista ihmisistä. Viime vuonna ensi kerran keskieläkkeen reaaliarvo on laskenut. Tätäkin taustaa vasten olisi perustel- tua, että viimeinkin edes pysäytettäisiin kansan- eläkkeen leikkaus, jotta kansanvakuutusluonne säilyisi.

Ed. Aittoniemi vähätteli täällä 171:tä mark- kaa, joka siinä jää jäljelle. Se on eläkeläisille kuitenkin varsin suuri raha kaikesta huolimatta, vaikka se ei kansanedustajista varmasti kovin suurelta rahalta tunnu.

Mielestäni kansaneläkkeen leikkauksen aloit- taminen oli virhe ja virheellinen ratkaisu. Sitä taustaa vasten ehdottomasti kansaneläkkeen leikkaus tulisi pysäyttää ja säilyttää edes tämä osa, joka tällä kertaa tähän jää.

Valiokunnan mietinnössä on ponsi, mutta se edellyttää kyllä todella, että taloudellinen tilanne muuttuu sellaiseksi, että voidaan kansanelä- keen leikkaus keskeyttää. Ikävä kyllä, juuri kos- kaan tässä maassa ei sellaista tilannetta taloudel- lisesti ole ollut, että köyhille voitaisiin merkittä- västi etuuksia lisätä.

Ed. G u s t a f s s o n : Arvoisa puhemies! En tiedä, mitä ed. Kankaanniemi tapahtunut, mutta se on positiivista, mitä on tapahtunut, kun hän irtaantui kepun työreformista. Luin siitä leh- destä. Nyt ed. Kankaanniemi puhuu pienten eläkkeiden tasokorotuksen puolesta.

Käytin tätä aasinsiltaa hyödykseni nyt sen ta- kia, että nimenomaan keskustelun avaruus tällä tavalla on ihan tärkeää ja välttämätöntä. Täällä sosiaali- ja terveysvaliokunnan puheenjohtaja jo kertaalleen totesi, että valiokunnan ponsi on ku- takuinkin yksi yhteen ed. Mannisen ponnien kanssa. Ed. Mannista en ymmärrä ollenkaan, kun hän sanoi, ettei ponnella ole mitään merki- tystä, ja sitten hän kuitenkin tosissaan esittää itse täällä pontta. Kai se valiokunnan ponsi nyt sen- tään painavampi on kuin ed. Mannisen ponsi!

Nimenomaan se sitoutuminen, joka valiokun- nan pontteen on tapahtunut, merkitsee sitä, että

toivoisin, että ed. Manninen vetäisi oman esityksensä pois.

Minusta on tärkeää, että tulevissa hallitusohjelmaneuvoitteluissa pannaan tärkeysjärjestykseen ne voimavarat, jotka suomalainen yhteiskunta eläkeläisille voi antaa. Silloin on kaikkein tärkeintä sosiaali- ja terveyspalvelut, ylipäättänsä tärkeiden palvelujen tarjoaminen.

Kuulun myös niihin, joiden mielestä taitettu indeksi on sekä psykologisesti että poliittisesti virheellinen. Toivon, että se on myös vakavasti hallitusneuvotteluissa mukana, mitkä puolueet niissä sitten ovatkin.

Mitä tulee savamaksuun, sen suhteen eduskunnan kanta on myös hyvin selvä. Siinä tulee hyvin nopeasti edetä, jotta se saadaan poistettua.

Ed. M a n n i n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Totean ed. Gustafssonin puheenvuoron johdosta, että valiokunnan ponnassa todetaan: "jos taloudellinen tilanne sallii". Se on todella ihan eri asia kuin määritellä täsmällisesti "vuoden 2000 alusta".

Edelleen totean, että minun käsitykseni mukaan, jos eduskunta hyväksyy ponnin, se on aivan samanarvoinen riippumatta siitä, onko se syntynyt valiokunnan esityksestä vai yksityisen kansanedustajan. Tässä tapauksessa tietysti ei ole kysymys niinkään yksityisestä edustajasta, vaan Suomen keskustan eduskuntaryhmästä, joka on tämän ponnin takana, ja nähdään, onko muissa ryhmissä eläkeläisten ystäviä muuten kuin puheissa.

Ed. V i r t a n e n : Arvoisa puhemies! Kyllä-hän tässä tietysti eläkeläisiä on sorrettu aika rankastikin muilla tasoilla, mutta tässä nyt oikeastaan ei ole kyse enää kuin siitä poliittisen retoriikan ja sanamagian omaan nilkkaan osuneesta leikkauksesta. Aivan, kuten ed. Gustafsson sanoi, kyse on psykologiasta, mutta äärimmäisen huonosta psykologiasta, taktisesti, poliittisesti ja kansallisesti virheajattelusta, kun kajotaan tammöiseen asiaan kuin pohjaosa.

Sana "pohjaosa" on niin hyvin keksitty aikoi-naan, että sitten, kun tammöinen "rock bottom", niin kuin sanottaisiin jazzissa tai rockissa, otetaan pois, niin totta kai siitä ihmiset ja varsinkin eläkeläiset, vanhemmat ja heikommassa asemassa olevat, pelästyvät, jolloin on erittäin huonoa taktista pelisilmää leikata tammöistä kulmaki-veä, jonka nämä rakentajat hylkäävät sitten, koska se on ollut tuki ja turva vanhenevalle ihmiselle.

Tietysti, kun "bottom" on 'pohja' ja "part" on

'osa', puoluehan on englanniksi "party", niin ehkä meillä on nyt tällaiset pohja- ja bottom partytkin sitten täällä ja vielä joulun alla meneil-lään. Leikellään kaikkia tammöisiä, jätetään ihmiset ajelehtivaan tunteeseen ja luodaan turvatoman yhteiskunnan tuntu oikein kunnolla, että markkinavoimat ja poliittiset helppoheikit voisivat kaikilla mahdollisilla keinoilla puoskaroida mielensä mukaan tulevien vaalien alla.

Ed. A. O j a l a : Arvoisa rouva puhemies! Tänä juuri ennen tämän istunnon alkamista olivat eduskunnassa omia näkemyksiään kertomassa sekä Helsingin eläkkeensaajat että Pirkanmaan eläkkeensaajat. Heidän viestinsä oli lähinnä se, että seuraavissa hallitusneuvotteluissa pitää heidän asiansa ottaa erittäin vakavasti huomioon. He toivoivat, että me kansanedustajat voisimme omalta osaltamme tehdä kaiken mahdollisen, jotta nämä kipeät tällä kaudella tehdyt, heidän mielestään epäoikeudenmukaiset päätökset voitaisiin seuraavalla hallituskaudella korjata, kun kaikki yhteisesti voimme todeta, että taloudellinen tilanne tässä maassa on selkeästi parantunut.

Niihin kuului nimenomaan pohjaosan leikkauksen jäädyttäminen, sen pysäyttäminen siihen, missä nyt ollaan. Eläkeläiset eivät, kaikki aina-kaan, ole edes pyytäneet pohjaosan palauttamista, mitä täälläkin on joissakin puheenvuoroissa esitetty, vaan sitä, että se jäädytettäisiin.

Minusta siinä yhteydessä pitää erittäin laajasti tarkastella nimenomaan eläkkeensaajien tasa-arvoista kohtelua, jotta kaikilla heillä olisi myös eläke oikeudenmukainen. Siihen kuuluu tietenkin pienten eläkkeiden tasokorotus ja täällä paljon esillä ollut ylimääräisen sairausvakuutusmaksun poisto, kuten myös taitettu indeksi, josta myös on puhuttu monessa puheenvuorossa jo tähän mennessä.

Mutta pohjaosan jäädyttämisessä on myös monta osa-aluetta. Se kohtelee eri ihmisiä vähän eri tavalla, koska toisilta on otettu kahdenkertaisesti pohjaosa, toisille sitä ei anneta enää lainkaan ja joiltakin se on viety vain kerran. Siinä mielessä tuo on sellainen kokonaisvaltaisesti tarkasteltava asia, joka seuraavissa hallitusneuvotteluissa toivon mukaan otetaan hyvin vakavasti esille.

Ed. T i u s a n e n : Arvoisa rouva puhemies! Pohjaosan leikkausta ei varmasti voi oikeudenmukaisuussyillä perustella ja sen kaksinkertaista leikkausta vielä huonommin. Jos puhumme vielä

muista yhteiskunnan eläkeläisväestöön ja yleensä vanhempiin ihmisiin kohdistamista taloudellisista paineista, kuten ylimääräisestä sairausvakuutusmaksusta, lääkkeiden hinnoista, terveydenhoidon kallistumisesta, sen yksityistymisestä, julkisen terveydenhoidon ongelmista, tiedämme, että he ovat todella keskellä monien ongelmien suota. Tämä tiedostaminen on toivon mukaan tunnistettavissa, kun keväällä 99 uutta hallitusohjelmaa tehdään. Sitä ennen vain pitäisi käydä sellaiset vaalit, että ne ihmiset, jotka todella näitä asioista välittävät — ja uskon, että nimenomaan vasemmisto on tällainen — ovat mukana tekemässä näitä päätöksiä.

Tässä toteaisinkin ed. Kankaanniemielle, että ainakin yleisesti uskon vasemmalla olevan sen käsityksen, että kansaneläkkeet kaiken kaikkiaan ovat liian matalalla tasolla ja kansaneläkettä pitäisi lähteä nostamaan. Tällöin on nimenomaan kysymys kaikkein pienimpiä eläkkeitä saavien ihmisten toimeentulosta. Pitää aina muistaa sekin, että heidän kohdallaanhan ei mitään leikkausta sinänsä tämän hallituksen toimesta ole tapahtunut.

Ed. Kemppainen: Rouva puhemies! Kyllä tämä on vasemmistopuolueilta kasvojen pesun ja populismin huippu. Te olette hyväksyneet tämän leikkauksen hallitusohjelmassa, perusturvauudistuksen tulkinnessa, kolme kertaa jo budjettia käsiteltäessä, täällä jo valiokunnissa ja kahdessa käsittelyssä, ja nyt te teette ponnin, joka on teidän päätöstenne vastainen. Kyllä tämä on politiikassa uskomattomuuden huippu, että tällä lailla voidaan käyttäytyä. Olemme eläneet talouskasvussa mitä voimakkainta aikaa. Ei ilmeisesti seuraaviin 20 vuoteen ole odotettavissa tällaista. Eivät varmasti niitä miljoonaa eläkeläistä, jotka kärsivät tässä osa yhden leikkauksen ja iso osa kaksi leikkausta, teidän pontenne paljon lämmitä. Teidän olisi hyvä tietää myös itse, että te olette aika epärehellisiä, kun te näin menettelette.

Ed. Rimi (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Tällä aikaisemmin sosiaali- ja terveysvaliokunnan puheenjohtaja Puisto kertoi siitä sosiaali- ja terveysvaliokunnan ponnesta, joka on hyväksytty. Se ponsi kertoo myös siitä, että hallituspuolueissa on ymmärtääkseni ymmärretty se virhe, joka tehtiin silloin, kun kansaneläkkeen pohjaosaa on leikattu ja yleensäkin kansaneläkkeitä heikennetty. Se kertoo myös siitä, että varmastikin, toivon mukaan ainakin, va-

semmistopuolueissa on todellakin halua korjata sitä asiaa seuraavissa hallitusneuvotteluissa.

Tänään täällä ollut lähetystö, jota olen itsekin ollut ottamassa vastaan, myös tähtäsi hyvin optimistisesti ja realistisesti siihen, että seuraavalla kaudella näitä asioita korjattaisiin. Ei heilläkään ollut enää uskoa siihen, että joillakin eduskunnan ponsilla tässä tilanteessa asiaa korjattaisiin.

Ed. Kemppainen (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Seuraavalla hallituksella on todella suuri tehtävä korjata näitä asioita, koska vauriot ovat todella jo niin isot. Sen takia on paras puhua nyt jäädyttämisestä, ja sitten tosiaan menee pitkä aika, että pystytään perumaan ne kaikki kymmenet lakimuutokset, jotka on tehty siinä tarkoituksessa tietoisesti, että tämä leikkaus on tehty. Eivät pelkästään edellisessä puheenvuorossani luetteleman päätökset, joilla pohjaosa siunattiin, ole olleet sen takeena, että te olette vilpittömästi ja suurella tarkoituksella halunneet tämän leikkauksen tehdä, vaan sen lisäksi kaikki ne lainsäädäntömuutokset, jotka oli tehtävä meidän peruseläketurvaamme, kansanvakuutuksen periaatteisiin. Niin monta kertaa te olette olleet päätöstä siunaamassa, että tämä ei kyllä nyt meitä vakuuta.

Toivottavasti eläkeläiset ovat vireitä vaaleissa ja antaisivat sellaisen viestin, että te sitten käännätte mielenne eikä tämä ole vain vaalinalusmielensoiutus teiltä.

Ed. Liikkanen: Arvoisa rouva puhemies! Kun kuuntelee näitä puheenvuoroja, täytyy sanoa, että vaalit ovat lähellä näköjään, koska tässä ollaan ihmisten asialla, sellaisten ihmisten, jotka ovat rakentaneet tätä yhteiskuntaa, suorittaneet oman velvollisuutensa maan eteen. Täällä selitellään sitä, että jos maa olisi paremmassa kunnossa, kyllä ymmärtäisimme ja tekisimme heidän eteensä. Paraikaa myydään valtion omaisuutta kovalla kiireellä, virtaa raha, jota tietysti tarvitaan lainojen lyhentämiseen, mutta kyllä on selittelyn makua, jos pientä eläkettä saavien perusosaa leikataan. Minusta, kun kerran tällaista yksituumaisuutta tässä salissa on, asia pitäisi korjata.

Maalisvaaleissa varmasti eläkeläiset seuraavat tilannetta. He ovat sellaista väkeä, joka osaa tehdä johtopäätöksiä.

Ed. Vihriälä: Arvoisa rouva puhemies! Pohjaosan leikkauksen pysäyttäminen tällä hetkellä olisi ainoa oikea ja oikeudenmukainen rat-

kaisu. Pian koittavassa äänestyksessä tulemme näkemään, miten eduskunta suhtautuu todella eläkeläisten aseman parantamiseen. Näin se vain on, edustajasisaret ja -veljet erityisesti siellä vasemmalla. Pian se nähdään, kun äänestysnappia painetaan.

Vaikka pohjaosan leikkaus ei kosketa pelkän kansaneläkkeen varassa eläviä, on syytä todella todeta, miten viimeisten 15 vuoden aikana pientä eläkettä saavien reaalitulot ovat kehittyneet. Palkansaajien tulot ovat nousseet 36 prosenttia, eläkeläisten, nimenomaan kansaneläkkeen varassa elävien, vain 10 prosenttia. Tässä mielessä myöskin pientä eläkettä saavat tarvitsisivat selkeän tasokorotuksen. Toivottavasti tähänkin saadaan ratkaisu vaalien jälkeen.

Edustajat A. Ojala ja Rimmi ovat ottaneet muiden pirkanmaalaisten kanssa varmaan eläkeläisten lähetystön tänään vastaan. Sielläkin on varmasti ymmärretty asia, mutta ei ole ryhdytty eikä hallitus aiokaan enää tällä vaalikaudella ryhtyä toimenpiteisiin eläkeläisten aseman ja ennen kaikkea niiden eläkeläisten tilanteen parantamiseksi, joihin nyt leikkaukset kaikista kipeimmin kohdistuvat. Minusta tuleva äänestys tulee näyttämään, miten erityisesti vasemmistoliitto ja sosialidemokraatit nyt suhtautuvat Suomen eläkeläisiin, ja äänestyskartat kertovat eläkeläisille sitten, miten te olette äänestäneet.

Ed. Pekkarinen merkitään läsnä olevaksi.

Ed. Olin: Arvoisa puhemies! Tässä yhteydessä haluan korostaa sitä, että eläkepolitiikassa on ongelmia myös vähimmäiseläkkeen varassa elävillä ihmisillä. Suomessa on yli 100 000 ihmistä, jotka joutuvat tulemaan toimeen 2 600 markan kuukausieläkkeellä. Näihin vähimmäiseläkkeisiin pitää välttämättä saada tasokorotus viimeistään siinä vaiheessa, kun kansantalous sen mahdollistaa, ja olisi harkittava, että minimieläkkeen taso olisi esimerkiksi työehtosopimusten minimipalkan, 5 600 markkaa kuukaudessa, tasoa.

Mitä tulee tässä esitettuihin ponsiin, olen ed. Gustafssonin kanssa samaa mieltä siitä, että valtiokunnan ponnella on tässä yhteydessä erittäin keskeinen merkitys.

Ed. Lahtela: Arvoisa rouva puhemies! Keskustan eduskuntaryhmän suuntaan voisi todeta sen, mikä on ihan tosiasia, että sekin kannat-

taa muistaa, mitä tässä on tapahtunut yhden veturikuskien osalta. Hän kävi eduskunnassa kuvaamassa kuvallisesti ja numeroin, mitä hänen 90-luvun eläkkeissään on tapahtunut verotuksen osalta. Vuonna 90 hänen veroprosenttinsa oli 35, ja se nousi vuonna 94 korkeimmillaan 41 prosenttiin. Nyt hänen veroprosenttinsa on 36,5, eli on tultu alaspäin eli parempaan suuntaan. Tämä ei siitä huolimatta muuta sitä asiaa, joka nyt on kysymyksessä, tätä pohjaosan leikkausta. Minä näkisin kyllä, että meillä pitäisi olla kanttia, että me voisimme sen jäädyttää.

Kun edelliset puheenvuorot on käytetty siitä, että matalimmissa eläkkeissä on ongelmia, vaikka on tehtykin indeksitarkastukset — todettakoon nyt sekin vielä tässä, Ahon hallituksen aikana eläkkeet olivat jäissä monta vuotta — niin siitä huolimatta niillä ei ole korvattu sitä menetystä, joka tässä on menneinä vuosina tapahtunut, koska ihan pienimmillä eläkkeillä olevat eivät sinällään tässä leikkauksessa ole mukana.

Ed. Aittomäki: Rouva puhemies! Kansaneläkkeen pohjaosasta on enää murunen jäljellä, enkä usko niitä puheita, että täällä käyneet eläkeläiset olisivat tyytyväisiä siihen, että tuo murunen jäädytetään heille kuin armopalana. Kyllä siellä ovat nyt taas lähetystöjen edustajat laususkelleet kaikenlaisia kauniita, tuhatta kauniita ja sataa hyvää niin, että eläkeläiset, jotka ovat lähteneet kynnysilmin, ovat ajatelleet, että huomispäivänä heidän asiansa jo paranevat, kunnes huomaavat sitten muutaman viikon päästä, että näin ei käynytäkään, vaan se oli tavanomaista poliittista liturgiaa.

Mutta minä olen, rouva puhemies, huolella seurannut täällä, että kun puhutaan köyhien ihmisten ja eläkeläisten asioista, niin vasemmistoliiton puolelta, siltä suunnalta, jolta edellisen hallituksen aikana aina tuli hyvin voimakkaat kannanotot köyhien eläkeläisten puolesta, ei sanaakaan ole lausuttu, ja nekin sanat, muun muassa ed. Rimmin sanat asiasta, olivat vain hallituksen toimia puolustelevia, ei minkäänlaista sellaista kuin miten esimerkiksi Stenius-Kaukonen, jos hän olisi täällä, asiat sanoisi. Toivottavasti hän tulee tänne uudelleen, että vasemmistoliittoonkin päästään pikkuisen kiinni tuossa köyhän asiassa.

Ed. Laakso viittailee itseensä, että hänellä on puheenvuoro. Toivottavasti hän ottaa sitten tuommoisen perinteisen vasemmistolaisen kannan. Eivät täällä köyhän eläkeläisen puolesta puhu enää muut kuin keskusta ja edustajat Ten-

nilä, Puhjo ja Kuoppa. He ovat ainoat. Kaikki muut ovat kokoomuksen käsikynkässä. Keskusta näiden kolmen sankarin kanssa, edustajat Puhjo, Kuoppa ja Tennilä, on köyhän ihmisen asialla, niin on tilanne täällä vasemmalla puolella. Tämä on kylmä totuus, ja se on tänäänkin tullut nähtyä. Ketkä vasemmistoliittolaiset ovat puhuneet köyhän ihmisen puolesta? Ed. Laakso puhuu nyt varmasti. Totta kai hänen on pakko, kun hän puhuu jälkeeni. Eihän siinä mikään auta, kun Internetiin menee kaikki näkyville.

Ed. L a a k s o : Rouva puhemies! Puoluesihteri Pitsinki aikoinaan totesi, että kansan muisti on kaksi viikkoa, mutta ed. Aittoniemen muisti ei taida olla muutamaa päivää. Viime tiistaina äänestettiin kansaneläkkeen pohjaosan leikkauksesta, ja silloin opposition rintaman ohella myös kuusi hallitusryhmien kansanedustajaa äänesti kansaneläkkeen pohjaosan leikkausta vastaan, ed. Aittoniemi.

Ongelma, rouva puhemies, tässä keskustelussa on samalla tavalla kuin eläkekeskusteluissa jo pitkän aikaa on ollut, että ennen kaikkea keskustan kansanedustajat muistavat tämän hallituksen eläkepoliittisia toimia arvostellen, mutta jättävät puuttumatta siihen, mitä Ahon hallitus teki eläkepolitiikassa. (Ed. Kemppainen: Ahon hallituksen toimet kestivät arvostelun!) Valtaosa Lipposen hallituksen hallituspuolueisiin kuuluvista kansanedustajista laittaa nykyisistä eläkepolitiikan ongelmista syyn Ahon hallitukselle. Nyt sentään on kulunut jo melkein neljä vuotta Ahon hallituksen kaudesta.

On tietenkin selvää, että ne ongelmat, jotka eläkepolitiikassa tällä hetkellä ovat ja jotka kaikkein eniten hämmästyttävät eläkeläisiä, totta kai tälläkin hallituksella olisi ollut lähes neljä vuotta aikaa korjata. Jotakin on, rouva puhemies, tehty, ja tässä suhteessa hallitukselle on annettava tunnustus esimerkiksi kansaneläkemaksun poistamisesta eläkeläisiltä, joskin samalla on todettava myös asian toinen puoli. Kansaneläkemaksu poistettiin eläkeläisiltä siksi, että hallitus on leikkaamassa asteittain kansaneläkkeen pohjaosan. Tällaisessa tilanteessa tietenkin tuntuisi oudolta, että kun kansaneläkkeen pohjaosa asteittain poistetaan, niin eläkeläiset joutuisivat maksamaan vielä kansaneläkemaksua. Mutta tämä on kuitenkin, rouva puhemies, kiistaton askel eteenpäin. Kansaneläkemaksua ei enää eläkeläisten tarvitse maksaa.

Toinen asia, joka on myönteisesti todettava tällä hallituskaudella eläkepolitiikassa, on se,

että on tapahtunut peräti 0,3 pennin, ajatelkaa, 0,3 pennin alenema eläkeläisten ylimääräisen korotetun sairausvakuutusmaksun osalta. Ahon hallitushan laman olosuhteissa pani 3 ylimääräistä sairausvakuutuspennin eläkeläisten maksettavaksi, ja tämän hallituksen syntyvaiheessa useammatkin ministerit ja hallituspuolueiden poliitikot lupasivat asteittain poistaa tämän ylimääräisen sairausvakuutusmaksun. Mutta kovin ovat hitaita hallituksen kiireet, kovin ovat hitaita. Valtaosa hallituspuolueiden kansanedustajista ei tunnustavastavasti sitä, että me olemme aivan yksimielisesti päättäneet tässä eduskunnassa, että tänä vuonna sairausvakuutusmaksua, siis tätä ylimääräistä korotettua eläkeläisten sairausvakuutusmaksua piti alentaa pennillä, mutta sitä alennettiin vain 0,3 pennillä. (Ed. S. Kanerva: Ei vaan 0,7:llä!) — Edustaja ei nyt seuraa. Ed. S. Kanerva, joka tavallisesti seuraa eläkeläisten osalta asioita, ei ole nyt tätä asiaa seurannut ihan loppuun asti. Ed. S. Kanerva, tilanne on seuraava:

Kaikkien, sekä palkansaajien että eläkeläisten, osalta sairausvakuutusmaksu alenee tänä vuonna 0,4 penniä, mutta sen lisäksi eläkeläisiin kohdistettu ylimääräinen sairausvakuutusmaksu alenee 0,3 penniä. Tämä on tilanne. Kaikkien osalta tapahtuu 0,4 pennin alenema ja eläkeläisten osalta yhteensä 0,7:n, mutta korotettu sairausvakuutusmaksu alenee vain 0,3 penniä. Tämä on hyvä pitää mielessä, koska monet eläkeläisjärjestötkin näyttävät tässä asiassa puhuvan tavalla, joka ei vastaa nykyistä tilannetta.

Rouva puhemies! Kun me itse asiassa kaikki olemme sitoutuneet siihen, että ylimääräinen, korotettu ja vain eläkeläisiin kohdistuva 2,7 pennin ylimääräinen rasitus poistuu, niin tällä aikataululla, joka nyt on olemassa, se poistuu vasta kymmenessä vuodessa. Tämä aikataulu on kohtuuttoman hidas. Sen takia onkin välttämätöntä, että aikataulua kiirehditään. Tiedän, että ed. Arja Ojalalla on asiasta esitys, josta vielä tämän eduskunnan aikana tullaan äänestämään. Lähikohtana siinä on se eduskunnan yksimielisesti hyväksymä ajatus, jonka mukaan ylimääräistä sairausvakuutusmaksua pitäisi alentaa vähintään pennillä. Ilmoitan jo tässä vaiheessa, että tulen kannattamaan ed. A. Ojalan tekemää esitystä, jos hän sen tekee, ja epäilemättä hän sen tulee tekemään.

Rouva puhemies! Mielestäni ei ole oikein kohtuullista, että väittelyssä hallituspuolueiden kansanedustajat ottavat kyllä kunnian siitä, että on tapahtunut pientä, hyvin pientä edistymistä oi-

keaan suuntaan, mutta panevat ikään kuin kaiken syyn keskustan ja edellisen hallituksen niskaan, vaikka tämänkin hallitus olisi voinut ottaa merkittävämpiä askeleita eläkeläisten ongelmien korjaamiseksi.

Rouva puhemies! Kun näin, että ed. Kiljunen on paikalla, niin täytyy huomauttaa, että eduskunnassa harvoin kuullaan esityksiä eläkeläisten eläkkeiden heikentämiseksi, mutta ed. Kiljunen teki viime tiistaina tällaisen esityksen. Ed. Kiljunen esitti, että kun nyt kaikki 65 vuotta täyttäneet eläkeläiset saavat heikennetyn eläkeindeksin mukaisesti korotuksen eläkkeisiinsä, niin sanotun taitetun eläkeindeksin mukaisesti, niin oikeudenmukaisuuden ja eurooppalaisen käytännön pohjalta pitäisi siirtyä myös alle 65-vuotiaiden osalta sellaiseen indeksiin, joka ottaa huomioon vain elinkustannusten nousun.

Ed. Kiljunen, tämä teidän vaatimuksenne merkitsee käytännössä sitä, että alle 65-vuotiaiden indeksi heikentyisi ja tätä kautta heidän eläkkeisiinsä tulevassa kompensaatiossa ei enää lainkaan otettaisi huomioon palkkojen kehitystä. (Ed. Pekkarinen: Sitä hän tarkoittaa!) Se merkitisi heikennystä.

Te olette, ed. Kiljunen, rohkea kansanedustaja, kun esitätte tätä varsinkin vaalien edellä. Minä voin tässä yhteydessä sanoa, että tulen tekemään kyllä parhaani, että tämä teidän esityksenne saa mahdollisimman laajaa julkisuutta. Sillä tämä esitys ei heikennä ainoastaan alle 65-vuotiaiden osalta eläkekompensaatiota, se heikentää sitä myös 65 vuotta täyttäneiden osalta. Ja millä tavalla? Tällä hetkellä 65 vuotta täyttäneiden eläkeläisten osalta sentään otetaan hieman palkkakehitystä myös indeksikorotuksissa huomioon, mutta te esitätte, että pitäisi siirtyä järjestelmään, jossa otetaan huomioon vain elinkustannusten nousu. Näin tapahtuisi tulevaisuudessa eläkkeiden heikentyminen sekä 65 vuotta täyttäneiden osalta että alle 65-vuotiaiden osalta. Veikkaanpa, ed. Kiljunen, että te ette kovin paljon aplodeja tule esityksestänne saamaan.

Mitä tulee käsiteltävään asiaan, rouva puhemies, pohjaosan leikkaukseen, niin on aivan totta, kuten täällä on todettu, että tämä ei koske niitä, jotka joutuvat tulemaan toimeen pelkällä kansaneläkkeellä. Samalla on yhdyttävä siihen ed. Kankaanniemen arvosteluun ja kannanottoon, jonka mukaan juuri pelkää kansaneläkettä saavien eläkkeisiin pitäisi tehdä tasokorotus. Sillä, arvoisat kansanedustajat, 15 vuoteen, ed. Gustafsson, kansaneläkkeisiin ei ole tehty taso-

korotusta, sitä ei ole tehnyt vasemmiston johtama hallitus, sitä ei ole tehnyt keskustan johtama hallitus, sitä ei tehnyt Holkerin hallitus. 15 vuotta, kuulkaa, ihmiset ovat joutuneet tulemaan toimeen pelkällä kansaneläkkeellä, joka on tällä hetkellä parhaimmillaan 2 600 markkaa kuukaudessa. Täytyy sanoa, että pelkällä kansaneläkkeellä toimeentulevat eläkeläiset ovat todella suurissa toimeentulovaikeuksissa. Se on tällä hetkellä suurin epäkohta, johon ehdottomasti pitäisi puuttua välittömästi, eikä saisi odottaa vain esimerkiksi uuden hallituksen muodostamista.

Pohjaosan osalta tilanne on se, että pohjaosan leikkaus ei koske niitä, jotka saavat pelkkää kansaneläkettä, eikä myöskään niitä, joilla on huomattavia eläketuloja. Pohjaosan leikkaus, kuten ed. Kuoppa jo aikaisemmin totesi, koskee keskipalkkaisia työläisiä, joiden eläkepalkka on ollut 7 065—14 000 markkaa. Siitä laskettuun, noin 4 000—5 000 markan työeläkkeeseen kohdistuvat nämä leikkaukset.

Kun pohjaosa taisi olla, jos oikein muistan, 453 markkaa korkeimmillaan, niin nyt siitä on leikattu niin paljon, että ensi vuoden alussa pohjaosaa on jäljellä enää 171 markkaa. Leikkaus koskee noin 400 000:ta eläkeläistä. Kaiken huipuna leikkaus kohdistuu, rouva puhemies, toistamiseen sellaisiin eläkeläisiin, joilta yhteensovittamisen yhteydessä pohjaosa on jo kertaalleen leikattu, mikä on hävyttömyyden huippu. Sen takia täytyy sanoa, että äänestin, kuten eräät muutkin kansanedustajat äänestivät viime tiistaina, jolloin asia ratkaistiin, pohjaosan leikausta vastaan.

Ed. K i l j u n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Laakso ryhtyi opettamaan kansanedustajia, muun muassa ed. S. Kanervaa. Ehkä minulla on tilaisuus nyt opettaa hieman ed. Laaksoa.

Ed. Laakso, lainsäädäntöä ei tehdä yhdelle päivälle esimerkiksi 1.12.1998 eli Suomelle tänä päivänä. Lainsäädäntöä normaalisti tehdään pidemmälle jänneväliä ottaen luonnollisesti huomioon yhteiskunnassa mahdollisesti tapahtuvat olennaisetkin muutokset. On aivan totta, ed. Laakso on oikeassa, tällä hetkellä Suomessa reaali-inflaation ollessa lähes nollaluokan tasoa, aivan totta, kun otetaan ansiotuloindeksi huomioon, että niiden eläkeläisten eläkkeet, joilla on ansiotuloindeksillä enemmän painoa, nousevat voimakkaammin kuin niiden, joilla on elinkustannusindeksipohjainen järjestelmä.

Eurooppalainen käytäntö on kuitenkin se, ja soisin, että suomalainenkin käytäntö olisi se, että eläkejärjestelmät ottavat huomioon suurimmat elämän riskit. Kysymys on tietenkin talouden kriisitilanteesta, tilanteesta, jossa voimakas inflaatio puree kansantaloudessa, jolloin halutaan ensisijaisesti varmistaa eläkkeiden ostovoima. Se on esitykseni taustalla, se on se järjestelmä, joka on Länsi-Euroopassa vallitsevana. Se ei ole se järjestelmä, joka on vallitsevana muun muassa Venäjällä. Olemme nähneet, kuinka eläkkeille on siellä käynyt, kun ne eivät ole olleet sidoksissa nimenomaan elinkustannusindeksiin. Eläkkeiden ostovoima on kadonnut. Minä seison voimakkaasti niiden sanojen takana, jotka jo perjantaina esitin.

Ed. R a j a m ä k i : Arvoisa puhemies! Vaikka oppositio yrittää vaalien alla suurta muistimenetystä kansalle aikaansaada, niin ei kyllä se ole unohtunut, että keskusta-maalaisliitto piti erityisinä maksumiehinä työeläkeläisiä. Se oli kelamaksussa ja sairausvakuutusmaksussa muun muassa nähtävissä, kuten myös omavastuuosuuksien nousussa lääkkeissä ja monissa muissa. Selvä virhe oli kieltämättä se, että tässä tilanteessa hallituksen ohjelman laadinnassa, ehkä nopeudella ja valtiovarainministeriön virkamiesten vikkelyydellä, liitepöytäkirjaan merkittiin tällaisia kansaneläkkeen pohjaosan leikkauksia, jotka eivät kohdistu oikeudenmukaisesti ja iskevät nimenomaan pieni- ja keskituloisiin työeläkeläisiin.

Tässä suhteessa se työ, jota kekulaisen hallituksen jäljiltä on kelamaksuissa ja sairausvakuutusmaksuissa tehty jossain määrin myös liian hitaalla vauhdilla — ja olen samaa mieltä kuin ed. Liikkanen, että olisi voitu käyttää myös valtionomaisuuden myyntituloja sosiaalisen oikeudenmukaisuuden ja ostovoiman paremmaksi turvaamiseksi — on jollain tavalla mitätöitynyt tältä osin. Erityisesti suhteelliset reaaliset tuloerot ovat lähteneet eläkeläisten ja palkansaajien osalta kasvamaan tässä tilanteessa, jossa pohjaosaleikkuri on.

Tähän asiaan puututtiin sos.dem. eduskuntaryhmässä, ja keskeistä on, että se, että tätä lakia, joka marraskuussa 95 täällä salissa hyväksyttiin ja jonka puolesta en silloin äänestänyt, lähdettiin muuttamaan, johtui sos.dem. eduskuntaryhmän voimakkaasta puuttumisesta nyt tässäkin tilanteessa jälleen asiaan. Se muutos, että 20 prosentin leikkaus putosi 17,3:een, on tietysti riittämätön, mutta se on tosiaan pitkälti sos.dem. eduskunta-

ryhmästä lähtenyt paine. Paljon tärkeämpää kuin ed. Mannisen oppositiohuulenheitto ja keskustalaisten oppositioponnus on se, että hallitusryhmät ovat myös lausuman mietintöön laittaneet, jolla ehdottomasti pohjaosan leikkaamisen pysäyttämiseen tosissaan ollaan paineita kasvatamassa. Se on paljon arvokkaampaa.

Toinen asia on se, että tietysti eläkeläisten kannalta, iäkkäiden ihmisten kannalta kärjistyy koko ajan se, että erikoissairaanhoidon palvelujen leikkaus tulee edellyttämään kympin ja kahden kympin eläkekeskustelun sijasta keskustelua siitä, miten iäkkäille ihmisille turvataan heidän ihmisoikeuksiinsa kuuluvat perusturvapalvelut erikoissairaanhoidossa. Se vaatii korvamerkittyä rahaa.

Ed. L a a k s o (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Itse asiassa haluaisin vastata ed. Kiljunen puheenvuoroon, koska hän mainitsi nimeni, jos puhemies sallii.

Ed. Kiljunenhan kuuluu niihin kansanedustajiin, jotka hyväksyivät myös Suomen jäsenyyden Euroopan raha- ja talousliitossa. Muistatko, ed. Kiljunen, mitä te sanoitte silloin inflaatiosta? Olitte sitä mieltä, että yksi niistä myönteisistä tekijöistä, joita Euroopan raha- ja talousliiton jäsenyys mukanaan tuo on se, että siirrymme pysyvään alhaiseen inflaatioon. Kuinka nyt yhtäkkiä eläkekysymyksen osalta uhkana onkin suuri inflaatio? Täytyy sanoa, että jommassa kummassa asiassa te olette nyt väärässä. Luulen muuten, että olette molemmissa asioissa väärässä.

Ed. K i l j u n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Olen vähän häkeltynyt siitä, kun havaitsin, että ed. Laakso, joka näyttää käyttävän puheenvuoroja, jotka osoittaisivat ikään kuin asiantuntemusta eläkekysymyksissä, osoittaakin, että hän ei tunnekaan asioita. Ed. Laakso, minkä vuoksi kuvittelette indeksitarkistuksia eläkkeissä tehtävän? Sen vuoksi, että nimenomaan halutaan turvata eläkkeiden ostovoima, eikö niin, eläkeläisten tulokehitys sillä tasolla, että se säilyttää vakautensa. Sehän on tavoiteltava. Silloin, kun teemme indeksitarkistuksia, luonnollisesti se perusluku, jolla tarkistukset tehdään, on määräävä ja olennainen siihen nähden, miten eläkkeiden ostovoima pystytään turvaamaan. Kun tämä on lähtökohta, tuntuu häkellyttävältä, että indeksitarkistusten tekeminen on vain ikään kuin riskien ennakoitua. En ole peilaamassa riskejä. Kun Emun oloissa inflaatioaste on alhai-

nen, mikä on erinomainen asia, niin silloin luonnollisesti indeksikorotuksia ei tule tapahtumaan, koska eläkkeiden ostovoima on jo automaattisesti vakaa. Jos käy sillä tavalla, että inflaatio ryöstäytyy käsistä, mitä en toivo, silloin elinkustannusindeksiin sidottu eläkejärjestelmä turvaa eläkkeiden ostovoiman riskitilanteissa. Emme onneksi elä Venäjällä, maassa, jossa tämä tilanne on todella realisoitunut, mutta meidän on syytä varautua myös siihen, että tilanne taloudessa osoittautuu ennakoitua huonommaksi.

Ed. Gustafsson: Arvoisa puhemies! Täytyy olla tyytyväinen, että Ahvenanmaalta valitaan vain yksi kansanedustaja. Jos sieltä valittaisiin kaksi ja he olisivat edustajat Laakso ja Kiljunen, niin Ahvenanmaa jakaantuisi kahtia.

Pyysin puheenvuoron siinä vaiheessa, kun minua vaivasi tämä eläkeläiskeskustelu osin myös sen takia, että näissä puheissa näkökulma kapenee aivan liikaa. Olen nimittäin sitä mieltä, että tämän päivän valistunut eläkeläinen arvostaa nimenomaan Lipposen hallituksen politiikkaa, joka on tuonut merkittävän parannuksen yhteiskuntaan nimenomaan työllisyyden vähenemisenä. Vain sitä kautta pidemmällä aikavälillä voidaan turvata eläkeläisille myönteinen tulokehitys ja ylipäättensä se, että eläkeläiset jatkossa pärjäävät tässä yhteiskunnassa etenkin, jos heidän tulokehitystään verrataan palkansajiin. Minusta tämä pitää vahvasti sanoa ääneen sen takia, että kyllä normaali eläkeläinen toivoo, että hänen lapsellaan on töitä ja tämä voi omalla työllään hankkia toimeentulon perheelleen.

Niin kuin puheenvuorossani jo aiemmin sainoin, sosialidemokraatit omassa vaalijulistuksessaan, joka kajahti Tampereen työväentalolta viime viikolla, edellyttivät, että jatkossa nimenomaan tapahtuu tasapuolinen tulokehitys eri väestöryhmillä. Nyt Lipposen hallituksen aikana eläkeläisten kohdalla on tapahtunut myönteistä, vaikkakin liian pientä ostovoiman kehitystä toisin ja päinvastoin kuin Ahon aikana. Pääministeri Aho jäädytti indeksikorotukset, mikä oli aivan anteeksiantamaton teko. Lipposen hallitus ne palautti ja on saanut aikaan myönteisen tulokehityksen eläkeläisten keskuudessa.

Ed. Veteläinen: Arvoisa puhemies! Pääkeskustelu liikkuu tällä hetkellä kahden ponnen, ed. Mannisen ja sosiaali- ja terveystalouden ed. Mannisen välillä. Ed. Mannisen ponsi on ainoa, joka pysäyttäisi pohjaosan leikkauksen.

Sosiaali- ja terveystalouden ponsi täytyy tarkastella sitä taustaa vasten, että meillä talouden nopea kasvu on tahtumassa. Tänä päivänä käydään erittäin voimakasta keskustelua meillä alhaisesta eläköitymisistä. Paineita on nostaa sitä ikää. Kun talouden tunnusluvut ovat hidastumaan päin, niin kyllä sosiaali- ja terveystalouden ponsi jää aivan hurskaaksi toiveeksi. Jos todella haluamme tehdä jotakin eläkeläisten eteen, niin silloin olemme kaikki ed. Mannisen ponnen takana.

Ed. A. Ojala: Arvoisa rouva puhemies! On ollut todella mielenkiintoista seurata täällä kylä—eipäs—väittelyä tämän asian puitteissa. Minä olen kyllä sitä mieltä vahvasti itse, että eläkkeensaajat ovat huomattavasti fiksumpia kuin me kaikki kansanedustajat näytämme täällä salissa oikein ymmärtävän ja uskovan ihan riippumatta puolueesta tai puheenvuoroista. He seuraavat aktiivisesti ja tarkasti sitä, mitä meistä kukin tekee. He keskustelevat meidän kanssamme kaduilla, toreilla ja turuilla. He ottavat yhteyttä. He soittavat ja haluavat tietää, mikä on yhteiskunnallinen tilanne ja yhteiskunnan kehitys tänä päivänä.

Ed. Veteläiselle sanoisin, että en kyllä haluaisi olla niin pessimistinen ajatusmaailmaltani kuin hän nyt näyttää tällä hetkellä olevan, koska eivät Suomen osalta taloudelliset tunnusluvut näytä hirveän negatiivisilta. Hidastumista voi tapahtua, mutta se ei ole samaa kuin että talous tässä nyt yhtäkkisesti vain romahtaisi. Meillä on varmasti varaa hoitaa se, minkä me olemme eläkeläisille velkaa.

Ed. Vihriälä epäili, että kun otetaan lähetystöjä vastaan, silloin luvataan kuuta taivaalta. Näin ei suinkaan tehdä, vaan kerrotaan totuudenmukaisesti, mikä tilanne oli.

Valitettavasti ed. Aittoniemi ei olekaan nyt salissa kuten yleensä aina. Haluaisin hänelle kyllä todeta, että Pirkanmaan eläkeläiset olivat eilen keskustelemassa näistä aiheista, muttei häntä silloin siellä näkynyt kertomassa, mitä mieltä hän on näistä asioista.

Minusta oppositio toimii hyvin populistisesti, koska se vain syyttää nykyhallitusta toimenpiteistä unohtaen täydellisesti sen, mitä se on aikaan tehnyt. Me yritämme kuitenkin myöntää virheemme ja yritämme myös toimia sen virheen korjaamiseksi, kuten olen itse sairausvakuutusmaksun osalta tehnyt.

Haluaisin, arvoisa puhemies, vielä kiittää ed. Laaksoa ennenaikaisesta kannatuspuheenvuo-

rosta, jonka hän piti talousarviokäsittelyä ajatellen. Tulen varmaankin näin menettelemään.

Ed. P e k k a r i n e n : Arvoisa puhemies! Pyrin vastauspuheenvuoroon, mutta en siinä yhteydessä sitä saanut ja pyysin varsinaisen, mistä syystä muutama sana vähän enemmänkin kuin kahden minuutin verran.

Asia, joka on tässä kolmannessa käsittelyssä, ei markkamääräisesti yhdessä kuukaudessa yhtä eläkeläistä kohti ole välttämättä hirveän suuri määrä rahaa, mutta kuitenkin niille, joita tämä pieni rahamäärä koskee, varmasti on sittenkin kysymys paitsi rahallisesti tärkeästä niin ennen kaikkea periaatteessa erittäin suuresta asiasta, siitä, onko oikein, että varsin pientä palkkaa aikanaan saaneilta kansalaisilta, varsin pientä ansioeläkettä tänään saavilta kansalaisilta leikataan Kelan pohjaosa pois, niin kuin nyt tässä tapahtuu. Tämä todellakaan ei voi olla oikein. Tämä todellakin on linjamuutos siihen, mitä tietä näissä asioissa on kuljettu viime vuosien aikaan.

Monessa puheenvuorossa on kosketeltu sitä, mitä Esko Ahon hallituksessa aikanaan tehtiin eläkekysymysten suhteen ja eläkeläisten verotuksen osalta. Minä palautan mieleen, mitä siinä tapahtui.

Siinä romahduksessa, johon Suomi joutui, oli kaikkien väestöryhmien väistämättä oltava mukana, sen sanoisiko rajun pudotuksen selvittämisessä, sen konkurssipesän selvittämisessä, johon Suomi oli ajautunut. Eikä kovin moni tänään enää vakavalla naamalla viitsi väittää, että sen konkurssipesän syyt olisivat niissä vuosissa, 90-luvun alun vuosissa, vaan kirkkaasti 80-luvun hullutuksessa, siinä yli varojen elämisessä, johon Suomi syyllistyi silloin. Kun tuota konkurssipesää lähdettiin selvittämään, siinä tarvittiin monenlaisia toimia julkisen talouden kasassa pitämiseksi. Oli pakko kiristää verotusta. Voidaan arvostella sitä, oliko pakko kiristää verotusta. Joku voi olla eri mieltä siitä. Minä sanon, että oli pakko siinä tilanteessa kiristää verotusta. Oli pakko leikata erilaisia etuuksia. Niin raju ja syvä oli se kansantalouden ja valtiontalouden, julkisen talouden pudotus, että oli pakko leikata erilaisia etuuksia, toimia molemmissa suunnissa, sekä etuuksien leikkaamisessa että verotuksen kiristämisessä.

Mutta ero silloin Ahon hallituksen aikaan tehtiin, linjallisesti tehtiin ratkaisuihin, kun niitä vertaa tähän nykyhallituksen menoon, onkin juuri siinä, että edellisen hallituksen aikaan sen taakan kannon ylivoimaisesti suurin ja ras-

kain osa laitettiin niitten kannettavaksi, joilla oli kantokykyä eniten. Minä toivon, että joka on eri mieltä, nousee seuraavan väitteen jälkeen ylös ja korjaa, kertoo, onko väite väärä, kun sanon, että Ahon hallitus kiristi rutkasti eniten suurituloisimpien kansalaisten veroja. Sanokaa, jos olette eri mieltä. Näin meneteltiin edellisen hallituksen aikaan, ja se minun mielestäni oli aivan oikea ja välttämätön ratkaisu. Se oli oikein ja se oli välttämätöntä.

Mitä tulee etuuksiin, myös niiden kohdalla pyrittiin tekemään samalla tavalla. Ei voitu toki kaikkein äveriäimpien kansalaisten tulonsiirtoja leikata, koska monet sellaiset ihmiset eivät saa julkisia tulonsiirtoja. Niihin oli vaikea käydä käsi. Mutta nimenomaan verotuksen kautta käytiin käsiksi äsken mainittuihin väestöryhmiin, ja se minun mielestäni oli aivan oikea ratkaisu. Minä myönnän, sanon sen ääneen tässä, että monta kertaa, kun budjettia tehtiin Ahon hallituksen aikaan, silloinen valtiovarainministeri Viinanen kovalla kädellä ja jalalla yritti painaa läpi kajoamisen kansaneläkkeen pohjaosaan. Vuosi toisensa jälkeen, monena vuonna peräkkäin, se kuitenkin estettiin, estettiin joka ainoana Ahon hallituksen neljänä vuonna.

Mitä tulee indeksin jäädyttämiseen, ed. Gustafsson äsken kertoi, että Ahon hallitus sen jäädytti. Niin tekikin kahtena vuotena, ed. Gustafsson, mutta kahtena ei. Neljästä vuodesta kahtena leikkasi ja kahtena ei. Tasan tarkkaan asia meni noina vuosina näin. Niinä vuosina, milloin näin meneteltiin, lähes kaikki kansalaisryhmät eivät vain maksaneet kireämpää verotusta vaan joutuivat tyytymään pienempään palkkaan, kun esimerkiksi julkisella sektorilla leikattiin palkkoja, kuten kaikki noilta vuosilta muistamme.

Minä sanon vielä kerran, että joku voi tietysti olla sitä mieltä, ettei olisi pitänyt mihinkään kajoa, ei verotuksen kiristämisen kautta eikä leikkausten kautta, mutta realiteetit olivat silloin sellaisia, että oli aivan pakko kajoa, ja linja silloin oli se, että ne, joilla oli voimavaroja enemmän, niiltä otettiin enemmän. Ja vielä kerran: se oli mielestäni aivan oikea ratkaisu.

Tutkimukset ja selvitykset, nyt jälkikäteen ja jo tuolloin, Ahon hallituksen aikaan tehdyt, osoittivat, että verotuksessa kaikkien niiden ratkaisujen jälkeen, joita tehtiin — täällä paikalla on veroministeri tällä hetkellä ja myös verojaoston puheenjohtaja, toivon, että he välittömästi korjaavat, jos seuraava väite ei pidä paikkaansa — osoittavat, että 6 500—7 000 markkaan asti kuukaudessa saavan eläkeläisen eläketulon vero-

tus oli keveämpää kuin vastaavaa tuloa saavan palkansaajan. Kaikkien näiden maksujen jälkeenkin näin oli asian laita. On muuten vieläkin tämän suuntainen tämä kehitys, ei aivan näin selvästi, mutta selvästi nimenomaan Ahon hallituksen aikaisten ratkaisujen seurauksena.

Ed. A. Ojalan näen puistavan päättään. Nämä ovat sellaisia asioita, että nämä eivät ole uskon asioita. Jos kerran verohallitus tekee laskelmat, valtiovarainministeriö tekee laskelmat ja jos joku on eri mieltä, silloin pitää kritisoida valtiovarainministeriötä ja verohallitusta ja osoittaa, millä tavalla niiden laskelmat tältä osin ovat vääriä. Vielä korostan, että tehtyjen ratkaisujen seurauksena kuitenkin pienempituloisten kansalaisten, jotka eläkettä saavat, verotus oli keveämpi kuin vastaavaa ansiotuloa saavan kansalaisen verotus. Näin oli tuolloin.

Mitä tulee Stakesin ja Tilastokeskuksen tutkimuksiin siitä, miten ylipäänsä eri väestöryhmät selviytyivät lamavuosien jäljiltä, voidaan siitäkin olla jälkikäteen eri mieltä, meneteltiinkö oikein, kun lopputulos oli se, että eläkeläiset selviytyivät väestöryhmittäisessä tarkastelussa paremmin kuin keskimäärin monet muut väestöryhmät selviytyivät. Tästä on kahden merkittävän instituution selvitykset, sekä Tilastokeskuksen että Stakesin selvitykset, mihin on viitattu aiemmassa keskustelussa. Halusin minäkin viitata, koska minullakin on ollut tilaisuus niitä selvityksiä tehdä.

Tässä tausta sille, mistä keskusta ponnistaa, kun emme voi hyväksyä niitä ratkaisuja, joita nyt kansaneläkkeen pohjaosan leikkaamisessa tämä hallitus tekee. Taitetun indeksin ohella tässä hallitus kajoaa siihen, juuri niin kuin minusta ed. Laakso käytti aivan erinomaisen puheenvuoron. Se tuli äärilaidalta. Se tuli asiallisesti, se tuli asiantuntevasti, ja se oli myös poliittisesti, yhteiskunnallisesti erinomaisen täyttä asiaa, kaikki se. Nyt nämä leikkaukset, kun ne kohdistuvat juuri tällaiseen 3 500—6 000 markan eläkkeeseen eli eläkepalkan kohdalla 7 000/8 000—14 000 markan suuruiseen eläkepalkkaan, tuntuvat epäoikeudenmukaisilta, eivätkä vain tunnu, vaan ovat sitä myös. Erityisen epäoikeudenmukaiseksi sen tekee se, että suurempaa eläkettä ansaitsevat kansalaiset eivät näissä pippelöissä eivät menetä mitään, vaan tämä leikkaus kohdistuu juuri äsken sanottuun väestöryhmään. Tämä on arvovallinta jos mikä.

Tämän leikkauksen jälkeen, jos hallituspuolueet tänne papereihin joitakin lausumia, ponsia kirjailevat, voi kysyä, mitä arvoa on niillä ponsil-

la sen jälkeen, kun valtaosa pohjan leikkauksesta on jo tehty ja selvästi myös vuodelle 1999. Samana vuonna, jonka budjettiin kirjataan ponsi, kuitenkin leikataan samaan aikaan kansaneläkkeen pohjaosasta. Jotenkin epäjohtonmukaiselta tuntuu, en sano, että se on epärehellistä, tietenkään en sitä voi sanoa, mutta jotenkin tuntuu aivan käsittämättömältä, että näin tässä asiassa hallituspuolueet viitsivät menetellä.

Minusta ed. Mannisen perustelulausuma on tavattoman perusteltu ja oikeudenmukainen. Emmekä toimi siinä asiassa vain ajatellen seuraavaa vaalikautta vaan toimimme vielä tämän jälkeenkin tässä eduskuntasalissa, kun budjetin käsittely on parin viikon ajan loppusuoralla. Keskusta toimii näin tehdessään ei uuden oivalluksen pohjalta, vaan täsmälleen saman linjan mukaisesti, minkä linjan mukaisesti se myös Ahon hallituksen aikaan vastusti kansaneläkkeen pohjaosan leikkaamista.

Ed. S. K a n e r v a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Pekkarisen arvovalinnasta olisin muutaman sanan halunnut sanoa. Nimittäin viime tiistaina käytiin erittäin laaja eläkekeskustelu, ja silloin äänestettiin kansaneläkkeen perusosan jäädyttämisestä ensin oman lakialoitteeni perusteella ja sen jälkeen keskustan vastaavan esityksen perusteella. Jostain syystä opposition kärki loisti täydelle poissaolollaan. Mikä arvovalinta se oli? Laskeskelin, että jos oppositio olisi ollut mukana, kun meitä hallituspuolueen jäseniäkin kymmenkunta yhtyi tähän, olisiko se voinut mennä vaikka läpi? Tällä kertaa on enää turha rypistellä, pääasia on jo housuissa.

Toinen, joka laistoi tämän kysymyksen — maakunnan lehdet kirjoittivat siitä rajusti — oli Helsingin Sanomat. Ei riviäkään! Mutta sillä on kai jokin muu syy.

Ed. G u s t a f s s o n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! En kovin syvällä rintaäänellä halua osallistua tähän keskusteluun koskien kansaneläkkeen pohjaosan leikkausta, koska en ole sitä itse missään vaiheessa hyväksynyt. Olen äänestänyt sitä vastaan.

Ed. Pekkarinen on erinomainen puhuja. Itse asiassa arvostan ed. Pekkarista poliitikkona ja hänen toimintaansa, mutta silloin kun vedetään isoilla väreillä, myös roiskuu, ed. Pekkarinen. Kun te pyysitte nousemaan pystyyn edustajaa, joka on toista mieltä siitä, ettei Ahon hallitus olisi nimenomaan käynyt suurituloisten kukkarolla,

niin tavallaan tästä retoriikasta putoaa pohja pois. Jos kepu olisi ollut johdonmukainen ja ajanut pienituloisten eläkeläisten asiaa, niin totta kai te olisitte silloin jättäneet tämän kahden vuoden kohdalta indeksikorotuksen siten, että se olisi jäänyt pieni- ja keskituloisille eläkeläisille. Näin olisi voitu menetellä. Mutta kepu käytti tässä yhteydessä hehtaarimittaa. Tältä osin tällainen retoriikka, että ollaan ikään kuin suurituloisten kukkarolla oltu, ei tietystikään pidä paikkaansa.

Toinen isompi yhteiskunnallinen kysymys on se, jonka aikana arvostamani kepun kansanedustaja Eeva Kuuskoski-Vikatmaa totesi jossain haastattelussaan, että Ahon hallituksen politiikan seurauksena maassa oli 100 000—200 000 tarpeetonta työtöntä. Tämä oli Eeva Kuuskoski-Vikatmaan arvio, tohtorinaisen, entisen ministerin. Mutta kuka näistä nyt sitten ottaa selvää. Varmaan kepu parhaansa yritti, mutta halusin nimenomaan kokonaisuuden takia valottaa, mitä indeksileikkaus käytännössä pienituloisille merkitsi.

Ed. Kiljunen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Minäkin olen yksi niistä kansanedustajista, jotka ponkaisivat pystyyn, kun ed. Pekkarinen totesi, että Ahon hallituksen tekemät rajut leikkaukset kohdistuivat ensisijaisesti suurituloisiin.

Ed. Pekkarinen, te kerroitte, että kaikki kansalaisryhmät joutuivat osallistumaan talkoisiin siinä vaiheessa, kun kansantalous kohtasi rajumman romahduksen rauhan aikana kuin koskaan aikaisemmin. Ed. Pekkarinen, kuitenkin Tilastokeskuksen antamien tilastojen mukaan eläkeläisväestö oli tulonsaajaryhmistä se, joka suhteellisesti kaikkein eniten joutui kantamaan laman kuormaa. Miksi niin, ed. Pekkarinen? Siksi, että kahtena vuonna todellakaan ei tehty indeksikorotuksia koskien eläkkeitä. Toiseksi kansaneläkemaksu, ylimääräinen lisämaksu, langetettiin eläkeläisille. Sen lisäksi tuli myös ylimääräinen sairausvakuutusmaksu. Kaiken lisäksi vielä sairauskulukorvausten verovähennykset poistettiin.

Näiden Ahon hallituksen tekemien rankaisutoimenpiteiden seurauksena, leikkaustoimenpiteiden seurauksena nimenomaan eläkeläisväestö tulonsaajaryhmistä oli se, joka kantoi laman kuormaa eniten.

Ed. Pekkarinen, ovatko eläkeläiset kokonaisuutena se ryhmä, jotka ovat suurituloisimpia tässä suomalaisessa yhteiskunnassa?

Ed. Pekkarinen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Aivan lyhyesti vielä kertaalleen: Minä toistan vielä, että 6 000—7 000 markkaan asti eläkeläisten verotus oli keveämpää kaikkien niiden ratkaisujen jälkeen. Ken voi kirjallisesti toisin tämän väitteen osoittaa, esimerkiksi verojaosto on hyvä osoite, johon tällaiset paperit voi tuoda. Ed. Kiljunen, teidän väitteenne näiltä osin eivät pidä paikkaansa.

Mitä tulee kaikkien, siis veroratkaisujen että erilaisten leikkausten kohtaantumiseen eri väestöryhmiin, me näköjään luemme erilaisia tilastoja. Minä olen lukenut sekä Stakesin että Tilastokeskuksen selvitykset, jotka osoittavat nimenomaan, että eläkeläiset olivat, ei paras, mutta ehdottomasti parhaasta päästä niistä väestöryhmistä, jotka selviytyivät. Kaikki menettivät, myös eläkeläiset, mutta suhteellisen menetyksen kohdalla kävi äsken kerrotulla tavalla. (Ed. S. Kanerva: Se poissaolokysymys!)

Arvoisa puhemies! Mitä tulee asiasta toisessa käsittelyssä tapahtuneeseen äänestykseen, minä haluan korostaa, ed. S. Kanerva, että keskustan kaikki kansanedustajat vastustivat jyrkästi Kellan pohjaosan leikkaamista. Totta kai meidän tiedossamme oli hallitusryhmien raju puristus omia edustajiaan kohtaan ja se, että hallitus tuli joka tapauksessa vieneeksi tämän ikävän leikkauksen läpi. Varmaan tämä osaltaan vaikutti siihen, että sekä teiltä, ed. Kanerva, teidän ryhmästänne että myös meidän ryhmästämme oli toki monia kansanedustajia pois, valitettavasti. Siinä yhdyin teidän näkemykseen, että ei olisi ollut suotavaa olla istunnosta pois. Mutta se ei ratkaissut suinkaan lopputulosta.

Ed. Ryhänen: Arvoisa puhemies! Hallitus puhuu koko ajan niin, että yhdenkään eläke ei ole alentunut. Tämä väite kuuluu samaan sarjaan kuin se, josta alikersantti Lehto puhui Tuntemattomassa sotilaassa. Lehdon havaintohan oli, että herroilla on kyllä kyky esittää sellaiset rätingit, että sinulla ei voi olla nälkä.

Minä tunnen lukuisia eläkeläisiä, joiden käteen jäävä eläke on absoluuttisesti pienentynyt. Olen nähnyt lukuisia tilinauhoja, maksupapereita. Tämä on niin tosiasia kuin olla ja taitaa.

Kuinka voisi ollakaan toisin tilanne, kun samaan aikaan hallitus sanoo, että sen tähden on leikattu pohjaosaa, että on jouduttu säästämään ja haluttu säästää. Jos säästetään, niin jostakinhan se poissa. Sellainen matematiikka ei ole mahdollista, että jos säästetään, niin keltään ei silloin oteta pois.

Eläkkeethän ovat silläkin tavalla absoluuttisesti pienentyneet, että ne eivät ole seuranneet palkkakehitystä. Siis eläkeläisten ostovoima on koko ajan huonontunut.

Viikko sitten oli Uudenmaan rakennusväen eläkeläisten lähetystö eduskunnassa. Lähetystölle ed. Kautto ja ed. Huotari kertoivat, että koska eduskunnassa on porvarienemmistö, vasemmisto ei voi toteuttaa myöskään eläkepolitiikassa sellaista politiikkaa kuin haluaisi. Onnistuinsuututtamaan nämä edustajasisaret, kun huomautin, että ei täällä salissa äänestyskäyttäytyminen noudata oikeisto—vasemmisto-linjaa vaan hallitus — oppositio-linjaa. Näinhän täällä on tapahtunut. Nämä edustajasisaret kehtasivat, anteeksi, puhemies, väittää todellakin, että nimenomaan oikeistoenemmistö eduskunnassa vaikuttaa tähän haitalliseen kehitykseen. Nyt teillä vasemmalla, jos minä olen väärässä ja asia on niin kuin nämä edustajasisaret sanoivat, on mahdollisuus yhtyä keskustan näkemykseen ja näyttää, että aikaisempi äänestyskäyttäytymislinja ei toimi. Nyt teillä on mahdollisuus teolla osoittaa, että te taistelette loppuun asti eläkeläisten etujen puolesta.

Arvoisa puhemies! Täällä on viitattu vaaleihin. Minä odotan hyvin suurella mielenkiinnolla ja oikein ”kiihkolla” sitä tilannetta, että kun tulee vaalipaneelit, tästä keskustelusta, arvoisa vasemmisto, me saamme noihin paneeleihin erittäin hyvää materiaalia. Uskon, että eläkeläiset ovat tuosta materiaalista ja näistä keskusteluista todellakin vahvasti kiinnostuneita.

Ed. Kemppainen: Rouva puhemies! Hallitus oli varmasti ovela, kun se teki hallitus kautensa suurimmat leikkaukset jo aikaisemmissa budjeteissa eikä täällä tänään talousarvion käsittelyssä ole ollut näitä sosiaaliturvan leikkauksia sillä tavalla esillä. Mutta tavallaan hallituspuolueet menivät omaan ansaan, kun ne lähtivät vielä silottelemaan leikkausta. Keskusteluhan täällä käy paljolti siitä, olisiko pohjaosan leikkaus näkynyt jonkun eläkeläisen tilissä, jos teidän aikaisemmat leikkauksenne olisivat olleet ennallaan. Te täällä juuri keskustellette, että ei ehkä olisi tai olisi, mutta se teidän pitää tunnustaa — esimerkiksi sosialidemokraateista on oltu tyytyväisiä, että lakiesitys nyt on saatu tänne — että sen puhdas tarkoitus oli silotella eläkeläisten tilinauhaa ennen vaaleja sillä tavalla, että markkamääräistä laskemista ei olisi kenenkään kohdalle tullut. Mutta oli hyvä tavallaan, että tämä esitys tänne tuli. Olihan se parannus, mutta se oli

myös hyvä, että se tuli, että täällä eläkepolitiikasta keskustellaan.

Minun ei ole tarvis toistaa ed. Pekkarisen puheenvuoroa, mutta jos vasemmistopuolueissa vähänkin rehellisiä ollaan, kun te lähдете vaali työhön ja siellä olette jo olleet, niin kyllä te vastoin parempaa tietoa puhutte, jos te yritätte sanoa, että eläkeläisiä, nimenomaan pieni- ja keskituloisia eläkeläisiä ja, täytyy sanoa, suhteessa muuhun väestöön, tämän hallituksen aikana olisi kohdeltu paremmin kuin ed. Ahon hallituksen aikana. Me olemme tunnustaneet, että Ahon hallituksen aikana ehkä eläkepolitiikassa tai eläkeläisväestön toimeentulossa tuli virheitä tai pakollisia leikkauksia, mutta ne tulivat sairauskulujen ja hoitomaksujen omavastuuosuuksissa. Kerta kaikkisesti me emme silloin löytäneet niille vaihtoehtoja, kun lamaleikkauksia ja lamatalkoita teimme, mutta suhteellinen osuus pieni- ja keskituloisilla eläkeläisillä ja heidän toimeentulonsa verrattuna muuhun väestöön oli selvästi parempaa. Väestön tuloerot pienenivät Ahon hallituksen aikana. Tämän hallituksen aikana ja myös eläkeläiset huomioon ottaen ne ovat revenneet.

Miten sitten äänestyskäyttäytymiset lakiesityksen ja koko hallituskauden aikana on nähty? Minä en kovin suuriksi sankareiksi niitä kuutta veijaria, jotka äänestivät meidän mukamme täällä (Eduskunnasta: Edustajaa!) — anteeksi (Eduskunnasta: Työtoveria!) — kuutta edustajaa voi nähdä, koska minusta pitää katsoa kokonaisuutena, miten asiaa täällä on käsitelty. Olen aikaisemmassa puheenvuorossani sanonut, että kansaneläkkeen pohjaosan leikkaus on täällä ollut niin monessa muussa yhteydessä esillä, niin monen muun lain muuttamisen muodossa.

Enpä ihan ed. S. Kanervankaan äänestyskäyttäytymistä joka osaltaan ole katsonut, mutta luulenpa, että kun sosiaaliturvamuutoksia on tehty, olette myös äänestänyt tällaisten esitysten puolesta. Vaikka ette olisi tehnytään samoin kuin vasemmistoliiton kolme kansanedustajaa plus viime äänestyksissä, toisin äänestänyt, joka tapauksessa teitä äänestäneet ovat antaneet tukensa hallitusrintamalle ja vaaliasetelmassa myös ensi eduskuntavaaleissa sille hallitusrintamalle, jonka voimin nämä leikkaukset on tehty.

Ei ole kovin mieltä ylentävää, kun nyt, esimerkiksi ed. Gustafsson ja monet muut, tunnustatte, että tämä on ollut virhe. Teillä on ollut niin monta eri kertaa mahdollisuus korjata se virhe, mutta miksi te olisitte tekemässä sitä vasta tässä viimeisessä käsittelyssä ennen vaaleja, kun te ette sitä aikaisemmin ole tehneet?

Erityisesti ed. A. Ojala, kun te olette koko tämän keskustelun ajan esittänyt väitteitä mielestäni vastoin parempaa tietoa ja kun esimerkiksi salissa ollut ministeri Skinnari ja verojaoston puheenjohtaja Sasi totesivat ed. Pekkarisen puheen oleellisimmilta osiltaan oikeaksi, toivoisin, että te myös perehtyisitte näihin esityksiin ja katsoisitte, miten näissä asioissa on käynyt.

Ed. Gustafssonin puheenvuorossa oli pari asiaa, joita haluaisin kommentoida. Totesitte, että eläkeläisten ja eläkkeen maksun kannalta on ollut oleellista, että työllisyys on parantunut. Voi kun näin olisi oleellisesti tapahtunutkin! Työttömyys on laaja kuitenkin. Yli puoli miljoonaa työkäistä, työkykyistä ja ilmeisesti työhaluista ihmistä on oman, itse ansaitsemansa toimeentulon ulkopuolella. Ei se tilanne parane sillä, että he ovat työvoimakoulutuksessa tilapäisesti tai he ovat tukityöllistämässä tai eläkeputkessa tai työeläkkeellä. He ovat kuitenkin sillä tavalla yhteiskunnan työttömyysmenojen kustannettavina, että se ei tätä taakkaa hellitä. (Ed. Gustafsson: Viekö työreformi tämänkin mahdollisuuden?) — Ei. Työreformihan on nimenomaan esitys siitä, että tämä ongelma ratkeaisi, ja jos ed. Gustafsson väittää, että se jotenkin huonontaisi tilannetta, niin se esityshän tarkoittaa sitä, että oikeastaan työreformikonaisuus on ainut kokonaisuus, jolla puolta miljoonaa ihmistä voitaisiin työllistää.

Te olette yrittäneet kolme vuotta. Tulokset ovat olleet verraten laihat, vaikka toki paranevista on tapahtunut. Mutta teillä on ollut, voi sanoa vähän liioitellen, lahjaksi saatu maailman nopein ja pisin talouskasvu, ja kun te ponnessa sanotte, että vasta sitten tämä korjataan, kun taloudellinen tilanne paranee, tämä on aika kaukana todellisuudesta.

Myös, ed. Gustafsson, sanoitte, kun vastasitte ed. Pekkariselle, että todella kahdessa budjettiesityksessä edellinen hallitus ei tehnyt eläkeläisille indeksitarkistusta. (Ed. Gustafsson: Niin, ja se oli väärin!) — Se oli tietenkin väärin, mutta huolimatta siitä, että tarkistuksia ei tehty, ja huolimatta siitä, että eläkeläisille säädettiin silloin kalamaksu ja sairausvakuutusmaksu, selvitysten mukaan, joita täällä on referoitu, Stakesin ja Tilastokeskuksen, niidenkin jälkeen eläkeläisten suhteellinen toimeentulo verrattuna muuhun väestöön pysyi parempana. Olisi hyvä, että täältä lähdetäisiin vaalityöhön tosiasiat tunnustaen eikä puhuen eri tavalla. Eläkeläisväestön toimeentulo on sen verran tärkeä asia, että eläkeläiset ansaitsisivat oikean tiedon ja oikeat asetelmat

sen suhteen, minkälaisista päätöksistä heidän toimeentulonsa on ollut riippuvainen.

Ihan muutama sana tähän keskusteluun Laakso — Kiljunen indeksistä: minkälainen indeksi turvaa eläkeläisille toimeentulon. Minusta tärkein asia tässä indeksissä olisi, että koko 1,1-miljoonainen eläkeläisväestö saisi turvakseen samanlaisen indeksin. Se olisi minusta ensimmäinen tavoite, koska missään vaiheessahan meillä ei ole näin ollut. Pitkän aikaa olivat työeläkeindeksi ja kansaneläkeindeksi erilaisia, ja se oli todella murheellinen kehitys, joka johti eläkkeensaajien eriarvoistumiseen. Nyt ollaan tekemässä toinen ratkaisu, jossa on erilainen indeksi, ja ikärasistinen indeksiesitys.

Voi olla, koska eläkemeno ovat suuret, että saattaisin ymmärtää jollakin tavalla ed. Kiljunenkin ajattelua, että saattaisi olla jokin indeksiratkaisu siltä väliltä, että se ei ehkä ihan täysin seuraisikaan palkansaajien indeksikehitystä. Mutta jos se on yksi indeksi, toki sillä väestönosalla, johon kuuluu tällä hetkellä 1,1 miljoonaa ihmistä ja jatkossa yhä enemmän, poliittinen painoarvo myös tästä indeksistä päättämässä ja yleisestä toimeentulosta huolehtimisessa olisi paljon parempi.

Ed. S. K a n e r v a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tosiasiat, rehellisyys ja oikeudenmukaisuus olivat ne sanat, joita ed. Kemppainen käytti puhuessaan sanoisinko luvalla pehmeitä. Nimittäin ensimmäinen äänestys käytiin minun tekemäni lakialoitteen perusteella, josta ed. Kemppainenkin oli äänestämässä. Kannattaa katsella papereita, ennen kuin menee höpöttämään.

Ed. A. O j a l a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Voin sanoa ed. Kemppaiselle, että minä varmasti olen eläkeläisten asiaan perehtynyt, epäilen vähän, että laajemmin kuin ed. Kemppainen, koska olen valtakunnallisen vanhus- ja lähimmäispalveluliiton puheenjohtaja. Siinä ominaisuudessa olen ympäri maata kiertäen saanut tutustua eläkeläisten asemaan eri puolilla maata, ja minusta se tutustuminen on erittäin hyvää, että tutustuu myös elävään elämään, mitä siellä tapahtuu. Olen siihen saanut tutustua teidän hallituskauteenne aikana ja myös nyt ja ilokseni olen voinut todeta sen, että eläkeläiset ovat todenneet, että käteenjäävä osuus ei todella ole pienentynyt. Se ei paljon ole kasvanut mutta on ihan toista luokkaa kuin teidän hallituskauteenne aikana, jolloin kaikki tilastot näyt-

täivät aivan selkeää vähennystä eläkeläisten tulotasossa.

Siitä syystä, kun keskusteluja olen eläkeläisten kanssa käynyt, edellinen puheenvuoroni on hyvin ymmärrettävä, kun sanoin, että he todella seuraavat aktiivisesti, mitä tapahtuu ja mitä myös heidän elämässään tapahtuu, mikä on yhteiskunnallinen tilanne ja yhteiskunnallinen toisuus tänä päivänä. Toivoisin, että myös teidän puheenvuoroissanne voitaisiin toteuttaa totuutta, puhua rehellisesti ja tunnustaa ne virheet, jotka on tehty, kuten sanoin meidän tunnustavan nämä virheet, kuten aikaisemmin olemme keskustelleet.

Ed. K e m p p a i n e n (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Tunnustamme ja tunnustin itsekin puheenvuorossani virheitä mutta minä haluaisin, että tässä keskustelussa tulisi näiden virheiden suuruusluokka esille, mikä se oli suhteessa eläkeläisiin. Sekin on totta, että edellisen hallituksen aikana eläkeläisten käytettävissä oleva tulo laski, mutta kun eläkeläisten käytettävissä oleva tulo laski vähemmän kuin muun väestön, silloin oli toki moraalisesti hallitus paljon oikeammassa kuin nyt, kun koko muun väestön tulot kasvavat roimasti ja otetaan eläkeläisistä pahimmoilleen pieni osa keski- ja pienituloisia eläkeläisiä, joilta leikataan.

Arvostan, ed. A. Ojala, teidän kokemuksiinne eläkeläistyössä, mutta ilmeisesti te katsotte vähän värillisillä lasilla tai te sittenkin teette eläkeläistyötä puoluepoliittiset tavoitteet mielessänne, koska teille eivät näy menevän keskustelun perusasiat tai eläkeläisten toimeentulokehityksen perusasiat perille.

Ed. S. Kanervalle lyhyesti. On varmasti näin, että eläkeläisten asioiden käsittely ei ole tällä hallituskaudella ollut teidän aloitteistanne kiinni. Toki on hyvä, että nostatte niinkin näkyvästi eläkeläisten asiat jopa ihan oikeassa valossa esille ja ihan oikealla tavalla teette näitä esityksiä, mutta meistä on vain väärin, että kun tekin olette sitoutunut tai teidät on sidottu hallituksen toimenpiteisiin, valitettavasti teidän toimenpiteenne jäävät demonstraatioksi, ja ainakin itse olen näkevinäni teidän esityksissänne aika henkilökohtaisia pyrkimyksiä vaaliasetelman suhteen.

Ed. K i l j u n e n : Arvoisa puhemies! Keskustan puheenvuoroissa on jatkuvasti sama sävytys. Ed. Kemppaisen viimeiset lauseet viittasivat siihen, että puhutaan vaaliasetelmista. Olen vähän häkeltynyt siitä, että keskusta tuntuu olevan

ikään kuin vaalikentillä käyttäessään puheenvuoroja täällä.

Siteeraan ed. Kemppaista, kun hän totesi, että Lipposen hallitus on kohdellut eläkeläisiä enemmän kaltoin kuin Ahon hallitus. Ed. Ryhänen käytti hetkeä aikaisemmin puheenvuoron, jossa hän totesi, että nimenomaan eläkeläisten ostovoima on heikentynyt.

Arvoisat keskustan edustajat, ollaan tarkkoja. Eläkeläisten ostovoima todellakin heikkeni Ahon hallituksen aikana. Miksi? Siksi, että indeksitarkistuksia ei tehty. Keskustan edustajat, Lipposen hallituksen aikana eläkeläisten ostovoima ei ole heikentynyt sen vuoksi, että indeksitarkistukset on tehty. Eläkeindeksillä nimenomaan turvataan eläkkeiden ostovoima. Saattaa olla, että palkat ovat eläkkeitä nopeammin kehittyneet eräillä suhtelalueilla ja ovatkin kehittyneet, jolloin siinä suhteessa eläkeläisten tulot eivät ole samassa mitassa nousseet kuin palkkatulot, mutta eläkkeiden ostovoima, arvoisat keskustan edustajat, on turvattu Lipposen hallituksen aikana toisin, toistan, siis toisin kuin Ahon hallituksen aikana. Lipposen hallitus poisti myös lisäkansaneläkemaksun ja on myös nipistänyt, vaikkakin niukasti mutta kuitenkin nipistänyt, ylimääräistä sairausvakuutusmaksua. Eläkeläisten vaatimuksia vastaan on tultu.

Arvoisa puhemies! Keskustan edustajat ovat myös todenneet, että pohjaosan leikkaus kohdistuisi kaikkein köyhimpiin eläkkeensaajiin. Ed. Pekkarinen totesi muun muassa, että Lipposen hallitus nimenomaan suosii suurituloisia eläkkeensaajia. Todellisuudessa pohjaosan leikkaus nimenomaan ei kohdistu kaikkein pienimpiin eläkkeisiin. Laskennallisesti noin 5 000 markan eläke on se raja, jota suurempiin eläkkeisiin nimenomaan pohjaosan leikkaus kohdistuu. Se ei siis kohdistuu kaikkein köyhimpiin, pienituloisiin eläkkeensaajiin.

Ehkä, arvoisa puhemies, kun minulla on puheenvuorossani vielä ainesosia, täytynee tulla puhujakorokkeelle jatkamaan.

T o i n e n v a r a p u h e m i e s (koputtaa): Kyllä, pyydän puhujakorokkeelle!

P u h u j a (korokkeelta): Arvoisa puhemies! Jatkaisin pohjaosan leikkauksesta vielä sikäli, että kun vuonna 1995 tehtiin uudistukset, jotka koskivat eläkkeiden pohjaosia, niin ymmärrykseni mukaan hallituksen ja meidän tavoitteenamme tehdessämme eduskunnassa päätöksiä ei ollut nimenomaan puuttua nykyisten eläkkeensaajien

jien eläkkeisiin, niiden markkamääräinen taso haluttiin säilyttää, vaan puututtiin suhteellisiin eläketasoihin vuonna 2010 ja siitä eteenpäin.

Ongelmahan on, että keskimääräinen elinikäme kasvaa, joka aiheuttaa tietysti paineita eläkejärjestelmälle. Se on tietenkin positiivinen, upea saavutus, että olemme pystyneet keskimääräistä elinikäämme nostamaan, mutta suuret ikäluokat tulevat eläkeikään tuossa vaiheessa, mikä synnyttää erityispaineita. Sen lisäksi meillä selkeästi, vaikka yleinen eläkeikä on 65 vuotta, todellisuudessa siirrytään eläkkeelle keskimäärin 59-vuotiaana, joka on yksi alhaisimpia Länsi-Euroopan maissa, mikä sinänsä luo paineita eläkejärjestelmiin, jotka synnytettiin Suomessa 1960-luvun alussa.

Tätä järjestelmää lähdettiin justeeraamaan ja tartuttiin pohjaosaan. Ei tartuttu tietenkään kansaneläkkeen lisäosaan, josta köyhimmat eläkkeensaajat hyötyvät, eikä tartuttu pohjaosaan kaikkein pienituloisimpien eläkeläisten kohdalla. Tässä suhteessa toivoisin keskustan edustajilta rehellisyyttä nyt vähintään tässä salissa, koska tämä ei ole vaalikenttä. Siellä vaalituville te voitte tietysti omaa väkeänne villitä argumenteilla, jotka eivät pidä paikkaansa, mutta soisin nyt ainakin tässä talossa, kun näistä asioista puhutaan, että olisimme tiukasti asioissa ja faktoissa kiinni.

Arvoisa puhemies! Sen sijaan ed. Kemppaisen johtopäätös siitä, mikä koskee taitettua eläkeindeksiä ja näkemystäni asiassa, piti paikkansa. Yhdyn ed. Kemppaiseen siinä, että taitettu indeksijärjestelmä on maho, se ei ole toimiva järjestelmä. Toimiva, järkevä eläkejärjestelmä on sen kaltainen, että kaikilla eläkkeensaajilla, kaikilla eläketuloista riippuvaisilla kansalaisilla, indeksin pohja on sama. Ei ole tarkoituksenmukaista, että on olemassa jokin vuosi, vaikkapa 65 vuotta, joka olisi yleinen eläkeikävuosi ja joka määräisi indeksin pohjan. Pystyn ymmärtämään hyvin, että eläkeläisjärjestöt ja eläkeläiset käyttävät termiä ikärasismi tässä tilanteessa. Järkevää on nimenomaan siirtyä järjestelmään, jossa kaikilla eläkkeensaajilla indeksiperusta on täsmälleen sama.

Toistan sen, minkä toistin jo viime viikolla ja mihin ed. Laakso kiinnitti huomiota, että näkemykseni mukaan kaikkein järkevin eläkejärjestelmä olisi sen kaltainen, että puhtaasti, mieluiten jopa 100 prosentin tasolla eläkkeet olisi sidottu elinkustannusindeksiin. Se varmistaisi sen, että nimenomaan kustannustason, hintojen noustessa eläkkeiden ostovoima säilyy, ja sehän

tässä on ratkaisevinta ja tärkeintä. Sen vuoksi näkisin, että tämä järjestely olisi luontevin. Se on myös, kuten totesin, länsieurooppalainen järjestely.

Vastauspuheenvuoroja pyydetään.

Toinen varapuhemies: En myönnä tässä yhteydessä vastauspuheenvuoroja.

Ed. Laitinen: Arvoisa rouva puhemies! Kirjasin myös ylös ed. Kemppaisen puheenvuoron aikana eräitä sanoja, jotka jo edustajatoveri S. Kanerva toi esille. Sanoitte muun muassa, että pitää pitäytyä tosiasioissa, peräsitte rehellisyyttä ja oikeudenmukaisuutta. Kaikki asioita, jotka tietenkin pitäisi meillä kaikilla kansanedustajilla olla hyvinkin mielessä ja joiden mukaisesti myös tulisi toimia. Kuitenkin omassa puheenvuorossanne toitte tavattoman paljon sellaisia asioita esille, joihin ei liity noita tunnusmerkkejä, mitä itse peräänkuuluttitte. Puheenvuorossani tulen hivenen näitä koskettamaan.

On nimittäin tosiasia, että Ahon hallitus kiristi monellakin eri tavalla eläkkeensaajien verotusta viime vaalikaudella. Luettelen nyt muutamia asioita, joita silloin tapahtui ja joita hallitus silloin eduskunnassa läpi vei.

Sairauskulujen verovähennys poistettiin vuonna 1992. Eikö niin, ed. Kemppainen? Eläkkeensaajille säädettiin, niin kuin on monta kertaa todettu, kansaneläkevakuutusmaksu samansuuruisena kuin palkansaajilla, 3,05 prosenttia, ja tämä säädettiin myös 1992. Eläkkeensaajien sairausvakuutusmaksua korotettiin 2 penniä vastapainona palkansaajille vuonna 1993 säädetyille työntekijäin työeläke- ja työttömyysvakuutusmaksulle. Siinä tietenkin käytettiin perusteena myös heikkoa valtiontalouden tilaa. Tosiasia oli se, että nämä korotukset joka tapauksessa tehtiin.

Valtion tuloveroasteikon asteikkorajat pysyivät muuttumattomina vuosina 91—93. Silloin myös nostettiin, tosin se on tietysti kunnallishallinnon asia, kunnallisveroprosenttia lähes yhdellä prosentilla, mikä omalta osaltaan oli kiristämässä eläkeläistenkin verotusta. Sairausvakuutusmaksu porrastettiin tulojen mukaan. (Ed. Kemppainen: Eikö olisi pitänyt?) Ylimääräinen ennakonpidätys eli lainavero toteutettiin 100 000 markkaa ylittävistä tuloista vuosina 93—95. — Ne olivat ehkä sellaisia toimenpiteitä, jotka piti-kin tehdä. Mutta joka tapauksessa niillä korotettiin eläkeläisten verotusta.

Indeksikorotus, mistä on paljon puhuttu, aivan oikein, kuten ed. Kiljunen totesi, jäädettiin vuosina 1994—95, mikä merkitsi käytännössä sitä, että sillä heikennettiin eläkeläisten ostovoimaa. Näin tapahtui.

Sen lisäksi tehtiin varsin radikaaleja eläkejärjestelmiin kohdistuvia muutoksia. Otan esimerkkinä julkisen sektorin eläkkeet, valtion palveluksessa, kuntayhtymien palveluksessa, kuntien palveluksessa olevien eläkeläisten eläkejärjestelmiin tehdyt rajut muutokset, meidän eläkepolitiikassamme erittäin historialliset muutokset, jotka heikensivät eläkeläisten asemaa, jotka käytännössä merkitsivät sitä, että nostettiin eläkeikää ja alennettiin eläketasoa kertymää pienentämällä. Osittainhan tietenkin kävi niin kuin ed. Gustafsson taisi sanoa, että siinä vaiheessa silloinen ministeri Eeva Kuuskoski-Vikatmaa sai tarpeekseen ja jätti Ahon hallituksen. Nämä ovat aivan rehellisesti ja totuudenmukaisesti niitä tosiasioita, joita silloin tapahtui.

On myönnettävä myös rehellisesti se, että kylä Lipposen hallituksen aikana on myös tapahtunut eräitä heikennyksiä, jotka ovat kohdistuneet eläkeläisiin. Valitettavaa on se, että kansaneläkkeen pohjaosa tehtiin eläkevähenteiseksi. Reilumpaa olisi varmasti ollut se, että se olisi saatettu voimaan koskemaan tulevia edunsaajia eikä niitä, jotka nyt jo eläkettä saavat.

Taitettu indeksi on myös asia, joka vaatii korjaamista, vaikka on todettava se, että indeksijärjestelmään on sellainen, että se neuvotellaan ja sovitaan hyvin pitkälle työmarkkinajärjestöjen välillä. Nykyinen indeksijärjestelmä on epäoikeudenmukainen. Sen pitää olla yhdenmukainen, olkoon sitten niin, että 50 prosenttia otetaan huomioon ansiotason noususta ja 50 prosenttia elinkustannuksista. Mutta joka tapauksessa sen pitää määräytyä kaikille eläkeläisille samalla tavalla.

Lipposen hallituksen aikana on kyllä tehty eläkkeensaajien verotukseen sellaisia toimenpiteitä, jotka ovat keventäneet verotaakkaa, ja reaalityökehitys on eläkkeensaajilla ollut Lipposen aikana positiivista joskaan ei kovin runsasta. Indeksikorotukset otettiin käyttöön vuoden 96 alusta, kuten on todettu, kansaneläkkeen kansaneläkevakuutusmaksu poistettiin 96, niin sanottu alijäämähyvitys eli pysyvä korkovähennys nousi 28 prosenttiin, korotettua sairausvakuutusmaksua on alennettu, ja sehän poistuu kokonaan eläkeläisiltä ensi vuoden alusta, jos eduskunta budjetin hyväksyy. Valtion tuloveroasteikon rajoja on korotettu kaksi prosenttiyks-

sikköä vuosina 94—96, vuonna 97 korotus oli neljä prosenttiyksikköä ja 98 kaksi prosenttiyksikköä. Myös vuonna 99 valtion tuloveroasteikon rajoja tarkistetaan kahdella prosenttiyksikköllä hallituksen esityksen mukaisesti. Nämä ratkaisut ovat käytännössä tarkoittaneet sitä, että verotus on jossain määrin pienentynyt.

Eläkepolitiikka on tietenkin sellainen asia, joka erityisesti näin vaalien alla nousee esille, ja hyvä niin. Mutta joka tapauksessa, kun me eduskunnassa eläkeläisiä koskevia asioita käsittelemme, mielessä pitää pitää se, mitä ed. Kemppainen puheenvuorossaan halusi sanoa, että ollaan rehellisiä, toteutetaan oikeudenmukaista ja tasapuolista eläkepolitiikkaa. Sitä toivon myös omalta osaltani ed. Kemppaiselta, kun hän puolustaa tiukasti Ahon hallituksen tekemisiä.

Ed. K u o p p a : Arvoisa puhemies! Kun täällä on luettu erilaisia tilastoja siitä, miten eläkkeet ovat kehittyneet, minulla on aivan uusi Kelan ja Eläketurvakeskuksen yhteistilasto. Vuonna 1997 keskimääräisen eläkkeen reaaliarvo pieneni ensimmäisen kerran sinä aikana, kun näitä tilastoja on julkaistu. Tällä tavalla keskiarvosta laskettuna on eläkkeelle käynyt, reaaliarvo on ensimmäisen kerran pienentynyt. En ota kantaa siihen, mikä tilastoista on oikea, mutta tämä on Kansaneläkelaitoksen ja Eläketurvakeskuksen yhteinen tilasto, että kuinka pitkälle siihen voi luottaa.

Ihan muutamia asioita. Ensinnäkin ed. Kiljulle haluaisin todeta, kun hän vaati, että työeläkkeitten indeksitarkistukset pitäisi nykyisestä muodostaan muuttaa niin, että vain elinkustannusindeksi olisi se, jolla työeläkkeitä tarkistettaisiin.

Tästä on jo hyvinkin paljon keskusteltu. Työeläke on myöhennettyä palkanmaksua palkan- saajalle. Mielestäni silloin perusteena tulee olla sen, että niitä tarkistetaan sillä tavalla indeksillä, että siinä myös palkkakehitys ainakin osittain otetaan huomioon. Nythän yli 65-vuotiaalle eläkeläiselle palkkakehityksen osuus on 20 prosenttia ja 80 prosenttia on hintojen osuutta, ja kun alle 65-vuotiaalle työeläkeindeksitarkistusten laskentatapa on 50 ja 50, niin se on osoittautunut selvästi edullisemmaksi työeläkettä saaville alle 65-vuotiaalle eläkeläisille.

On sanottu niin, että mitä sitten, jos eivät palkat nouse. Jos palkat eivät nouse ja mennään lamaan ja palkat rupeavat siis jopa laskemaan, olen aivan varma, että silloin ei myöskään koroteta eläkkeitä, oli indeksi mikä hyvänsä, koska on aikaisemminkin tullut vastaavia tilanteita.

Lama osoitti, että silloin ruvetaan leikkaamaan saavutettuja etuja. Minä ainakin pelkään, että silloin, oli indeksi mikä hyvänsä, näitä ei tarkisteta.

Kansaneläkkeen pohjaosan tekeminen eläkevähenteiseksi oli suuri periaatteellinen muutos, ja silloin lähdettiin sille linjalle, että kansaneläkkeen pohjaosa loppuu ja se ei tule koskemaan kaikkia eläkkeensaajia. Tämä rajahan, jossa pienimmillään kansaneläkkeen pohjaosan leikkaus tuli voimaan, oli 4 488 markkaa eläkeläispuolisoihita toisessa kuntaryhmässä, mikä merkitsi sitä, että jos eläkepalkka oli 7 026 markkaa kuukaudessa, mistä eläke laskettiin, siitä lähti kansaneläkkeen pohjaosan leikkaus toteutumaan. Näin ollen tämä leikkaus kohdistuu, niin kuin aikaisemminkin sanoin, tavalliseen palkansaajatyöväestöön valtaosaltaan, enkä pidä sitä siitä osin oikeudenmukaisena.

Täällä on puhuttu taitetusta indeksistä. Kun taitettua indeksiä käsiteltiin eduskunnassa, keskusta esitti silloin vastalauseessaan, että palkkatason muutokset otettaisiin huomioon 0,35 prosenttia ja hintakerroin olisi 0,65 prosenttia. Se oli keskustapuolueen, kepun, vastalauseessa, joka on osoittautunut huonommaksi kuin nyt 50—50-jako on. (Ed. Kemppainen: Mietitään parempi kaikille!) Tosin te esitätte siinä kyllä kaikille tätä huonompaa indeksiä. — Kyllä, te esitätte vastalauseessa, että indeksi on kaikille yhtä huono. Näin tapahtui. — Ed. Kemppainen, silloin kun äänestettiin tästä indeksistä, että se olisi säilynyt nykyisellään, te äänestitte tyhjää siinä äänestyksessä. Ed. Kemppainen, te äänestitte silloin tyhjää. Ed. Kiljunen oli silloin poissa siitä äänestyksestä. (Ed. S. Kanerva: Niin kuin muistakin eläkeasioista!) — Se on taas hänen asiansa. — Eli tällä tavalla tämä päätös on syntynyt. Nyt ihan vain haluan palauttaa mieleen, kuinka tässä silloin kävi, kun vuonna 95 taitettu indeksi -laki säädettiin.

Kansaneläkkeen pohjaosa oli, kun sitä lähdettiin leikkaamaan, 445 markkaa. 1996 ensimmäisen leikkauksen jälkeen pohjaosa oli 386 markkaa kuukaudessa, 1997 leikattu pohjaosa oli 311 markkaa, ja tänä vuonna leikattu pohjaosa on 237 markkaa. Sehän on päätetty toisessa käsitelyssä, että leikkaus edelleen jatkuu, ja pohjaosa on ensi vuonna 171 markkaa kuukaudessa. Tällä tavalla pohjaosan leikkaus on edennyt.

Tämän lisäksi tietenkin, kun kansaneläkkeen pohjaosaa on leikattu, on myös kansaneläkkeen lapsi- ja puolisolikorotukset poistettu uusista eläkkeistä. Samoin muun muassa kansaneläk-

keen hautausavustus on poistettu silloin, kun kansaneläkkeen pohjaosan leikkaus hyväksyttiin. Eli tässä on tullut myös eräitä muita heikennyksiä samanaikaisesti eläkeläisryhmille.

Tätä taustaa vasten olisi ehdottoman välttämätöntä, että ensinnäkin ikärasistinen taitettu indeksi poistettaisiin, ja minä olen ehdottomasti sitä mieltä, että siinä pitäisi olla, koska työeläke on myöhennettyä palkanmaksua työntekijöille, myös palkkakehityksen vaikutus mukana ja vähintäänkin se 50 prosenttia, joka aikaisemmin oli.

Tämän suuntaisia muutoksia pitäisi saada ja samoin myös nyt, jos me yleensä meinaamme kansaneläkejärjestelmän tässä maassa sillä tavalla säilyttää, että kansaneläkkeen pohjaosa säilyy, olisi vihdoinkin lopetettava se leikkaus. Tässä käy kyllä niin kuin ed. Aittoniemi totesi, että vaikka sitten pysäytetäänkin, ei ole enää, mitä pysäytettäisiin.

Puhetta on ryhtynyt johtamaan ensimmäinen varapuhemies Pesälä.

Ed. T i u s a n e n : Arvoisa puhemies! Ihan lyhyesti on hyvä kyllä muistuttaa mieleen, niin kuin jotkut ovat tehneet, ne synnit, mitä 80-luvun puolenvälin aikaan ja sen jälkeen on tehty: edellisen hallituksen sekoilu pankkikriisin yhteydessä ja se, millä tavalla se lisäsi nimenomaan valtionvelkaa, joka tällä hetkellä painaa budjetia muun muassa korkomenoina 28 miljardia, työttömyyden räjähtäminen vuosikymmenen alussa jne. Ne ovat tietysti jokapäiväistä todellisuutta tällä hetkellä, yli 70 miljardia, 70 000 miljoonaa markkaa tällaisia rasituksia tällä hetkellä budjetissa ja myös tämä lista, jonka täällä muun muassa ed. Laitinen luutteli viime hallituksen toimenpiteinä.

Haluaisin todeta, että kansaneläkkeiden perusosan leikkaaminen yli 5 078 markkaa kuukaudessa saavilta yksinäisiltä eläkeläisiltä — eläkepuolisoihita raja on 4 670 markkaa kuukaudessa — ei tietenkään ole oikeudenmukaista. Mutta haluaisin vielä sitä tähdentää, että tästä asiasta todella äänestettiin 24 päivänä marraskuuta ja kuusi hallituspuolueen kansanedustajaa äänesti silloin hallituksen esitystä vastaan.

Edelleenkin tämän ponnen, joka nyt on esillä, painavuutta ehkä kuvaa se, että ed. Manninen ei ole nyt paikalla sitä puolustamassa, jolloin myös sen uskottavuus on kyseenalainen. Ponsikysy-

mykset sinänsä ovat enemmänkin politiikan tekemistä kuin itse asiaa.

Ed. Puhjo: Arvoisa puhemies! Kun täällä on väitelty kansaneläkkeen pohjaosan poistossa indeksitarkistusten merkityksestä ja yleensä eläkeläisten asemasta ja toimeentulosta, olisin maininnut kaksi asiaa.

Kuten ed. Kuoppa jo uusinta tilastoa siteerasi, siitä Kelan ja Eläketurvakeskuksen yhteistilastosta, joka on vuodesta 1981 lähtien tehty, näkyy, että joka vuosi keskieläke on reaalisesti noussut vuoteen 1996 asti. Viime vuonna ensi kertaa reaalisesti keskieläke laski. Kun mediaaneläke on noin 700 markkaa vähemmän, se tarkoittaa sitä, että todennäköisesti myös kyseisiltä eläkeläisistä, joista tässä on puhe, eläke on silloin laskenut.

Toinen asia: näistä indeksitarkistuksista. Vaikka niitä ei ole ollut, niin nyt, kun indeksitarkistus tulee, sen merkitys on mielestäni aivan toisenlainen kuin aikaisemmin. Nykyiset indeksitarkistukset on otettu sen takia, että eläkeläinen ei huomaisi, että pohjaosa laskee, koska on yritetty päästä systeemiin, jossa palkkapussi ei pienene. Mutta eivät eläkeläisetkään niin huonosti asioista perillä ole, etteivät he huomaisi asiaa. Kun kerran indeksitarkistus tulee, silloinhan pitäisi eläkkeen koko ajan nousta eikä pysyä samana.

Ed. Aittomies: Herra puhemies! Ensinnäkin olen pahoillani siitä, että yhdistin ed. Laakson siihen muun vasemmiston joukkoon, jotka ovat hylänneet eläkeläiset eduskunnassa. Ed. Laaksohan äänesti eläkeläisille myönteisesti samalla tavalla kuin edustajat Puhjo, Kuoppa ja Esko Juhani Tennilä viimeksi, kun tähän asiaan otettiin eduskunnassa poliittista kantaa. Hän oli kuitenkin paikalla ja oikaisi näkemykseni, ja minä esitän pahoitteluni.

Mitä tulee siihen, että olen kuullut, että ed. A. Ojala on minua kovasanaisesti moitiskellut täällä ollessani poissa tästä huoneesta, tästä pyhästä päätöspaikasta, olin käymässä vessassa, täytyy sielläkin käydä, ja kun lähteissäni vilkaisin taakseeni, huomasin, etten turhan takia ollenkaan käynytäkään. Mutta ed. Ojalalla näyttää olevan sellainen tapa, että moititaan toisia kansanedustajia, jotka eivät ole paikalla, on sitten kysymys eläkeläisten tilaisuuksista tai muista, ja kehuskellaan itseään. Sehän on poliittisesti yleinen tapa. Itselläni sitä ei kyllä — voin vilpittömästi sanoa — sillä tavalla ole, että näin tekisin.

En ed. Ojalan puheisiin sen enempää kiinnitä huomiota, en edes viitsi hakea jäljennöstä hänen puheestaan, koska se on tavanomaista, samanaista kuin ennenkin.

Loppujen lopuksi, herra puhemies, totean sen, että tämä keskustelu lähti alkuun siitä, että pyritään jäädyttämään vuonna 2000 jäljellä oleva kansaneläkkeen pohjaosuus entiselleen. Alkuperäisessä puheenvuorossani totean, että ei voi olla niin, että eläkeläiset ovat siihen tyytyväisiä, että kun 2/3 on jo oikeudettomasti viety, he olisivat tyytyväisiä siihen, että jäädytetään yksi jäljellä oleva kolmasosa. Eivät eläkeläiset niin tyhmiä ole. Se on väärin. Ei ole mitään muuta mahdollisuutta oikeudenmukaisuuteen palaamiseen kuin palauttaa kansaneläkkeen pohja entiselleen. Se ei auta mitään, että 1/3 jäädytetään, niin kuin keskusteluissa ja ponsissa on esitetty.

Ed. Soini v a a r a: Arvoisa puhemies! Tästä keskustelusta saa vähän kummallisen käsityksen eduskunnan päätöksenteosta, kun kaikki puhujat ensin kertovat, kuinka hirvittävä toimenpide tämä on, ja sen jälkeen eduskunnan selvä enemmistö äänestää tämän läpi. Sen takia ajattelin muutamalla sanalla kertoa, minkä takia minusta tämä kaikista ikävistä laeista on kuitenkin yksi niitä, joiden puolesta on helpompi äänestää kuin joittenkin muitten.

Kannattaa ensinnäkin miettiä, mikä johtaa siihen, että tämä eduskunta samoin kuin edellisenkin on joutunut tekemään lähinnä vain ikäviä asioita. Sehän tietysti johtuu siitä, että 90-luvun laman ja erilaisten talousohjelmöyksien jälkeen Suomessa on paljon työttömiä, samanaikaisesti kun meillä ikärakenne muuttuu huonommaksi. Se tarkoittaa sitä, että meidän niin sanottu huoltosuhteemme oli vielä vuonna 1989 alle yksi, mikä tarkoitti, että yhtä työssä olevaa kohden oli vähemmän kuin yksi semmoinen, joka ei ollut työssä, siis lapsi tai eläkeläinen tai opiskelija tai työtön tai muuten vain ansiotöiden ulkopuolella. Nyt tuo huoltosuhte on muuttunut 1,33:een. Se tarkoittaa, että sataa ansiotuloja saavaa kohden on 33 ihmistä enemmän, jotka pitää näiden ansiotuloja saavien verotuloilla rahoittaa.

Meillä on jouduttu nostamaan veroja aika paljon, että tästä urakasta selvittäisiin, mutta ensinnäkin sillä, kuinka paljon veroja voidaan nostaa, on oma rajansa. Kovin suuria riemunkiljahduksia täältä ei myöskään ole kuulunut silloin, kun veroja on oltu nostamassa. (Ed. Kemppainen: Edellisellä hallituskaudella nostettiin!) — Kyllä nostettiin, ja vihreät ovat olleet tukemassa hyvin-

vointivaltion periaatteita erilaisia verodemagojeja vastaan. — On kuitenkin sillä tavalla, että erityisesti tuloveroa korottamalla ei pitkällä aikavälillä pystytty saamaan enää lisää tuloja, sen takia että tuloveroilla on taipumus aiheuttaa myös työttömyyttä ja syödä sitä tulopohjaa, jota verotetaan. Vihreät ovat rinnalle esittäneet ympäristöveroja ja kaikkea muuta sellaista, millä paikataan sitä veropohjaa, jonka säilyttäminen muuten on mahdotonta.

Toinen vaihtoehto on ottaa lainaa, mutta sitäkin on tällä vuosikymmenellä otettu aivan tarpeeksi, ja siinäkin on vähän tie pystyssä.

Niinpä se tulopohja, joka meillä yhteiskunnassa on käytettävissä, on vähän huono eikä tahdo riittää sekä tulonsiirtoihin että palveluihin, joita meillä saadaan. Tämän seurauksena on joko heikennettävä palveluja tai leikattava tulonsiirtoja, koska rahat eivät muuten riitä.

Se tie, että leikataan ja huononnetaan palveluja yhä enemmän, on kyllä käyty loppuun. Me olemme täällä keskustelleet siitä, kuinka surkeassa tilassa on vanhustenhoito ja kuinka huonosti meidän sairaalamme toimivat. Me tiedämme, että lastensuojelussa on törkeitä laiminlyöntejä. Me tiedämme, että monilla alueilla Suomessa ei poliisia tahdo saada paikalle, koska poliisin määrähakat ovat liian pieniä jne., ja opetuksen taso monessa kunnassa on mennyt alle kaiken arvoskelun. Erityisesti oppositio on ollut hyvin karkas kertomaan, kuinka huonossa tilanteessa palvelurakenne Suomessa on, ja oppositio on tässä asiassa aivan oikeassa.

Sen takia, jos me haluamme puolustaa sitä, että tässä maassa on hyvät, kunnolliset hyvinvointipalvelut ja että on kunnolliset koulut ja kunnolliset sairaalat ja ihmisille voidaan taata ihmisarvoinen vanhuus, meidän on uskallettava leikata tulonsiirroista. Tulonsiirroista leikkaaminen ei ole mikään kiva asia. Se tarkoittaa, että otetaan sairailta, otetaan lapsiperheiltä ja otetaan työttömiltä, ja jotta miltaan näiltä ei jouduttaisi ottamaan kohtuuttoman paljon, niin tulonsiirtojen vähentämisen taakka on jaettava yhteiskunnassa tasan eri osapuolten kesken. Sen takia myös eläkeläisten on ollut tähän taakkaan osallistuttava. He aloittivat sen osallistumisen kyllä hyvissä ajoin jo Ahon hallituksen aikana, koska kyllähän myös Ahon hallituksella oli rohkeutta tehdä sama johtopäätös, mikä tässä on tehty, eli eläkeläisten ansioita on jo silloinkin pienennetty.

Aion myöhemmin, arvoisa puhemies, verrata tätä leikkausta eräisiin muihin eläkeleikkauksiin,

koska olen sitä mieltä, että tämä on kuitenkin niistä tavoista, joilla eläkkeitä leikataan, kohtuullisin ja oikeudenmukaisin. Mutta käydään nyt ensinnäkin tähän asiaan liittyviä väitteitä läpi.

Ensinnäkin, otetaanko nyt köyhimmiltä eläkeläisiltä? Ei oteta. Köyhimmät eläkeläiset ovat niitä, jotka saavat kansaneläkkeestä muutakin kuin pohjaosan, ja heiltä ei ole otettu penniäkään. En nyt aivan tarkkaan muista lukuja, mutta tätä otettiin alun perin noin 4 000 markan eläkkeestä, vähän korkeammalla oli se raja, ja nyt kun pohjaosaa on jo leikattu, sitä leikataan enää 5 000 markan paikkeilta. On muistettava, että uusista eläkkeistä tämä on leikattu jo ajat sitten kokonaan. Ne, jotka esittävät, että pohjaosan leikkaus nyt lopetettaisiin, pyrkivät saamaan aikaan aika erikoisen eläkejärjestelmän, jossa toisilla on pohjaosa ja toisilla ei, riippuen siitä, minä vuonna on päässyt eläkkeelle. Kahdesta samanikäisestä se, joka on mennyt ennenaikaisesti eläkkeelle, saisi silloin pohjaosan ja se, joka on mennyt työuransa loppuun, ei saisikaan pohjaosaa. Tuntuisi erikoiselta!

Edelleen on sanottu, että tässä leikataan pohjaosa kahteen kertaan niiltä, joilla eläkekertymä on täysi. Se on eräällä tavalla totta, mutta olisiko voitu toimia toisin? Olisiko voitu leikata pohjaosa ainoastaan niiltä, joilla työhistoria on jäänyt vajaaksi ja jotka sen takia saavat vajaata eläkettä? Pienemmistä eläkkeistä leikataan pohjaosa ja täysistä eläkkeistä ei leikata. Tällaisen päätöksen tekeminen olisi ollut aivan mahdotonta ja epäoikeudenmukaista.

Kolmanneksi: Onko sillä tavalla, että ihmiset ovat säästäneet omiin eläkkeisiinsä ja nyt nämä säästöt varastetaan? Kansaneläkejärjestelmä ei rahastoi penniäkään. Se on aivan samanlainen järjestelmä kuin lapsilisät eli ne, jotka ovat töissä, maksavat niille, jotka ovat tämän tuen tarpeessa. Sen takia kansaneläkkeiden leikkaaminen on samanlaista lupausen pettämistä kuin on lapsilisien leikkaaminen. Kyllä myös moni lapsiperhe, joka pohtiessaan, onko perheellä varaa ensimmäiseen, toiseen tai kolmanteen lapseen, kokee tullessa petetyksi, kun yhtäkkiä sekä kotihoiton tukea että lapsilisää, jonka varaan perheen talous on rakennettu, on leikattu. Tässä suhteessa lapsilisien leikkaaminen ja kansaneläkkeen leikkaaminen on samanlaista annettujen lupausien pettämistä, mutta siinä ei kenenkään säästöjä, koska kansaneläkejärjestelmä ei säästä mitään, ole otettu pois.

Sitten, arvoisa puhemies, haluan hieman ker-

toa tämän hankkeen syntyhistoriasta. Ed. Kuoppa jo minun tullessani tänne kertoi, että olen tämän hankkeen isä. Tässä asiassa on 15 prosenttia totta. Viime hallitusneuvotteluissa aikanaan suunniteltiin tavallaan vaalikauden raamibudjetia ja sosiaalitoimen leikkauksia. Ne kohdistuivat aika rankasti lapsiperheisiin. Sain omalta ryhmältäni tavoitteen hankkia 800 miljoonaa markkaa lapsiperheille vuositasolla rahaa. Se oli aikamoinen urakka. Tässä yhteydessä ehdotin ja sain myös hyväksytyksi, että pohjaosaa leikataan 60 markalla henkeä kohden, siis ei leikata kokonaan pois, vaan pienennetään 60 markalla. Tämä rahasumma siirrettiin muistaakseni kotihoidon tukeen. Tätä toimenpidettä en mitenkään häpeä. Pystyn sitä kunniakkaasti puolustamaan.

Sen jälkeen tapahtumat kuitenkin etenivät ja niin sanottu Puron porukka pääsi puuttumaan tähän asiaan. Siinä porukassa on paljon enemmän demareita kuin vihreitä. Demarit ovat aika kiitettävästi myös levittäneet tietoa keskuudessaan, joten ainakin kaikki demarieläkeläiset tietävät, että minä olen ollut tämän asian kanssa jonkin verran tekemisissä. Joka tapauksessa Puron porukka totesi, että leikataan se pois kokonaan. Se liittyy sellaiseen kokonaisuuteen, että muutettiin edellisen hallituksen tekemää eläkesäästöä, jossa indeksitarkistukset oli poistettu. Ensin oli tarkoitus, että jatketaan Ahon hallituksen viitoittamalla tiellä ja leikataan pois indeksitarkistukset, mutta sitten tehtiin vaihtokauppa: indeksitarkistukset tulivat takaisin ja pohjaosa leikattiin kokonaan. Se oli minusta myös oikeudenmukaisemmin tehty, koska indeksitarkistuksen leikkaaminen kohdistuu myös kaikista köyhimpiin, kun pohjaosan leikkaus taas ei kohdistu ihan kaikista köyhimpiin.

Arvoisa puhemies! Jos nyt kuitenkin tapahtuisi sellainen taloudellinen ihme, että se taloudellinen välttämättömyys, joka on pakottanut tällaisiin ikäviin asioihin, helpottaisi ja meillä olisi uudestaan varaa alkaa parantaa eläkkeitä, toisimmeko pohjaosan takaisin vai käyttäisimmekö tämän varan johonkin muuhun? Minä veikkaan, että me käyttäisimme sen rahan johonkin muuhun. Minulla ainakin on kaksi kohdetta, jotka toteuttaisin, ennen kuin alkaisin palauttaa pohjaosaa kansaneläkkeeseen. Toinen on se, että nostaisin kansaneläkettä. Tässä maassa on myös aivan oikeasti köyhiä kansaneläkeläisiä, joiden asema juuri indeksiheikennysten ja muiden takia on suhteessa muuhun väestöön huonontunut. Jos eläkepolitiikkaan löytyy lisää rahaa, minä nostaisin varsinaista kansaneläkettä. Toinen

seikka on se, että taitettu indeksi on vihonviimeinen keksintö. Sen kanssa voidaan elää viisi tai kymmenen vuotta, mutta jos sen kanssa on tarkoitus elää 40 vuotta, se johtaa täydellisiin kohtuuttomuuksiin, koska henkilöt, jotka elävät 90-vuotiaiksi, menettävät 25 vuoden reaaliansioiden nousun. Jos he joutuisivat 90-luvun Suomessa elämään 50-luvun lopun kulutustasolla, se olisi aika hankalaa.

Minkä takia taitettua indeksiä ei voi muuttaa sillä tavalla, että tehdään sama indeksi koko historian kaudelle? Näin ei voi menetellä sen takia, että meidän eläkejärjestelmämme perustuu viimeisiin ansaittuihin vuosiin paitsi vapaakirjojen osalta. Jos me tekisimme niin, että myös vapaakirjoja korjattaisiin vain hyvin huonolla indeksillä, jossa on vain vähän palkkaindeksiä mukana, se johtaisi siihen, että kukaan ei voisi vaihtaa työpaikkaa, koska työpaikan vaihtaminen tulisi hyvin kalliiksi. Kaikkien pitäisi tarranomaisesti olla vanhassa työpaikassaan eläkehistoriansa loppuun asti. Sen takia me tarvitsemme joka tapauksessa ennen 65 ikävuotta eläkeindeksin, jossa on ansio-osaa aika paljon. Minä en pidä tästä järjestelmästä, että me olemme siirtyneet pelkkään elinkustannusindeksiin tästä eteenpäin, koska se tarkoittaa sitä, että mitä pitkäikäisemmiksi eläkeläiset elävät, sitä selkeämmin heidän elintasonsa jää jälkeen ympäröivän yhteiskunnan elintasosta. Sen takia, jos minulla rahaa olisi, tähän sen käyttäisin.

Ed. Hä m ä l ä i n e n : Arvoisa puhemies! Tänäpä on listalla niin monta talousvaliokunnassa valmisteltua asiaa, että kovin epäröin pyytää puheenvuoroa tästä asiasta, mutta tein sen lopulta samasta syystä kuin ed. Soininvaara äsken kertoi oman puheenvuoronsa pyytäneensä.

Olen ymmärtänyt, että kaikki nämä nyt eläkeisiin tehtävät muutokset tehdään sen vuoksi, että niillä halutaan varmistaa, että eläkkeet pystytään tulevaisuudessakin maksamaan ja eläkeläisten toimeentulosta huolehtimaan. Erityisesti minua puheenvuoron pyytämiseen innosti se, että niin moni arvosteli täällä indeksikorotusten laskentatapaa, arvosteli taitettua indeksiä ja arvosteli sitä, että alle 65-vuotiailla ja yli 65-vuotiailla voi olla erilainen indeksin laskutapa. Minä puolestani haluaisin ilmoittaa tätä tänäkinlaisen laskentatavan ymmärtäjäksi.

Minusta ei ole ikärasismia eikä ole eriarvoisuuden lisäämistä se, että alle 65-vuotiailla ja yli 65-vuotiailla saattaa olla erilainen indeksin laskutapa. Meidän pitää muistaa se, että kaikki

eläkeläiset eivät suinkaan ole pitkän päivätyön tehneitä ja sen jälkeen ikääntyneinä eläkkeelle siirtyviä. Joidenkin eläketapahtuma syntyy hyvin nuorena, silloin kun ollaan vasta työelämän alussa tai ei ole päästy työelämään kenties lainkaan. Silloin eläke määräytyy tietysti sellaisen palkkatason mukaan, joka on nuorelle harjoittelijalle tai nuorelle kokemattomalle työntekijälle kuuluva palkka. Eläketapahtuman johdosta nämä henkilöt eivät koskaan pääse kokemaan sitä ansioonousua, joka urakehityksen aikana kokemuksen ja koulutuksen perusteella koituu niille, jotka pystyvät olemaan pitempään työelämässä. Palkkaindeksin suurempi painottaminen tällaisissa tapauksissa antaa kuitenkin näille hyvin nuorina eläketapahtuman kokeneille ihmisille, kansalaisille, ehkä pienen mahdollisuuden kokea omassa elämässään jonkinlaista ansiotason nousua, jonka eläketapahtuma muuten olisi estänyt.

Silloin kun talous on sillä tavoin vakaa kuin se tällä hetkellä näyttää olevan, hinnannousut ovat hyvin pieniä, inflaatio on alhainen ja myös palkkakehitys on ollut erittäin maltillinen, on hyvin vähän eroa siinä, millä tavoin ja minkä indeksin perusteella nämä korotukset lasketaan. Erot ovat erittäin pienet ja minimaaliset. Minusta tuntuu, että se tavaton arvostelu ja kritiikki, jota nyt on näiden indeksivaihtoehtojen ympärillä esitetty, on hiukan samankaltaista kuin takavuosina esitetty kritiikki verouudistuksesta. Myöhemmin ilmeni, että ei verouudistuksessaan niin paljon ollut omaan osaansa pettyneitä, mutta kritiikkiä aiheutti se, että kuviteltiin, että ainakin naapuri oli saanut hiukan enemmän. Minä pahoin pelkään, että nyt kaikkein suurimman kritiikin on aiheuttanut se, että erilaisten indeksien lopputuloksen laskeminen on hyvin työlästä, kaikki eivät siihen kykene, ja saattaa olla niin, että jotkut ovat provosoituneet ajattelemaan, että jollakin toisella tavalla laskettuna heidän eläketasonsa olisi oleellisesti toisenlainen. Nyt on kuitenkin joka tapauksessa kysymys erittäin pienistä indeksikorotuksista.

Korostan sitä, että niin eläkeläiselle kuin palkkatyöntekijällekin tietysti kaikkein suurinta turvaa on talouden vakaus. Suurinta turvaa on se, että inflaatio pysyy alhaisena, jolloin niin eläkkeellä kuin palkalla tulee toimeen paremmin. Oleellista tietysti on keskustella siitä, onko eläkkeen taso oikea, ja minusta pitää paremminkin keskustella siitä. Jos me keskustelemme huono-osaisista ja henkilöistä, jotka eivät tule toimeen palkallaan tai eläkkeellään, niin silloin tietysti

pitää pikemminkin puhua niistä tasoista, joilla kaiken kaikkiaan liikutaan, eikä tästä tavattoman pienestä muutoksesta, indeksitarkistuksesta. Kuten sanoin, arvoisa puhemies, on tapauksia, joissa minusta on erittäin oikein ja kohtuullista, että voidaan käyttää erilaista indeksilaskutapaa ja ottaa painokkaammin huomioon myös palkkaindeksin kehitys.

Ed. Kemppainen: Herra puhemies! Varmasti edustajien Soininvaaran ja Hämäläisen käyttämät puheenvuorot olivat tervetulleita ja panevat oikeaan mittasuhteeseen hallitusryhmistä aikaisemmin käytetyt puheenvuorot, koska kyllä kai näissä puheenvuoroissa tuli ilmi se, millä motiivilla hallitus on nämä päätökset tehnyt, ja sillä tavallahan ne on ymmärrettävää. Meidän olisikin pitänyt tässä keskustelussa debatoida edustajien Hämäläisen ja Soininvaaran puheiden välillä, niin olisimme selvästi eri lailla saaneet esille asetelman, mitä hallitusryhmät ja hallitus ovat tässä asiassa tehneet ja mitä oppositio on halunnut. Oli hyvä, että täällä nämäkin tuli selvitettyä, koska olisihan muuten käsittämätöntä, miten tämä taitettu indeksi olisi saatu läpi ja miten kansaneläkkeen pohjaosan leikkaus. Oikeastaan nämä osoittavat, että hallitusryhmien ponnet ainakin hallituspuolueiden päättävissä elimissä otetaan aika arvottomina, koska tällaisiin saatesanoinhan täällä on tätä kuvattu.

Ed. Soininvaara käsitteli oikeastaan aika hyvin näiden hallitusten eron. Hän totesi, että Ahon hallitus oli rohkea leikkauksissaan. Se teki leikkauksia. Me olemme tunnustaneet, että niitä tuli tehtyä. Sekin lista, jonka täällä ed. Laitinen lueteli — palaan siihen hetken päästä — toteutettiin, mutta te ette halua nähdä kokonaisuuksia. Te olette kyllä aika epärehellisiä. Elikkä Ahon hallitus ei puuttunut suomalaisen pohjoismaisen hyvinvointijärjestelmän perusosasiin. Kun säästettiin, lapsilisistä säästöt olivat pieniä, samoin kotihoidon tuesta ja eläkkeistä, koska me emme halunneet lisätä eriarvoisuutta ihmisryhmien välillä. Lipposen hallitus on tehnyt sen riskin, ja sen toimenpiteiden seuraukset ovat selvästi näköpiirissä.

Herra puhemies! On myös tärkeää, että ed. Soininvaara otti esille mahdollisen kansaneläkkeen pohjaosan palautuksen. Me olemme tunnustaneet tässä keskustelussa, että varmasti pelkkä jäädytys ei riitä. Jollakin tavalla se, mitä tästä jäljelle tämän hallituskauden aikana jää, ei ole rahallisesti tärkeää, mutta on tärkeää, että

jää edes se periaate, että meillä on ollut kansanvakuutusjärjestelmä eläkejärjestelmässä ja sitä voidaan pitemmällä aikaa rakentaa uudelleen. Jos tämä järjestelmä menisi nolleen ja se saataisiin todella tuhattua, niin sitä olisi kyllä varmasti vaikea uudelleen rakentaa. Niin monilla lakiesityksillä ja niin monella tavalla hallitus on joutunut tämän leikkauksen täällä läpi viemään.

Ehkä paljastavimpia olivat ratkaisut silloin ensimmäisenä leikkausvuonna, kun myönnettiin nollan markan kansaneläkkeitä. Kun ei muuten saatu leikkausta tehtyä, piti tehdä tällaisia päätöksiä. Kyllä minusta näissä päätöksissä hallitusryhmien tahto näkyy eikä näissä puheissa, jotka leikkauksen loppusuoralla ollaan täällä pitämässä.

Kansaneläkkeen pohjaosa on ollut osa pohjoismaista hyvinvointia, samaten kuin lapsilisä, kotihoidon tuki ja sairausvakuutuksen minimipäiväraha. Ne eivät meille todella ole vain vaalipuheita. Ne ovat periaatteellisia asioita. Me näemme, että tällä hallituskaudella on tehty perustavaa laatua olevia muutoksia meidän yhteiskuntaamme. Täytyy sanoa, että on suuri haaste lähteä paikkaamaan niitä, varsinkin kun näyttää siltä, että tämä kaikkien aikojen nousukausi ja taloudellinen menestys, jonka aikana ne on tehty, ei ehkä tule jatkumaan.

Ihan muutama sana, herra puhemies, vielä aikaisempiin puheenvuoroihin. Täällä joku edustaja totesi, että me pidämme täällä vaalipuheita. Kyllä meidän puheemme pohjaosan leikkauksesta ja indeksistä olivat vähintään yhtä kiukkuisia heti kun hallitusohjelma oli julistettu ja heti kun täällä sitä puolustettiin. Ei teitä silloin, teitä, jotka tunnustatte sen nyt virheeksi, täällä puheenvuoroja käyttämässä ollut. Jos me nyt puhumme näistä asioista vaaleja silmällä pitäen, niin tämä ei ole myöhäisherännäisyyttä. Tämä on sitä politiikkaa, jota me olemme halunneet listata.

Sitten vielä, herra puhemies, sana ed. Laitisen listasta. Kun näkee yksiselitteisesti asiat, niin asian voi noinkin esittää. Mutta minä haluaisin yksinkertaisesti vastata. Kaikkien niiden säästöleikkausten jälkeen, jotka ed. Laitinen yksipuolisesti esitti, pätee se Stakesin ja Tilastokeskuksen tilasto, joka täällä on todettu, että eläkeläiset Ahon hallituksen aikana selvisivät lamatalukoista, vaikka heidänkin osallistumisensa lamatalokoihin oli urheata, sittenkin paremmin. Sitä te ette voi kiistää, vaikka kuinka näitä asioitanne esittelette.

Ed. P o l v i : Arvoisa herra puhemies! Vaikka nyt käsittelyssä olevalla lailla lievennetään kansaneläkkeen pohjaosan leikkausta, niin en suoremmin ryhdy kuitenkaan sitä kehumään. Puheenvuoron oikeastaan pyysin aikanaan lähinnä ed. Kemppaisen aikaisempien puheenvuorojen johdosta. Kun ed. Kemppainen pyrkii todistelemaan edellisen hallituksen onnistuneita ja oikeudenmukaisia ratkaisuja ja näkee nykyisen hallituksen kaikki eläkepolitiikkaan liittyvät ratkaisut pelkästään kielteisinä, niin muutamia kommentteja noihin ajatuksiin.

Jo aikaisemmin edustajat Soininvaara ja Hämäläinen aivan oikein puheenvuoroissaan toivat esille ne periaatteet ja perusteet, minkä takia tiettyjä ratkaisuja on jouduttu tekemään. On syytä pitää mielessä, että edellisen hallituksen aikana velkaannuttiin rajusti. Osittain sitä kierrettä pahensivat hallituksen väärin ajoitetut toimenpiteet. Sen velkamäärän perusteella voidaan arvioida maksettavan noin 18 miljardia markkaa ylimääräisiä korkomenoja tällä hetkellä. Se jo asettaa tiettyä raamia tehtäville ratkaisuille.

Mutta kun ed. Kemppainen erityisesti kertoi ratkaisujen perustuneen edellisellä kaudella tiettyihin johdonmukaisiin linjauksiin, niin otettakoonpa esimerkkinä vaikka kelamaksut. Kansaneläkevakuutusmaksua alettiin vuoden 1992 alusta ensimmäisen kerran periä vakuutusperiaatteiden vastaisesti eläkeläisiltä. Milloinkaan aikaisemmin näin ei ole tapahtunut. Se oli sitä johdonmukaisuutta.

Mitä tulee yhdenmukaiseen indeksiin ja sen käyttöön, niin siltä osin ed. Kemppainen ilmeisesti on unohtanut sen, että 1.1.1992 ansiöeläkkeet nousivat noin 5,4 prosenttia ja kansaneläkkeet 3,1 prosenttia. Ei kai ollut sama indeksi, jota sovellettiin silloin?

Ed. Laitinen aikaisemmin luetteli monia ratkaisuja, jotka liittyvät eläkeläisten sairausvakuutusmaksuun ja niihin ylimääräisiin maksuihin, joita eläkeläisiltä perittiin. Minusta, kun arvioidaan eläkeläisten toimeentuloa, on ensin syytä muistaa se, että eläkeläiset ovat oikeastaan vielä suuremman tulohaitarin piirissä kuin yleensä muu väestö. On suuri virhe arvioida eläkeläisiä yhtenä ryhmänä, niin kuin useassa puheenvuorossa on tehty, yhtenä yhdenmukaisena ryhmänä. Sellainenhan he eivät ole. Sen vuoksi indeksiehdosta puhuminenkin on jonkin verran tekopyhän tuntuista, kun mietitään, mikä vaikutus sillä on eri tulotasolla olevien eläkeläisten tulojen määriin. Mutta kun arvioidaan eläkeläisten toi-

meentuloa yleisesti, on syytä ottaa huomioon monia muita tekijöitä.

Jos palautetaan mieleen edellisen hallituksen aikana tehtyjä tiettyjä ratkaisuja, niin otettaisiin esimerkiksi vaikkapa kotipalvelumaksut. Eläkeläisväestö on suurin ryhmä, joka käyttää kotipalveluja hyödykseen. Kotipalvelumaksut nousivat 1.1.1992 lukien 15 prosenttia, paljon enemmän kuin oli eläkkeiden indeksikorotus. Samaten lyhytaikaisen hoidon kustannukset, hoitopäivämaksut, jotka ovat niitä palveluja, joita eläkeläiset käyttävät keskimääräisesti enemmän, nousivat 87 markasta 115 markkaan. Näitä voisi luetella oikeastaan vaikka kuinka paljon, lääkekorvausten muutokset jne., joilla on aivan yhtä suuri vaikutus suurimman eläkeläisten osan toimeentuloon kuin jollakin indeksikorotuksella. Minusta on syytä arvioida asiaa vähän laajempina kokonaisuutena, kun joistakin toimeentulokysymyksistä puhutaan.

Mutta kun aikoinaan nykyisen hallituksen aikana päädyttiin minusta tosin kielteiseen ja väärrään ratkaisuun, kansaneläkkeen pohjaosan leikkaamiseen, otin lainauksen mietintöön sisältyvästä keskustapuolueen edustajien vastalauseesta: ”Koska eläkemenoiissa tarvitaan säästöjä, olemme olleet valmiit pienentämään pohjaosaa 45 markalla kuukaudessa, mutta muuttamatta järjestelmän perusrakennetta. Tämä merkitsisi noin 220 miljoonan markan säästöä kansaneläkemenoiissa vuonna 1996. Kokonaiseläkemenoja ajatellen merkittävämät säästöt on kuitenkin saatavissa työeläkejärjestelmän rakenteiden uudistamisella.”

Minusta on syytä muistaa tämä linjaus, jonka keskustapuolueen edustajat siinä yhteydessä tekivät: 45 markkaa kuukaudessa voitiin pienentää kansaneläkkeen perusosaa, mutta sen lisäksi lopuosa ”merkittävämmät säästöt ovat saatavissa työeläkejärjestelmän rakenteiden uudistamisella” viittaa yksiselitteisesti siihen suuntaan, mikä on linja, mitä keskusta pitää tavoitteena: työeläkkeiden leikkausta, joka on kuitenkin erityisesti palkansaajaväestön osalta oleellisesti merkittävämpi kuin kansaneläkkeen pohjaosa.

Ed. T a k k u l a : Arvoisa puhemies! Ihan muutamalla sanalla vielä tähän kansaa ja kansanedustajiakin kuohuttaneeseen kansaneläkkeen pohjaosan leikkaukseen ja siitä syntyneeseen kiistaan.

Ehkä aluksi voisin ed. Polvelle todeta, että kysymys on arvovalinnasta. Ehkä on aivan turha tämän asian kohdalla lähteä kovin syvälle katso-

maan edellisten ja sitä edellisten hallitusten tekoja. Nyt tässä keskustelussa puhutaan tästä hallituksen esityksestä, tästä teosta ja siihen esitetyistä ponsista. Te voitte aivan rohkeasti vasemmistossa korostaa tämän hallituksen päätöksiä, sitä, mitä te olette arvovalinnoissa nähneet hyväksi, esimerkiksi verohelpotusten antamista suurituloisille. Puhukaa mieluummin siitä, se sopii teidän pirtaanne, koska se on tämän hallituksen mukaista politiikkaa. Se, että te tullette korkealle selittelemään tätä ratkaisua, joka nyt tehdään, on myöhäistä. Tiistaina tästä äänestettiin. Tietenkin tänään on mahdollista vielä olla mukana siinä, että pohjaosan leikkaus saataisiin pysäytettyä, ja sen mukaisesti toimia.

Kysymys on, arvoisa puhemies, arvovalinnasta. Voimme puhua taloudellisesta tilanteesta, erilaisista taloudellisista mittareista, joilla katsotaan, miten maa tällä hetkellä makaa. Olemme kuunnelleet muutamien asioiden yhteydessä keskustelua siitä, kuinka vakaus on nyt saavutettu — hyvä näin — ja sen lisäksi olemme kuulleet, että Suomi on kansakuntana nyt rikkaampi kuin koskaan ennen, kansantuote on kasvanut ja valtuuttatuloja virtaa maahan noin 7 000—8 000 markkaa henkilöä kohden vuodessa. Tällöin on selvä, että talouden tunnuslukuihin pohjaten ei tätä päätöstä, ratkaisua voida millään tavalla puolustella, vaan rohkeasti on sanottava, että kysymys on arvovalinnasta ja sen vuoksi kansaneläkkeen pohjaosaan tuli kajota.

Arvoisa puhemies! Kaikki me myös tiedämme, mikä on taitettu indeksi, kaikki me tiedämme, että eläkeläiset maksavat korkeampaa sairausvakuutusmaksua. Se ei oikeuta siihen, että edelleen tehdään tämäntapaista lainsäädäntöä ja edelleen eläkeläisiä rankaistaan. Päinvastoin, sen pitäisi oikeuttaa siihen, että lähtisimme korjauksien tielle ja myös aikaisemmin tapahtuneet epäoikeudenmukaisuudet saataisiin korjattua, sillä onhan niin, että eläkeläiset väestöryhmänä ovat niitä, jotka ovat puolustaneet maamme itsenäisyyden sodissa, he ovat rakentaneet tämän hyvinvoinnin, jotta voimme elää vakauden olosuhteissa, voimme elää ehyttä ja turvattua elämää.

Arvoisa puhemies! Vanhempien kunnioituksessa ja heidän elämäkokemustensa kuuntelemisessa meillä on hyvin paljon vielä oppimista. Kovat asenteet lähimmäistä kohtaan estävät näkemästä koko elämän kauneuden ja kirjon. Siksi seuraavan hallituksen on tähän asiaan puututtava ja se korjattava. Tämäkin eduskunta ja hallitus voivat jo nyt tehdä korjausliikkeen

äänestämällä ed. Mannisen ponnen puolesta tänä iltana. Pelkään, että jos teemme jatkuvasti tällaisia lähimmäisiä sortavia epäoikeudenmukaisia päätöksiä, tietynlainen siunauskin eduskuntatyöltä silloin on menossa. Nämä virheet ehditään vielä korjata. Vanhuus on lahja, ja siitä ei tule rangaista. Vetoankin ed. Polveen ja moniin muihin, jotka ovat selityspuheenvuoroja tänään käyttäneet: tulkaa rohkeasti mukaan ed. Mannisen tekemään keskustan ponsiesitykseen. Sillä voimme korjata nyt vääräksi havaittua linjaa.

Ed. A l a - N i s s i l ä : Arvoisa herra puhemies! Minäkin haluan todeta pöytäkirjaan sen, että kansaneläkkeen pohjaosan leikkaus pitäisi välttämättä pysäyttää, niin kuin ponsiesityksessä sanotaan. Olisi hyvä, mikäli eduskunnan tahto näin toteutuisi. Kyllä Suomessa on edellytykset turvata Kansaneläkelaitoksen rahoituksen perusteet sillä tavalla, että pystymme tämän asian hoitamaan.

Lyhyesti haluan kiinnittää huomiota siihen, että Suomessa on kuluvalle vaalikaudella välillinen verorasitus noussut 8 miljardia markkaa. Myös kunnallisverorasitus on noussut, ja tämä rasitus tuntuu niiden kaikkein pienituloisimpien eläkeläisten tilanteessa, jotka eivät valtiolle veroa maksa, ja myös niitten keskituloisten eläkeläisten tilanteessa, joita pohjaosan leikkaus erityisesti koskee.

Keskustelussa on viitattu myös taitetun indeksin ongelmaan ja korotettuun sairausvakuutusmaksuun. Talousarvion yhteydessä on toki vielä mahdollista esimerkiksi korotettua sairausvakuutusmaksua alentaa esimerkiksi 2 penniin 0,4 pennillä, kuten keskusta jo keväällä esitti, jotta eri väestöpiirejä voitaisiin kohdella tasavertaisesti suhteessa tuloihin. Eläkeläiset kokonaisuutena kuitenkin ovat jossain määrin jääneet jälkeen.

Ed. T i u r i : Herra puhemies! Erilaisten eläkeiden muutosten, joita Suomessa on viime aikoina tehty, synynä on ollut se, että kun on laskettu, paljonko eläkeläisiä tulevaisuudessa on, on epäilty, että rahat eivät riitä ja eläkemaksut, siis työntekijöiden ja työnantajien maksut, nousevat liian paljon. Kun ne kuitenkin periaatteessa ovat melkein samaa asiaa kuin verotus, se merkitsee, että verotus nousisi aika paljon. Ratkaisut on varmaan tehty kriisitilanteessa, kun valtion velka on jatkuvasti kasvanut ja tilanne on näyttänyt synkältä tulevaisuudessakin.

Todellisuudessa tietenkin kaikki riippuu siitä, miten Suomi pärjää tulevaisuudessa, ja se taas riippuu osaltaan myös siitä, mitä eduskunta tekee. Meidän ei tarvitse tulevaisuudessa mennä leikattuihin indekseihin ja pohjaosan leikkauksiin jopa vielä kahteen kertaan, jos pystytään pitämään talous kunnossa, niin että kansantulo riittävästi kasvaa. Kansaneläkkeen perusosan leikkauksessahan on kysymys muutaman miljardin markan säästöstä tulevaisuudessa ja eläkeindeksien kohdalla seitsemänkin miljardin markan ja vastaavista säästöistä.

Nyt on kuitenkin selvää, että Suomessa elintaso on vielä ollut selvästi jäljessä esimerkiksi Keski-Euroopan maista. Siitä syystä meillä on ollut mahdollista myös kasvattaa kansantuloa nopeammin kuin muissa maissa. Meillähän nytkin kansantulon kasvu on, kun on päästy lamasta eroon, selvästi suurempi kuin useimmissa EU-maissa. Jos Suomessa kansantulo saadaan kasvamaan tällä tavalla, silloin minusta on kohtuullista, että se otetaan huomioon myös eläkeläisillä, koska silloin on varaa maksaa enemmän eläkekeitäkin. Ei ole oikeudenmukaista, että eläkeläisten suhteellinen elintaso jää yhä enemmän jälkeen muiden suomalaisten elintasosta, jos muiden suomalaisten elintaso edelleen nousee. Voi laskea, että esimerkiksi taitettu indeksi parissakymmenessä vuodessa pudottaa eläkkeestä suhteellisesti noin neljäsosan pois ja pidempänä aikana vielä enemmän. Se on tietenkin yksi syy siihen, miksi kovin nuorena eläkkeelle joutuville ei ole voitu sentään esittää samaa leikkausta, koska sehän johtaisi siihen, että muutaman kymmenen vuoden, neljäkymmenenkin vuoden, eläkeajan jälkeen eläkkeestä ei ole juuri paljon mitään jäljellä. Siitä syystä tuo leikkaus on ollut erilainen.

Mutta niin kuin totesin, riippuu siitä, mitä täällä eduskunnassakin päätetään, miten Suomi pärjää ja minkälaisia eläkekeitä voidaan maksaa. Esimerkkinä voisi mainita sen, että Suomessa huipputekniikan teollisuus on pärjännyt hyvin ja sen ansiosta kansantulo on kasvanut enemmän kuin muualla. Sen tulevaisuus riippuu siitä, kuinka paljon meillä edelleen investoidaan tutkimukseen ja tuotekehitykseen ja suunnataanko koulutus oikein ja annetaanko oikeata koulutusta niin, että tulevat suomalaiset pystyvät edelleen pärjäämään tällä alueella.

Toinen alue, joka vaikuttaa ratkaisevasti kansantuloon, on metsäteollisuus. Jos metsäteollisuuden edellytyksiä leikataan, silloinhan kansantulo pyrkii kyllä putoamaan reippaasti, kos-

ka se tähän asti on perustunut huomattavalta osaltaan metsäteollisuuteen. Metsäteollisuuden tulevaisuuden pärjääminen riippuu taas siitä, onko energiaa saatavissa. Eli energiapäätökset, jotka täällä eduskunnassa tehdään, vaikuttavat tulevaisuuden eläkkeisiin. Ei niitä voi tehdä erikseen. Jos seuraava eduskunta kieltää ydinvoiman, silloin myös voi odottaa, että eläkeläisillä ei ole kovin paljon mahdollisuuksia tulevaisuudessa eläkkeitä saada paremmiksi, koska Etlan laskelmien mukaan, jos metsäteollisuus joutuu tuotantosysteemiään muuttamaan niin, ettei voida enää tehdä esimerkiksi puupitoista paperia, niin se johtaa monen kymmenen miljardin markan kansantulon alenemiseen vuoteen 2010 mennessä.

Kaikki nämä vaikuttavat siis siihen, miten eläkkeitäkin tulevaisuudessa voidaan maksaa. Siitä syystä minusta on syytä ajatella asioita eri puolilta eikä vain yhtä päätöstä kerrallaan ja kuvitella, että päätöksillä ei ole mitään yhteyksiä toisiinsa.

Kaikkein omituisin tilanne minusta kuitenkin näissä eläkeasioissa on se, että meillä pohjaosaa leikataan kahteen kertaan monilta valtion virkamiehiltä ja vastaavilta, joilla alun perin on jo pohjaosa otettu huomioon eläkettä määrättäessä ja nyt vielä loppukin siitä leikataan. Se korjaus olisi kohtuullista tehdä mahdollisimman nopeasti. Täällä on kovin vaatimaton lausumaehdotus, kun vain todetaan, että pitää selvittää, paljonko näitä henkilöitä on, joilta on kahteen kertaan leikattu. Minusta on aika hämmästyttävää, että kestää niin kauan, kun edes siihen päästään, kun on ollut alusta asti selvää, että se on melkoinen virhe.

Ed. K a u t t o : Arvoisa puhemies! Olen jälleen tänään kuunnellut tätä keskustelua asian puitteissa. Oikeastaan täytyy sanoa, että keskustelu on ollut siinä mielessä aika surullista kuultavaa, että vain erittäin harvoissa puheenvuoroissa on otettu esiin se, miten tämä meidän ratkaisumme vaikuttaa kaikkeen muuhun eli mitkä ovat ne olosuhteet, missä me joudumme tätä ratkaisua tekemään, ja myös se, mitä meidän täytyy ottaa huomioon myös tulevaisuuden osalta näitä ratkaisuja tehtäessä.

Olen ihan varma siitä, että kyllä meistä jokainen mielellään antaisi kaikkea hyvää kaikkiin hyviin tarkoituksiin, mutta valitettavasti se ei kuitenkaan ole mahdollista. Ajatellaan vaikka, että me pystyisimme antamaan kaikista pienimpään eläkkeeseen vaikka tuhannen markan ko-

rotuksen, niin minä väitän edelleen, että tulisi olemaan sellaisia ryhmiä, jotka eivät selviäisi edes sen avulla.

Eli meidän pitäisi tässä samassa yhteydessä puhua itse eläkeläisten tilanteesta. Moni, joka on terve ja jolla on omistusasunnot eikä suuret menot, pystyy hyvinkin tulemaan toimeen suhteellisen pienellä. Mutta sitten taas ne eläkeläiset, joilla on vakavia sairauksia, jotka joutuvat pitkäaikaisia hoitoja ottamaan, pitkäaikaisesti käyttämään apuvälineitä jne. ja joilla ei ole esimerkiksi asuntoasiat kunnossa, ovat aivan erilaisessa tilanteessa.

Toivoisin, että kun seuraavan kerran keskustelemme tästä asiasta, näkisimme eläkeläisten tilanteen kokonaisuudessa tänään ja huomenna.

Ed. M. P o h j o l a : Arvoisa puhemies! Käytän tämän puheenvuoroni pitkälti ed. Kemppaisen puheenvuoron provosoimana tai innoittamana, kuinka vaan.

Minusta tässä eläkekeskustelussa ei nyt oikein nähdä metsää puilta eli ylipääntänsä sitä, että Suomessa olemme kyenneet säilyttämään nykyisen eläkejärjestelmämme ja jopa, niin kuin täällä keskustelussa on todettu, sitä jossain määrin parantamaan siitä, mihin edellisen hallituksen aikana jouduttiin eläkkeitä leikkaamaan.

Palautan vain mieliin sen, että vuoden 1993 vaihteessa Esko Ahon hallituksen aikana tilanne maassa oli se, että harkittiin vakavasti kriisiläiken käyttöön ottamista. Tällöin valtio joutui lainaamaan ulkomailta yli 40 miljardia markkaa, koska pelättiin, että ulkomaiset luottohانات pannaan kiinni sen johdosta, että suomalaisen pankkijärjestelmään ja velanmaksukykyyn ei enää luotettaisi.

Jos kriisilait olisi jouduttu ottamaan käyttöön, se olisi merkinnyt sitä, että sekä palkkoja että eläkkeitä olisi leikattu hyvin tuntuvasti. Tämä kuitenkin kyettiin välttämään, mutta erittäin raskain seurauksin, sillä seurauksella, että valtion velka on noussut yli 400 miljardin markan ja budjetin kolmanneksi suurin pääluokka on tällä hetkellä valtion velkojen korot, lähes 30 miljardia markkaa.

Niin ikään samanaikaisesti pankkituen piikki oli Esko Ahon hallituksen aikana auki, ja se on nyt kasvanut noin 52 miljardiin markkaan.

Kuitenkin, kaikesta tästä huolimatta me olemme kyenneet säilyttämään tämän eläkejärjestelmän. Me olemme kyenneet maksamaan eläkkeet, ja näyttää siltä, että tämän hallituksen työn jälkeen kyetään vastaisuudessaakin näin te-

kemään. Tämä on huikea saavutus. Tämä on eurooppalaisittain ja kansainvälisesti ottaen erittäin merkittävä saavutus. Sen takia tuntuu käsittämättömältä, että näin paljon tuhataan ruutia suhteellisen pieniin muutoksiin, kun isot asiat on taitavasti hoidettu.

Ajatelkaa, mikä tilanne olisi nyt, jos Esko Ahon hallitus olisi taitavammin kyennyt hoitamaan tämän pitkälti kotitekoisen laman ja erittäin pitkälti kotitekoisen pankkikriisin. Meillä olisi miljardeja markkoja enemmän käytettävissä esimerkiksi juuri eläkkeisiin kuin tällä hetkellä.

Oleellista on se, kun täältä lähdetään maaliskuussa tantereille, että maahan tämän jälkeen saadaan sellainen hallitus, joka kykenee pitämään tämän maan kasvu-uralla, niin että eläkkeet voidaan vastaisuudessa maksaa ja etteivät ne vaarannu sillä lailla kuin ne vaarantuivat edellisen hallituksen aikana. Tämä on ydinkysymys. Muu on lillukanvarsilla näpertelyä.

Ed. Aittoniemi: Herra puhemies! Ed. M. Pohjola puhui pienistä muutoksista. Täytyy ottaa huomioon, että 50 markan muutos sellaiselle ihmiselle, joka saa 2 600 markkaa kuukaudessa, tai ei nyt tämän lain pohjalta voida tätä ajatella, mutta hiukan enemmän, 5 000 markkaa kuukaudessa, niin 100 markan muutos merkitsee hänelle hyvin paljon. Vuorineuvos Ollilan tuloissa — kaikki kunnioitus tälle erinomaiselle johtajalle — hänelle ei 100 markkaa eikä 200 markkaa merkitse mitään, kun saadaan miljoonien ja kymmenien miljoonien markkojen optiot. Täytyy asettaa kaikki suhteessa siihen totuuteen, mistä on ollut puhe, ja tällä tavalla. Ed. Pohjolan näkemys oli aika tavalla eläkeläisten asemaa halveksiva.

Se täytyy, herra puhemies, todeta, että tämä on ollut taas eduskunnan taholta eläkeläisille suuri päivä. Täällä ovat kaikki olleet eläkeläisten puolella. Täällä on muun muassa todistettu se, että viime vuosien aikana eläkeläiset eivät ole mitään menettäneet, sen enempiä Ahon kuin Lipposenkaan hallituksen aikana, vaan he ovat saaneet lisää entisestään ja tulevaisuus näyttää vielä ruusuisemmalta. Tätä aikaa kuluu nyt eläkeläisille maaliskuun 21 päivään. Sen jälkeen he saavat taas palata maan pinnalle. Hyvin tiedetään tämä asia, niin kovaa kuin se onkin. Kuukaan ei sitten täällä eläkeläisistä paljon väliä muut kuin keskustan seuraava eduskuntaryhmä.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Ensimmäinen varapuhemies: Keskustelussa on ed. Manninen ed. Lämsän kannattamana ehdottanut, että toisessa käsittelyssä päätetyt kolmas ja neljäs lakiehdotus hylättäisiin.

Lisäksi on ed. Manninen ed. Lämsän kannattamana tehnyt seuraavan lausumaehdotuksen: ”Eduskunta edellyttää, että hallitus valmistelee lakiesityksen, jolla kansaneläkkeen pohjaosan leikkaus pysäytetään 1.1.2000 alkaen.”

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Toisessa käsittelyssä päätetyt ensimmäinen, toinen, viides, kuudes ja seitsemäs lakiehdotus hyväksytään.

Ensimmäinen varapuhemies: Nyt on äänestettävä toisessa käsittelyssä päätetyistä kolmannelta ja neljännestä lakiehdotuksesta.

Äänestys ja päätös:

Joka hyväksyy toisessa käsittelyssä päätetyt kolmannen ja neljännen lakiehdotuksen, äänestää ”jaa”; jos ”ei” voittaa, on lakiehdotukset hylätty.

Ensimmäinen varapuhemies: Ilmoitan, että pöytäkirjaan merkitään, miten kukin edustaja on äänestänyt.

”Jaa” äänestävät seuraavat edustajat:

Alho, Andersson J., Anttila U., Antvuori, Biaudet, Brax, Bremer, Bryggare, Dromberg, Filatov, Gustafsson, Haatainen, Halonen, Hassi, Hellberg, Helle, Holopainen, Huotari, Härmäläinen, Ihämäki, Immonen, Jansson, Juurola, Järvenpää, Kallio, Kanerva S., Kantalainen, Karhunen, Karjalainen, Kautto, Kekkonen, Kiljunen, Knaapi, Kokkonen, Korhonen M., Koskinen Johannes, Kuosmanen, Laaksonen, Lahtela, Laine, Lapiolahti, Lax, Lekman, Lepänen P., Luhtanen, Löf, Malm, Markkula M., Metsämäki, Mähönen, Mönkäre, Norrback, Nurmi, Nyby, Ojala A., Ojala R., Olin, Partanen, Perho, Pietikäinen M., Pohjola M., Pohjola T., Polvi, Prusti, Pulliainen, Pykäläinen, Rajamäki, Rantanen, Rimmi, Rinne, Saarinen, Saarnio, Savela, Sjöblom, Skinnari, Soininvaa-

ra, Tahvanainen, Tiilikainen, Tiuri, Tuomioja, Tykkyläinen, Uotila, Vartiainen, Viitamies, Viitanen, Vokkolainen, Vähänäkki, Wideroos ja Zyskowitz.

”Ei” äänestävät seuraavat edustajat:

Aittoniemi, Ala-Nissilä, Alaranta, Aula, Isohookana-Asunmaa, Juhantalo, Jääskeläinen, Kalli, Kallis, Kankaanniemi, Karjula, Kemppainen, Kiviniemi, Koistinen, Komi, Korkea-aho, Korteniemi, Koski M., Kuoppa, Kääriäinen, Leppänen J., Liikkanen, Lindqvist, Lämsä, Myllyniemi, Mölsä, Pehkonen, Pekkarinen, Penttilä, Puhjo, Rehn, Rehula, Ryhänen, Räsänen, Saapunki, Saari, Smeds, Suhola, Takkula, Tarkka, Vanhanen, Vehviläinen, Veteläinen, Vihriälä, Vistbacka, Vuorensola ja Väistö.

Poissa äänestyksestä ovat seuraavat edustajat:

Aaltonen, Aho, Ala-Harja, Andersson C., Aura, Backman, Elo, Enestam, Heinonen, Hurskainen, Huttu-Juntunen, Huuhtanen, Huutola, Hyssälä, Itälä, Jaakonsaari, Järvilahti, Jätteenmäki, Kaarilahti, Kalliomäki, Kanerva I., Karpio, Korhonen R., Koski V., Koskinen H., Koskinen Jari, Koskinen M., Krohn, Kuisma, Kukkonen J., Kurola, Laakso, Laitinen, Lamminen, Lapintie, Lehtosaari, Lindén, Lindroos, Lipponen, Manninen, Markkula-Kivisilta, Mertjärvi, Mikkola, Niinistö, Peltomo, Pesälä, Pietikäinen S., Puisto, Ranta-Muotio, Rask, Roos, Rosendahl, Sasi, Siimes O., Taina, Tennilä, Tiusanen, Tulonen, Törnqvist, Vehkaoja, Viljamaa, Virtanen ja Wahlström.

Ensimmäinen varapuhemies: Äänestyksessä on annettu 89 jaa- ja 47 ei-ääntä; poissa 63. (Ään. 2)

Eduskunta on hyväksynyt toisessa käsittelyssä päätetyt kolmannen ja neljännen lakiehdotuksen.

Eduskunta pysyy toisessa käsittelyssä tekevänsä päätöksessä lakialoitteisiin sisältyvien lakiehdotusten hylkäämisestä.

Lakiehdotusten kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintöön sisältyvä 1. lausumaehdotus hyväksytään.

Ensimmäinen varapuhemies: Lopuksi on päätettävä mietintöön sisältyvästä 2. lausumaehdotuksesta ja ed. Mannisen lausumaehdotuksesta. Ne ovat vastakkaisia, joten niistä on äänestettävä vastakkain.

Menettelytapa hyväksytään.

Äänestys ja päätös:

Sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintöön sisältyvä 2. lausumaehdotus ”jaa”, ed. Mannisen lausumaehdotus ”ei”.

Ensimmäinen varapuhemies: Äänestyksessä on annettu 86 jaa- ja 48 ei-ääntä; poissa 65. (Ään. 3)

Eduskunta on hyväksynyt sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintöön sisältyvän 2. lausumaehdotuksen.

Asia on loppuun käsitelty.

9) Hallituksen esitys laeiksi maatalousyrittäjien työterveyshuollon eräiden kustannusten korvaamisesta valtion varoista annetun lain 1 §:n muuttamisesta ja maatalousyrittäjien tapaturmavakuutuslain muuttamisesta

Kolmas käsittely
Hallituksen esitys 232/1998 vp
Sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö 27/1998 vp

Ensimmäinen varapuhemies: Toisessa käsittelyssä päätetyt lakiehdotukset voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotukset hyväksytään.

Lakiehdotusten kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Asia on loppuun käsitelty.

10) Hallituksen esitys laeiksi arvo-osuusjärjestelmästä annetun lain ja eräiden siihen liittyvien lakien muuttamisesta

Kolmas käsittely
Hallituksen esitys 127/1998 vp
Talousvaliokunnan mietintö 24/1998 vp

Ensimmäinen varapuhemies: Toisessa käsittelyssä päätetyt lakiehdotukset voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotukset hyväksytään.

Lakiehdotusten kolmas käsittely julistetaan päättäneeksi.

Asia on loppuun käsitelty.

11) Hallituksen esitys laiksi sähkömarkkinalain muuttamisesta

Kolmas käsittely

Hallituksen esitys 162/1998 vp

Talousvaliokunnan mietintö 25/1998 vp

Ensimmäinen varapuhemies: Toisessa käsittelyssä päätetty lakiehdotus voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Keskustelu:

Ed. Aittoniemi: Herra puhemies! Sähkömarkkinalain eräänä tarkoituksena oli aikanaan se, että sähkön markkinointi tulee mukaan kilpailuun. Tämän kilpailun kautta aluksi suurkuluttajat ja sitten myös yksityiset taloudet saisivat etua.

Me olemme nähneet tienvarsissa mahtavia ilmoituksia, joissa joku Vattenfall pyytää kääntymään puoleensa sähkötarjouksen ottamiseksi siinä toivossa, että myös yksittäisen kuluttajan maksut sähkön käytöstä pienenisivät. Juuri eilen illalla televisiossa esitettiin, tai oliko se joku aikaisempi ilta, selvitys siitä, että vain 0,4 prosenttia yksityisistä talouksista on käyttänyt tilaisuutta hyväkseen, toisin sanoen vaihtanut sähköä toimittanutta perinteistä toimittajaa, jolta he ovat aikanaan sähköä ottaneet. Samassa yhteydessä esitettiin myös se, että sähkön hinta ei sähkömarkkinalain ja sen toteutusten kautta ole alentunut eikä tule alenemaan vaan lähitulevaisuudessa jopa nousemaan.

Jo aikanaan silloin, kun näitä asioita käsiteltiin, tavallisella maalaisjärjellä näin järjen köyhyyden tässä asiassa, turhat odotukset siitä, että tällainen sekaannus aiheuttaa minkäänlaisia kustannussäästöjä. Tämä on hajota ja hallitse-järjestelmä, jota on tällä vuosikymmenellä lainsäädännössä ja toiminnoissa toteutettu. Tästäkään säh-

kömarkkinalain toteutuksesta siinä mielessä, että se kertyisi kuluttajien hyödyksi, ei ole eikä tule olemaan mitään hyötyä. Se tullaan näkemään seuraavien vuosien aikana. Päinvastoin! Sähkön kuluttajahinnat tulevat nousemaan.

Ed. Hämääläinen: Arvoisa puhemies! Nyt käsittelyssä oleva hallituksen ehdotus koskee kuluttajansuojaa, joka tällä lakiehdotuksella tuodaan pienkuluttajille, jotka toimivat kilpailuilla sähkömarkkinoilla.

Tämä lakiehdotus on valmisteltu nimenomaan talousvaliokunnan vaatimuksesta ja useiden kiirehtimisten jälkeen saatu eduskuntaan. Kun nyt on muutama kuukausi pienkuluttajilla ollut mahdollisuus osallistua kilpailuttamiseen avoimilla markkinoilla, on syytä tuoda esille asioita, joita ed. Aittoniemikin omalta osaltaan toi esille. Mielestäni asioilla on kuitenkin toinen, paljon positiivisempi puoli.

Kilpailun avautuminen on merkinnyt sitä, että kuluttajat ovat olleet tavattoman kiinnostuneita avoimista markkinoista ja ovat omalta osaltaan olleet hyvin aktiivisesti hankkimassa tietoja. Kovin moni ei tähän mennessä ole vaihtanut sähköä toimittajaa, aivan kuten ed. Aittoniemen puheenvuorosta kuulimme, mutta pelkästään tämä kilpailuttamisen mahdollisuus on aiheuttanut sen, mitä valiokuntakin arveli tapahtuvan. Se on nostanut paineita, jonka perusteella sähköä myyjät ovat olleet pakotettuja alentamaan sähköä toimitushintoja, ja se on tietysti ollut kaikkien kuluttajien etu: niiden, jotka ovat osallistuneet sähköä myyjien kilpailuttamiseen, ja niiden, jotka ovat tyytyneet entiseen sähköä toimittajaan.

Asian toinen puoli on sitten tietysti se, että jotkut sähköä myyjät näyttävät kompensoivan myyntihintojen alentamista siirtohintojen korotuksilla. Lopputulos on ollut ilmeisesti useimmissa tapauksissa kuluttajille joka tapauksessa eduksi mutta ei ihan niin edullista kuin se olisi ollut silloin, jos siirtohintojen korotukselta olisi vältytty.

Tässä on nyt tärkeä valvonnan paikka valvontaviranomaisilla, niin kuluttajaviranomaisilla kuin Sähkömarkkinakeskuksellakin. Sähkömarkkinakeskuksen tehtäviinhän kuuluu näiden markkinoiden valvonta, ja sillä on ollut jo useita vuosia vireillä kanteluita ja valituksia, jotka ovat koskeneet näitä hinnoitteluja. Sähkömarkkinakeskus on ilmeisesti monienkin, resurssipulan ja organisaatiomuutosten ja meille ehkä tuntemattomienkin syiden takia tarvinnut tavattoman

paljon aikaa näiden valitusten käsittelyyn. Saamieni tietojen mukaan nyt ensimmäinen tapaus olisi jo loppusuoralla ja päätöstä siitä odotetaan. Tämä päätös on tietysti sillä tavalla merkittävä, että se tulee olemaan hyvin tärkeä ennakkotapaus ja ennakkoratkaisu muidenkin vireillä olevien valitusten suhteen.

On syytä toivoa, että Sähkömarkkinakeskus nyt lopulta ryhdistäytyy ja saa ripeyttä toimintaansa ja pystyy ratkaisemaan nämä asiat nopeasti. Ennen kaikkea on syytä toivoa, että jatkossa kyetään edelleenkin pitämään huolta avoimista markkinoista, pyritään vahvistamaan kilpailuttamisen edellytyksiä. Näyttää siltä, että pitkään säädelyillä, suljetuilla markkinoilla toimineet yhtiöt hiukan natisten ja vaivalla sopeutuvat uuteen kilpailuttamiseen ja avautuneisiin markkinoihin, mutta paluuta säätelyn aikaan ei ole. Sen vuoksi on tärkeää, että kaikki osapuolet nyt yhdessä ponnistelevat, jotta näistä markkinoista saadaan toimivat.

Ed. M. Korhonen: Arvoisa herra puhemies! Aivan kuten valiokunnan puheenjohtaja totesi, paluuta varmaan ei siihen tilanteeseen ole, joka oli aikaa ennen kuin sähkömarkkinalaki säädettiin. Kun tämä tapahtui Ahon hallituksen aikaan, silloin jo varoiteltiin siitä hallitsemattomasta projektista, joka sitten saattaa syntyä. Ikävä kyllä monelta osin näin on nyt tapahtumassa. Sähkömarkkinoita jaetaan, ja siihen liittyy monenlaisia riskejä myös koko sähköturvallisuuden ja sähköhuollon näkökulmasta katsottuna pitkällä aikajänteellä.

Mutta olennaistahan nyt on se, että kun sähkö joka tapauksessa on perusraaka-aine ja pitää sitä kautta turvata niille, jotka kilpailuedellytyksiä ja kilpailumahdollisuuksia haluavat hyödyntää, mahdollisimman hyvät mahdollisuudet se tehdä, tämä lain muutos mahdollistaa ja parantaa niitä. Siinä mielessä ed. Aittoniemen arvostelu muutosta kohtaan ei varmaankaan ole ihan oikein, mutta ymmärsinkin, että ed. Aittoniemen arvostelu kohdistuu alun perin sähkömarkkinalain kautta tulleeeseen avaukseen, joka tapahtui nimellisesti Ahon hallituksen aikana.

Ed. Kemppainen: Herra puhemies! Me tässä salissa olemme saaneet aina, kun jotakin on huonosti, todeta, että se on säädetty Ahon hallituksen aikana. Niin tehtiin, ja oli hyvä, että valiokunnan puheenjohtaja ed. Hämäläinen nyt kannatti tätä. Kun tämä vaikea ratkaisu tehtiin, silloin ääni kellossa oli toinen.

On varmasti näin, että nämä markkinat piti avata, ja on hyvä, että Suomessa avataan enemmän kuin muissa maissa, että olemme sitten valmiita. Kysymys on siitä, onko sähkömarkkinat avattu oikein vai ei, miten reagoidaan niihin epäkohtiin, joita on. Täytyy sanoa valitettavasti, että hallitus on hidas korjaamaan niitä kilpailunäkökohtia, joita on. Erityisesti tulee mieleen se, kuinka paljon erilaiset yhtiöt voivat piilottaa sähköhintoja verkkosiirtomaksuihin. Ne ovat täysin erilaisia eri puolilla Suomea, samaten suurten yhtiöiden pitkät sopimukset pienille yhtiöille, joilla ne voivat täysin kontrolloida pienempien yhtiöiden kilpailutilannetta. Tarkoitin nyt IVOa ja muita, jotka ovat sitoneet pitkällä ja kalliilla sähköntoimitussopimuksilla pienet ja itse kuitenkin kilpailevat markkinoilla näitä pienempiä vastaan.

Samaten sähköyhtiöt tällä hetkellä ovat erilaisia. Suuri osa niin sanotuista vahvoista uusista yhtiöistä ei ole osakeyhtiömuotoisia. Ne taas kilpailevat sillä, etteivät maksa tuloksestaan yhteisöveroa. Nämä ovat sellaisia asioita, että hallitus olisi saanut näistä ottaa vastuun, että niin eri tavalla eri puolilla Suomea sähköyhtiöt toimivat.

Ed. Korkeoja: Arvoisa puhemies! Minäkin kiinnittäisin huomiota sähkömarkkinoiden kilpailutilanteen epäkohtiin siltä osin, että monet pienet jakeluyhtiöt ovat tehneet joissakin tapauksissa monta vuotta ennen sähkömarkkinoiden vapautumista tukkuostosopimuksia sähköntukkuuymyylt. Nyt tilanne on sellainen, että nämä yhtiöt ovat sidottuja aikaisempiin sopimuksiin, joissa sisäänostohinta voi liikkua tasolla 18 penniä per kilowattitunti. Kun markkinahinta tällä hetkellä on alle 10 penniä kilowattitunnilta, on selvää, että nämä yhtiöt tekevät kovaa tappiota. 100 miljoonan markan liikevaihdosta saatetaan tehdä 10 miljoonan markan tappio. Samaan aikaan isot tukkuyhtiöt, IVO, ovat hengittämässä niskaansa ja esittämässä, että ne ostavat pienet yhtiöt pois markkinoilta.

Tässä on kysymys ilman muuta suuresta kilpailuväärityksestä ja vähän samanlaisesta tilanteesta, joka ajoi Suomen pankkikriisiin pankkisektorilla. Tähän hallituksen pitäisi kiinnittää huomiota ja luoda järjestelmä, jolla tällaisista epäoikeudenmukaisista ja vääristä sopimuksista pienet yhtiöt voisivat irtautua ja tällä tavalla säilyttää elinkelpoisuutensa.

Ed. Sasi: Herra puhemies! Mielestäni sähkömarkkinoiden avaaminen on tapahtunut var-

sin onnistuneesti enkä näe mitään suurempia ongelmia. Kilpailu todella tekee hyvää kaikille sähköyhtiöille ja on johtanut siihen, että hinta laskee ja kuluttajien pitäisi olla tyytyväisiä. Se on kai meidän tehtävämme, että järjestelmä toimii siten, että kuluttajat saavat halvalla sähköä. Jos se mielestämme on liian halpaa, sitten laitetaan sähkövero ja peritään yhteiskunnalle tällä tavalla verotuloja.

Täytyy sanoa, että jos katson Helsingin kaupungin energialaitosta tai oman kaupunkini Tampereen sähkölaitosta, niin kun markkinat avattiin, nyt on alkanut melkoinen kehittämis-toiminta näissä yhtiöissä, mutta sitä ennen elettiin kuin sika pellossa ja toimittiin varsin tehottomasti. Sanon, että meillä on tänäkin päivänä vielä paljon pieniä sähköyhtiöitä, jotka toimivat varsin tehottomasti. Kilpailu on tietysti vaikeata niille mutta tekee kyllä hyvää, koska johtaa siihen, että ne toimivat huomattavasti tehokkaammin tulevaisuudessa.

Pidän myöskin hyvänä sitä, että markkinoita on avattu Pohjoismaiden suuntaan. Sillä on myös ympäristöpoliittisesti erittäin suuri merkitys, koska käytännössä se johtaa siihen, että ensisijaisesti tullaan käyttämään vesivoimaa, joka on ympäristöpoliittisesti kaikkein paras voiman tuotannon muoto. Tässä suhteessa olemme tehneet suuren ympäristöpoliittisen palveluksen. Tärkeätä on myös näille yhtiöille se, että kun Pohjoismaissa opimme kilpailemaan, niin sitten kun Euroopan sähkömarkkinat seuraavan kahdeksan vuoden kuluessa avataan, olemme varmasti suhteellisen edullisten tuotantomuotojen meidän ympäristöpoliittisen palveluksen. Tärkeätä on myös näille yhtiöille se, että kun Pohjoismaissa opimme kilpailemaan, niin sitten kun Euroopan sähkömarkkinat seuraavan kahdeksan vuoden kuluessa avataan, olemme varmasti suhteellisen edullisten tuotantomuotojen meidän ympäristöpoliittisen palveluksen. Tärkeätä on myös näille yhtiöille se, että kun Pohjoismaissa opimme kilpailemaan, niin sitten kun Euroopan sähkömarkkinat seuraavan kahdeksan vuoden kuluessa avataan, olemme varmasti suhteellisen edullisten tuotantomuotojen meidän ympäristöpoliittisen palveluksen.

Mitä tulee verkkomaksuihin, toivon, että tältä osin viranomaiset painavat hintoja alas niin nopeasti kuin suinkin mahdollista.

Ed. K e k k o n e n : Herra puhemies! Ajattelen vähän samalla tavalla kuin ed. Sasi. Kyllähän tästä on ollut kiistatta pienkuluttajalle hyötyä tähän mennessä. Nämä ensimmäiset kokemukset eivät ole lainkaan täyttäneet niitä kauhukuvia, joita tätä lainsäädäntöä tehtäessä aikoinaan haluttiin nähdä. Sitä paitsi kuluttaja on paras

konsultti. Kuluttajalla on nyt mahdollisuus toimia parhaaksi katsomallaan tavalla. Kun kuluttajan parhaaksi katsominen saa tarpeeksi isot mittasuhteet, se ilman muuta suuntaa koko toimintaa niin, että entistä vähemmällä ihmisillä on syytä valittaa asiasta.

Totta kai tässä on paljon valvottavaa, muun muassa se, että ristiinsubventointi pidetään kurissa, että sellainen yksinkertaisesti ei tulevaisuudessaakaan tule olemaan mahdollista. Mutta siinä periaatteellisessa kysymyksessä, että kahdeksan vuoden aikana, kun me menemme Eurooppaan, joudumme avoimeen kilpailuun, tämä on erinomainen harjoitusrata sitä hetkeä varten, kun me olemme todellakin sellaisessa kilpailussa, jossa mikään raja ei meitä suojaa.

Ed. M. K o r h o n e n : Arvoisa puhemies! Sähkö on tietenkin raaka-aineena sen laatuinen, että emme me hirveästi varmaan koskaan tule Euroopan markkinoilla niiltä osin kilpailemaan. Ensinnäkin meidän kapasiteettimme on kohtuullisen pieni ja siirtohäviöt ovat sitä luokkaa, ettei siinä hirveitä matkoja siirrellä, niin kummalliselle kuin se tuntuukin.

Ongelmahan varmaan muodostuu pienkuluttajan näkökulmasta katsottuna siitä, että kun markkinat on jaettu, sen jälkeen, minä luulen ja ennustankin, että meidän hintatasomme lähtee nousemaan lähelle Euroopan hintatasoa. Mikään muu oikeastaan ei puolusta sitä näkökulmaa kuin että niin tulee tapahtumaan, oli sitten sähkömarkkinalaki voimassa tai ei. Ei se varmaan siitä yksinään ole kiinni. Mutta itse asiassa ed. Korkeaojan osalta olisi mielenkiintoista kuulla, mistä löytyy 10 penniä kilowattitunti tällä hetkellä sähköenergiaa, kuka sitä myy siihen hintaan ja jos sitä joku myy siihen hintaan, niin en enää kyllä sitten ihmettele, jos se yritys ei menestykään.

Mutta toisena mielenkiintoisena asiana, joka ed. Korkeaojan puheenvuoroon liittyy, olisi äärimmäisen mielenkiintoista kyllä kuulla, minkälainen järjestelmä pitäisi luoda, jolla pienet jakeluyhtiöt pystyisivät turvaamaan tulevaisuudessa asemansa. Minä en ainakaan tällä hetkellä semmoista järjestelmää näe olevan olemassakaan, paitsi tietenkin tukijärjestelmät, että aletaan maksaa siitä, että on joku pieni jakeluyhtiö. Mutta kyllä pienet jakeluyhtiöt tulevat syrjäytymään. Ne tulevat syrjäytymään siitä syystä, että niillä ei ole tuotantoa ja isot syövät pienet pois näillä markkinoilla. Ei siinä pienillä ole kovin pitkällä aikajänteellä mitään elämisen mahdollisuuksia.

Ed. A i t t o n i e m i : Herra puhemies! Aivan oikein. Tässä on suurten poikien verinen kamppailu, jossa pienet jäävät jalkoihin pitkässä juoksussa, eikä kovin pitkää juoksua tarvitakaan.

Mitä tulee sitten pienkuluttajien saamiin hinnan alennuksiin, niin minä haluaisin nähdä niitä hinnan alennuksia. Jossakin Tampereen sähkölaitoksenkin ilmoituksessa ilmoitetaan, että lasketaan 0,5 penniä kilowattihintaa, mutta kun toisessa paikassa nostetaan vastaavasti sama, homma ei muutu miksiäkään ja pitkässä juoksussa, jota sanaa nyt käytän vielä toistamiseen, sähköön kulutushinta tulee kohoamaan. Olen varma siitä, että ennen pitkää ne, jotka ovat lähteneet ostamaan, se hankoniemeläinen, joka ostaa Utsjoen Sähkö Oy Ab:ltä vihreätä sähköä tänä päivänä, muutamassa vuodessa palaa takaisin jälleen omille synnynsijoilleen.

On nimittäin huomattava yksi asia vielä, ja se on se, että paikallisyhtiöt, jotka ovat jakeluyhtiöitä, joilla on joku pieni sähkölaitoskin itsellään, josta ne jauhelevat runsaan veden aikana sähköä, palvelevat monessa muussa asiassa myös alttiisti, vaikka niille ei välttämättä kuulukaan kuin se verkon pitäminen ja sähköön tuominen siihen seinään saakka. Nyt nämä firmat, jos niiltä menee pyytämään jotakin, en nyt lähde konkreti-soimaan tätä asiaa tapauskohtaisesti, mutta jos mennään pyytämään jotakin palvelusta, niin se saattaa olla hankalaa. Sanotaan, että mene hakemaan sieltä Utsjoelta nämä palvelukset. He eivät sitä tee. Ennen nämä yhtiöt, jotka toimittivat sähköä, palvelivat myös käytännön asioissa ihmisiä.

Tällainen sekavuus, johon tässä on nyt menty, on täysin järjenvastaista. Jos tässä vielä elinvuotia on, niin takaan, että viiden vuoden perästä voidaan palata asiaan ja keskustella uudelleen. Näette, mikä koko sähkösoitkun hinta Suomessa on.

Ed. K e m p p a i n e n : Herra puhemies! Jos näin kyyninen ja näköalaton mielikuva on sähkömarkkinoista kuin ed. M. Korhosella, niin kyllä silloin käy niin, että suuret valtaavat. Se on osittain hallituksen linja, koska kyllä nyt on sellaiset epäkohdat sähkömarkkinoissa, että nimenomaan pienet lannistetaan ja pistetään matalaksi. Niitä ovat nämä pitkät sopimukset, erilainen yhtiömuoto, siirtohintoihin piilottaminen. Eivät pienet kauan jaksa.

Mutta sähkömarkkinat pitäisi nähdä kyllä vähän moninaisempina. Ei se ole niin, ed. Korhonen, että meillä on kapasiteetti, joka riittää itsel-

le, vaan sähkömarkkinathan ovat sellaiset, että on olemassa halpaa sähköä ja kallista sähköä ja kaikki tarvitsevat niitä eri aikoina, ja uskon, että silloin kun suomalainen energiayhtiö osaa niitä tuottaa, niin niitä hetkellisesti menee sinne ja ehkä me osaamme täällä ottaa sitten halpaa perussähköä. Minun mielestäni nämä sähkömarkkinat ovat paljon moninaisemmat ja pitäisi nimenomaan käydä käsiksi niihin epäkohtiin nopeammin kuin hallitus nyt käy.

Esimerkkinä Kainuun sähkö. Sillä on ihan oma profiili. Sillä on tulevaisuutta ekosähköön toimittajana, paikallisena toimittajana. Se pysyy kilpailemaan, jos sillä on tasavertaiset mahdollisuudet. Mutta nyt ei ole tarpeeksi kilpailurajoitteisiin nimenomaan pienten yhtiöiden näkökulmasta puututtu ja toivoisi, että te hallituksessa vielä nyt loppuajkoina kiirehtisitte ministeriä, joka on nostanut kätensä pystyyn näitten epäkohtien korjaamisessa.

Ed. H ä m ä l ä i n e n : Arvoisa puhemies! Ei mikään ole niin epäkiitollista kuin pitkälle tulevaisuuteen ennustaminen, enkä puolestani halua yhtyä näihin tulevaisuuden kauhukuvien maalailuihin. Aika näyttää mitä tulee tapahtumaan.

Nyt lyhyellä tähtäyksellä ainakin tilanne on ollut sellainen, että kilpailuttaminen on tuonut kiistattoman edun kuluttajille. Esimerkiksi Helsingin Energian piiristä kerrotaan, että sähkölämmitteinen pientalo on voinut vuositasolla 2 000 markan hyödyn saada uusista sopimuksista. 2 000 markan hyöty vuositasolla on enemmän kuin monet kykenevät sen paremmin palkankorotuksilla kuin eläkeindeksien korotuksillakaan aikaansaamaan, ja niistä on sentään käyty täällä pitkät keskustelut ja pidetty niitä niin tavattoman tärkeinä. Minusta tästä on selvästi kuitenkin pienkuluttajille tähänastisten kokemusten mukaan ollut hyötyä.

Äsken käytetyt monet puheenvuorot osoittavat, että yritykset eivät ole kyenneet sopeutumaan vielä tähän nopeaan markkinatilanteen muutokseen ja avoimilla markkinoilla toimimiseen. Nyt huudetaan hallitusta apuun. Hallitus on pitänyt lähtökohtana markkinoiden kehittymistä eikä nimenomaan yritysten toiminnallista tukemista eikä kilpailun rajoittamista, jota ed. Kemppainen äsken vaati. Monilla muillakin alueilla yritykset joutuvat kilpailutilanteessa ennakoidaan hyvin pitkälle tulevaisuuteen. Ne joutuvat ennakoimaan raaka-ainehintoja. Ne joutuvat ennakoimaan muuttuvaa ympäristöä. Näin pitkät sopimukset, joista tässä on käyty

puhetta, on solmittu tietysti aikana, jolloin sähkömarkkinat eivät olleet vielä avautuneet muutuneessa tilanteessa. Mutta yhtä kaikki samalla tavalla muuttuviin tilanteisiin joutuvat monet muutkin yritykset sopeutumaan ja ottamaan näistä tilanteista vaarin.

Ed. M. Korhonen: Arvoisa herra puhemies! Tuli mieleen se vanha sanonta siitä, että suutari pysyköön lestissään, ja ehkä lääkärinkin joskus olisi aihetta miettiä saman asian suuntaan. Jotensakin tuntuu, että ed. Kemppaisella menee nyt kyllä sekaisin se, mikä hallituksen esitys on kyseessä. Alkuperäinen Ahon hallituksen aikaan säädetty esitys nimenomaan ei mahdollistanut pienyrityksien, pk-yrityksien eikä yksittäisten kuluttajien kilpailutusta. Tämä hallitus on nyt tuonut sen mahdollisuuden ja antaa sen mahdollisuuden ja parantaa näiltä osin, jos tästä lähtökohdasta katsotaan, sitä edellytystä, että kilpailu toimii.

Se on eri asia, kuka sitten hyötyy ja mitkä ne hyödyt ovat. Normaalia omakotitaloasukkaan tai kerrostaloasukkaan, jonka sähkön kulutus on 1 500—2 000 kilowattituntia vuodessa, hyöty on marginaalinen. Ei sillä ole käytännöllisesti katsoen mitään merkitystä. Puhutaan markkoista tai kymmenistä markkoista vuositasolla. Sähkölämmitysomakotitalossa päästään jonkin suuruisiin säästöihin, jotka voivat ehkä maksimissaan olla tuhansia markkoja suuruusluokaltaan, mutta se edellyttää kyllä silloin äärimmäisen hyvää onnistumista. Toisin sanoen syntyy noin 20—30 prosentin säästöä sähkön hinnassa vuodessa, mikä on epärealistinen tavoitteena kaikkea kattavana; yksittäisessä tapauksessa näin voi tapahtua.

Olennaista ed. Kemppaisen puheenvuorossa oli myös se, ja olen täsmälleen samaa mieltä siitä, että esimerkiksi Kainuun Sähkö on tehnyt hyvää työtä, se hakee markkinoita, mikä on aktiivista toimintaa. Mutta ei Kainuun Sähkö enää ole luettavissakaan pieniin jakeluyhtiöihin, joihin esimerkiksi ed. Korkea-oja viittasi. Kainuun Sähkö on tyypiltään toisenlainen. Minusta juuri näin pitääkin menetellä, hakea uusia mahdollisuuksia.

Ed. Sjöblom: Arvoisa puhemies! Vapautuneista sähkömarkkinoista ei ole vielä kovin laajaa kokemusta. Kuluttajat oppivat kilpailutamaan, ja vaikka yhtiöiden vaihto ei ole ollut kovin laajaa, kyllä hinnat pienkuluttajille ovat pudonneet jo nyt selkeästi.

Sähkön toimittajat oppivat tehostamaan toi-

mintaansa ja saavat sillä tavoin valmiuksia, kun markkinat avautuvat. Shell ja muut uudet toimijat ovat tulossa sähkömarkkinoille. Kyllä kotimaisille toimijoille tekee hyvää tämä harjoittelu jo nyt.

Ed. Kemppainen: Puhemies! Jokainen voi tietysti tehdä johtopäätöksensä, kuka minkäkin verran on asioihin perehtynyt. Mutta jos edustajat Hämmäläinen ja M. Korhonen eivät näe ongelmia, joita esitin puheenvuorossani, niin aika huonosti te tunnette sähkömarkkinoiden toimintaa. Ne on tuotu esille jo, no, ei nyt heti ensimmäisen sähkömarkkinoiden avautumisen yhteydessä. Toki sähkömarkkinoita ei voida avata kerralla. Niitä avataan vähitellen, ja ongelmat nähdään vasta sitten, kun avataan. Mutta esille nostamani ongelmat ovat olleet näkyvissä jo varhain. Esimerkiksi tämän tyyppinen yhtiö kuin Kainuun Sähkö puskee erittäin epäedullisissa olosuhteissa isompia yhtiöitä vastaan nimenomaan näissä ongelmissa, jotka toin esille. Toivoisi, jos haluatte toimivia sähkömarkkinoita, että otatte tällaisen kritiikin vakavasti.

Ed. Sasille vielä, että jos näette tämän tilanteen pelkästään hyvänä, se on tietysti näkemys, joka saattaa olla alueellinen, koska nimenomaan alueenne sähköyhtiö käyttää hyväksi sitä yhtiömuotoa, joka saattaa taas osakeyhtiöt eriarvoiseen asemaan.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Lakiehdotus hyväksytään.

Lakiehdotuksen kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Talousvaliokunnan mietintöön sisältyvä lausumaehdotus hyväksytään.

Asia on loppuun käsitelty.

12) Hallituksen esitys laeiksi kemikaalilain ja räjähdysvaarallisista aineista annetun lain muuttamisesta

Kolmas käsittely

Hallituksen esitys 221/1998 vp

Talousvaliokunnan mietintö 26/1998 vp

Ensimmäinen varapuhemies: Toisessa käsittelyssä päätetyt lakiehdotukset voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotukset hyväksytään.

Lakiehdotusten kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Asia on loppuun käsitelty.

13) Hallituksen esitys laiksi asuntojen korjausavustuksista

Kolmas käsittely

Hallituksen esitys 238/1998 vp

Ympäristövaliokunnan mietintö 5/1998 vp

Ensimmäinen varapuhemies:
Toisessa käsittelyssä päätetty lakiehdotus voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotus hyväksytään.

Lakiehdotuksen kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Asia on loppuun käsitelty.

14) Hallituksen esitys laeiksi valtiopäiväjärjestyksen ja edustajanpalkkiosta annetun lain 1 §:n muuttamisesta

Kolmas käsittely

Hallituksen esitys 190/1998 vp

Perustuslakivaliokunnan mietintö 7/1998 vp

Lakialoite 28/1995 vp, 86/1997 vp

Ensimmäinen varapuhemies:
Ensin sallitaan keskustelu asiasta kokonaisuudessaan. Sen kuluessa on esitettävä kaikki asiasa tehtävät ehdotukset. Sen jälkeen päätetään kolmannessa käsittelyssä lakiehdotuksista.

Koska toisessa käsittelyssä päätetyt, hallituksen esitykseen sisältyvät kaksi lakiehdotusta muodostavat yhden kokonaisuuden ja koska ensimmäinen lakiehdotus on käsiteltävä perustuslain säätämisjärjestyksessä ja toinen lakiehdotus valtiopäiväjärjestyksen 70 §:ssä säädetyllä tavalla, ehdotan meneteltäväksi seuraavasti:

Ensin tehdään päätös siitä perustuslakivaliokunnan ehdotuksesta, joka koskee ensimmäisen lakiehdotuksen julistamista kiireelliseksi. Jos perustuslakivaliokunnan ehdotus hyväksytään,

päätetään lakiehdotuksen hyväksymisestä tai hylkäämisestä. Jos sitä vastoin ehdotus lakiehdotuksen julistamisesta kiireelliseksi hylätään, on tehtävä päätös lakiehdotuksen hyväksymisestä jätettäväksi lepäämään ensimmäisiin vaalien jäljellä pidettäviin varsinaisiin valtiopäiviin tai sen hylkäämisestä.

Jos ensimmäinen lakiehdotus hyväksytään, katsotaan toisessa käsittelyssä päätetty toinen lakiehdotus niiden keskinäisen sidonnaisuuden vuoksi hyväksytyksi. Jos taas ensimmäinen lakiehdotus hylätään, katsotaan toinen lakiehdotus niin ikään hylätyksi, mutta jos ensimmäinen lakiehdotus hyväksytään jätettäväksi lepäämään yli vaalien, katsotaan samalla vastaava päätös tehtyksi myös toisesta lakiehdotuksesta.

Tämän asian yhteydessä sallitaan keskustelu myös päiväjärjestyksen 15) asiasta.

Menettelytapa hyväksytään.

Keskustelua ei synny.

Toisessa käsittelyssä päätetty ensimmäinen lakiehdotus julistetaan kiireelliseksi yksimielisesti.

Ensimmäinen lakiehdotus hyväksytään yksimielisesti.

Toisessa käsittelyssä päätetty toinen lakiehdotus katsotaan hyväksytyksi yksimielisesti.

Eduskunta pysyy toisessa käsittelyssä tekemässään päätöksessä lakialoitteisiin sisältyvien lakiehdotusten hylkäämisestä.

Lakiehdotusten kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Asia on loppuun käsitelty.

15) Puhemiesneuvoston ehdotus eduskunnan työjärjestyksen muuttamisesta

Ainoa käsittely

Puhemiesneuvoston ehdotus 2/1998 vp

Perustuslakivaliokunnan mietintö 8/1998 vp

Ensimmäinen varapuhemies:
Käsittelyn pohjana on perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 8. Ensin sallitaan asiasta yleiskeskustelu, sitten ryhdytään päätösehdotuksen yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

Yleiskeskustelua ei synny.

Yksityiskohtaisessa käsittelyssä hyväksytään keskustelutta 3 a ja 63 §.

Ensimmäinen varapuhemies: Eduskunta päättäneen, että voimaantulosäännös hyväksytään siten täydennettynä, että 1 momentti kuuluu: "Tämä eduskunnan päätös tulee voimaan 1 päivänä tammikuuta 1999."

Hyväksytään.

Johtolause ja nimike hyväksytään keskustelutta.

Asia on loppuun käsitelty.

16) Hallituksen esitys Brasilialle suunnattuun kansainväliseen rahoitusjärjestelyyn osallistumisesta sekä valtion takauksen myöntämisestä Suomen Pankille

Ainoa käsittely
Hallituksen esitys 260/1998 vp
Valtiovarainvaliokunnan mietintö 53/1998 vp

Ensimmäinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 53.

Keskustelu:

Ed. S a s i : Arvoisa puhemies! Tämä Brasilian lainajärjestely on varsin merkittävä ratkaisu varsinkin sen jälkeen, kun Kansainvälisen valuuttarahaston ja Venäjän välisissä lainajärjestelyissä koettiin tiettyjä takaiskuja.

Ensinnäkin varsin positiivisena voi pitää sitä, että ehdotus taloudellisten järjestelyjen luonteesta on tullut varsin pitkälti Brasilialta ja järjestelyissä on myös tiettyjä sosiaalisia seikkoja huomioitu. Kaiken kaikkiaan pakettiin, jossa kyllä pyritään selviin merkittäviin säästöihin ja talouden tasapainottamiseen ja jolla siis pyritään talous kaiken kaikkiaan saamaan hallintaan, liittyy kuitenkin elementtejä, joilla pyritään pitämään huolta siitä, että se ei aiheuttaisi kohtuuttomia sosiaalisia vaikutuksia Brasilian sisällä.

Tärkeätä myös uutena politiikkana tässä on se, että kun aikaisemmin luotot on annettu velansaajamaille suurin piirtein parhaalla mahdollisella korolla, niin tässä tapauksessa tullaan velallis-

maalta eli Brasilialta perimään kuitenkin varsin käypää korkoa, jopa korkeahkoa korkoa, jonka tarkoituksena on toisaalta vaikuttaa siihen, että Brasilia ottaa käyttöönsä luottoja vain sen verran kuin niitä todella tarvitaan ja toisaalta myös siihen, että lainat maksettaisiin mahdollisimman nopeasti takaisin eikä niitä pidettäisi välttämättä sitä maksimiaikaa, joka luotoille juoksuaajaksi kaiken kaikkiaan on määrätty.

Voidaan sanoa, että tämän tyyppinen ratkaisu on varsin hyvä. Tässähän Valuuttarahasto on ollut keskeinen tekijä sillä tavalla, että se on neuvotellut ratkaisun, mutta tässä on huomattava joukko erilaisia maita mukana ja Suomi lähinnä siinä ominaisuudessa, että olemme yksi EU-maista. Kuitenkin lainaosuutemme on kaikkein pienin EU-maista tai saman suuruinen kuin eräillä muilla, kuten Luxemburgilla, joten osuus ei ole kohtuuton, kun kuitenkin ottaa huomioon sen, että metsäsektorillamme on erityisiä intressejä Brasilian suhteen.

Näyttää siltä, että tämä paketti jo, kun se on julkaistu, on vakauttanut Brasilian talouden ja ehkäissyt sen finanssikriisin, joka olisi saattanut syntyä, ja tietysti tällä tavalla se toimii kaikkein parhaiten, kun se jo ennakolta ehkäisee syntyvät ongelmat.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Mietintö hyväksytään.

Asia on loppuun käsitelty.

17) Hallituksen esitys laeiksi eräistä viitekoroista sekä korkolain muuttamisesta

Ensimmäinen käsittely
Hallituksen esitys 176/1998 vp
Talousvaliokunnan mietintö 27/1998 vp

Ensimmäinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on talousvaliokunnan mietintö n:o 27.

Keskustelu:

Ed. H ä m ä l ä i n e n : Arvoisa puhemies! Käsillä oleva talousvaliokunnan mietintö on epäilemättä eräs valiokunnan tärkeimmistä tällä vaalikaudella.

Hallituksen esitys, josta mietintö on laadittu, sisältää säännökset siitä, miten Suomen Pankin nykyinen peruskorko ja lyhyet viitekorot korva-

taan siinä vaiheessa, kun Talous- ja rahaliiton kolmas vaihe alkaa ja euro otetaan käyttöön. Tämä sääntelyhän on tietysti tärkeää jokaiselle suomalaiselle, mutta ennen kaikkea mietinnön tekivät tärkeäksi sen sisältämät ponnet. Ehdotetut ponnet koskevat pankkitukiponnan purkamista ja myös eräänlaista loppuarviota päättyneen pankkikriisin ajalta.

Hallituksen esityksen sisältämän ehdotuksen mukaan peruskoron vahvistaisi euro-oloissa asianomainen ministeriö kahdesti vuodessa. Peruskorko lähentyisi markkinakorkoja, sillä se määräytyisi vastedes vuoden markkinakoron kehityksen perusteella. Suomen Pankin määräämät heliborkorot korvattaisiin niitä vastaavilla markkinakoroilla. Päätösvalta siitä, mitkä korot korvaisivat heliborin, on asianomaisella ministeriöllä. Valiokunta on yksimielisesti pitänyt näitä ehdotuksia tarkoituksenmukaisina.

Samalla, kun talousvaliokunta hallituksen esityksen puitteissa käsitteli tulevan Emu-aikakauden rahamarkkinoiden säätelyä, valiokunta otti tarkasteluun eduskunnan aikanaan hyväksymän pankkitukiponnan. Valiokunta on jo jonkin aikaa pitänyt eräänlaisena työhypoteesina itselleen ajatusta, ettei Suomi voi mennä mukaan euroalueeseen, jos rahamarkkinamme kaipaavat pankkitukiponnan kaltaista keinotekoista tukea selviytyäkseen. Niinpä olemme pitäneet silmällä pankkien tilan kehittymistä ja rahamarkkinoiden vakauden kestävyyttä. Samalla olemme katselleet sopivaa asiayhteyttä, jossa pankkitukiponteen voidaan palata. Kävimme asiasta keskustelua valtiovarainministeriön kanssa ja päädyimme yhteistuumiin siihen, että sopiva hetki on viitekorkoja koskevan lain käsittelyn yhteydessä.

Pankkitukipontta on pidetty maan talouden ja koko yhteiskunnan kannalta niin merkittävänä, että se voidaan purkaa vain eduskunnan uudelle lausumalla. Nyt siis ilmeisesti ensimmäistä kertaa eduskunnan historiassa tapahtuu niin, että ponsi puretaan nimenomaisella uudella lausumalla eikä tavanomaisella menettelyllä hallituksen kertomuksen yhteydessä.

Talousvaliokunta viittaa mietintönsä liitteisiin ja toteaa, että pankkisektori on ollut viime vuosina voitollinen. Pankkien taseet ovat vahvistuneet, ja niiden vakavaraisuus on parantunut. Pankkien ulkomainen rahoitus on myös järjestynyt tyydyttävien ehdoin. Talletussuojaa on rajoitettu lailla.

Valiokunta on kuitenkin tietysti pannut merkille, että taseiden parantuminen on johtunut myös siitä, että pankit ovat myyneet omaisuut-

taan. Olemme nähneet myös, että kilpailu tulee kiristymään. Edellyttämme Rahoitustarkastukselta valppautta ja odotamme pankkien itsensä huolehtivan tulokunnostaan kiristyvän kilpailun aikana.

Yhtä kaikki, valiokunnan jäsenet ovat olleet vakuuttuneita siitä, että pankkitukiponsi oli aikanaan välttämätön suomalaisen rahoitusjärjestelmän pelastamiseksi. Yhtä välttämättömänä pidämme nyt sen purkamista. Suomalaiset pankit eivät voi astua euroalueeseen ja euroaikaan pankkitukiponnan keinotekoisten kinalosauvojen varassa, ja sen vuoksi valiokunta ehdottaa seuraavaa lausumaa:

”Eduskunta toteaa, että suomalainen rahoitusjärjestelmä on kaikkien saatujen selvitysten mukaan tervehtynyt siten, että pankkien voidaan vastaisuudessa edellyttää pystyvän hoitamaan sitoumuksensa kaikissa olosuhteissa ilman Suomen valtion antamaa takuuta. Eduskunnan vuonna 1993 hyväksymä lausuma, jonka mukaan eduskunta tulee tarpeen vaatiessa myöntämään riittävät määrärahat ja valtuudet hallituksen käyttöön pankkien vastuita koskevan sitoumuksen täyttämiseen, on rauennut.”

Valiokunnan mietinnön sisältämästä ensimmäisestä lausumaehdotuksesta talousvaliokunta oli myös hyvin yksituumainen. Yhteisymmärryksen saavuttamiseen ei tarvittu laajoja keskusteluja. Jo lähtökohtaisesti olimme samaa mieltä asiasta.

Vähän enemmän keskustelua tarvittiin toisen lausumaehdotuksen ympärillä. Mietintöön sisältyy toinenkin lausumaehdotus, jossa eduskunta pyytää selontekoa niistä pankkitukea koskevista asioista, jotka eivät vielä ole olleet avoimen tarkastelun kohteena. Samoin pyydämme eräänlaista loppuarviota pankkituen ehtojen tarkoituksenmukaisuudesta.

Pankkitukipontta tarkastellessaan valiokunta pyrki omalta osaltaan arvioimaan, miten eduskunnan asettamat pankkituen ehdot ovat toteutuneet. Ehtojahan asetettiin useissa talousvaliokunnan ja valtiovarainvaliokunnan mietinnöissä pankkikriisin aikana. Ehtoja voi kuvailla yleisesti sanoilla avoimuus, läpinäkyvyys, vastikkeellisuus.

Katsoimme valiokunnassa, että pääosin edellytykset ja ehdot ovat toteutuneet. Kuitenkin on asioita, jotka pankkialaisuuteen tai liikesalaisuuteen vedoten ovat aikanaan jääneet vähemmälle julkisuudelle. Arvelemme, että niitä on esimerkiksi Arsenalin toiminnassa. Suurin asiakonaisuus ilmeisesti on kuitenkin ollut Suomen

Säästöpankin kauppa, johon liittyviä kaikkia asiakirjoja ei vielä ole julkistettu.

Talousvaliokunnalle on toimitettu ne SSP-kauppaa koskevat asiakirjat, jotka on julkistettu jokin aika sitten. Aineistoon perehtymisenkin jälkeen jää vielä runsaasti avoimia kysymyksiä, joihin ei ole saatu vastauksia, ei valiokunnassa eikä julkisuudessa käydyssä keskustelussa. Aineistosta ilmenee, etteivät myöskään arvovaltaiset lausunnonantajat aikanaan saaneet lausuntoaan varten välttämättä kaikkia tarvittavia asiakirjoja ja kaikkea aineistoa. Rahoitustarkastus esimerkiksi ei saanut vaihtoehtoja pohdittavakseen eikä myöskään liiketoiminnan tuottoarviota koskevaa laskelmaa arvioitavakseen. Suomen Pankki valitti myös lausunnossaan, että se ei ollut saanut vaihtoehtolaskelmaa, eikä Suomen Pankin toisesta lausunnosta ilmene, minkä tietojen perusteella se on lopulta päätenyt puoltamaan kauppaa.

Arvio SSP-kaupan mielekkyydestä riippuu paljon siitä, mikä katsotaan toimenpiteen päämotiiviksi. Oliko tarkoituksena esimerkiksi pankkitoiminnan ylikapasiteetin purkaminen? Haluttuunko osoittaa, että paine budjetin kautta kulkevien pankkitukimäärärahojen kasvattamiseen pienenee, vai oliko tavoitteena valtion kokonaistaloudellinen etu? Vastaukset voivat olla erilaisia kysymyksistä riippuen, ja niiden varmistamiseksi on välttämätöntä, että kaikki asiaan vaikuttaneet asiakirjat saatetaan julkiseen tarkasteluun, julkiseen arviointiin. On ollut tavattoman murheellista nähdä, että vielä nyt, kun viisi vuotta on kulunut SSP-kaupasta, kaikkia asiakirjoja ei ole voitu julkistaa. Julkisuudessa on käyty hyvin turhauttavaa keskustelua, juridista keskustelua, siitä, mikä on ollut valmisteluasiakirja ja mikä on ollut päätöksenteon pohjana oleva asiakirja. Jos asiat ovat kunnossa, ei liene mitään syytä pitää salaisena enää yhtään asiakirjaa, joihin on kuitenkin monessa yhteydessä julkisuudessa vedottu.

Oleellista SSP-kaupan edullisuutta arvioitaessa ei olekaan se, mitä ostajakonsortio oli aikanaan valmis SSP:stä maksamaan, vaan se, mikä oli SSP:n liiketoiminnan arvo kaupanteon hetkenä senaikaisen selvityksen perusteella. Tämä on keskeinen kysymys, johon vieläkin odotetaan vakuuttavaa vastausta. Tarpeen näyttäisi olevan käydä läpi kaikki vaihtoehdot laskelmien, myös se vaihtoehto, että riskeistä puhdistettu SSP olisi voinut jatkaa itsenäisenä toimintaansa. On myös esitetty arvioita, että tässä vaihtoehdossa SSP olisi jopa kyennyt maksamaan takaisin

saamaansa pankkitukea. Luotettavaa vastausta näihinkään arvioihin ei ole saatu.

Pankkitueksi ei ole aikanaan kutsuttu valtion pääomatodistuksia. Pankkitueksi ei ole myöskään kutsuttu SSP:n terveen liiketoiminnan jakamista ostajakonsortiolle. Valmisteluasiakirjat kuitenkin osoittavat, että toimenpiteen laskettiin antavan merkittävää synergiahyötyä ostajille. Tämähän käy ilmi valtioneuvoston päätösasiakirjoistakin.

Ostajapankkien silloisesta tilanteesta kertoo myös paitsi kauppahinnan maksutapa myös se, että ilmeisesti on tarvittu vähintäänkin luovaa kirjanpitoa kauppahinnan kirjaamiseen ostajien taseisiin. Tämä taas ilmenee julkistetuistakin asiakirjoista, muun muassa Rahoitustarkastuksen lausunnosta.

Valiokunta on kirjannut SSP-kaupan avoimia kysymyksiä omaan mietintöönsä ja pitää tarpeellisenä vastauksia muun muassa näihin kysymyksiin. Valiokunta pitää tarpeellisenä, että eräänlaisena pankkituen loppuarviona saataisiin puolueeton arvio siitä, olivatko koko pankkituen maksamisessa valittu linja ja käytetyt toimet valtiolle kokonaistaloudellisesti edullisin vaihtoehto. Valiokunnan käymässä keskustelussa on viitattu myös muissa Pohjoismaissa käytettyihin erilaisiin menettelytapoihin, ja esittämättä on Suomessa kokonaistaloudellinen loppuarvio siitä, oliko tämä Suomessa valittu linja edullisin.

Puhemies! Talousvaliokunta ei ole halunnut mietintöä laatiessaan harrastaa makeaa jälkiviisautta. Se olisi hyvin makaaberia näin traagisen ja hyvin monillekin kansalaisille trauma joittaneen kriisin jälkeen. Kaikki me ymmärrämme, että ratkaisut on aikanaan jouduttu tekemään äärimmäisen vaikeissa ja hyvin kriittisissä olosuhteissa, jolloin aikaa harkinnalle ei ole kovin paljon ollut.

Toisaalta pankkikriisi on jättänyt useimmille suomalaisille hyvin vaikean trauman. Se näkyi muun muassa valiokunnan mietinnön laatimisessa, jos näin rohkenen valiokunnan työskentelystä paljastaa. Kun valiokunnan mietintöön pyrittiin kirjaamaan pankkikriisin eri vaihteita, huomasin, että hyvin monet valiokunnan jäsenet suhtautuivat ärtyneesti joihinkin lauseisiin, joihinkin sanontoihin, koska he näkivät tai kuulivat niiden läpi jotakin, joka oli heille hyvin arkaa ja hyvin vaikeaa kokemusta pankkikriisin ajalta. Tämän tapaisten vaikeiden traumojen voittamiseksi, joita arvelen kaikilla suomalaisilla menneistä kokemuksista olevan, puolueettoman loppuarvioinnin tekeminen on paikallaan ja avoi-

mien kysymysten selvittäminen on erittäin tarpeellista. Sen vuoksi valiokunta, arvoisa puhemies, ehdottaa toista lausumaa, joka kuuluu seuraavasti:

”Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto antaa vuoden 1999 aikana selonteon eduskunnan pankkituen avoimuutta ja läpinäkyvyyttä sekä vastikkeellisuutta koskevien ehtojen toteutumisesta. Selonteossa tulee antaa selvitys valtiontalouden tarkastusviraston suorittamasta Suomen Säästöpankin liiketoiminnan luovutuksessa noudatetun menettelyn laillisuuden ja tarkoituksenmukaisuuden tarkastuksesta. Selonteossa tulee lisäksi arvioida eri pankeille ja pankkiryhmittymille myönnetyn pääomatuen ehtojen tarkoituksenmukaisuus kokonaistaloudelliselta kannalta.”

Ed. S a s i : Arvoisa puhemies! Pankkikriisi, pankkitukikeskustelu ja pankkituen myöntäminen ovat olleet traumaattisia kokemuksia Suomen kansalle, mutta myös kaikille meille, niille, jotka eduskunnassa olemme päättöksiä joutuneet tekemään. Olen varsin pahoillani, kun kuuntelin pankkitukikeskustelua viime torstaina eduskunnassa, koska se ei todellakaan antanut kovinkaan kaksista eikä hyvää kuvaa eduskunnan kyvystä ymmärtää pankkikriisiä puhumattakaan siitä, kuinka hyvin se kykeni hoitamaan pankkikriisiä.

Mitä tulee pankkitukiponteen, mielestäni valiokunta on tehnyt erittäin hyvää työtä tältä osin. Mielestäni on vihdoin oikea aika, että ponnesta luovutaan, ja se menettelytapa on myös hyvä, että eduskunnan omasta aloitteesta, joskin ministerin kehotuksesta, eduskunta tämän asian ottaa esille ja päättää ponnesta luopua. (Ed. Härmäläinen: Päinvastoin, ed. Sasi!) Todettakoon se, että tälle ponnelle ei ole sinänsä tarvetta enää olemassa. Tosin haluan muistuttaa, että edellinen asia, jota täällä käsiteltiin, koski Brasilian lainajärjestelyjä, ja totuus on se, että oli meillä pankkitukiponsi voimassa tai ei, silloin kun missä maassa tahansa suuret pankit ovat kaatumassa, asiat on pakko vain hoitaa, oli pankkitukiponsia voimassa tai ei. Niissä tapauksissa voidaan joutua turvautumaan kansainvälisiin lainajärjestelyihin. Suomi tähän ei koskaan onneksi ajautunut, vaikka ehkä kohtalaisen lähellä oltiin.

Arvoisa puhemies! Kun olen lukenut valiokunnan vaatimusta SSP:n tutkimisesta, täytyy sanoa, että luulen, että aihe siihen on se, että Helsingin Sanomissa on viime aikoina aktiivises-

ti kirjoitettu Suomen Säästöpankista ja sen pilkkomisesta ja asiakirjojen julkisuudesta. Mutta täytyy sanoa, että mielestäni lehtijutut eivät ole välttämättä ainoa ja oikea peruste selvitysten tekemiseen. Toisaalta en myöskään vastusta selvityksiä. Kyllähän asioita voidaan selvittää, ja ihan hyvä on, että saadaan asioita julkisuuteen, avoimeen keskusteluun, ja siitä syystä on ihan hyvä, että tällainen ponsi loppujen lopuksi hyväksytään.

Mutta mielestäni tietty tosiasioiden tunnustaminen valiokunnan mietinnöstä puuttuu, koska kyllä tosiasia on se, että mielestäni vaihtoehtoja SSP:n myymiselle tavalla tai toisella yksinkertaisesti ei ollut tilanteessa, jossa lainakanta oli olenaisesti supistumassa ja jossa pankin johdon toimipiteiden — itsekin osallistuin lukuisiin keskusteluihin — tarkoituksena oli niin nopeasti panna valtion piikkiin pankin tappioita kuin suinkin mahdollista ja alkaa kilpailla muiden pankkien kanssa tilanteessa, jossa pankin velat valtio on ottanut maksettavikseen ja pankilla itsellään ei ole velkoja. Eihän tietenkään semmoinen toimintastrategia voi toimia.

Ei myöskään ole mahdollista, että samanaisesta maksetaan pankkitukea ja kyseessä oleva pankki maksaa useita prosenttiyksikköjä korkeampaa korkoa sijoittajille, tallettajille, kuin muut pankit. Tilanne oli täysin epäterve, ja mielestäni presidentti Mauno Koivisto realistisena ja hyvänä pankkimiehenä oivalsi tilanteen ja totesi, että Suomen Säästöpankille on jotakin tehtävä, ja Koiviston linjan mukaisesti mielestäni tässä tapauksessa oikein on menetelty.

Mitä tulee Suomen Säästöpankkiin, jokainen tässä maassa tiesi ja tiesi kyllä kansainvälisillä markkinoillakin, että Suomen Säästöpankki on kaupan. Kyllä tarjouksia yritettiin kysyä eri tahoilta, mutta täytyy sanoa, ettei ostajia kovin paljon siinä tilanteessa ollut. Yksikään yksittäinen suomalainen pankki ei olisi kyennyt ostamaan eikä halunnut ostaa kyseessä olevaa Suomen Säästöpankkia, ja kuten me tiedämme tänä päivänä, ei millään ulkomaisella suurella kansainvälisellä pankilla ole kiinnostusta Suomen pieniin rahamarkkinoihin niin, että se ostaisi huomattavan merkittävän suomalaisen pankin omistukseensa, joten täytyy sanoa, että käytännössä vaihtoehtoja ei ollut muita kuin antaa pankin kuluttaa valtion varoja jatkuvasti ja lisätä sinne pankkitukea tai pyrkiä myymään se kaikille suomalaisille pankeille yhdessä.

Sitten voidaan kyllä keskustella siitä, oliko hinta oikea. Muistan, kun silloinen pääjohtaja

Prepula lähetti verojaostolle kirjeen, jossa hän ilmoitti, että oikea hinta on 15 miljardia markkaa, ja suurin piirtein piste sen jälkeen. Siihen ei ollut mitään asiallisia perusteita, eikä hän pyrkinytkään perustelemaan sitä. Se oli vain heitto pöytään siitä, että tämä olisi hänen mielestään oikea hinta. Mielestäni tuollaista yhtä kirjettä ei voi ottaa asiallisesti jonkin ratkaisun perusteeksi.

Kun tietää jonkin verran tästä tilanteesta, kylähän tilanne oli se, että siinä käytiin pitkäjäisiä neuvotteluja. Oma vakaumukseni on, että se hinta, joka saatiin, oli paras mahdollinen hinta, mutta ei minulla ole mitään sitä vastaan, että asiaa vielä voitaisiin selvittää. Kysyn vain, mikä on se metodi, jolla voitaisiin selvittää, mistä olisi voitu saada parempi hinta. Jos joku tietää jonkun maksajan, voisi saman tien ilmoittaa, kuka olisi maksanut enemmän Suomen Säästöpankista silloin, kun tuo pilkkomis päätös tehtiin.

Jos mennään pankkikriisiin ihan olennaisimpiin kysymyksiin, täytyy sanoa, että oikeastaan merkittävimmät ja keskeisimmät ratkaisut tehtiin tammikuussa 1993 silloin, kun verojaostossa sorvattiin ponsi, jossa asetettiin pankkituen ehdot. Sitä ennenhän valtion pääomasijoitukset oli jo annettu, ja ne eivät enää koskeneet niitä, mutta vastikkeellisuuden vaatimus oli tältä osalta erittäin merkittävä. Muistan, kun kokouksessa käytiin kovaa kiistaa siitä, mitä ehtoja asetetaan. Silloisen valtiovarainministerin Viinaseen kanta oli se, että pitää pyrkiä pelastamaan pankkien omistajat. Ryhmän johdon kanta oli se, että pitää pyrkiä pelastamaan veronmaksajat. Meillä käytiin kovaa kiistaa siitä, tuleeko vastikkeellisuusvaatimus.

Ryhmän johdon kanta, jossa oli muitakin ryhmiä mukana, mutta korostan kyllä eduskunnan merkitystä erityisen paljon, oli se, että vastikkeellisuusvaatimus pitää asettaa, minkä seurauksena oli se, että Kansallispankki, joka oli suunnitellut jo huomattavan valtion tuen ottamista helmikuussa 1993, luopui tästä. Sen jälkeenhän, kun tuo ponsi hyväksyttiin, ei ole annettu sellaista tukea pankeille, jota ei olisi saatu myöhemmin takaisin, eli voi sanoa, että sillä eduskunnan kannanotolla on keskeinen historiallinen merkitys, ja sitä tässä yhteydessä haluan suuresti korostaa.

Mutta on ollut kaksi pankkia, jotka ovat kaatuneet valtion syliin ja joissa vastikkeellisuutta on vaadittu sillä tavalla, että valtio on tullut omistajaksi. Suomen Säästöpankki on toinen, ja Suomen Työväen Säästöpankki ohjattiin KOPin hoiviin valtion toimesta. Tältä osin täytyy todeta, että nämä kaksi pankkia, STS ja Suomen

Säästöpankki, ovat tulleet kovin kalliiksi suomalaisille veronmaksajille.

Jos nyt etsitään suurimpia virheitä pankkikriisistä, mielestäni niitä on kaksi. Nimittäin ensinnäkin se, että kun STS-Pankki myytiin, myyjä sai 70 miljoonaa markkaa kauppahintaa pankista, jonka arvo oli noin miinus 3 miljardia markkaa. Hyvä on! Eduskunnan voimakkaan painostuksen ansiosta päädyttiin järjestelyyn, jossa Kansallispankki maksoi valtiolle 70 miljoonaa markkaa. Mutta kyllä totuus on se, että se 70 miljoonaa markkaa, jonka arvo nykyään on varmaan toistasataa miljoonaa markkaa, jäi omistajan omistukseen ja haltuun.

Tietysti, kun täällä nyt keskustellaan Sundqvist-tapauksesta ja muista, voisi kyllä keskustella siitä, pitäisikö vaatia edun saajaa eli myyjää palauttamaan tuo kauppahinta valtiolle. (Ed. Hämäläinen: Sehän on palautettu!) — Tietäakseni STS-Säätiö omistaa edelleen saamansa osakkeet. KOP on palauttanut, mutta myyjä ei ole palauttanut. Mielestäni tässä moraalin ongelma onkin.

Toinen suuri virhe, joka tehtiin pankkikriisissä — kumpikaan näistä ei ole kaikkein kalleimpia, en minä sano sitä ollenkaan — olivat Ekan säästökassojen talletukset. Ministeri Viinaseen aamupäivällä lupasi useita satoja miljoonia pelastaakseen säästökassat, ja kuinka ollakaan, ilta-päivällä sopimus petettiin, ja valtion rahaa, oliko se nyt 600 miljoonaa markkaa, loppulaskua ei ihan tarkkaan tiedetä, paloi siinä samassa yhden päivän aikana yhden lupauksen perusteella.

Eduskunnassa sitten ihmeissämme totesimme, että kun valtio oli antanut lupauksen ja ministeri oli antanut lupauksen, niin siinä rahat menivät. Neljässä viidessä tunnissa semmoinen lasku kyettiin saamaan aikaan! Tietysti vastuullisten osalta olisi tästäkin voitu keskustella aikanaan, kuka on tehnyt mitään virheitä ja mitä puutteita on, mutta kaiken kaikkiaan voi sanoa, että tässä ovat ehkä kaksi kaikkein konkreettisinta epäkohtaa, jotka pankkikriisiin hoitoon kaiken kaikkiaan liittyvät.

Pankkikriisin lasku on suuri. Pidän tärkeänä, että kaiken kaikkiaan tältä osin selvitystyötä tehdään. Täytyy todeta, että Suomen Pankissa tehdään tällä hetkellä Liisa Halmeen toimesta erittäin hyvää selvitystyötä. Tärkeätä on se, että virheistä opitaan. Virheitä ei enää saada tekevämmiksi, mutta tärkeätä on, että niistä opitaan ja nimenomaan pankkitarkastuksen osalta ja yleensä menettelytapain osalta saadaan sem-

moiset käytännöt aikaan, jotka mahdollisimman tehokkaasti pyrkivät ehkäisemään pankkikriisin.

Ihan lopuksi, arvoisa puhemies, haluan vielä sanoa, että yksi kysymys, joka oli aika suuri pankkikriisin aikana, oli pankkien vakavaraisuus, pidetäänkö se 8 prosentissa vai ei. Siitäkin käytiin kovaa kädenvääntöä aikoinaan. Täytyy tietysti sanoa, että juuri kun pankkikriisi alkoi, kun meillä ei ollut mitään kunnon vakavaraisuusvaatimuksia, vaatimus nostettiin 8 prosenttiin, mutta tämä merkitsi sitä, että valtiolle tuli tarve subventoida pankkeja. Voi tietysti kysyä, olisiko pitänyt jättää nostamatta vakavaraisuusvaatimus 8 prosenttiin, koska tietysti silloin, kun valtio takaa pankkien toiminnan, olisi ehkä selvitty jonkin verran pienemmällä pankkituella, mutta se ratkaisu tehtiin silloin niin kuin tehtiin ja sitä ei enää tekemättömäksi saa.

Ed. Kiviniemi: Herra puhemies! Kaksi vuotta sitten pankkitukitiedonannon palautekeskustelussa pankkikriisin jälkiarviointi jäi täällä eduskunnassa melko yliolikaiseksi, johtuneeko sitten siitä, että tuo keskustelu pidettiin huonona ajankohtana. Samoin silloin, kun valiokunnassa käsiteltiin tiedonantoa, kovin paljon aikaa siihen ei ollut, koska valiokunnassa oli asioiden puolesta melkoinen ruuhka. Mutta tänä syksynä pankkitukiponnen purkua käsiteltäessä on ollut enemmän aikaa paneutua tähän asiaan ja myös salissa aiheesta on keskusteltu enemmän, muun muassa viime viikolla ajankohtaiskeskustelun myötä. Samoin aihetta on sivuttu Alho — Sundqvist-jupakan yhteydessä.

Käsillä olevan mietinnön ja lakiesityksen ilman muuta tärkein asia on ensimmäinen ponsi, jossa pankkitukiponsi puretaan. Se tapahtuu, niin kuin täällä on todettu, juuri nyt oikeaan aikaan, eikä ole ollenkaan epäselvyyttä siitä, ettei tämän suhteen oltaisi yksimielisiä.

On ollut aika hauska huomata, kuinka traumaattinen kokemus pankkikriisi on ollut myös täällä eduskunnassa varsinkin niille, jotka ovat olleet asiaa käsittelemässä edellisen eduskunnan aikana. Meille uusille edustajille tämä on huomattavasti helpompi asia.

Mitä tulee toiseen ponteeseen, sehän herätti valiokunnassa hyvin paljon ja hyvin kiihtynyttäkin keskustelua, mutta olen ihan tyytyväinen tähän muotoiluun, joka loppujen lopuksi saatiin aikaan. On tärkeää selvittää nämä avoimuutta, läpinäkyvyyttä ja vastikkeellisuutta koskevat asiat ja myös tehdä puolueeton loppuarvio.

Mitä tulee yksityiskohtiin, totean kuten ed. Sasi, että on ihan hyvä selvittää SSP:n luovutus-toimet, mutta on turha luulla, että sieltä mitään salattavaa löytyisi. On melkoisen selvää, että loppuraportti ja lisäselvitykset eivät tuota enää min-käänlaisia uutisia.

Puhetta on ryhtynyt johtamaan toinen varapuhemies Törnqvist.

Ed. Kiljunen: Arvoisa puhemies! Ed. Sasi käytti puheenvuoron, jossa hän totesi, että oli pankkitukipontta sitten olemassa tai ei, niin kun suuret pankit joutuvat vaikeuksiin maassa kuin maassa, valtiolta joutuu pakosta tulemaan väliin. Tämä varmasti on totta. Tämä tilanne on näin.

Olenaisin kysymys tietysti meille on esittää, millä tavalla se väliintulo tapahtuu. Mikä on muoto, mitkä ovat kustannukset yhteiskunnalle ja mikä on vastuu, joka on pankin omistajilla tai vastaajilla tällaisessa tilanteessa? Eri maissa on erilaisia käytäntöjä harjoitettu näissä asioissa. Muun muassa Pohjoismaista Norjassa ja Ruotsissa oli myös vastaavan tyyppinen pankkikriisi kuin Suomessa, ja niissä se hoidettiin yhteiskunnan kannalta huomattavasti vähemmän kustannuksin kuin Suomessa.

Muissa Pohjoismaissa, ennen kaikkea Norjassa, lähdettiin liikkeelle siitä, että jos valtiovalan apua tarvitaan, pankin omistajat kantavat sen riskin, joka markkinataloudessa heille kuuluu. Se johtaa tietysti osakkeiden nolloomiseen. Suomessa näin ei menetelty, ja sen takia yhteiskunta on maksanut kohtuuttoman paljon ilman, että viime kädessä omistajat sen riskin olisivat kantaneet, mikä markkinataloudessa heille kuuluisi.

Pidän erittäin arvokkaana sitä pontta, joka tässä nyt on esillä ja jossa lähdetään liikkeelle siitä, että pankkituen ehdot eri pankkiryhmillä tarkastetaan ja käydään lävitse ja arvioidaan myös kokonaistaloudellista perustaa. Soisin, että tässä tarkastelussa myös tehtäisiin ainakin keskeisimpien referenssimaiden, kuten Pohjoismaiden, ja Suomen pankkituen vertailu.

Ed. Luttanen: Arvoisa rouva puhemies! Pankkitukijärjestelmää purettaessa on mielestäni olennaista se, että juurta jaksen selvitetään ja on myös selvitetty toimijat ja syyt siihen, että verovaraja todellakin jouduttiin ohjaamaan vajaa 60 miljardia markkaa pankkien pelastami-

seen ja Suomessa ihan ennennäkemättömään uusjakoon. Tästä syystä haluan omasta puolestani myös korostaa sitä, miten tärkeä hetki tämä on ja talousvaliokunnan käsittely oli siltä osin, että esitämme ponnessamme pankkitukiponnan purkua.

Mielestäni on tärkeätä se, että hiukan viivähdamme taustassa, kun ed. Kiviniemi äsken toi esiin sen, että hän on havainnut, miten traumaattista eduskunnassa on niiden edustajien suhtautuminen asiaan, jotka olivat edellisellä kaudella täällä. Ei se näin ole. Minä olin täällä edellisellä kaudella. Olin oppositiossa. Tilanne ei ainakaan minun kohdaltani ole tippaakaan traumaattinen, vaan todella kun edellisellä kaudella olin oppositiossa ja kun olin vielä talousvaliokunnassa, joka näitä asioita perusteellisesti käsitteli, olen entistä tyytyväisempi siitä, että nyt tässä eduskunnassa edellisen hallituksen aikaansaama, yhteistuumin läpiviety pankkitukiponsi voidaan purkaa. Se siitä traumasta.

Trauma on ennen kaikkea se, jos sitä vielä tässä ajattelee, olisiko joitakin asioita voitu tehdä paremmin, vaikka siis oppositiossa olimmekin, ja voisimmeko vielä tällä hetkellä joitakin asioita hoitaa kenties niin, että parempaan lopputulokseen pääsisimme. Tämän johdosta minusta on äärimmäisen tärkeätä, että valiokunta sai yksimielisesti läpi nämä kaksi pontta, joista täällä on ollut puhetta, eli pankkitukiponnan purkuponnen ja toisen ponnen, jonka olemassaoloa pidän myös erittäin tärkeänä ja jossa edellytetään selontekoa pankkituen läpinäkyvyydestä ja vastikkeellisuuden ehtojen toteutumisesta ja ennen kaikkea myös selvitystä Suomen Säästöpankin liiketoiminnan luovutuksessa noudatetun menettelyn laillisuudesta ja tarkoituksenmukaisuudesta. Selvitykset ovat tärkeitä siitä syystä, että näin pääsemme mahdollisista epäilyistä. Minusta on hyvin tärkeätä tietää se nyt, kun pinnan alta on tullut kuitenkin kaikenlaisia erilaisia näkökohtia esiin, että nämä seikat perusteellisesti selvitetään. Minä en ollenkaan allekirjoita sitä, mitä ed. Kiviniemi sanoi, että selvityksissä ei kuitenkaan mitään tule esille. Jos näin on, se on hyvä asia, mutta saattaa sieltä tulla yhtä ja toista. Oli miten tahansa, selvityksen tekeminen on äärimmäisen tärkeätä.

Rouva puhemies! Minä hiukan vielä talousvaliokunnan jäsenenä toisin ponsien tärkeyttä esille siitäkin syystä, että kun edellisellä kaudella uusi talousvaliokunta joutui pankkitukiasian eteen, sen tehtävä oli aika mittava. Se joutui käsittelemään kylmiltään koko pankkikriisiä, pankkiti-

lannetta. Siinä oli hyvin monenmoisia vaiheita. Sen olen huomannut, että uusien jäsenten, jopa vanhojenkin jäsenten ja itse asiassa ihan tiiviisti mukana olevien jäsenten on ollut tavattoman vaikeata seurata koko tätä takanapäin menneinä vuosina tapahtunutta kuviota, niin monimutkainen, polveileva ja vaikea se oli, minä luulen, kaikille tässä eduskunnassa.

Sitä haluaisin korostaa, että mielestäni talousvaliokunta teki aivan hyvän, erinomaisen työn tässä, otti tavallaan ohjat käsiinsä. Sen merkitys on siinä, että kun eduskunta laittoi pankkitukiponnan voimaan, eduskunnan käsissä ja ainoastaan eduskunnan käsissä on myös pankkitukiponnan purku. Tästä nyt talousvaliokunta teki viitekorkolain yhteydessä oman pontensa, jossa se haluaa purkaa pankkitukiponnan.

Ed. Sasi toi esiin sen, kuinka he valtiovarainvaliokunnassa lähes yksin kokoomuksen voimin sorvailivat näitä läpinäkyvyys- ja palauttamisetoja. Ei se ihan niin ollut. Ehtojen laatimisessa oli erilaisia vaiheita. Kyllä ne ensimmäiset ehdot laadittiin talousvaliokunnassa silloisen valiokunnan puheenjohtajan Matti Louekosken johdolla. Kun ensimmäinen omaisuudenhoitoyhtiölaki siirtyi seuraaville valtiopäiville, asia siirtyi lisätalousarviokäsittelyyn ja sitä kautta valtiovarainvaliokuntaan, joka sitten sai talousvaliokunnalta jo valmiiksi kirjoitetut ehdot. Yhtä kaikki, tällä nyt ei niin suurta merkitystä ole. Minusta vain oli tärkeätä, että ehdot tulivat. Kun niitä kahdessakin valiokunnassa perusteellisesti silloin käsiteltiin, ne menivät täällä läpi. Ehdot ovat olleet minusta aika hyvät. Heikkous on ehkä sitten siinä, että niiden valvomissa ja kontrollissa pitämisessä voi olla vaikeuksia.

Edelleenkin tuon talousvaliokunnan roolia esiin. Kun silloin edellisellä kaudella käsitelimme vakuusrahastolakia, talousvaliokunnalle annettiin pankkiasioissa aivan erityinen rooli. Talousvaliokunnan rooli kirjattiin vakuusrahastolain muuttamisesta annetun lain mietintöön siten, että tällä erityisvaliokunnalla on keskeinen rooli pankkiasioissa ja on oikeus saada luottamuksellisia, jopa salaisia tietoja, jotka liittyvät näihin asioihin. Valiokunnalle annettiin näin kaikki mahdollisuudet seurata ja saada tietoa pankkijärjestelmän tilanteesta ja kaikesta siitä, mikä liittyy pankkitukiponnan hoitamiseen. Tässä mielessä talousvaliokunta on täyttänyt tehtävänsä minusta perusteellisesti ja hyvin. Toivon tietysti, että asia saa täällä salissakin asiallisen käsittelyn. Näissä asioissa ei luurankoja pidä kaapissa olla. Siitä syystä minusta esimerkiksi

kakkosponnen mukanaolo on äärimmäisen tärkeää. Se on vielä se selvittämätön asia. Suinkaan talousvaliokunnan lähtökohta tälle ponnelle ei ole ollut minkäänlainen Helsingin Sanomien kirjoitus, vaan SSP-pankkiin liittyvät tosiasiat ja se jälktilanne, joka tässä vielä kaiken kaikkiaan on olemassa.

Ed. Huotari: Arvoisa puhemies! En ole talousvaliokunnan jäsen, mutta olen tyytyväinen siihen, että talousvaliokunnan mietinnössä on mielenkiintoinen ponsi selonteosta. Erityisen mielenkiintoista on nähdä, mikä ponnien sanojen sisältö on, miten laaja selonteosta halutaan tehdä. Kerron esimerkin kautta, mitä selvitykseen mielestäni tulisi ottaa mukaan.

Yksi Suomen suurimmista ja tunnetuimmista matkailukesuksista, Katinkulta Sotkamossa Vuokatissa, perustettiin vuonna 1988 ja valmistui vuonna 1991. Investoinnin kokonaiskustannus oli 465 miljoonaa markkaa, josta myyntituloilla rahoitettiin 200 miljoonaa ja muun osan eli 265 miljoonaa rahoitti SKOP. Olen seurannut Katinkullan tapahtumia jo peruskiven muurauksesta aina näihin päiviin jatkuneisiin yrityksen perustajajäsenten eduskunnan oikeusasiamiehelle toimittamiin kanteluihin saakka.

SKOP ajoi mielestäni ja monen muunkin mielestä Katinkullan tahallisesti konkurssiin vuonna 1992. Jostakin syystä SKOP ei edes yrittänyt realisoida Katinkulta, vaan pyöritti sen liiketoimintaa kuusi vuotta vuoteen 1998 saakka, jolloin se SKOP-Kiinteistöjen mukana siirtyi Arsenalille.

Elokuussa 1998 Arsenal myi Katinkullan Suomen Lomapörssi Oy:lle, joka tunnetaan alan merkittävimpänä ja ammattitaitoisimpana yrittäjänä Suomessa. Ensimmäiseksi toimekseen ostaja palkkasi Katinkullan toisen perustajan Seppo Juurikon konsulttikseen avustamaan Katinkullan johtamisessa. Suomen Lomapörssi Oy on aloittanut nyt sadoissa miljoonissa laskettavat laajennusinvestoinnit alueella. Katinkullan käytöste on noin 80 prosenttia. Se on ollut myös lama-aikana melkein sitä luokkaa. Katinkulta on ollut erittäin toimiva yritys myös sen ajan, kun SKOP on sitä hallinnoinut. Mutta tietenkään entisiä omistajia SKOP ei millään tavalla halunnut mukaan toimintaan siinä vaiheessa, kun SKOP sitä hallinnoi.

Arsenalin Katinkullasta saama kauppahinta on pidetty tiukasti salaisena, vaikka sen julkistamista on vaadittu jopa Helsingin Sanomien pääkirjoituksessa. On väitetty, että hinta on ollut

pilkkahinta. Ilmeistä on, että Suomen valtio on Katinkullan konkurssissa kärsinyt huomattavasti yli 300 miljoonan markan vahingon. SKOPin hallussa olleista vakuuksista ei siis saatu perittyä mitään.

Katinkulta sopisi hyvin ensimmäiseksi ja esimerkiksi otettavaksi selvityskohteeksi, koska sen realisointi on nyt saatu päätökseen ja lopullinen selvitys siten voitaisiin laatia. Sen jälkeen tulisi vastaavalla tavalla selvittää myös muita vastaavia tapauksia.

Katinkulta on tuonut lomaosakemallilla alueelle satoja työpaikkoja, mutta sen perustajat ovat joutuneet miljoonavelkoihin, joita kukaan yksityinen ihminen ei pysty maksamaan normaalituloilla. On kohtuutonta, jos he ovat joutuneet velkataakan alle SKOPin pankkitukimiljooniin liittyneen aineuden takia.

Nyt on siis aika selvittää, miten on ollut mahdollista, että SKOP rahasti tällä matkailukeskuksella ja kykeni siten aiheuttamaan Suomen valtiolle yli 300 miljoonan markan tappion. Eikä tähän määrään ole edes yritetty arvioida Katinkullan yrittäjien kärsimiä mittaamattomia taloudellisia ja muita tappioita, joita heille ei kukaan koskaan korvaa.

Kuten tiedetään, laman syyllisiksi epäiltyjen pankinjohtajien tekemisiä selvitetään satojen miljoonien asianajokustannuksin. Kun kaikki selvitys- ja selvitysorganisaatioiden kustannukset huomioidaan, määrä lähentelee joidenkin arvioiden mukaan miljardia. Vakavasti otettavat talousasioiden asiantuntijat ovat perustellusti väittäneet, että ajamalla laman jalkoihin jääneitä, muissa oloissa terveitä yrityksiä vastuutto masti konkurssiin aiheutettiin pääosa siitä kokonaisvahingosta, jota Suomen valtio nyt pankkituen muodossa maksaa. Tämä käsitys on myös kansan keskuudessa varsin yleinen.

Valtionhallinnon uskottavuus, yleinen etu ja kansalaisten yhdenvertaisuus vaativat selvittämää, onko tällaisessa väitteessä perää. Selvitystyötä suoritettavaan on asetettava puolueeton ja riippumaton selvitysryhmä, joka muodostetaan sellaisista henkilöistä, jotka eivät ole olleet vastuullisia sen paremmin lamaan ajautumisesta kuin sen jälkipyykin selvittämisestäkään. SKOPin selvitysmiehiksikin on asetettava henkilöitä, jotka ovat täydellisesti riippumattomia aiemmista SKOPiin liittyvistä tapahtumista ja toimista.

Toivon todella, että edes yksi mielestäni tar koitushakuisesti aiheutettu konkurssi selvitetäisiin kokonaisuutena. Se on oikeus ja kohtuus niin

entisiä yrittäjiä kohtaan kuin myös kansalaisten oikeuskäsityksen kannalta.

Ed. Pulliainen: Arvoisa puhemies! Tämä puheenvuoro tuli aiheelliseksi ed. Kiviniemen käyttämän puheenvuoron johdosta. Hän totesi ykskantaan kaksi asiaa. Toinen oli, että tässä asiassa olisi nyt täällä salissa jollakin tavalla intohimoisia traumoja meillä, jotka olemme satuneet olemaan koko tämän prosessin ajan tässä talossa ihan 80-luvulta lähtien, ja toisekseen, ettei sieltä nyt mitään ole paljastuva, jos vähän tongitaan.

Arvoisa puhemies! Kumpaankin asiaan on pakko lausahda jotakin.

Toistan sen, minkä olen todennut jo monta kertaa aikaisemminkin, viimeksi viime torstain keskustelussa, että koko pankkikriisi on meidän itsemme aiheuttama. 80-luvulla rahamarkkinoiden vapautumisen myötä pankkimaaillamme lähti sellaiseen hulvattomaan menoon, jota silloinen kauppa- ja teollisuusministeri Ilkka Suominen tältä samalta paikalta kuvasi, että kysymys on yhteiskunnallisesta palvelutehtävästä, jota pankit toteuttavat, ja sitä ei sovi moittia.

Silloin hänelle huomautettiin, että tämän yhteiskunnan "palvelutehtävän" toteuttaminen tällä tavalla saattaa olla aika kova juttu myöhemmin. Siihen huomautti silloinen valtiovarainministeri tältä samalta paikalta, että parempi olisi, kun ei maalailtaisi piruja seinälle, se vain nostaa korkoja ja siinä kaikki.

Silloin huomautettiin tältä samalta paikalta vastapuheenvuorossa, että on olemassa muutama esimerkki siitä, että tällainen pankkikriisi saattaa olla tuloksena ja siitä saattaapi koitua huomattavia laskuja yhteiskunnalle, jos ei niihin ole varauduttu. Silloin palautettiin mieleen, että tällainen esimerkki on Yhdysvalloista. Siellähän säästöpankkijärjestelmä ajautui 80-luvulla kriisiin, ja silloin säädettiin, en nyt muista, oliko se osavaltiotasolla, jos ei peräti federaatiotasolla, että on selvästi talletussuoja tiettyyn dollarimäärään nähden, joka oli 100 000 dollaria, mikäli oikein muistan. Ed. Kekkonen varmasti muistaa täsmälleen, oliko se juuri tämän verran. (Ed. Kekkonen: Suurin piirtein!) Silloin ajautui 150 säästöpankkia konkurssiin. Se oli todella liittovaltio, nyt se palautui mieleen, joka maksoi takaisin menetykset tallettajille 100 000 dollariin saakka. Tämä huomautettiin jo 80-luvulla tältä samalta paikalta, eli sillä tavalla oli olemassa jo eräs esimerkki siitä, mitä voi tapahtua, jos näitä asioita ei asiallisesti ja hallitusti hoideta.

Nyt sitten, arvoisa puhemies, kun kävi sitten niin kuin kävi, kysymys on siitä, oliko se, mitä tapahtui vuonna 1993, se ainoa vaihtoehto. Ed. Kiljunen jo ehti toteamaan, että olihan niitä muitakin malleja. Oli muut pohjoismaiset mallit, joilla asiaa hoidettiin. Norjan ja Ruotsin tapauksissa asia hoidettiin tavalla, jonka kustannukset yhteiskunnalle olivat alhaisemmat ja jonka avulla tämä asia hoidettiin paljon nopeammin, sa-noisinko, yksinkertaiseen päiväjärjestykseen.

Mutta, arvoisa puhemies, tästä ei nyt seuraa puheenvuorossani jälkiviisautta, että olisi pitänyt tehdä sillä tavalla kuin Ruotsissa ja Norjassa tehtiin. Ei, vaan silloin, kun erittäin nopeasti niissä olosuhteissa tehtiin silloisen hallituksen toimesta ratkaisut ja viimeistään lokakuussa 1993, silloin se, mikä valittiin, piti viedä läpi määrätietoisesti, selkeästi jne., ja siitä pulinat pois.

Sen jälkeen jää oikeastaan yksi ainut merkittäväksi arvioitava näkökohta, oliko sitten jäämistön jaossa, jos näin voidaan sanoa, hinnoittelu oikein. Tässä suhteessa itse asiassa viime viikot ovat juuri puhuvalle Arsenalin tarkastuksessa paljastaneet sen, viimeistään tänä päivänä. Ed. Kantalainen, meidän puheenjohtajamme, käyttäkö puheenvuoron kohta, ehkä käsittelee tätä, ehkä ei.

Joka tapauksessa säästöpankki on ilmiselvästi ollut äärimmäisen huonosti hoidettu pankkilaitos, todella kelvottomasti hoidettu pankkilaitos, kun tänä päivänäkään taselaina-asiat eivät ole kohdallansa, kun tänä päivänäkään, kun perintäperintöä järjestetään tulevaisuutta varten, arvoisa puhemies, velkakirja-asiatkaan eivät ole selviä, niin että ne voitaisiin viedä rekisteriin noin vain teknisenä toimenpiteenä. Toisin sanoen ei näin hoidetun pankin omaisuusarvo voine kovin huikea olla, kun kaikki tämä on tosiasiaa.

Kun ed. Kiviniemi, joka stimuloi minut käyttämään tämän puheenvuoron, sanoi, ettei sieltä mitään löydy, sieltä löytyy roskakasa, arvoisa puhemies, kun sitä selvitetään. Sen roskakasan tonkiminen on sen takia paikallaan, että näin säästetään ehdottomasti tulevien eduskuntien aikaa keskittyä muihin asioihin. Tässä suhteessa kaksi asiaa on aivan oikein talousvaliokunnan mietinnössä: purkuponsi ja selvityspensi. Tästä asian valmistelusta meitä varten tänne isoon saliin talousvaliokunta ansaitsee täyden kympin.

Ed. Hä m ä l ä i n e n: Arvoisa puhemies! Kiitoksia arvosanoista, se oli enemmän kuin valiokunta uskalsi odottaa. Pidimme joka tapauk-

nessa tarpeellisena selvitysvaatimusta. Eikä se johtunut siitä, että olemme havainneet lehdistä kirjoituksia. Kyllä ne kaikki kysymykset löytyvät tästä laajasta aineistosta, joka on nyt julkaistettu. Kun sitä jaksaa lukea ja kun siihen jaksaa paneutua, hyvin paljon avoimia kysymyksiä siitä nimenomaan jää.

Otetaan nyt vielä vaikka, arvoisa puhemies, yksi esimerkki. Kun eduskunta aikanaan päätti, että omaisuudenhoitoyhtiöihin ei saa siirtää yksityisiä henkilöitä, niin mitä tapahtui? SSP-kaupan yhteydessä heitä siirrettiin joukoittain, sitä vain kutsuttiin taselainaukseksi. Tällaista luovuutta on kyllä harjoitettu. On sitten harkinnan arvoista, katsotaanko, että se läpäisee ikään kuin sen seulan, onko noudatettu eduskunnan ehtoja vai ei. Mutta minusta niistä pitää saada puolueeton arvio. Tarkoitin nyt puolueettomalla arviolla myös sellaista ammattitaitoista arviota, jota esimerkiksi Valtiontalouden tarkastusvirasto edustaa. Me tiedämme, että Valtiontalouden tarkastusvirasto on SSP-kauppaa selvittänyt jo vuosia. Emme tiedä, miksi selvitys on kestänyt niin kauan, mutta toivottavasti se saadaan pian valmiiksi. Ainoa tapa saada arvio siitä eduskunnalle on, että hallitus antaa siitä selonteon. Tätä kautta eduskunta pystyy uudelleen katsomaan, miten sen asettamia ehtoja esimerkiksi on noudatettu.

Arvoisa puhemies! Kun vastauspuheenvuoroja ei annettu, saanen vielä hetken jatkaa.

(Korokkeelta) Arvoisa puhemies! Kun keskustelussa on arveltu, että mietintö on syntynyt sen vuoksi, että valtiovarainministeriö on ollut aloitteellinen, niin täytyy sanoa, että ei varsinaisesti ollut näin päin. Valiokunta oli aloitteellinen ja itse asiassa saattoi valtiovarainministeriön tietoon, että jollei sopivaa lakiehdotusta löydy, jonka yhteydessä näihin toimenpiteisiin voidaan ryhtyä, teemme sen sitten hallituksen kertomuksen yhteydessä. Sitten yhteistoimin löysimme viitekorkolain, ja sen yhteydessä on paneuduttu pankkitukiponnan purkamisasiin.

En malta olla kommentoimatta, arvoisa puhemies, ed. Sasin puheenvuoroa kaiken saman nähneenä. Istuimme samassa valiokunnassa ja samassa jaostossakin pankkikriisin aikana. Hänen puheenvuoronsa sisälsi vanhat väitteet, joissa hän löysi kaksi konkreettista epäkohtaa näiltä ajoilta: toinen oli entinen valtiovarainministeri Viinanen ja toinen oli demarit. Nämä tuntuivat hänen puheenvuoronsa mukaan jääneen suurimmiksi epäkohdiksi tästä kriisistä.

Toisin kuin ed. Sasi en minä menisi vakuutta-

maan pelkästään kysymällä, kuka olisi halunnut ostaa SSP:n tai kuka olisi pystynyt maksamaan siitä. Voidaan ohittaa koko suuri kaupan kokonaisuus koskeva kysymyksenasettelu. Ei ostajaehdokkaita varmasti paljon ollut eikä maksajia lainkaan varmaan sitäkään vähää. Nähtiinhän se jo toteutuneestakin kaupasta, että ostajapankitkin tarvitsivat valtion tukea pystyäkseen suoriutumaan kaupasta. Mutta kysymys onkin siitä, että jos sitä siitä huolimatta pidettiin tarkoituksenmukaisena ja tarpeellisena, niin mikä oli se etu, joka tätä kautta siirtyi ilman, että sitä nimitetään pankkitueksi.

Näihin kysymyksiin on tärkeä saada vastaus kansalaisten kannalta, ei välttämättä meidän kannaltamme, jotka olemme itse olleet eduskunnassa silloin mukana näkemässä näitä vaiheita, mutta kansalaisten luottamuksen kannalta. Jotta luottamus voisi yleensä syntyä ja palautua siihen päätöksentekoon, joka aikanaan on ollut näiden asioiden taustalla, on tarpeellista, että kaikki mahdollinen ja mahdotonkin avataan ja selvitetään. Talousvaliokunta pyrki sen vuoksi luettelemaan niitä kohtia, jotka sen ymmärryksen mukaan ovat vielä toistaiseksi jääneet avoimia selvityksiä vaille.

Arsenalissa arvattavasti on muitakin asioita kuin Katinkulta, jotka ovat liikesalaisuuden vuoksi julkistamatta. On hyvin paljon makuasia, mihin vaatimuksia kohdistaa. Usein se on kaikkien osapuolten ja myös eniten kärsineitten osapuolten suoja, että kaikkia liiketoimen osia ei välttämättä tuoda julkisuuteen. Varmaan joku pystyy luotettavalla tavalla arvioimaan näitäkin kokonaisuuksia, joita Arsenalin puitteissa liikesalaisuuden piiriin on jäänyt. Arsenalilla on tietysti omat tilintarkastajat, jotka joutuvat siltä osin vastuullisuutta noudattamaan, ja heidänkin odottaisi tietysti havaitsevan, jos joitain virheellisiä menettelyjä on tapahtunut.

Kun olin kuulevinani joissakin puheenvuoroissa hiukan vähättelyä sen suhteen, mikä merkitys pankkitukiponnan purkamisella voisi olla tulevaisuudessa, joka tapauksessa haluaisin korostaa sitä, että pankkitukiponnan purkamisella pankkien eräänlainen tietoinen moral hazard -ilmiö, hulvaton, holtiton riskinotto vähenee. Niin kauan kuin valtio on luvannut kaiken maksaa, kaikesta olla vastuussa, on selvää, että riskinotto on voinut pankeilla olla todella varsin välinpitämätöntä ja varsin suurta. Silloin, jos tällaista takuuta ei valtion puolelta ole, pankkien on pakko pitää paremmin itse huolta asioistaan. Tämä on minusta myös se kriisin opetus, joka on

tässäkin yhteydessä syytä edelleenkin pitää mielessä.

Ed. Kantalainen: Arvoisa puhemies! On todellakin miellyttävää, että talousvaliokunta on ottanut selkeän kannan pankkikriisin jälkiselvittelyihin, ja molemmat mietintöön kirjatut ponnet ovat ansiokkaita. Nyt, kun olemme tarkastusvaliokunnan kanssa käyneet Arsenalia läpi, olisi ehkä voinut jopa sanoa, että vielä tiukemminkin mahdollisesti olisi voinut sanoa asioista, mutta ehkä on hyvä, että mennään tapaus kerrallaan ja katsotaan, miten asioita selvitetään.

Arvoisa puhemies! Avoimuutta ja läpinäkyvyyttä, jotka talousvaliokuntakin otti esiin, olemme myös halunneet korostaa, kun Arsenalia käydään läpi, johtuen siitä, että asiakaspalaute meille on varsin runsasta. On selvä, että asiakaspalautteeseen tulee suhtautua kriittisesti, niin että voidaan katsella asioita molemmin puolin. Ne eivät ole välttämättä yksisilmäisiä kysymyksiä. Lähtökohtatilanne, joka ainakin itselleni syntyi, kun lähdimme vajaa pari vuotta sitten asiaa käymään läpi, oli se, että tarkastustoiminta kaiken kaikkiaan omaisuudenhoitoyhtiön osalta ja sille asetetut säännöt olivat muodollisesti rakennetut hyvin taitavasti ja oikein. Mutta siinä, millä tavalla käytäntö toteutui, tietysti tuli aina niitä asioita, joihin me halusimme esimerkiksi tarkastusvaliokunnan puitteissa kiinnittää aivan erityisesti huomiota.

Siinä tarkoituksessa me olemme halunneet myös kiirehtiä omaisuudenhoitoyhtiön alasajoa todeten sen, että yhtiön toiminnan lopullinen taloudellinen tulos selviää vasta sitten, kun koko toiminta on ajettu alas ja omaisuus on realisoitu. Alasajon yhteydessä tietysti tulee nähdä, että siihen liittyy monenlaisia asiakokonaisuuksia. On ensinnäkin se näkökohta, että Arsenalin toimintaa ei toki voida aivan pelkästään arvioida taloudellisen tuloksen tai muodollisten normien noudattamisen pohjalta, koska Arsenal edustaa tehtävässään valtiota ja toimii valtion lukuun. Tässä mielessä meidän näkemyksemme on ollut se, että yhtiön toiminnalle tulee asettaa sen vuoksi tavallista suurempi oikeudenmukaisuuden ja tasapuolisuuden vaatimus ja sen tulee meidän mielestämme myös ilmetä asiakkaiden oikeudenmukaisena ja tasapuolisena kohteluna.

Tässä mielessä olemme halunneet todella vauhdittaa alasajoa niin, että voisimme vaihtoehtoisia toimintamalleja hyödyntäen katsoa, millä tavalla omistaja asian hoitaa, eli niin, että

liiketoimintaerien osalta suoritettaisiin ulkopuolinen arvio, jotta nähtäisiin, mikä on todellinen näkemys, eikä pelkästään lähdetäisi siitä, että luotamme siihen linjaukseen, siihen näkemykseen, joka Arsenalin sisältä on syntynyt. Me olemme halunneet korostaa sitä, että asiassa tulisi käyttää kilpailuttamista ja sitä kautta saada arvioita niin, että pelkästään ei nojata Arsenalin omiin näkemyksiin.

Tässä suhteessa täytyy huomioida, kun tätä isoa kokonaisuutta katsotaan, ja tulee aina muistaa, että myös jo nykytoiminnassaan se on aika iso organisaatiokokonaisuus, lähes 500 ihmisen organisaatio, jonka ylläpito on noin 235 miljoonaa vuositasolla ollut viime vuonna. Kun mietitään, kun tässä salissa pohditaan muutamien miljoonien leikkauksia sieltä tai täältä, silloin mielestämme on perusteltua miettiä alasajovaihtoehtot ja huomioida myös se, että tämä organisaation ylläpitäminen myös on oma selkeä kustannuksensa.

On aivan selvä, että helppoahan Arsenalin alasajo ei missään tapauksessa ole, koska on kymmeniätuhansia asiakasyhteyksiä ja vastavia kysymyksiä, mutta kuitenkin me haluaisimme tässä asiassa edetä. Olimme tavattoman iloisia siitä, että kiinteistöjen osalta ratkaisu viime keväänä löytyi, koska se selkeästi nopeutti myös asian etenemistä siltä osin, että kiinteistöomaisuus, nyt vajaa 7 miljardia, on siirtymässä valtion kiinteistökonsernille. Mielestämme tämä oli järkevä ratkaisu etenkin siinä mielessä, että Arsenal oli rakentunut yhdeksi Suomen suurimmista kiinteistöjen hallinnointi- ja välitysorganisaatioista, joka eli ikään kuin omaa elämänsä.

Nyt aivan samassa yhteydessä on nähtävissä se, että kun alasajotehtävää tehdään, siellä on tiettyjä asioita, jotka roikkuvat aivan varmasti ensi vuosituhannen puolelle, eli oikeudenkäyntikysymykset ja tietysti jälkiperintäasiat. Mutta kilpailuttaminen liiketoiminta-alueiden kustannustehokkuuden varmistamiseksi on mielestäni aivan keskeinen lähtökohta, jota tässä pitää viedä eteenpäin.

Me todella, niin kuin edustajakollega Pulliainen sanoi, tänään viimeksi saimme raportteja ja kuuntelimme selvitystä muun muassa tietohallintoon liittyvistä asiakokonaisuuksista. Tässäkin yhteydessä olemme lähteneet siitä, että saisimme hyvin paljon tarkempaa ja syvällisempää informaatiota Arsenalin asioista, koska kuitenkin edustamme selkeästikin omistajaa mielestämme siellä. Tässä mielessä olen tavattoman tyytyväinen siihen, että ministeri Skinnari on hy-

vin vakavasti ottanut nämä meidän näkemyksemme niin, että voimme myös paneutua tähän tarkastustehtävään todella vieläkin syvällisemmin kuin tänä päivänä.

On aivan selvää, että näin iso ja vaikea ja yhteiskunnan kannalta merkittävä prosessi, joka pankkikriisin alasajoja sen jälkihoito on, on kansakunnan moraalikäsitysten kannalta hyvin iso kysymys. Mutta yhtä lailla tähän liittyy se, että toiminnan pitää olla niin läpinäkyvää, että kansalaisten luottamus niihin päätöksiin ja siihen toimintaan, miten sitä hoidetaan, ylläpidetään ja se voi säilyä. Tässä mielessä tämä yhteiskunnallinen intressi on niin iso, että mielestäni tiukka valvonta, tiukka avoimuus päätöksenteossa ja toteutuksessa on paikallaan. Näin ollen koen todella hyvänä sen, jos ja kun talousvaliokunnan ponsi kakkonen viedään sillä tavalla loppuun, että saamme myös tältä osin kirkkaan loppuselvityksen asioista ja voimme sitä kautta olla antamassa avoimen kuvan niistä toiminnoista ja niistä tehtävistä, miten pankkikriisin loppuhoito täällä on tehty.

Ed. Kuosmanen: Arvoisa rouva puhemies! Pankkituen antamiseen johtaneissa syissä ei ole juuri mitään myönteistä. Onneksi sen avulla saavutettiin ensisijainen tavoite: pankkijärjestelmän romahtaminen estettiin. Nyt on aika uudistaa järjestelmää ottaen oppia aikaisemmista virheistä ja tarkastaa se, että kaikki pankkitukeen liittyvä toiminta on ollut asiallista, lainmukaista ja eduskunnan päätöksiin ja linjauksiin perustuvaa.

Mielestäni tehtiin virhe siinä, että valtion tuki kanavoitiin vain pankeille. Ainakin osa siitä olisi ollut perusteltua kanavoida vaikeuksissa oleville yrityksille ja kotitalouksille. Tämän kaltaisen tuen jatkaminen olisi ennalta ehkäissyt ja estänyt korkeista koroista kärsineitten yritysten konkurssveja, mikä puolestaan olisi pehmentänyt pankkikriisin vaikutuksia.

Talousvaliokunta esittää mietinnössään pankkitukiponnan purkamista. Nykytilanteessa se on varsin perusteltua. Pankkituen ja muiden rahalaitosten on syytä suhtautua uuteen tilanteeseen kaikella vakavuudella. Hulvaton luotonanto jatkuu samalla tavalla kuin 1980-luvun lopulla. Pankkien liiketoiminta tänä päivänä, vaikka se voittoa tuottaa, mielestäni ei perustu normaaliin pankkitoimintaan vaan pörssi- ja sen tyyppiisiin toimintoihin, jotka pitkässä juoksussa eivät takaa taloudellista pankin toimintaa. Mielestäni jälkiselvitykset pankkikriisistä on vielä tehtävä

hyvin asiallisesti ja huolellisesti. Ne on tehtävä mahdollisimman laajaa avoimuutta noudattaen, jotta veronmaksajat voivat osaltaan kontrolloida tehtyjen päätösten perusteet ja vaikutukset.

Ed. M. Pohjola: Arvoisa puhemies! Tyydytyksellä tervehdin talousvaliokunnan mietintöä ja kahta siinä olevaa pontta. Jos ajattelemme pankkikriisiä kokonaisuudessaan, se on tullut maksamaan talousvaliokunnan arvion mukaan 52 miljardia. On esitetty myös vielä suurempia lukuja eli enemmän kuin sotakorvaukset konsanaan. On tietysti kansakunnan kannalta täysin välttämätöntä, että tämä asia selvitetään juurta jaksain ja haihduitetaan ne mahdolliset epäilykset tai ainakin selvitetään ne epäilykset, joita koko tähän valtavaan vyyhtiin, omaisuudensiirtoihin ja erilaisiin korvauksiin liittyy. Tässä mielessä erityisesti talousvaliokunnan ponsi numero 2, jossa talousvaliokunta edellyttää, että valtioneuvosto antaa ensi vuoden aikana selonteon eduskunnan pankkituen avoimuutta, läpinäkyvyyttä sekä vastikkeellisuutta koskevien ehtojen toteutumisesta, on kansakunnan kannalta täysin välttämätön.

Erityisesti kaksi kysymystä on tällä hetkellä noussut vahvasti esille ja hiertänyt julkisuudessa ihmisten mieliä. Niihin tulisikin ennen tätä selontekoa jo saada sillä tavalla selvyys, että ne asiakirjat, joista on kysymys, saatettaisiin hallituksen toimesta hyvissä ajoin ennen tulevaa selontekoa julkisiksi. Toinen näistä asiakirjoista on niin kutsunut investointipankin Merrill Lynchin Vakuusrahaston toimesta suorittama arviointi Suomen Säästöpankin tilasta ja arvosta, jossa julkisuuteen tulleet tiedot mukaan Merrill Lynch olisi päätenyt siihen tulokseen, että pankin arvo tietyillä edellytyksillä on 14,9 miljardia markkaa. Nuo edellytykset olivat ne, että pankin ongelmalliset tase-erät eli niin sanottu roskaomaisuus olisi siivottu valtion omistamaan roska pankki Arsenaliin ja että SSP:n kuluja olisi karsittu 50 prosentilla, mikä sitten käytännössä oikeastaan tapahtui.

Nyt kansalaisten keskuudessa on herännyt sellainen käsitys, ajettiin ko tuolloin Esko Ahon hallituksen toimesta nimenomaan pankkien etua, oliko pankkien etu kaikkein tärkein asia tässä ja miten kävi veronmaksajien edun kanssa, annettiin ko veronmaksajien edun tyystin väistyä. Me tiedämme kaikki, että suomalaisen pankkijärjestelmän pelastaminen tuossa kriisitilanteessa oli välttämättömyys. Siitä me olemme täysin yhtä mieltä, mutta se tapa, miten se toteutui, herättää

edelleen valtavasti kysymysmerkkejä, ja se tulisi selvittää. Oma käsitykseni on, ja tätä olen ihmetellyt, miksi Suomessa ei omaksuttu sitä mallia, joka oli käytössä Ruotsissa ja Norjassa ja joka mahdollisti veronmaksajille paljon edullisemman ratkaisun. Miksi pidettiin Säästöpankin piikkiä auki vuoden verran siitä, kun nämä päätökset tehtiin, sillä seurauksella, että sinne työnnettiin jatkuvasti sellaisia kannattamattomia yri-tyksiä ja suuria tappioita, joista päätöstä tehtaessa ei ollut vielä lainkaan tietoa? Nämä ovat kysymyksiä, jotka kaipaavat selvitystä, kun on näin suurista asioista kysymys.

Toinen viime aikoina keskeisesti esille tullut kysymys liittyy Helsingin Suomalaisen Säästöpankin eli niin sanotun Hessun pankin toimintaan. Hessun pankkijan teki yksistään yli 4 miljardin markan tappiot, kun esimerkiksi Työväen Säästöpankin koko säästöpankkiryhmä teki alle 3 miljardin markan tappiot ja koko säästöpankkiryhmän tappiot olivat yli 30 miljardia markkaa. Nyt kuitenkin kävi niin, että Helsingin Suomalaisen Säästöpankin hallituksen toimintaa ei saatettu oikeudessa, tuomioistuimessa, tarkasteltavaksi ollenkaan, ei nostettu vahingonkorvauskannetta eikä nostettu rikoskannetta. Ne perusteet, joilla tähän päätökseen päädyttiin, ovat sellaiset, että ne tulee kansalaisille ehdottomasti selvittää.

Nyt on mainittu julkisuudessa, että eräältä yksityiseltä asianajotoimistolta tilattu yksityiskohtainen selvitys olisi se paperi, jonka nojalla Valtion vakuusrahasto päätyi siihen ratkaisuun, että kannetta ei nosteta. Kuitenkin tämä asiakirja on toistaiseksi salattu. Sitä ei ole saatettu julkisuuteen. Mielestäni tämä on sellainen asiakirja, joka ehdottomasti tulee ennen edellä mainittua selontekoa saattaa kansalaisten arvioitavaksi. Yhdyn siihen talousvaliokunnan puheenjohtajan käsitykseen, että ellei ole mitään pimeätä, jos kaikki on tehty lainmukaisesti ja asianmukaisesti, ei ole enää sellaisia liiketaloudellisia salaisuuksia, jotka estäisivät näitten asiakirjojen julkaisemisen. Päinvastoin sekä tasa-arvovaatimus että läpinäkyvyysvaatimus edellyttävät sitä, että ne saatetaan kansalaisten arvioinnin kohteiksi. Olenkin jättänyt molemmista asioista hyvissä ajoin ennen talousvaliokunnan mietinnön valmistumista hallitukselle kirjalliset kysymykset, mutta vastauksia näihin kysymyksiin en ole vielä saanut.

Summa summarum, arvoisa puhemies, kun suomalaista yhteiskuntaa sodan jälkeen mikään ei ole satuttanut niin kipeästi kuin pankkikriisi,

on syytä, että se juurta jaksaa selvitetään, että sitä ei pyyhitä maton alle tai jätetä arkistoon pölyttymään. Meidän täytyy saada puolueeton arviointi ja sillä tavalla, että tiedemiehet ja tutkijat pääsevät näihin asioihin paneutumaan ja tuovat aikanaan selvityksen, jotta voimme nähdä ja tulevaisuudessa myös välttää tämän tapaiset ongelmat.

Ed. K e k k o n e n : Arvoisa rouva puhemies! Ed. Pulliainen, joka juuri saapui paikalle, stimuloi puolestaan minut tähän vastauspuheenvuoromaiseen puheenvuoroon, kun hän pohdiskeli amerikkalaista käytäntöä. Se oli todella federaatiotason lainsäädäntöä, kun pankkeja tuettiin ja kun taattiin tietyn summan alle jäävä dollari-määrä, ja se summa oli 100 000 dollaria.

Kun ed. Pulliainen siteerasi ministeri Suomista, jonka hän muisti sanoneen, niin kuin minäkin muistan sanoneen, että pankkian suorittivat palvelutehtävää. Rehelliisyyden nimessä pitää kyllä muistaa se, että kyllä se kollektiivinen hirmos, se koomatila, sai vastakaikua myös kansalaisten piirissä. Palvelutehtävää ei voi sillä tavalla suorittaa, jollei olisi jonkinlaista kysyntää.

Sitten menemme seuraavaan vaiheeseen. Oliko tämä kysyntä tervettä, oliko se sitä markkinamiesten kapitalistisista kapitalistisinta toimintaa, jolla luodaan tarpeita, jotka eivät ole todellisia? Todennäköisesti nyt näin jälkikäteen ajateltuna, mutta hyvin yksioikoisesti syyttävän sormen osoittaminen oikeastaan mihinkään tämän asian kokonaisuuden osalta ei johda mihinkään. Koska kenellä muisti ulottuu 80-luvun loppuvuosiin, niin kyllä hän voi muistaa sen, kuten sanoin, kollektiivisen hirmoksen, jossa suomalaista taloutta silloin hoidettiin, miten silloin ope-roititiin. Ja siihen epäilemättä olennaisen tärkeä on syy, johon ed. Pulliainen viittasi, se 80-luvun puolivälin jälkeinen politiikka, jota ed. Pulliainen väittää puhtaasti kotikutoiseksi. Minä kyllä väitän, että se ei pelkästään sitä ollut.

Ed. A i t t o n i e m i : Rouva puhemies! Mielestäni poliittisessa päätöksenteossa on merkillepantavaa sen jälkijättöisyys, jos tämä ilmaisu nyt ollenkaan oli hyvä tässä asiassa. Mutta esimerkkinä mainitsen, että silloin kun prosessi oli käynnissä Suomen Säästöpankin pilkkomisen osalta, niin kaikki oli hirmuisen salaista. Kukaan ei tiennyt mistään mitään. Silloin asiaan ei kiinnitetty riittävästi huomiota, mutta nyt, pian vuosikymmen jälkeenpäin alkaa sitten tulla tämä jälkikysynnän aika, jota hyvin paljon käytetään kaikis-

sa muissakin asioissa poliittisen tarkoituksenmukaisesti toisten syyttelemiseen ja omien kannusten kiillottamiseen.

Sama asia on nyt kysymyksessä esimerkiksi Arsenalin osalta. Arsenal on aika pitkään saanut toimia kuin valtio valtiossa. Kukaan ei ole kiinnittänyt huomiota tai jotkut ovat kiinnittäneet huomiota sen toimintaan, mutta heidät on leimattu hiukan kaistapäisiksi, jotka ovat asiaan vuosikaudet kiinnittäneet huomiota. Nyt on sitten perustettu tarkastusvaliokunta, joka tutkiskelee, tutkiskelee sen, mitä nämä suuret herrat, valtio valtiossa, antavat sieltä tietoja. Toisin sanoen kulkevat kerjäämässä sen oven edessä, jos sieltä jotakin tietoa saisi ja päästäisiin eteenpäin.

Jälkeenpäin, sitten kymmenen vuoden perästä, on täysi meteli Arsenalin jäljiltä, jos se saadaan kymmenen vuoden aikana alasajettua. Silloin etsitään sitten sitä, mitä on todella tapahtunut siinä vaiheessa. Minä olen sitä mieltä, että Arsenalia ei kyllä kymmeneen vuoteen vielä alasajeta. Eräät toiminnot, mitä olen saanut selville sen toiminnoista ja prosesseista kuulla, eivät viittaa alkuunsaakaan siihen, että sitä oltaisiin alasajamassa, vaan valtio valtiossa tulee toimimaan entistä voimallisempaan varmaan vielä vuoteen 2010, on siellä sitten minkälaiset tarkastusvaliokunnat olemassa hyvänsä. Valitettavasti! Oli tämä ennuste hyvä pöytäkirjoihin sanoa, joka saattaa olla kaistapäisen ennusteita sekini.

Ed. K a n t a l a i n e n : Arvoisa rouva puhemies! Totta kai ed. Aittoniemi, joka yleensä aina ennustaa oikein hyvin, tietää, mitä tässäkin tapahtuu. Toivottavasti näin ei kuitenkaan tapahdu. Kyllä minä olen täysin vakuuttunut siitä, että alasajoprosessi viedään läpi sillä tavalla, että liiketoiminta-alueet on vuoden 2000 aikana viimeistään alasajettu.

Se, mitä sinne on jäämässä, on oikeudenkäyntien jälkihoito, josta siellä on rippeitä, ja mahdollisesti tietyt jälkipierinnät, joiden osalta me olemme myös valiokunnassa esittäneet vaihtoehtoja toimintamallia niin, että nekin voitaisiin hoitaa ei pelkästään Arsenalin toimesta, vaan jos Arsenal pystyy kilpailemaan ja se pärjää kilpailussa, kun se kilpailutetaan, niin asia on siltä osin kunnossa, mutta mieluummin niin, että katsotaan, miten se parhaalla mahdollisella tavalla tulee hoidettua.

Siinä mielessä olen ed. Aittoniemen kanssa samaa mieltä, että tiedonsaanti on todellakin ollut tavattoman kivuliasta, mutta nyt näyttäisi, että ukset ovat aukeamassa ja olemme sitten saamassa sellaisia lisävaltuuksia, että uskon, että

tätä kautta voidaan sitten viedä sitä prosessia eteenpäin sen aikataulutuksen puitteissa, mitä tässä nyt on tarkasteltu.

Ed. K e k k o n e n : Arvoisa rouva puhemies! Ihmettelen suuresti, mistä ed. Aittoniemi on saanut sen viisauden, jolla hän pystyy sanomaan, että Arsenal tulee olemaan vielä pitkälle 2000-luvulle toiminnassa. Tässä salissa on hyvin monta ihmistä, jotka ovat tämä Arsenal, jos vähän kiteytetysti sanotaan, esimerkiksi ed. Kantalainen, joka on aivan keskeisessä asemassa silloin, kun Arsenalista puhutaan. Kyllä nyt miehen saanaa pitää luottaa. Kun ed. Kantalainen sanoo, että vuoden 2000 aikana hoidetaan alas ne toimet, jotka Arsenalille on annettu, niin kyllä kai niin tulee tapahtumaan. Ymmärtääkseni hänen puheellaan on hyvin laajaa vastakaikua, ainakin täällä hallitusrintaman puolella.

Mitä sitten tulee siihen ed. Aittoniemen ilmeisesti alitajussansa ylläpitämään toiveeseen, että rikosprosessit jatkuvat loputtomiin, koska niistä on hauska käydä vaalikamppailuja, niin siitä motiivista käsin tietysti voisi olla hyödyllistä, että Arsenal jatkaisi hamaan loppuun asti, niin kauan kun ihmiskunta on olemassa.

Mutta kyllä minusta nyt tässä salissa on sitä tietoa, taitoa ja tietotaitoa ja myös, sanoisinko, yhteiskunnallista moraalialia, että niin toimitaan, niin kuin täällä on sovittu toimittavaksi.

Ed. A i t t o n i e m i : Rouva puhemies! Viisauteni perustuu laajaan ja pitkään elämäkokemukseen sekä synnynnäisiin lahjoihin tietysti, ed. Kekkonen. (Naurua) Toisaalta on todettava se, että minä en nauti lainkaan rikosprosessien liikkeelläolosta enkä käytä mitään sellaista vaalitöiminnassani koskaan hyväksi, siis tämän tyyppistä. Oikeastaan en tarkkaan tiedä, mitä tarkoittitte. Vastasin yleisluonteisesti.

Minä totean sen asian, että vaikka kohta uskon ed. Kantalaiseen, hänkin on todennut ne vaikeudet, mitä Arsenalin kanssa on olemassa, ja totean sen, että Arsenalille olisi pitänyt pistää suitset alusta alkaen. Jos orivarsaa ei aleta kouluttaa kuin vasta neljän vanhana, se on vähän vaikea koulutettava. Siinä tarvitaan pakkokuolaimet ja kaikkea muuta. Kyllä tällaiselle Arsenalille täytyy saada pakkokuolaimet, sille porukalle, joka siellä on touhunnut, jos se estää eduskunnan määräämää ja valitsemaa valiokuntaa saamasta tietoja, joita se tarvitsee. Ne haetaan silloin rautakangen kanssa, niin kuin joskus on haettu arkistoista. Tietokoneiden kohdalla ei tietysti

rautakanki auta. Tämä oli nyt vain esimerkki, mutta tiedot haetaan tietysti muilla systeemeillä. Kyllähän yhdestä Arsenalista tiedot saadaan. Kun eduskunta on maan vaikuttavin päätöksen tekijä, lyödään sellaiset lait, että sellaisesta Arsenalista lähtevät ne tiedot, jotka tarvitaan.

Ed. Pulliainen: Arvoisa puhemies! Ei ole mitään syytä epäillä ed. Aittoniemen syvää lahjakkuutta ja tietoviisautta. Arsenal-asiassa vain nyt on sillä tavalla, että siinä keskeiset päätökset siitä vihon viimeisestä hetkestä on jo tehty, elikkä vuoteen 2000 mennessä se tarina on sitten loppu, ja se siitä mahdollisesti vielä aikaistuu.

Arvoisa ed. Aittoniemi, tähän merkitsee käytännössä sitä, että aivan niin kuin nyt aukeavat säästöpankkien salat, kun käydään nämä aineistot läpi ja koko pankkihistoria, kun eduskunta varmasti tuon ponnen hyväksyy, aivan samalla tavalla Arsenal-jakso vuoden 93 lokakuusta vuoteen 2000 tulee aukeamaan vihon viimeistään pistettä myöten, ja niin se pitää tehdäkin ja aivan siitä syystä, ed. Aittoniemi, että ne säästöpankkiherrat, -rouvat ja -neidot ovat olleet tekemässä sitä savottaa. Kansa ei tule rauhalliseksi, ennen kuin se sontakasa on tongittu loppuun saakka. Olkaa aivan huoletta lahjakas, ed. Aittoniemi. Tekin tulette rauhan saamaan tässä asiassa.

Ed. Härmäläinen: Arvoisa puhemies! En minäkään epäile ed. Aittoniemen viisautta, mutta kovin lyhyt muisti hänellä kuitenkin tuntuu olevan. Viime viikolla kun kävimme keskustelua televisiokameroiden läsnä ollessa ja lamppujen palaessa, keskustan ryhmästä käännyttiin useaan otteeseen vasemmistoon päin ja sanottiin, että niin paljon olisi säästetty valtion rahaa, jos me olisimme ihan aluksi hyväksyneet vakuusrahastoa koskevan esityksen. Meillä oli erittäin suuria epäilyjä juuri silloin nimenomaan tätä omaisuudenhoitoyhtiömallia kohtaan, kun me olimme nähneet, että Yhdysvalloissa säästöpankkikriisin hoitaminen roskapankkien välityksellä oli tullut erittäin kalliiksi. Nyt ed. Aittoniemi on kokonaan unohtanut sen, että meillä oli alun alkaen suuria epäilyksiä silloin, mutta yleisen isänmaan pelastamisen toivossa olimme tietysti nähin pankkitukiponsiin valmiita, koska emme mekään halunneet kriisiä kärjistä.

Arvoisa puhemies! Muuten haluan kiittää kollegoita siitä hyvästä keskustelusta, joka on tässä käyty, ja niistä arvioista, jotka valiokunnan mietintö on saanut osakseen.

Ed. Aittoniemi: Rouva puhemies! Minulla on, ed. Härmäläinen, hyvä muisti ja tällä ikää alkaa jo muistaa sellaisiakin, mitä ei ole tapahtunutkaan, että se on tällaista.

Mitä tulee pankkikriisin hoitamiseen, minä olen alusta alkaen omalta vaatimattomalta osaltani ollut aina sitä mieltä, että se on hoidettu niin kuin se on ollut pakko vaikeissa olosuhteissa hoitaa. Minä olen vain aina lähtenyt siitä, että ei yksi Arsenal saa muuttua valtioksi valtiossa, vaan sen täytyy olla nöyrä. Kun Sipilä, vai kuka hän on, tulee Arsenalista eduskuntaan, hänen pitää pyyhkiä jalkansa mattoon ja kumartaa, kun tulee sisälle tähän taloon eikä olla valtiona valtiossa eikä suurempi herra kuin tämä talo.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Lakiehdotusten ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

18) Hallituksen esitys laiksi kuljetusten alueellisesta tukemisesta annetun lain kumoamisesta

Ensimmäinen käsittely
Hallituksen esitys 138/1998 vp
Talousvaliokunnan mietintö 28/1998 vp

Toinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on talousvaliokunnan mietintö n:o 28.

Keskustelu:

Ed. Härmäläinen: Arvoisa puhemies! Kiitoksia, että sain esittelypuheenvuoron, ja haluan vakuuttaa puhemiehelle ja kollegoille, että minulla ei ole tarkoitus tämäniltaisilla puheenvuoroilla päästä eduskunnan tämän vuoden puhujatilastoihin. Sattuu vain niin, että tänään on listalla kymmenkunta, yhdeksän ilmeisesti, talousvaliokunnan esitystä eri käsittelyissä.

Puheenvuoro on tällä kertaa myös erityisen perusteltu sen takia, että talousvaliokunta on tässä asiakohdassa päätnyt hallituksen esityksen suhteen varsin poikkeavaan ratkaisuun. Hallituksen esittää kuljetusten alueellisesta tukemisesta annetun lain kumoamista, ja talousvaliokunta puolestaan esittää eduskunnalle hallituksen esityksen hylkäämistä. Hylkääminen puolestaan merkitsee sitä, että kuljetustukea koskeva laki jäisi voimaan entisessä muodossaan. Valiokunta oli hylkäystä kannattaessaan yksimielinen.

Talousvaliokunnassa on ollut ymmärtämystä kauppa- ja teollisuusministeriön elinkeinopolittisille linjauksille. Ainakin monet valiokunnan jäsenistä ovat katsoneet, että kauppa- ja teollisuusministeriö on oikeassa, kun se on pyrkinyt eroon yritysten toiminnallisista tuista. Hallituksen esitys kuljetustukien poistamisesta on siten linjassa tämän kauppa- ja teollisuusministeriön lähestymistavan kanssa. Talousvaliokunta katsoi kuitenkin, että tällä kertaa on olemassa erityisiä syitä peruslinjauksista poikkeamiseen.

Valiokunnan mietinnössä sekä hallinto- ja liikennevaliokuntien lausunnoissa on yksityiskohdaisesti kerrottu, miten kuljetustukea koskeva laki nykyisin toimii. Sen soveltamisaluetta on useaan kertaan muutettu, ja nyt se on rajattu koskemaan vain pieniä ja keskisuuria yrityksiä Pohjois- ja Itä-Suomessa erikseen tarkoin määritellyillä alueilla. Eniten tukea ovat saaneet mekaanisen puunjalostuksen, kiviteollisuuden sekä elintarviketeollisuuden yritykset.

Valiokunta pyrki kartoittamaan tuen merkitystä yrityksille ja totesi, että tuen poistaminen vaikuttaisi erityisesti niiden yritysten asemaan, jotka kilpailevat ruotsalaisten yritysten kanssa. Ruotsiahan maksaa kuljetustukea selvästi Suomea enemmän. Erityisesti kilpailu suomalaisten ja ruotsalaisten yritysten välillä pohjoisessa oli perusteena, kun talousvaliokunta päätyi esittämään hallituksen esityksen hylkäämistä.

Emme pitäneet myöskään kovin tarpeellisena sitä, että vielä ensi vuoden voimassa olevaksi tarkoitettu laki olisi vuotta ennen hylätty. Meitä myöskin innosti se, että on samaan aikaan nousut keskustelua huomattavasti suuremmista rahamääristä toiminnalliseen yritystukeen. Viitataan tässä nyt vain keskusteluun, joka on syntynyt telakkatuista. Silloin puhutaan kokonaan erikokoisista summista kuin on suomalaisille pienyrityksille tarkoitettu toiminnallinen tuki.

Jos siis eduskunta yhtyy tähän talousvaliokunnan ehdotukseen, se merkitsee sitä, että kuljetustukilaki jää voimaan. Nykyinen lakihan oli siis tarkoitettu olemaan voimassa vielä vuonna 99 eli siis ensi vuoden. Valiokunta katsoo, että kauppa- ja teollisuusministeriön puolestaan tulisi nyt kiireesti selvittää mahdollisuudet uuden logistiikkatuen käyttöön saamiseksi, jolla kannustettaisiin yrityksiä yhteistyöhön kuljetuksissa ja muutenkin nykyistä taloudellisempien kuljetusjärjestelmien kehittämiseen.

Arvoisa puhemies! Talousvaliokunta siis ehdottaa, että hallituksen esitys hylätään. Samalla toivomme onnea valtiovarainvaliokunnalle, kun

se käy viimeisiä neuvotteluja ensi vuoden budjetista. Hallituksen budjettiesityksessä on varattu ensi vuodelle kuljetustukea varten 8 miljoonaa markkaa, jotka tarvitaan meneillään olevan loppuvuoden tukien maksamiseen. Jotta siis tukea voidaan keskeytyksettä maksaa ensi vuoden kuljetuksistakin, tarvitaan toinen mokoma eli noin 8 miljoonaa markkaa lisää rahaa budjettiin asianomaiselle menokohdalle. Me toivomme, että valtiovarainvaliokunta kykenee tämän osoittamaan, koska tarkoituksemme tietenkin on ollut ei ainoastaan lain voimassa oleminen vaan se, että se voisi asianmukaisella tavalla toimia.

Ed. K ä ä r i ä i n e n : Arvoisa puhemies! Talousvaliokunnan ehdotus on hyvin selvä. Se on hyvin perusteltu, ja se on kaiken päälle vielä yksimielinen. Lakiehdotus pitää hyljätä kelpotomana ehdotuksena. Eduskunta voisi muutoinkin ojentaa hallitusta aina silloin, kun yritetään heikkoja sortaa. Se kyllä johtaisi aika tuhkatihään asioihin puuttumiseen. Perusteltu tämä talousvaliokunnan kanta on sen vuoksi, että sekä hallintovaliokunta että liikennevaliokunta lausunnoissaan päätyivät ihan samaan kielteiseen kantaan ja myös asiantuntijakuuleminen oli ainakin valtaosaltaan juuri tämän suuntainen.

Kun nyt kuljetustuki pienehköllä volyyymillä todennäköisimmin tulee jatkumaan, kyllähän se jonkin verran, mutta todella vain jonkin verran, tasoittaa niitä eroja, joita yritysten toimintamahdollisuuksissa on pitkien kuljetusmatkojen takia. Ennen muutahan tällä on merkitystä ihan pohjoisimman Suomen pienimpien yritysten kannalta, unohtamatta millään tavalla Itä-Suomea, joka kokee hyvin vaikeita ongelmia paraikaa.

Pohjoisten yritysten ongelmathan tulevat pitkälti siitä, että ihan siinä rajan takana, joen toisella puolella, naapurin kilpailijat saavat itselleen todella kovaa kilpailuetua siitä, että meidän kuljetustukemme on tällä hetkellä suhteellisen vaatimatonta. Vielä vuonna 95 kuljetustukeen osoitettiin budjetissa varoja 160 miljoonaa markkaa, ja tälle vuodelle on varattu muistaakseni tuosta kymmenesosa mutta käytetään käytännössä vain tuo 8 miljoonaa markkaa. Voi sanoa, että kysymyksessä ovat aluepolitiikan rippeet, niin kuiviin tällä vaalikaudella aluepolitiikka on ajettu.

Arvoisa puhemies! Talousvaliokunta otti kantaa myös tulevaisuuteen, siis kuljetustuen jatkoon, ja korosti sitä, että jatkon osalta pitäisi käyttää nyt luovaa mielikuvitusta ja koettaa hakea uusia malleja, miten voitaisiin pitkistä mat-

koista ja syrjäisistä alueista johtuvia kustannuksia minimoida, ja tässä viitataan, niin kuin kuultu jo on, Pohjois-Suomesta tulleeeseen aloitteeseen ja ideaan logistiikkatuesta.

Täytyy toivoa, että kauppa- ja teollisuusministeriö ottaa tämän valiokunnan kannanoton tai huomautuksen vakavalla tavalla ja ryhtyy rapsakkaan tahtiin valmistelemaan tämän suuntaista uudistusta niin, että uusi hallitus voisi tämän valmistelutyön ottaa avuksensa ensi keväänä. Jos on niin, että tämä logistiikkatuen malli taikka joku muu ikään kuin uusi malli ei nouse jalalle, silloin minusta on varustauduttava siihen, että kuljetustuki nykyisine puutteineenkin jatkuisi myös ensi vuoden jälkeen, mutta mielestäni selvästi vahvemmallalla volyymillä kuin ensi vuodelle mitä ilmeisimmin ollaan kaavailemassa.

Lopuksi, arvoisa puhemies, kaksi sanaa Pohjois-Savon maakuntien pk-yrityksistä. Nythän lain soveltamisala on selkeä. Väentiheys ratkaisee tällä hetkellä ihan millimetrin tarkkaan, mitkä alueet voivat tulla lain soveltamisalan piiriin. Pohjois-Savo Itä-Suomen yhtenä maakuntana on lain soveltamisalan ulkopuolella.

Me itäsuomalaiset, savolaiset, edustajat kyllä toivomme ihan vakavalla tavalla, että hallitus ja sitä ennen eduskuntakin ottaisi kantaa Pohjois-Savon kohtaan. Viittaa tässä Itä-Suomi-työryhmänkin esityksiin sillä tavalla, että myös Pohjois-Savon maakunnan alueella toimivat pk-yritykset voisivat olla kuljetustuen sovellutuksen piirissä. Minä uskon, että siihen on löytymässä hyvää tahtoa myös nykyisen hallituksen suunnalta.

Ed. L u h t a n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Ed. Kääriäiselle toteaisin, että kyllä osasyynä kuljetustuen supistumiseen ovat olleet niin sanotut yleiset syyt, koska EU-jäsenyysneuvottelujen yhteydessä komissio asetti ehtoja kuljetustuen maksamiselle jäsenmaissa. Tällä perusteella kuljetustukilakia muutettiin vuoden 1997 alusta siten, että tukeen oikeuttava alue supistui niihin maakuntiin, joissa keskimääräinen asukastiheys on enintään 12,5 asukasta neliökilometriä kohden. Tällä perusteella näiden maakuntien määrä supistui viiteen. Tässä on ollut myös muitakin syitä kuin pelkkää hallituksen tahtoa.

Ed. R a j a m ä k i: Arvoisa puhemies! Suomen erityisolosuhteita liikenteellisesti ja myös kuljetusten osalta ei ole riittävästi ja laaja-alaisesti arvioitu. Mielestäni EU-jäsenyysneuvottelujen yhteydessä olisi tällaisen pitkien etäisyyksien ja

kalliiden kuljetusten maan erityisolosuhteita pitkään arvioida. Sehän näkyy myös meidän poikkeuksellisen kalliissa logistiikan rakentamiskustannuksissamme, tienrakentamisessa ym. asioissa, mutta ilman muuta myös elinkeinopolitiikan kilpailuedellytysten kannalta kielteisinä asioina, aikatekijänä ja kustannuslisänä.

Tämän takia valtiovarainvaliokunnan liikennejaostokin on edellyttänyt parlamentaarista liikennekomiteaa arvioimaan laaja-alaisesti näitä asioita, koska liikennesektorin ulkopuolella tehdään hyvin paljon liikennesektoriin vaikuttavia ratkaisuja. Viittaa esimerkiksi polttoaineiden hinnoista päättämiseen verotuksen yhteydessä.

Euroopan unionilla on aika ajoin hyvin kirjasotsaisesti virkamiespuolella perusteltu puutummista sellaisiin tukijärjestelmiin kuin esimerkiksi kuljetustuki. Kun olin aikoinaan aluepoliittisen parlamentaarisen neuvottelukunnan varapuheenjohtaja ja myös sen kv-jaoston jäsen nykyisen ministerin Backmanin kanssa, niin aika useasti virkamiehet sisäministeriöstä esittivät, että tällaiset kuljetustuet vääristävät kilpailua, ne pitää poistaa. Meillä on ollut turhan partiolainen ja ristoreipas-ote näissä asioissa, kun kuitenkin selviytymisstrategiamme kannalta olisi kannattanut mieluummin olla viimeisenä keksimässä sellaisia asioita, jotka kilpailuasemaamme vaikeuttavat. (Ed. Pekkarinen: Ei edellinen hallitus!) — Myös edellinen hallitus jatkoi nimenomaan tätä linjaa.

Tältä osin on erittäin tärkeää korostaa, mikä kuljetustuki on. Sehän on tuki, joka pitkien etäisyyksien maassa saattaa Itä- ja Pohjois-Suomen teollisuuden Helsinki-mittakaavaan. Niitä kustannuslisiä, joita pitkien etäisyyksien ja kalliiden kuljetusten maassa aiheutuu, pyritään kompensimaan ja luomaan elinkeinoelämälle samantavaisia lähtökohtia. Tältä osin on ollut supistavaa kehitystä. Joulukuussa 1996 asetuksen muutoksella muun muassa Pohjois-Savon alueita laitettiin tuen ulkopuolelle. Tämä on ollut tarpeellonta toimintaedellytysten heikentämistä.

Minusta tässä yhteydessä on erittäin hieno esimerkki eduskuntakäsittelystä löytymässä, johon arvoisa puheenjohtaja, ed. Tuulikki Hämäläinen juuri viittasi, kun eduskunta on nyt osoittanut tällaista poikkihallinnollista tai sanotaan poikkijaosto ja -valiokunta-asennetta, niin kuin sen pitäisikin hallitusten esitysten kokonaisarviointissa osoittaa. Haluan kiittää puheenjohtajaa ed. Tuulikki Hämäläistä siitä, että talousvaliokunta tietysti ensimmäisessä vaiheessa teki sen tärkeimmän arviointityön, jossa se katsoi halli-

tuksen esityksen laajoja yhteiskuntapoliittisia ja elinkeinopoliittisia vaikutuksia, ja sillä työllään mahdollisesti tietysti sen, että muutkin pääsivät tähän junaan mukaan. Tältä pohjalta, jolla talousvaliokunta toimi, valtiovarainvaliokunnan sosiaalidemokraattinen valiokuntaryhmä jo alkusyksystä kokoontuessaan siinä rinnalla valmistautui tähän projektiin ja priorisoimme kuljetustuen säilyttämisen omalta osaltamme yksimielisesti keskeiseksi asiaksemme.

Oli myös erittäin myönteistä, että talousvaliokunnan työn jälkeen valtiovarainvaliokunnan kauppa- ja teollisuusjaosto omalta osaltaan erityisesti hallituspuolueiden hyvällä yhteistyöllä lähti pohtimaan sitä, millä tavalla kuljetustuen säilyminen huomioidaan valtiovarainvaliokunnan kauppa- ja teollisuusministeriön pääluokkaan liittyvässä budjettimietinnössä.

Täytyy sanoa, että samaan aikaan, kun Sonerasta ja muualta saatuja miljardeja käytetään velanmaksuun, ei ole ollut kieltämättä kovin mieluisa tehtävä, että kaikkien oppositionkin taholta ja varmaan vähän meidänkin taholtamme asetettujen yleisien tavoitteiden jälkeen jäi sellainen inhottava kolmas vaihe: mistä varat löydetään rahoittaa tämä. Ei varmasti ole mitään hyötyä siitä, että laitetaan valtiovarainvaliokunnan mietintöön lausuma, että "hallituksen pitää huolehtia" ja "eduskunta edellyttää". Sillähän ei mitään aikaiseksi saada.

Tämän takia ovat valtiovarainvaliokunnan hallitusryhmien vastaavat tiiviisti käyneet asian läpi. Tulin juuri tähän tilaisuuteen kuulemaan ed. Hämäläisen puheenvuoroa, jossa hän toivoi, että rahoitus löytyisi tähän asiaan. Voin kertoa, että juuri päättyneessä valtiovarainvaliokunnan hallitusryhmien vastaavien neuvottelussa kävimme läpi budjettiin tulevia muutoksia ja rahoitusmahdollisuuksia. Voin kyllä tässä jo ilmoittaa, että hallitusryhmien vastaavat yksimielisesti kykenivät osoittamaan kuljetustuen tarvitseman lisärahoituksen kauppa- ja teollisuusministeriön pääluokkaan ilman, että se aiheuttaa mitään dra matiikkaa.

Ed. Kiviniemi: Arvoisa puhemies! On erittäin hyvä asia, että hallituksen esitys kuljetustuen kumoamisesta hylätään. Minua kyllä hie man huvitti ed. Rajamäen äskeinen puheenvuoro siinä mielessä, että hän nyt niin voimakkaasti kertoi, kuinka hallituspuolueiden kansanedustajien toimin on saatu estettyä lain hyväksyminen.

Keskusta on vastustanut tätä esitystä jo ihan alusta lähtien. Kyllä jo se, että hallitus ylipäänsä

antaa tällaisen esityksen, osoittaa selvästi, että hallituksen aluepoliittinen linja on lyhytnäköistä ja tuhoisaa alueellisen kehityksen näkökulmasta. Onneksi järki otettiin edes tämän lain yhteydessä käteen, ja voi sanoa, että poikkeus vahvistaa hallituksen aluepoliittisessa linjassa säännön.

Argumentit tämän lakiesityksen hylkäämisen puolesta olivat hyvin selvät. Niitä on jo kerrottu, mutta kertauksen vuoksi, ensinnäkin kuljetustuen lopettamisesta johtuvat säästöt valtiolle olisivat jääneet hyvin vähäisiksi eli se olisi ollut turha säästölaki. Sen sijaan tuella on syrjäseuduilla toimiville yrityksille hyvinkin huomattava merkitys. Koska kuljetustuki kattaa vain osan pienyrityksille aiheutuneista kuljetuskustannuksista, sen maksamisesta aiheutuvat markkinavai kutukset kilpailuvinoutumien muodossa jäävät kuitenkin siten melko vähäisiksi.

Jos kuljetustukijärjestelmä olisi lakkautettu Suomessa, se olisi asettanut suomalaiset syrjäseudulla toimivat yritykset myös selvästi huonompaan asemaan ruotsalaisiin yrityksiin verrattuna, kun Ruotsissa kuljetustukea ilman muuta on suunniteltukin maksettavaksi edelleen. Lisäksi kauppa- ja teollisuusministeriössä on me neillään selvitystyö sen hyväksi, että taloudellisten kuljetusjärjestelmien kokonaisvaltaista kehittämistä edistettäisiin ja muutettaisiin kuljetustukea logistiikkatuen suuntaan. On kannatettavaa, että uudelleen arvioidaan, mutta lakkauttamista ei voi missään tapauksessa kannattaa.

Ed. R a j a m ä k i (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Täytyy valittaen todeta, että ed. Kiviniemen puheenvuorosta ei ollut havaittavissa kattoon nousevaa riemua ja iloa siitä työstä, jonka hallituspuolueet ovat tehneet valtiovarainministeriön aikaansaaman ongelman hoitamisessa. Tekisi mieli kysyä ed. Kiviniemeltä, mitä erityistä konkreettista hän ja oppositio ovat vaatimuksillaan saaneet aikaiseksi tällä vaalikaudella.

Ed. Kiviniemi (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Rajamäki tietää kyllä hyvin sen, mikä asetelma eduskunnassa on: hallitus esittää, ja opposition vaikutusmahdollisuudet ovat hyvin pienet. Mutta tämän lakiesityksen osalta voin kyllä sanoa, että opposition vaikutus on ollut hyvinkin suuri, voisi jopa sanoa, että keskustan pelossa hallitus kuitenkin joutuu tämän esityksen takaa lähtemään pois. Tämän lakiesityksen hylkäämiseksi on kyllä keskustan taholta tehty hyvin voimakkaasti työtä.

Ed. P o l v i : Arvoisa rouva puhemies! Hallituksen esitys laiksi kuljetusten alueellisesta tukemisesta annetun lain kumoamiseksi on oikeastaan omalta osaltaan hyvä ja varoittava esimerkki siitä kapeasta näkökulmasta, johon voidaan päätyä esityksiä valmisteltaessa.

Kun alueellisen kuljetustuen vähäisillä määrärahoilla ei ole ilmeisesti merkitystä teollisuuspoliittisesta näkökulmasta, on kai kauppa- ja teollisuusministeriön ollut helppo alistua lain kumoamisesitykseen säästöjen hakemisen nimissä. Sen sijaan kumoamisen aluepoliittinen merkitys on kai jäänyt arvioimatta, kun aluekehitystehtävät kuuluvat eri ministeriölle. Nykykäytännön mukaanhan ministerit eivät juuri toistensa tontille puutu. Niinpä tästäkin on tullut hallituksen yksimielinen esitys aikanaan.

Antaessaan lausuntoa talousvaliokunnalle hallintovaliokunta päätyi yksiselitteisesti hallituksen esityksen hylkäämisen kannalle, mikä sinänsä on perusteltua ja aivan johdonmukaista.

On syytä oikeastaan palauttaa mieleen aluekehitysselonteon käsittely. Siitä hallintovaliokunta aikanaan antoi mietintönsä, jonka eduskunta hyväksyi. Siinä arvioitiin alueiden rakennepoliittista kehitystä ja niitä keinoja, joita voidaan käyttää. Eduskunta hyväksyi aikanaan tuon mietinnön ja lähetti sen valtioneuvostolle tiedoksi ja huomioon otettavaksi.

Mietinnössä oli eräänä kohtana kuljetustuet. Siinä katsottiin, että kuljetustuet ovat edelleen tarpeellisia Itä- ja Pohjois-Suomen osalta. Samoin siinä todettiin yksiselitteisesti, että kysymys ei ole kilpailun vääristävistä tukijärjestelmistä, vaan pitkistä etäisyyksistä aiheutuvien ylimääräisten kustannusten osittaisesta, tosin hyvin pienestä kompensoinnista.

Kun tällä hetkellä käydään keskusteluja EU:n uudesta alue- ja rakennepoliittikan ohjelmakaudesta ja valmistaudutaan keinovalikoimaan, joka mahdollisesti on käytössä seuraavalla ohjelmakaudella, on melko luonnollista, että jos luovutaan aikaisemmista välineistä, on aika mahdollista saada mitään uusia tilalle. Näin ollen lain kumoamisella olisi selvästi vaikeutettu neuvotteluasetelmia ja samalla sidottu hyvin pitkälle eduskunnan kädet, koska tuen palauttaminen myöhemmin olisi ilmeisesti mahdollista. Tällä hetkellä voidaan asettaa toiveita, että nämä välineet ovat myös jatkossa käytettävissä siinä keinovalikoimassa, mikä on välttämätöntä jonkinasteisen tasapainoisemman alueellisen kehityksen ylläpitämiseksi tai aikaansaamiseksi.

Kuljetustuessa tietenkin nykymuodossaan on

se ongelma, että se ei kohtelee maan eri alueita tasapuolisesti. Otettakoon esimerkkinä Pohjois-Savon alue, johon on jo jossakin aikaisemmassa puheenvuorossa viitattu. Pohjois-Savosta etäisyydet markkinoille ovat oleellisesti pidemmät kuin monelta muulta alueelta, joka ylittää kuljetustuen piiriin. Pohjois-Suomen alueella on muun muassa ykköstukialueeseen kuuluvia talousalueita, jotka jäävät tämän ulkopuolelle. Sen vuoksi olisi oikeastaan perusteltua arvioida kuljetustuen soveltamista lähinnä suuralueella. Jos tarkastellaan yhtenä kokonaisuutena Itä-Suomen aluetta, niin kuin sitä rakenneratkaisussa ilmeisesti jatkossa tullaan tarkastelemaankin, kun mukaan otetaan Etelä-Savo, Pohjois-Karjala, Pohjois-Savo ja Kainuu, niin sillä alueella myös asukastiheys tai asukkaiden harvuus täyttää asetetut ehdot.

Myönteistä on se, että hallitusryhmissä sinänsä on löydetty myös rahoitusta lain jatkamiseen ja sen soveltamiseen siinä muodossa, jossa se nyt voimaan jää.

Ed. P e k k a r i n e n : Arvoisa puhemies! Hallituksen esitys kuljetustukilain kumoamiseksi oli perin erikoinen hanke, tavattoman epäjohdonmukainen hanke. Ainoa johdonmukaisuus, joka siihen sisältyi, oli siinä, että se kulki sitä samaa tietä, jota tämän hallituksen kaikki muukin aluepolitiikka on neljän viime vuoden aikana kulkenut. Suomen aluepolitiikkaa, sitä tukijärjestelmää, joka on todettu viisaaksi ja tarpeelliseksi tasapainoisen alueellisen kehityksen turvaamiseksi, on ajettu kovalla kädellä ja monin kohdin alas. Niin myös kuljetustuki on ollut alasajojen kohteena.

Ed. Kääriäinen äsken jo totesi, että vielä vuoden 95 valtion budjetissa oli 160 miljoonaa markkaa kuljetustuen maksatukseen varoja. Toki täytyy sanoa, että jo vuonna 95, koska Suomi liittyi vuoden 95 alusta EU:n jäseneksi, myöhemmin piti muuttaa säädöksiä niin, että käytännössä suurimpien yritysten täysimittainen kuljetustuki ei ollut enää mahdollista. Sitä jouduttiin leikkaamaan. EU-jäsenyys meidät siihen pakotti. Se on täällä tullut äsken jo esille jollakin tavalla. Tähän se meidät pakotti. Mutta 80 miljoonan markan vuositaso oli se, joka tuon liittymissopimuksen jälkeenkin jäi vielä mahdolliseksi niillä perusteilla, sillä intensiteetillä, joka silloin neuvoteltiin ja jonka mukaisesti oli mahdollista myöntää alueellista kuljetustukea.

Tuon jälkeen maan hallitus on kuitenkin, niin kuin äsken todettu, vetänyt alas, supistanut kai-

ken aikaa kuljetustukea, ja nyt huipentuma oli todella se, että tällaista lakia ei enää ollenkaan olisi ollut olemassa. Aivan eriskummalliseksi tällaisen esityksen ja tällaisen ajattelun tekee se tosi-seikka, että jos jossakin Euroopan unionin maassa, niin juuri Suomessaahan kuljetustuen tapaista tukea tarvitaan. Suomi on Euroopan harvaan-asuttu maa. Suomi on Euroopan pitkien etäisyyksien maa. Kun nyt monissa muissa maissa, joissa ei ole vastaavanlaisia pitkiä etäisyyksiä, harvaa asutusta, tukea käytetään, ei kovin monissa, mutta muutamissa muissa Euroopan unionin jäsenmaissa, on aivan eriskummallista, että hallitus tämänkin alueellista kehitystä tasaavan ja tasapuolistavan, ei edes paljon maksavan järjestelmän on halunnut ajaa alas.

Valiokunnalle kiitos siitä, että se nyt kuitenkin huoletti siitä, että tämä laki ei nurin mene. Aivan kuten edellä ed. Polvi mielestäni hyvin perusteli, erityisen höperönä tällainen menettely, lain kumoaminen, olisi näyttäytynyt nimenomaan siinä tilanteessa, kun nyt neuvotellaan EU:n uuden alue- ja rakennepolitiikan sisällöstä. Jos Suomi valmiiksi olisi tällaisen lain kumonnut, Suomen kynnet eivät olisi noissa sisältökeskusteluissa kyllä pitäneet. Nyt toivoo sopii, että kuljetustuen intensiteetti, tuen taso palautetaan, ei siihen, mistä täällä äsken ed. Rajamäki haikaili, tässä jokin miljoona ei merkitse käytännöllisesti katsoen yhtään mitään, vaan siihen maksimaaliseen tasoon, johon Suomen EU-sopimukset antavat mahdollisuuden, jonka Suomen EU-sopimukset sallivat tässä asiassa. Se käytännössä merkitsee huomattavasti isompaa määrää miljoonia markkoja kuin konsanaan jokin 8 miljoonaa markkaa.

Kun liikennettä muutoinkin tuetaan myös alueellisin perustein, vaikkapa nyt merenkulkua, muutama sata miljoonaa kuitenkin vuodessa on sen liikennemuodon suora tuki, niin kyllä jo esimerkiksi tämä vertailu kertoo selvää kieltä siitä, että syrjäisemmällä alueella tapahtuvan tuotanto-toiminnan markkinoille pääsy on tällä hetkellä pitkistä etäisyyksistä johtuen huomattavan kallista. Sitä tulee kuljetustuella subventoida, ja todella jatkossa kuljetustuki pitää saattaa uudelleen oikean mittaiseen volyyymiin.

Kun äsken sanoin, että hallituksen toimet tässä asiassa ovat linjassa muun aluepolitiikan alasajon kanssa, en malta olla tässä palauttamatta mieleen sitä, että todellakin varsinainen elinkeinotoiminnan alueperusteinen tuki on Suomessa ajettu kyllä erittäin mataliin lukemiin.

Eduskunnan valtiovarainvaliokunnan verojaosto sai alkusyksystä kauppa- ja teollisuusmi-

nisteriöltä Eurostatin, Euroopan unionin jäsenmaiden tilastoyksikön tilastotoimiston, tekemän selvityksen, joka kertoi, mikä määrä Euroopan unionin jäsenmaissa erilaisista elinkeinotuista on alueellisin perustein ohjattua elinkeinotukea. Suomi on harvaanasutuimpia, laajimpia maita Euroopassa. Suomessa alueelliset erot ovat tavattoman suuret. Oli aivan uskomatonta huomata — tosin siitä monilla varmasti oli enemmän tai vähemmän tietoa — että ainoastaan kahdessa Euroopan unionin 15 jäsenmaasta ohjataan alueperusteisesti vähemmän elinkeinotukia kuin Suomessa: Hollannissa ja Tanskassa. Minusta tämä puhuu selvää kieltä myös eurooppalaisessa vertailussa siitä, että aluepolitiikan alasajo, nimenomaan elinkeinotoiminnan alueperusteisen tuen alasajo, se linja, mikä Suomessa on omaksumtu, ei saa edes eurooppalaista viitekehystä, tavallaan ymmärtämystä. Minun toiveeni onkin, että seuraava hallitus, mikä se onkin, tässä suhteessa muuttaa linjaa, palaa edes sille eurooppalaisen ajattelun kannalle, jossa ymmärretään ja nähdään tärkeäksi tasapainoinen alueellinen kehitys ja sen myönteiset seikat.

Nythän valtion tämän vuoden budjetissa alueellisen yritystukilain perusteella myönnettävien kaikkien elinkeinotukien yhteismaksatusmäärä on noin 250 miljoonaa markkaa. Se on huikean pieni määrä, kun muistetaan, että esimerkiksi julkinen t&k-rahoitus, tutkimus- ja kehittämisrahoitus, on tänä vuonna Tekesin laskelmien mukaan noin 5,5 miljardia markkaa. Siinä, missä muutama sata miljoonaa markkaa menee aluepoliittisin perustein heikoimmille alueille, siinä 5,5 miljardia markkaa käytetään aivan valtaosaltaan muutaman suurimman keskuksen alueilla elinkeinotoiminnan tukemiseen. Tekesin laskelmat, 5,5 miljardia, eivät sisällä perustutkimuksen voimavaroja. Minusta niitä ei voikaan alueellisin perustein arvioida, mutta teknologian kehittämisaikavälillä on selvä myös alueeseen kytkeytyvä ulottuvuutensa, ja näitä määrärahoja voidaan toki tarkastella aluepoliittisesta näkökulmasta.

Kun otin tämän vertailun esille, en ehdottomasti tarkoita sitä, että Suomussalmelle tästä lähtien pitää hankkeeseen, joka ei täytä likimainkaan samoja teknologia-ambitioita kuin vaikka Vantaalla, että Suomussalmelle semmoiselle yritykselle pitäisi paljon heikommin perustein tukea myöntää. En minä sitä tarkoita, vaan sitä minä tarkoitan, että merkittävä osa teknologian kehittämispanostuksesta, nopeasti kasvaneesta, kannatettavasta ja hyvästä, on jatkossa voitava koh-

dentaa paremmin ja tasapuolisemmin maan eri osien teknologisen perustan ja osaamisen pohjan kohentamiseen ja parantamiseen. Enää eivät tällä hetkellä Kainuu tai Pohjois-Karjala tai Keski-Suomi nouse sillä, että alueperusteisesti seiniä rakennetaan teollisuuslaitoksille. Sitäkin tarvitaan varmasti. Nykyään nämä maakunnat, esimerkiksi ottamani, pärjäävät sillä, että näiden maakuntien teknologisen osaamisen ja taitamisen, ylipäänsä osaamisen ja taitamisen perustaa vahvistetaan ja kohennetaan. Siinä asia, jossa seuraavan hallituksen tulee tehdä täydellinen suunnan ja linjan muutos siihen nähden, millä tiellä neljä viime vuotta on kuljettu.

Ed. R e h n : Arvoisa puhemies! Käsittelyssä oleva hallituksen esitys on täysin vastoin työllistämisen, pk-yrittämisen ja alueiden tasa-arvoisuuden edistämisen periaatteita, koska kuljetustuki on kustannuksiinsa nähden erittäin edullinen tapa omalta osaltaan auttaa työpaikkojen säilyttämisessä ja uusien työpaikkojen luomisessa siellä, mistä muuten lähdetään ruuhkauttamaan ennestäänkin ruuhkaisia suuria asutuskeskuksia.

Kuljetustuki on myös täsmätuki, hyvin tarkkaan käytetty täsmätuki, jonka hakemis- ja myöntämismenettely ovat selkeät ja tarkoin määritellyt. Tukea maksetaan vain pk-yrityksille, vain jälkikäteen tositteiden perusteella, maantieteellisesti rajatulla alueella, määrättyissä kunnissa valmistettujen tuotteiden kuljetuksille ja kuljetusmatkan pituuden mukaan porrastettuna.

Alueiden kehittämisestä annetun lain mukaan tavoitteena on edistää alueellisesti tasapainoista kehitystä. Selonteko alueiden kehittämisestä sisältää muun muassa kannanoton, että aluepolitiikan toimenpiteillä uudistetaan alueiden tuotantorakennetta, parannetaan yritysten toimintaedellytyksiä ja edistetään uusien työpaikkojen syntymistä. Alueselonteko vuodelta 1997 korostaa yritysten kansainvälisen kilpailukykyyn kehittämistä ja kansantalouden kasvun edistämistä.

Onko hallitus muuttanut näitä tavoitteita, kun antaa tällaisen esityksen? Jos on, niin millä lainmuutoksilla? Ellei tavoitteita ole muutettu, mielestäni kuljetustuen on edelleen oltava pieni osatekijä, jolla pitkistä välimatkoista johtuvaa alueellista eriarvoisuutta voidaan edes hiukan tasoitaa.

Määrärahat kuljetustukeen ovat pienentyneet viime vuosina, ja isoilta yrityksiltähän ne poistettiin kokonaan. Pk-yrityksille on maksettu lain mukaan erittäin tarkkaan määriteltujen edelly-

tysten vallitessa kuljetustukea, jolla on ollut merkitystä erityisesti niille yrityksille, joiden kannattavuus on vaatimatonta. Monet niistä ovat elintarvikke- tai puuteollisuuden yrityksiä, eikä niiden olemassaolosta olisi takuita, jos tämäkin pieni tuki poistettaisiin. Työpaikkoja menetettäisiin sitä myöten.

Kuljetustuki ei ole kilpailua vääristävä, niin kuin joissakin lausunnoissa yritettiin väittää, vaan se on nimenomaan eriarvoisten toimintaedellytysten tasaamista. Laki kuljetustuesta tulee pitää voimassa, joten kannatan hallituksen esityksen hylkäämistä, niin kun mietintökin edellyttää. Samalla vetoan eduskuntaan, että kuljetustukeen varataan vuosittain riittävä määräraha, jotta sen tarkoitus voi myös toteutua.

Ed. V e t e l ä i n e n : Arvoisa puhemies! Liikennevaliokunnalle, hallintovaliokunnalle ja talousvaliokunnalle on tällä kertaa annettava tunnustus hyvästä työstä, koska ne käsittelyssään päätyivät täysin toiselle kannalle kuin hallituksen esitys. Jos tämä laki olisi kumottu, kaikkein pahin erehdys olisi tapahtunut siinä, että tulevalle EU:n rakennerahastokaudella olisi keinovalikoimasta kuljetustuki poistettu täysin. Meidän naapurimme Ruotsi jatkaa aivan toisella linjalla. Siellä kuljetustukea maksetaan ainakin vuoteen 2004 saakka ja rahallisesti aivan toisessa mittakaavassa kuin meillä. Meillä omat yrittäjät vertaavat ja hyvin usein nostavat esille tämän eriarvoisen kohtelun verrattuna naapurimaahan Ruotsiin. Kysytäänkin, miten on mahdollista, että Ruotsi EU-jäsenenä pystyy näin mittavan kuljetustuen maksamiseen verrattuna siihen, minhin pystyy Suomi.

Onneksi laki säilyy, mutta jatkossa täytyy huolehtia siitä, että myös rahaa on raameihin. Pelkkä raami ei riitä, vaan on oltava todella aivan toiset markkamäärät kuin tällä hetkellä meillä on kuljetustukeen käytettävissä.

Ed. K o r t e n i e m i : Arvoisa rouva puhemies! On hyvä asia, että talousvaliokunta on ottanut selkeän kannan kuljetustuen säilyttämisen puolesta. On oikein, että valiokunta torjuu hallituksen esityksen kuljetustukilain kumoamisesta. Tämä osoittaa, että talousvaliokunta on noudattanut hallituksesta riippumatonta, itsenäistä linjaa. Tästä voisivat ottaa oppia muutkin valiokunnat.

Talousvaliokunta on minusta perustellut hyvin kantansa mietinnössään. Siihen on helppo yhtyä, enkä lähde perusteita toistamaan.

Kuljetustuki on ollut merkittävä apu Pohjois- ja Itä-Suomen pienyrityksille. Kun Ruotsi maksaa huomattavasti suurempaa kuljetustukea, olisi ollut väärin kumota meillä koko järjestelmä.

Kuljetustukeen varatut määrärahat ovat valitettavasti liian pienet, mutta kun laki jää, niin ainakin sitten, kun saadaan sellainen hallitus, joka arvostaa enemmän aluepolitiikkaa, on mahdollista korottaa myös kuljetustukeen varattuja määrärahoja.

Ed. Karjula: Arvoisa rouva puhemies! Tämä talousvaliokunnan esitys hallituksen kuljetustukeen liittyvästä ratkaisusta kuljetustuen puolesta on erittäin merkittävä periaatteellinen asia. Sen sijaan se markkamäärä, joka kuljetustukea säilytetään, on varsin muodollinen. Nimitään ensi vuoden budjettiinhan jää vain 8 miljoonan markan määräraha. Jos ajatellaan kuluva vuotta, nytkin niillä ehdoilla, jotka ovat käytettävissä, kuljetustukea voidaan hyödyntää vain vajaa 15 miljoonaa markkaa.

Mutta haluan tässä omassa puheenvuorossani tarkastella hieman periaatteellisempaa näkökulmaa, sitä, mitä kuljetustuki todella merkitsee alueellisen elinkeinoelämän kehittämisedellytysten kannalta. Jo aikaisemmissa puheenvuoroissakin on viitattu siihen, millä tavalla esimerkiksi Ruotsissa kuljetustuen määrä on huomattavasti suurempi, ja siihen, että muutamissa muissa Euroopan unionin jäsenmaissa kuljetustukea käytetään selvästi Suomea enemmän.

Kuitenkin meillä on laaja maa, etäisyydet ovat pitkiä, ja ennen kaikkea raaka-ainelähtöinen teollinen tuotanto nimenomaan mekaanisen puunjalostuksen, kiviteollisuuden, elintarviketeollisuuden ja muutamien muiden teollisuusalojen osalta on hyvin merkittävältä osaltaan myös riippuvainen kuljetuskustannuksista. Tässäkin suhteessa on kysymys siitä, luommeko riittävän kilpailukykyiset olosuhteet pienien ja keski-suuren teollisen tuotannon muodostumiselle ja kehitymiselle Pohjois- ja Itä-Suomessa.

Mutta minusta tähän kaikkineen liittyy hallituksen valitsema aluepoliittinen ja toisaalta elinkeinopoliittinen linjaus, jossa kaikella tavalla pyritään eliminoimaan ne elinkeinotuet, jotka edesauttavat elinkeinoelämän alueellista kehittämistä. Minusta tässä mielessä on syytä pysähtyä enemmänkin käymään periaatteellista keskustelua siitä, onko valittu linja oikea.

En malta olla ottamatta esille Tekesiä, jonka puitteissa todella käytetään useita miljardeja markkoja elinkeinoelämän kehittämiseen. Voi

tehdä sen johtopäätöksen, että aika merkittävä osa Tekesin käyttämistä määrärahoista on käytännössä erilaisten julkisten instituutioiden olemassaolon tukemista, vaikkakin Tekesin määrärahojen osalta käytetään nimeä "kehittäminen". Tässä mielessä tuntuu aika oudolta, että hallituspuolueiden muutamien edustajat ovat aika voimakkaastikin ottaneet esille, miten merkittävä läpilyönti tämä oli hallituksen politiikalle, että tämän tyyppinen laki on saatu säilytettyä. En kiistä sitä, että se on periaatteessa hyvä ratkaisu, mutta haluan korostaa sitä, että tämä erittäin vaatimaton markkamäärä, joka täällä taustalla on, enemmänkin puhuu sen puolesta ja synnyttää ajatuksissa sen kysymyksen, onko tämä enemmänkin puhtaasti vaalitaktinen kysymys ja haluaako hallitus enemmänkin olla suojaamassa telakkatukea, joka nyt tulee lisäbudjetissa esille. Joka tapauksessa joudumme sen toteamaan, että telakkatukeakin Suomi joutuu jatkamaan.

Syy, miksi telakkatuen merkitys voidaan tässäkin keskustelussa ottaa arvioitavaksi, on se, että koko kauppa- ja teollisuusministeriön yrityspalveluyksiköiden kautta jaettava pk-yrityksille tuleva investointi- ja kehittämistuki on pienempi kuin tällä hetkellä vuosittainen telakkatuki. Tämä antaa oman kuvansa siitä, millä tasolla me olemme valmiit todella panostamaan ja kehittämään pientä ja keski suurta, nimenomaan teollista, tuotannollista yritystoimintaa.

Kuitenkin, arvoisa puhemies, minä haluan vielä ottaa näkökulman, joka nousee valiokunnan mietinnössä esille, nimittäin sen, että kuljetustukea pohditaan suunnattavaksi uudella tavalla logistiikkatukena. Minusta tähän liittyy toki kannatettava ajatusnäkökulma, jos se merkitsee sitä, että kaikkineen näiden logististen järjestelmien kehittämistä ja ylläpitoa voidaan vahvistaa, yhtenä osana perinteinen kuljetustuki. Nimittäin Pohjois-Suomen teollisuuden ja elinkeinoelämän kannalta on täysin välttämätöntä, että me kehitämme ja löydämme yhä kilpailukykyisempiä ratkaisuja näiden logististen toimintojen ylläpitämiseksi. Sen vuoksi uuden tukimuodon, ehkä kokonaisvaltaisemman tukimuodon löytäminen on perusteltua. Tämän vuoksi haluan tälle näkökulmalle antaa omasta puolestani täyden tukeni, toki aivan samalla tavalla tämän esityksen läpiviemiseksi, jotta kuljetustuki säilytetään.

Ed. Pulliainen: Arvoisa puhemies! Ajattelaanpa sellaista ympyränmuotoista valtiota, joka sijaitisi Keski-Euroopassa ja joka olisi si-

nänsä hyvin epätasaisesti asutettu, mutta jonka ympärillä olisivat Euroopan suuret markkina-alueet. Mitään järkeä minkäänlaiseen kuljetustukseen ja tasausjärjestelmään tältä osin ei olisi. Vaan sattuu olemaan sillä tavalla, niin kuin täällä useissa puheenvuoroissa on aivan oikein maantiede tuntien muistutettu, Suomi sijaitsee Euroopan ympyrässä täällä periferiassa. Sillä tavalla muodostuu reuna-alueille väistämättömästi suhteessa päämarkkina-alueisiin pitkäköjä kuljetusmatkoja. Niiden kompensoiminen tulee sillä tavalla mielekkääksi, kun ajatellaan, että jos näin ei olisi asianlaita, silloinhan edellytettäisiin näiltä tuotannollisilta aloilta niin paljon parempaa teknologiaa, niin paljon parempaa tehokkuutta, että se kannattaisi sinänsä tuotannollisesti sen, että kuljetetaan päämarkkina-alueille.

Arvoisa puhemies! Meillä on maapallolla valtio, joka on joutunut pohdiskelemaan näitä asioita ennen tätä meidän tilaisuuttamme varsin perusteellisesti ja joka sijaitsee osittain samoilla leveyspiireillä pohjoisella pallonpuoliskolla. Se valtio on Kanada, joka on, jos palautatte nyt maantiedettä jälleen mieleen, asutettu niin, että siellä on sellainen kapea vyöhyke Yhdysvaltain vastaisella rajalla ja muu alue on erämaata. Tämänkin alueen puitteissa Kanadalle kävi niin, että kun siirtolaiset sinne siirtyivät asumaan muun muassa Suomesta, he asuttivat kauempana, lähempänä erämaa-alueita olevia alueita. Kun aivan samanlaiset ilmiöt kohtasivat Kanadaa kuin Suomeakin 60-luvulla, ihmiset häippäsivät sieltä pois ja vielä lähemmäksi siirtyivät Yhdysvaltain rajaa. Siinä tilanteessa Kanadan liittovaltio kutsui Euroopasta niin sanotusti asiantuntijoita pohdiskelemaan, mitä tehdä Kanadalle ensi vuosituhanella. Oli kunnia olla yksi tällainen henkilö, jolta tätä näkemystä ja arviointia pyydettiin. Siinä ideana juuri oli palauttaa sellainen järjestelmä, joka mahdollistaisi tasaisemman asutuksen Kanadan valtiossa.

Suomen suhde Kanadaan on sillä tavalla mielekäs, että Kanada on yksi meidän kilpailijamme markkinoilla aivan samalla tavalla, arvoisa puhemies, kuin on Ruotsikin. Täällä on palautettu mieleen se, kuinka Ruotsi maksaa kuljetustukea, maksoi viime vuonna 350 miljoonaa kruunua, joka Suomen markkoissa on ekvivalentti jonkin reilun parinsadan miljoonan markan verran, elikkä kun Suomella on kai ollut käytettävissä 10—20 miljoonan suuruusluokkaa oleva kuljetustukimääräraha, se on kuin karpäsen kakka erämaassa tähän verrattuna. Meillä on toisin sanoen rakenteellinen epätasa-arvo, elikkä kilpai-

lullisesti se, että meillä maksettaisiin enemmän, olisi erittäin perusteltua, mutta näin asianlaita ei kuitenkaan ole.

Arvoisa puhemies! Toinen näkökohta, joka liittyy samaan asiaan, on se, johon ed. Pekkari-nen puheenvuorossaan kiinnitti huomiota. Se on Tekesin määrärahat. Hän totesi, että teknologian kehittämiseen meillä käytetään 5,5 miljardia markkaa vuodessa. Se on huikkea suuri määrä rahaa, joka menee hyvin selvästi tietyille suurille firmoille ja pääkehitysalueille, osaamiskeskukseen. Tähän löytyisi ratkaisu mielestäni siitä, että jaettaisiin nämä Tekesin ja muut vastaavat määrärahat, käytettävissä olevat varallisuudet, kah-teen osaan, joita voitaisiin kutsua nimellä Norr-Tekes ja Syd-Tekes elikkä pohjoinen ja eteläinen alue. Se tarkoittaa sitä, että pohjoinen alue olisi Lapin, Oulun ja Itä-Suomen läänit ja muu Suomi olisi se eteläosa eli Syd-Tekes-aluetta. Määrärahat jaettaisiin näiden alueiden väestömäärien suhteessa. Se olisi varsin kohtuullista. Sen jälkeen katsottaisiin, että niiden hankkeiden, joita tuetaan, jotka ovat kehittämisen arvoisia, osalta käytettäisiin suhtukoht ankaria kriteereitä, niin kuin tällä hetkelläkin on. Näin saataisiin sellainen rakenteellinen parannus aikaan, jolla olisi pitkällä aikavälillä voimakas aluepoliittinen merkitys.

Arvoisa puhemies! Kolmas asia on aluepoliittisen ministeriöiden seuraavaan hallitukseen saaminen. Hallintoministeri Backmanhan teki tätä asiaa koskevan esityksen muutama viikko sitten, niin kuin julkisuudesta havaitsimme. Tämä esitys on sinänsä OK, mutta se kyllä ehdottomasti edellyttää, että aluepoliittiset välineet kootaan sitten yhteen ainoaan ministeriöön. Se tarkoittaa, että ne otetaan sisäministeriöstä, maa- ja metsätalousministeriöstä, kauppa- ja teollisuusministeriöstä ja ehkä valtioneuvoston kanslian piiristäkin niin, että se välineistö on tuon ministerin käytettävissä, kun hän ryhtyy aluepoliittista tehtäväänsä hoitamaan. Jollei näin tehtäisi, se olisi varmasti maailman turhauttavin hallintotehtävän hoitotehtävä neljäksi vuodeksi. Jos tähän pyritään vakavasti, jos ministeri Backman siihen pyrkii vakavasti, siihen liittyvä valmistelutyö pitäisi aloittaa välittömästi niin, että se on hallitus-neuvotteluissa käytettävissä.

Ed. V ä i s t ö : Arvoisa puhemies! Hallituksen esitys kuljetustukilain lakkauttamisesta otettiin tyrmistyneenä Itä- ja Pohjois-Suomessa vastaan. Mielestäni ehdotus on samaa sarjaa kuin esitys yksityisteiden valtionavustusjärjestelmän lak-

kauttamisesta, jonka hallitus teki toimintansa aloittaessaan.

Hallituksen esityksen perusteluna on ollut ainakin aiemmin se, että tuki vääristää kilpailua. Näinhän ei ole. Järjestelmää on jo nyt muutettu niiden vaatimusten mukaiseksi, jotka aikanaan jo Eta-neuvotteluissa ja sittemmin EU-jäsenyyss-neuvottelujen myötä on sovittu. Harvaan asu-ville alueille ja pieneen ja keskisuureen yritystoimintaan suuntautuva tukijärjestelmä on kaikin tavoin kannatettava ja oikeudenmukaisuutta lisäävä.

On sanottu, että tuki on liian suuri. Käytännössä tuki korvaa vain pienen osan siitä kustannuserosta, joka pitkältä välimatkasta yrityksille aiheutuu. Yritykset itse korvaavat pääosan. Tuki on kuitenkin ollut näille muun muassa Pohjois-Karjalassa sijaitseville yrityksille erittäin tärkeä. Se on vaikuttanut suoraan niiden kannattavuuteen ja työllistämismahdollisuuteen. Tästä syystä muun muassa Pohjois-Karjalassa hallituksen esitys koko järjestelmän lopettamisesta koettiin hyvin vakavana takaiskuna.

Arvoisa puhemies! Nyt kolme eduskunnan valiokuntaa yksimielisesti esittävät, että hallituksen esitys hylätään. Mielestäni tämä on ainoa oikea ratkaisu. Erityisen suuri kysymyshän on tähän liittyvä, ajankohtaisena käyvä Agenda ja aluerakennepoliittikkaa koskeva uudistusneuvottelu. Jos me Suomena olisimme omin päätöksin lakkauttaneet kuljetustukijärjestelmän, joka on ainoita järjestelmiä, joka selkeästi liittyy harvaan asutukseen ja pitkiin välimatkoihin, niin minkä viestin se olisi kaan Euroopan unionin ja komission suuntaan antanut? Olisiko se viesti tulkittu niin, että meillä harvan asutuksen ja pitkien välimatkojen ongelma onkin yllättäen jo poistunut? Sen seurauksena, näin epäilen, me olisimme menettäneet monin tavoin käynnissä olevissa neuvotteluissa. Se olisi ollut Suomen kannalta kohtalokasta.

Hallintovaliokunta kuuli myös hallintoministeri Backmania. Valiokunnassa puhuessaan ministeri Backman totesi, että hän ei ole kannattanut eikä myöskään sisäasiainministeri ole kannattanut tämän lakiesityksen antamista ja kuljetustukijärjestelmän lakkauttamista. Siitä huolimattahan hallituksen esitys annettiin eduskunnalle yksimielisesti. Ilmeisesti ministeri Backman ymmärsi sen, mikä viesti järjestelmän lakkauttamiseen sisältyy ja millä tavoin se vaikeuttaisi ennestäänkin vaikeassa asemassa olevan itäisen ja pohjoisen Suomen aluepolitiikan hoitoa tulevaisuudessa. Samalla olisi käynyt niin,

että me olisimme lopullisesti menettäneet keinovalikoimastamme kuljetustukijärjestelmän, järjestelmän, jota Ruotsi käyttää, niin kuin aiemmissa puheenvuoroissa on jo todettu, huomattavasti meitä tuntuvammin. Siellähän käytettävä rahasumma on monikymmenkertainen siihen verraten, mitä nyt hallituksen budjettiesitykseen sisältyy ja mitä valtiovarainvaliokunnan mahdolliset esitykset lienevät ensi vuoden budjetin osalta.

Siitä huolimatta pidän tässä vaiheessa nyt saavutettua ratkaisua tyydyttävänä. Nyt on vain ponnisteltava sen eteen, että saamme lisää rahaa tähän alueellista tasa-arvoa pienyritystoiminnan osalta lisäävään järjestelmään. Uskon niin, että edellytykset, olipa hallituksen pohja mikä tahansa, uuden hallituksen aloittaessa ovat nykyisen hallituksen ratkaisuja paremmat, ainakin niiden puheiden ja viestien perusteella, joita näistä kolmesta valiokunnasta nyt on saanut kuulla. Tämä järjestelmä halutaan säilyttää, sitä halutaan kehittää ja siihen halutaan myös nyt esitettävän enemmän rahaa niin, että alueellista tasa-arvoa voidaan todella tälläkin tavoin vahvistaa ja tukea erityisesti niiden alueiden kehitysedellytyksiä, jotka ovat kaikin tavoin tässä maassa vaikeimmassa asemassa, alueiden, joilla myös työttömyys on jatkunut kaiken aikaa hyvin vaikeana ja poismuutto vahvistunut. Juuri sinne tarvitaan kaikkia sellaisia perinteisen aluepolitiikan keinoja ja myös uudistuvan aluepolitiikan keinoja, joilla työllisyyttä, työpaikkoja ja yritystoimintaa voidaan näillä alueilla vahvistaa ja lisätä ja tällä tavoin rakentaa tätä maata kokonaisuutena.

Puhetta on ryhtynyt johtamaan ensimmäinen varapuhemies Pesälä.

Ed. Sjöblom: Arvoisa puhemies! Hallituksen lakiesityksen hylkäys oli yksimielinen talousvaliokunnassa, mutta esitys ei ollut kelvoton. Enemmistö edustajista valiokunnassa on edelleen kauppa- ja teollisuusministeriön peruslinjauksen takana, jossa kilpailua vääristävät ja kehitystä laiskistavat tuet poistetaan. Pienet ja keskisuuret yritykset tarvitsevat Pohjois- ja Itä-Suomessa vielä aikaa logistiikkansa kehittämisessä. Sitä kehittämistyötä pitää tukea ja nopeuttaa, jotta pk-yritykset saisivat kehitetyksi kilpailukyisen kuljetusjärjestelmän ja siihen soveltuvan yhteistyön.

Ed. A i t t o n i e m i : Herra puhemies! Olen tietysti tyytyväinen siihen, että valiokunta on päättänyt palauttaa alueelliseen kuljetustukeen liittyvän määrärahan talousarvioon. Mutta totuuden nimessä on ... (Ed. Hämälinen: Ei se sitä ole voinut päättää!) — Anteeksi? Ei tietenkään, mutta jokainen ymmärtää, mitä tällä asialla tarkoitan.

Kuitenkin on todettava, että kysymyksessä on selkeästi hallituspuolueiden vaalitäky, joka on 8,3 miljoonan markan arvoinen, jonka toteuttaminen edellyttää tietysti sitä, että ministeri Niinistö on laskenut siunaavan kätensä tämän päälle. Eihän tällaista olisi voitu muuten eduskunnan taholta tehdä. Mutta sellaisenaan hyvä vaalitäky, josta tietysti puhutaan aika pitkään ja kauan vaaleihin saakka tuolla periferiassa.

Ja mikäs siinä, tähän on tietysti politiikkaa. Tänä iltana tulee vielä myöhemmässä vaiheessa toinen sosiaalivaliokunnan esittämä lakiehdotus, joka on samanlainen vaalitäky, hieman kalliimpi vain kuin tämä.

Joka tapauksessa tulee onnitella niitä, jotka kuljetustuen kautta saavat tämän vähäisen hyödyn edukseen, oli sitten kysymyksessä vaalitäky tai ei.

Ed. M ä h ö n e n : Arvoisa puhemies! On miellyttävä todeta, että eduskunnassa käsitellään joskus asioita, joista puheenvuorot ovat suurin piirtein yhtä jalkaa kulkevia ja myönteisiä tänne tuodulle esitykselle, vaikka nyt muutamien puheenvuorojen aikana on tullut mieleen, kumpaa tässä käsitellään, hallituksen nyt jo tietyllä tavalla hylättyä esitystä vai valiokunnan kannanottoa.

Muutamissa puheenvuoroissa on tullut esille, että hallituspuolueiden jäsenet olisivat opposition pelossa joutuneet myöntymään siihen, että kuljetustukea jatkettaisiin edelleenkin. Itse liikennevaliokunnan jäsenenä asiaa käsitelleenä en tällaiseen käsitykseen missään tapauksessa yhdy. Voin todeta, että erinomaisen hyvässä hengessä sekä opposition että hallituspuolueitten välillä asiaa käsiteltiin. Pelosta siinä ei missään tapauksessa ollut kysymys vaan asiallisesta asiasta, joka nähtiin tuiki tärkeäksi myös ja nimenomaan kehitysalueilla.

Samoin kiistan vaalitaktiikan ainakin omalta osaltani. Uskon, että tähän yhtyvät monet asian käsittelyssä mukana olleet. Ei tällä nyt taida kovin paljon pisteitä herua, mutta jos työpaikkoja saadaan säilytettyä yritysten toimintakelpoisuuden kautta, se on erinomainen asia. Jos siitä nyt

sitten jokin piste tulee, ei kai sitä kukaan ole kiistävässä.

Tämä on todella tarpeellinen apu monissa suhteissa Itä- ja Pohjois-Suomessa. Näin ollen on erinomainen asia, että liikennevaliokunta lausunnossaan ja talousvaliokunta varsinaisessa mietinnössään ovat päässeet näin yksimieliseen ajatukseen.

Ed. B r e m e r : Arvoisa herra puhemies! Kuljetustuen tarve kuvaa sitä heiveröistä ja varsin petollista pohjaa, jolle yritystoimintaa yhä perustetaan maassamme. Sanotaan, että lintu, joka ei jaksa omia sulkiaan kantaa, kuolokoon. Ihan sama koskee yritystoimintaa. Yritystoiminta, joka ei perustu kylmiin tosiasioihin kotipaikan tarjolla olevien kuljetusmuotojen, väestöpohjan, koulupohjan, jopa keliolosuhteiden osalta vaan lähtee liikkeelle tukien varaan, on pilvilinna. On ihan eri asia kinuta, kerjätä, anoa, vaatia kuolevaa joutsenta näytellen tukia, raha-apuja, jos sellaisia on näköpiirissä, kuten nyt on. Minä ymmärrän hyvin tässä asiassa kuolemaa korahtelevia kansanedustajia. Vaalit lähestyvät, ja se lisää dynaamisia tehosteita korahtelulle.

Mutta tosiasia on lahjomaton: seiso omilla jaloilla, älä vieraan apuun tukeudu, se on ainoa elinkelpoinen ja kilpailukelpoinen perusta yritystoiminnalle ja kestäväälle työllistämiselle.

Ed. V ä i s t ö : Arvoisa puhemies! Täytyy hämmästellä ed. Bremerin ja osin myös ed. Sjöblomin puheenvuoroja. Kun yritys sijaitsee alueella, missä on raaka-ainetta, osaamista, työvoimaa, miksi emme antaisi yrityksen siellä toimia, kun otamme huomioon, että sijainnista aiheutuvista kustannuksista voisimme pienen osan korvata? Ei tällä korvata kokonaan niitä eroja alkuunkaan. Mielestäni sellainen pieni tasaaminen, jota tässä tapahtuu, on erittäin perusteltu. On vaikea ymmärtää, miten tämä vääristää kilpailua, miten tämä voi ylipääntänsä edes houkuttaa perustamaan yrityksiä sinne tuen varaan. Minä en ainakaan näin tätä asiaa voi mitenkään nähdä. Perusteet ovat täysin muut.

Kuljetustuella hieman parannetaan yrityksen taloudellista tilannetta. Samaahan tehdään hyvin paljon myös täällä eteläisillä alueilla, samaa tehdään äsken puhutuilla teknologiatuilla erittäin paljon, ja ne monet yritykset, jotka sijaitsevat muun muassa pääkaupunkiseudulla, saavat monin tavoin erimuotoista tukea tai apua eri lähteistä toimintansa kannattavuuden ja elinvoi-

maisuu­den tueksi. Tämä on hyvin läpinäkyvä, selvä, kaikille tasapuolinen tuki.

Ed. R a n t a n e n : Herra puhemies! Nyt näyttää keskustelua käytävän siinä hengessä, että ovat Etelä-Suomen rikkaiden alueiden ja toisaalta kehitysalueitten edustajat vastakkain ja että vain kehitysalueiden edustajat puolustavat kuljetustukien tärkeyttä ja järkevyyttä. Toteaisin sen, että kun edustan itse sekä EU-tukialueiden että kansallisten tukialueitten osalta niin sanottua valkoista aluetta sydänmailta, pidän tavattoman tärkeänä, että kuljetustuki tulee vastaisuudessaakin säilymään.

Tästä syystä toteaisin ed. Bremerille, että hänen mielipiteensä edustaa niin raakaa kapitalismia kuin vain voi edustaa. Ed. Bremerin esittämällä mielipiteillä ei ole asiallisesti mitään tekemistä koko maan asioitten hoitamisen kanssa, saati sitten niitten ymmärtämisen kanssa kokonaisuutena sinänsä. Luulenkin, että ne on enemmän pantava rannikkoruotsalaisten mielipiteitten tiliin.

Olisi hyvä tietysti ehkä laajemminkin tarkastella ja edustajien paneutua kuljetustukiin ja siihen, millä tavalla niihin muualla suhtaudutaan, ja kehottaisinkin ed. Bremeriä paneutumaan Ruotsin kuljetustukijärjestelmään.

Ed. M ä h ö n e n : Arvoisa puhemies! En häpeä lainkaan tunnustaa sitä tosiasiaa, että olen ed. Väistön kanssa erinomaisen samaa mieltä siitä, mitä hän vastasi ed. Bremerille. Samaa on sanottava myös ed. Rantasen puheenvuoron osalta.

Ed. Bremer käytti sanontaa, että seiso omilla jaloillasi tai joi­tain tapahtuu sitten. Näin voidaan tietysti ajatella, mikäli lähdemme siitä, että kaikki tuotantoelämä, työpaikat, ihmiset keskittyvät rannikkoseuduille, missä kuljetusmatkat ja muut ovat muun muassa ulkomaankaupan suhteen lyhimmillään ja tässä suhteessa huomattavasti paremmassa kilpailuasemassa.

Mutta jos lähdemme siitä tosiasiasta liikkeelle, että Suomi on pidettävä asuttuna, jos se on Suomelle etu, niin kuin uskon — ja uskon, että monet muutkin uskovat näin — en katso, että tällaisella kuljetustuen maksamisella on mitään tekemistä kilpailua vääristävien asioiden kanssa. Se on erityisolosuhteiden, nimenomaan pitkien kuljetusmatkojen, mukanaan tuomaa ylimääräistä kustannuserää, joka ei varmastikaan hinnoittelussa tule vääristävänä tekijänä näkyviin, ei varmasti. Mutta se tulee erittäin myönteisenä

työllisyysnäkökohtana yritysten pystyessä pysymisen kautta. Haluan, että Suomi säilyy asuttuna, ja tämä on eräs — tosin hyvin pieni ja mitätön — ta­e sille, että näin tulee tapahtumaan vastaisuudessaakin.

Ed. B r e m e r : Arvoisa puhemies! Ed. Väistö ja ed. Rantanen eivät ymmärtäneet ed. Sjöblomin ja minun esittämiä ajatuksia. Meissä on se ero, että ed. Sjöblom ja minä olemme perustaneet omakohtaisesti yrityksiä, jotka työllistävät, jotka elävät läpi laman, läpi vaikeidenkin vuosien. Minusta tuntuu, että ed. Väistöllä ja ed. Rantasella kenties on vähemmän kokemusta siitä, millä tavalla pidetään yritystoimintaa ilman mitään perintöjä, ilman mitään lahjarahoja elinkelpoisena.

Ed. Rantanen sanoi sitä ra­a'aksi kapitalismiksi, kun yrityksen pitää tulla omillaan toimeen. Ed. Rantanen, vois­in vastata, että te edustatte sitä talousajattelua, joka tuhoutui Neuvostoliitossa ja sosialistisissa maissa. Sitä sanottiin punapääoman tuhoksi, ja se loppui, kun kolehdin kuppaaminen veronmaksajien rahoista loppui. Silloin on tultava omillaan toimeen, ja se onkin jo vaikeampi asia.

Itse olen perustanut yrityksen Suomen köyhimpiin kuuluvaan kuntaan, Pudasjärvelle, ja se menestyy siellä varsin hyvin ilman minkäänlaisia tukia, kun lähtökohtana on ollut se, että on eletävä ilman tukia tai kuoltava.

Ed. R a n t a n e n : Arvoisa puhemies! Ed. Bremer, niin kuin sanoin, ei minulla ole mitään syytä ensinnäkään perua puheitani, että hän edustaa kapitalismia raaimmillaan kaiken kaikkiaan, tästä­hän ei suinkaan ole kysymys, jos voisi niin sanoa. Voisin onnitella ed. Bremeriä onnistuneesta yritystoiminnasta. Kyllä ed. Bremerillekin kaikki verohelpotukset ovat kelvanneet, joita yrityksille on tähän saakka tullut, ei hän ole tyrkyttänyt yhtään ylimääräistä, marissut vain asiallisesti ottaen siitä, ettei saa vielä alemmalla pääomaverolla rahaa ulos yrityksestään kuin tähän saakka.

Ed. K e k k o n e n : Herra puhemies! En tunne kovin suurta tarvetta arvella, mitä ed. Bremer edustaa, mutta sen kyllä, ed. Bremer, haluan teille sanoa, että me ed. Rantasen ja ed. Mähösen kanssa, jotka viimeksi puheenvuoron tältä laidalta olemme esittäneet, emme edusta mitään sellaista, mikä luhistui silloin, kun Neuvostoliitto luhistui. Toivon, että ed. Bremeriltä tämä heitto

oli pelkästään retoriikkaa, koska asia todellakin on niin, että meitä on vähän vaikea sotkea semmoiseen.

Minusta, herra puhemies, valiokunnan kannanotossa se osa, joka pohdiskelee logistiikan, logistiikkajärjestelmän kehittämistä, jotta päästäisiin mahdollisimman vähiin kuljetustukien kanssa, on arvokasta tässä paperissa, ja minusta siltä pohjalta tätä asiaa kannattaa kehittää eteenpäin. Täysin kuljetustueton Suomi on kyllä aika mahdoton. Mutta on tietysti myös aivan selvää se, että kuljetustuella huolettomasti käytettynä on kilpailua ja melkein mitä vain vääristävä merkitys. Kuten sanottu, tähän logistiikkatukijatteluun, jota valiokunta täällä kovastikin manifestoi, kannattaa minusta jatkossa kiinnittää huomiota.

Ed. Väistö: Arvoisa puhemies! Mielestäni kuljetustukea on erittäin vaikea käyttää holtittomasti. Sehän on, kuten totesin, hyvin läpinäkyvä. Se maksetaan vain suoritteesta jälkikäteen, ja tässä tilanteessa se maksetaan siitä tietyn matkan kuljettamisesta.

On totta se, mitä ed. Kekkonen totesi, että totta kai on tarpeen kehittää logistiikkaa, niin kuin minusta talousvaliokunta oikein tässä toteaa, alentaa näitä kustannuksia ja saada kuljetuksia järjestyneiksi niin, että ei tyhjälteen muun muassa rekka-autot tuolla liiku. Mutta kustannuksia on mahdoton poistaa millään logistiikkajärjestelmällä, kun tavaraa siirretään paikasta a paikkaan b. Kun valtaosa meistäkin tässäkin salissa kuitenkin kannattaa sellaisen Suomen rakentamista, että meillä olisi asutusta kautta maan, niin vääjäämättä syntyy pitkistä välimatkoista kustannuksia, tapahtui tavaroiden kuljetus millä tavoin tahansa. Kun merkittävä osa niistä tuotteista, joita tämä asia koskee, on toisaalta myös vientituotteita, niin se on koko Suomen kannalta erittäin tärkeä asia. Taannoisessa Evan tutkimuksessa valtaosa suomalaisista, taisi olla liki 90 prosenttia, piti tärkeänä tai erittäin tärkeänä sitä, että Suomea kehitetään koko maan osalta. Mielestäni kuljetustuki tässä suhteessa on yksi vähäinen, mutta saajilleen erittäin merkittävä keino aluepolitiikan keinovalikoimassa.

Ed. Bremer: Arvoisa puhemies! Ed. Rantanen käyttäytyy niin kuin suomalainen yleensä. Kun sanat loppuvat, niin hän tarttuu väkivaltaan. Hän täällä vetää omasta hatustaan tällaisia väitteitä kuin että olen käyttänyt maksimaalisesti

tukia hyväkseni yritystoiminnassa ja pääomatuloilla pelailen. Ne ovat täysin hatusta vedettyjä asioita.

Ed. Rantanen, en tiedä, kuinka monta ihmistä te työllistätte. Minä työllistän sataa suomalaista, ja minä olen maksanut viime vuonna veroja niin paljon, että niillä veroilla pelkästään maksetaan kolmen Rantasen vuosipalkka. Jos minä olen ihan arvoton ihminen teidän mielestänne täällä, niin sanokaa se toki. Silloin täytyy hakea toisenlaisia ihmisiä tänne. Mutta minä antaisin teille oikein voita leivän päälle. Kun sanon, että minun veroprosenttini esimerkiksi oli keskimäärin 48, niin on se aika kaukana pääomatuloista. En minä tiedä, mitä te tarkoittatte tällaisella häväistyksellä.

Tällaisessa asiallisessa keskustelussa ed. Väistö puhui ihan asiaa, ja minun täytyy sanoa, että kun minulla nyt sattuu olemaan Pohjoismaiden kaksi suurinta kuljetusalan ammattilehteä, niin jotain tiedän kuljetuksista minäkin ja totean, että jos tukia on tarjolla tai näköpiirissä, totta kai jokainen tekee kaikkensa saadakseen niitä. Mutta silti terve yritystoiminta perustuu vain siihen, että tullaan omillaan toimeen ilman tukia.

Ed. Kiljunen: Arvoisa puhemies! Minä omalta puoleltani olisin kyllä ymmärtämässä tätä täällä käytetyn termin mukaan rannikko-ruotsalaista argumentointia, jota ed. Bremer on täällä edustanut. Siitä lähtökohdasta olen tunnistamassa hänen puheenvuoronsa järkeväksi, että meidän on syytä pyrkiä minimoimaan elinkeinotukien määrä niin pitkälle kuin mahdollista. Hän käytti ilmausta, että on luontevaa pyrkiä siihen, että yritykset tulevat omillaan toimeen eivätkä valtion varoin, ja minä yhdyn tähän näkemykseen.

Sen sijaan siinä kohdin, mikä koski tätä kuljetustukeen liittyvää kritiikkiä, ehkä pitäisi nyansoidummin tätä asiaa katsoa. Mutta siinäkin yhteydessä epäilemättä itse valiokunnan kantakin osoittaa sen, että kuljetustukijärjestelmää on syytä kehittää eteenpäin. Valiokuntahan päätyi siihen, että pitäisi aikaansaada tietyn tyyppinen logistiikkatuki, uuden tyyppinen järjestelmä, jota voitaisiin saada entistä taloudellisempia ja järkevämpiä kuljetusmuotoja käyttöön.

Eräs ongelmahan kuljetustuessa on ollut se, että se on ohjattu maata pitkin tapahtuvaan kuljetustoimintaan ja aikaisemmassa vaiheessa, kun vielä suuremmatkin yritykset, muun muassa puunjalostusteollisuus, pystyivät hyödyntämään

kuljetustukijärjestelmiä, tuotteita vietiin ulkomaille, mutta ne kuljetettiin Suomen halki sen sijaan, että olisi käytetty muun muassa merikuljetuksia pelkästään sen vuoksi, että pystyttiin hyödyntämään tätä kuljetustukijärjestelmää. Tämän kaltaisia ongelmia epäilemättä liittyy tällaisiin tukimuotoihin, ja siinä suhteessa kylä tunnistan sen argumentaation, jota ed. Bremer on täällä esittänyt.

Ed. Hämäläinen: Arvoisa puhemies! Tavarankuljetuksista syntyy aina kustannuksia, oli tukia tai ei. Jos kuljetettava matka on pitkä, niin kustannukset ovat sitä suuremmat. Nämä ovat kaikki itsestäänselvyksiä.

Mutta ei voi välttyä siltä vaikutelmalta, että nykyinen tuki ei ole kyennyt riittävästi motivoimaan yrityksiä etsimään kustannustehokkaita ratkaisuja kuljetuksiin. On totta, että syrjäisten seutujen pienillä yrityksillä on varsin vähän keinoja optimoida kuljetuksia, kuljetuskustannuksia. Pohjois-Suomessa tavaravirrat ovat ohuet ja yrityksillä on erittäin pienet mahdollisuudet hyödyntää meno-paluukuljetuksia. Liikennetiheys on hyvin alhainen, ja aina ei ole edes olemassa riittävää kuljetusyksikkövalikoimaa, ja yritykset joutuvat vasiten tilaamaan käyttöönsä kuljetusyksiköitä. Tämä tulee tietenkin silloin kalliiksi. Sen vuoksi olisi tietysti tärkeää, että kannustettaisiin myös nyt tukea saavilla alueilla uusiin ratkaisuihin ja kannustettaisiin selvittämään esimerkiksi uuden logistiikan ajatusta, jota Pohjois-Suomesta nimenomaan sieltä tulevien omien selvitysten mukaan tarjotaan uuden kuljetustuen perustaksi. Tämä nykyinen tuki on joskus saattanut olla toimiva ja perusteltu, mutta ei se näytä nykyään kannustavan riittävästi kustannustehokkaaseen ajatteluun.

Ed. Bremer: Arvoisa puhemies! Nyt päästiin villakoiran ytimeen. Ed. Hämäläinen samoin kuin ed. Kiljunen esittivät hyvin osaavan ja tietävän mielipiteen. Koko kuljetustukiasiassa pitäisi kehittää ajatusta logistiikkaan, jossa kuljetus on vain yksi osa. Siis logistiikka tarkoittaa tavaran kulkeutumista raaka-aineesta varastointiin, jalostukseen, edelleenvarastointiin, koko tätä pitää kuljetusketjua raaka-aineesta loppukäyttäjään saakka. Tässä logistiikassa Suomi on kehitysmäa valitettavasti. Jos Hollannin, jota pidetään Euroopassa logistiikan tehokkaimpana maana, logistiikkaa merkitään arvolla 100, 100 prosenttia esimerkiksi, niin Suomen logistiikan kehitystaso on noin 20–30. Se kuvaa sitä, mitä

kehitysvaraa meillä todella on tässä maassa, ja sitä kautta pitäisi vähitellen pyrkiä kokonaan eroon kuljetustuesta.

Ed. Kuosmanen: Arvoisa herra puhemies! Talousvaliokunnassa kun mietittiin kuljetustuen jatkamista, tultiin siihen tulokseen muun muassa, että kun Ruotsissa kuljetustuki on noin 300 miljoonaa kruunua vuositasona, Suomessa se olisi nyt jatkossa vuonna 99 vain 8 miljoonaa markkaa. Tämä on täysin epäsuhteessa verrattuna ruotsalaisiin yrityksiin, koska pohjoisruotsalaiset yritykset tuovat tuotteita Pohjois-Suomeen ja sitä kautta Pohjois-Suomen satamiin ja he saavat kuljetustukea. Minusta on väärin, että pohjoissuomalaiset yritykset, jotka taas tuovat tuotteitaan Pohjois-Suomen satamiin, eivät saisi kuljetustukea. Minusta tässä täytyy katsoa alueellista kehitystä sillä tavalla, että Suomi säilyy asuttuna ja yritystoiminta kaikkialla Suomessa jatkuu.

Jos ajatellaan jatkossa yritystukia, minä tietysti vanhana yrittäjänä, joka en ikänäni ole saanut yhtään yritystukea, en niitä kannata. Mutta mielestäni yritysystävällisyyttä pitää parantaa kaikkialla Suomessa. Se tarkoittaa sitä, että yrittäjälle täytyy turvata hyvät rahoituspalvelut, takuupalvelut rahoituksen osalta, sitten kaikki tietotekniikkapalvelut, kaikki postin palvelut, kuljetuspalvelut, logistiikka täytyy uusia uudella systeemillä niin, että ei kuljeteta vain yhteen suuntaan vaan kaksisuuntaista kuljetusjärjestelmää pitää kehittää ja kaikkien firmojen täytyy yhteisesti pyrkiä kuljetukset hoitamaan. Tällä tavalla saadaan kustannuksia alas kaikilta. Uskon, että kuljetustukie on vuonna 1999 loppuun kuljettu, mutta jatkossa jotain uutta pitää kehittää.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

19) Hallituksen esitys laiksi Vakuutusvalvontavirastosta ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi

Ensimmäinen käsittely
Hallituksen esitys 163/1998 vp
Talousvaliokunnan mietintö 29/1998 vp

Ensimmäinen varapuhemies:
Käsittelyn pohjana on talousvaliokunnan mietintö n:o 29.

Keskustelu:

Ed. H ä m ä l ä i n e n : Herra puhemies! Tämä esitys Vakuutusvalvontavirastosta on niin tärkeä ja merkittävä, että olisi aivan kohtuutonta ohittaa se ilman yhtään sanaa. Tällä lakiehdotuksella vakuutusvalvonta järjestetään kokonaan uudelleen. Vakuutuspuoli saa nyt oman valvontavirastonsa aivan niin kuin pankeilla on oma virastonsa Rahoitustarkastus, joka valvoo sitä puolta. Valiokunta on pitänyt tätä esitystä tavattoman tärkeänä ja tarpeellisenä ja tarkoituksenmukaisena.

Haluan sanoa vielä pari asiaa, jotka liittyvät Vakuutusvalvontavirastoa koskevaan ehdotukseen.

Valiokunta piti erityisen tärkeänä sitä, että työnjako ministeriön ja Vakuutusvalvontaviraston kesken säilyy sellaisena kuin on ehdotettu. Ministeriö valmistelee lainsäädännön ja myös vahvistaa maksuperusteet. Tätä pidämme hyvin tärkeänä, ja se toisaalta tarkoittaa sitä, että ministeriölle jää erittäin merkittävä yhteiskunnallinen tehtävä edelleen hoidettavaksi. Kiinnitimme huomiota siihen, että pitäisi myös pitää huolta siitä, että ministeriössä säilyvät asiantuntevat ja osaavat resurssit näitä tehtäviä hoitamaan. Valiokunta on ollut hieman huolissaan siitä, että näyttää siltä, että vakuutusyhtiöt, joilla näyttää olevan varaa käytettävissä myöskin henkilöstön palkkaamiseen, ostavat pätevää henkilöstöä ministeriöstä, joka hyvin helposti jää resurssipuutteesta kärsimään. Pidämme asiantuntemuksen säilyttämistä ministeriössä tärkeänä.

Valiokunta muistutti mietinnössään myös siitä, että on tärkeää, että valvojien ja valvottavien kesken säilyy hyvä keskusteluyhteys, ja ehdotimme, että keskustelufoorumiksi voitaisiin perustaa esimerkiksi eri osapuolten edustajista koostuva neuvottelukunta. Katsomme, että tällainen keskustelufoorumi on kuitenkin mahdollista synnyttää ilman erityistä säädosperustaa. Osapuolet näyttävät joka tapauksessa olevan yhtä mieltä siitä, että keskustelu osapuolten välillä tulee olemaan jatkossakin hyvää ja tarpeellista. Tulevaisuutta silmälläpitäen esitämme selvitetäväksi, onko mahdollista koota muun muassa työttömyyskassat ja julkiset eläkelaitokset Vakuutusvalvontaviraston valvontaan.

Puhemies! Tätä Vakuutusvalvontavirastoa koskevaa ehdotusta on valmisteltu hyvin pitkään ja perusteellisesti. Aika näyttää kuitenkin loppuneen valmistelijoilta kesken. Niin kuin mietinnön käteensä ottavat huomaavat, se on tavattoman

paksu ja sisältää tavattoman suuren määrän korjauksia pykäliin. Suurin osa korjauksista johtuu siitä, että valmistelussa ei ole kyetty yhteensovittamaan toisaalta Vakuutusvalvontavirastoa koskevaa ehdotusta, toisaalta meidän esityslistallamme seuraavina olevia hallituksen esityksiä n:ot 226, 233 ja 234.

Puhemies! Kun minua on pyydetty myös näistä esityksistä sanomaan samalla pari sanaa, totean, että nämä jäljempänä olevat ehdotukset koskevat nimenomaan kirjanpitolain säädösten ottamista vakuutusyhtiölakeihin ja euron käyttöönottoa. Näiden jäljempänä olevien esitysten tekijät eivät ole osanneet ottaa huomioon, että Vakuutusvalvontavirastoa ollaan perustamassa, eivätkä ole tarvittavaa säädöstöä ottaneet huomioon omissa valmisteluissaan. Vakuutusvalvontavirastoa koskevassa valmistelussa ei puolestaan ole osattu ottaa huomioon kirjanpitolain muutoksia ja euron käyttöönottoon liittyviä muutoksia. Vakuutusvalvontaviraston valmistelussa on pitänyt yhteensovittaa myös potilasvahinkolakia ja pitänyt sovittaa myös hallintovaliokunnan käsittelyssä parhaillaan olevaa lakia viranomaisten toiminnan julkisuudesta.

Kaiken kaikkiaan valiokunnalla oli käytössään 13 korjausmuistiota, joiden perusteella siten koottiin nämä pykälien tarkennukset sekä Vakuutusvalvontavirastoa koskevaan lakiin että jäljempänä tuleviin ehdotuksiin, jotka kaikki ovat kuitenkin perusteltuja, tarkoituksenmukaisia ja tarpeellisia säätää.

Ed. A i t t o n i e m i : Herra puhemies! Jo tämän asian lähetekeskustelussa aikanaan kiinnitin huomiota siihen, että ensinnäkin vakuutus toiminta on valtavasti kasvanut, laajentunut ja monimutkaistunut toiminnan muoto, jota sosiaali- ja terveysministeriön asianomainen osasto on tähän saakka yrittänyt pitää kurissa Tamperelta yliopistosta asti rahdatun johtajansa johdolla suurin vaikeuksin. Jo viime vuosien aikana on todettu, että usein tämä sosiaali- ja terveysministeriön valvontaosasto on täysin ulalla vakuutusvalvonnan toteuttamisessa.

Nyt tulee mieleen se, että ei se, että muutetaan nimeä ja muutetaan organisaatiota vakuutusvalvonnassa, merkitse sitä, että asia toteutuisi yhtään paremmalla teholla kuin on tähän asti tapahtunut. Kun en ollut tämän asian käsittelyssä tietysti valiokunnassa, en tiedä, minkälaiset resurssipuoleet tälle asialle hoidetaan, miten se jatkossa on mahdollista toteuttaa. En epäile, etteikö

sitä pystyttäisi toteuttamaan, mutta joka tapauksessa tilanne on vaikea, ja se, että yksinomaan muutetaan nimeä, organisaatiota, ei anna tarpeellista vakuutta siitä, että tämä jatkuvasti laajeneva vakuutustoiminta pystyttäisiin pitämään niin turvallisissa valvontapihdeissä kuin yhteiskunnan kannalta on välttämätöntä.

Mutta aika sen tietysti näyttää, eikä sitä tässä salissa tulla tietysti tällä hetkellä muuttamaan, eikä siitä sen enemmälti vakuuttamaan.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Lakiehdotusten ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

20) Hallituksen esitys laiksi vakuutusyhtiölain muuttamisesta

Ensimmäinen käsittely
Hallituksen esitys 226/1998 vp
Talousvaliokunnan mietintö 30/1998 vp

Ensimmäinen varapuhemies:
Käsittelyn pohjana on talousvaliokunnan mietintö n:o 30.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

21) Hallituksen esitys laiksi vakuutusyhtiölain muuttamisesta ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi

Ensimmäinen käsittely
Hallituksen esitys 233/1998 vp
Talousvaliokunnan mietintö 31/1998 vp

Ensimmäinen varapuhemies:
Käsittelyn pohjana on talousvaliokunnan mietintö n:o 31.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotusten ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

22) Hallituksen esitys laeiksi eläkesäätiölain ja vakuutuskassalain muuttamisesta

Ensimmäinen käsittely
Hallituksen esitys 234/1998 vp
Talousvaliokunnan mietintö 32/1998 vp

Ensimmäinen varapuhemies:
Käsittelyn pohjana on talousvaliokunnan mietintö n:o 32.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotusten ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

23) Hallituksen esitys rikoksen johdosta tapahtuvasta luovuttamisesta Euroopan unionin jäsenvaltioiden välillä tehdyn yleissopimuksen eräiden määräysten hyväksymisestä ja yksinkertaistetusta menettelystä Euroopan unionin jäsenvaltioiden välillä rikoksen johdosta tapahtuvassa luovuttamisesta tehdyn yleissopimuksen eräiden määräysten hyväksymisestä sekä laiksi rikoksen johdosta tapahtuvasta luovuttamisesta annetun lain muuttamisesta

Ensimmäinen käsittely
Hallituksen esitys 187/1998 vp
Lakivaliokunnan mietintö 18/1998 vp

Ensimmäinen varapuhemies:
Käsittelyn pohjana on lakivaliokunnan mietintö n:o 18.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotusten ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

24) Hallituksen esitys laiksi ulkomaisten väliytteistöjen osakkaiden verotuksesta annetun lain 2 §:n muuttamisesta

Ensimmäinen käsittely
Hallituksen esitys 149/1998 vp
Valtiovarainvaliokunnan mietintö 51/1998 vp

Ensimmäinen varapuhemies:
Käsittelyn pohjana on valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 51.

Keskustelu:

Ed. Kiljunen: Arvoisa puhemies! Tämä hallituksen esitys on kannatettava. Siinä kiinnitetään huomiota nimenomaan veronkiertoon, jota yritysalamän piirissä tapahtuu.

Pidän kuitenkin valitettavana sitä, että vaikka asia tässä yhteydessä on tärkeä, niin hallitus ei ole kiinnittänyt huomiota kaikkein tärkeimpään

muotoon, vakavimpaan ongelmaan, silloin, kun me puhumme veronkierrosta ja veronkierrosta verokeidas-yhtiöiden ja nimenomaan ulkomaalaisomistuksen kautta. Tämä on hallintarekisterikäytäntö.

Hallintarekisteriä periaatteessa ovat ulkomaalaisille sijoittajille tarkoitettu tapa osallistua pörssin toimintaan kasvottomina. Kuten hyvin tiedämme, kuitenkin merkittävä osa hallintarekistereissä olevista investoinneista ja toiminnoista on suomalaista alkuperää. Pidän erittäin ongelmallisena sitä, että selkeämpiä säädöksiä ei ole asetettu siitä, että hallintarekisterien kasvottomat palvelut avattaisiin ja tätä kautta näkyisi myös se suomalaistaminen, joka on pääsääntöisesti sen tyyppistä, että pyritään kiertämään verotusta, pyritään kiertämään koroille ja myyntivoitoille asetettuja veroja pörssikaupassa.

Ed. S a s i : Arvoisa puhemies! Ensinnäkin haluan todeta sen, että hallintarekisterissä olevista osakkeiden omistajista suurin osa tuskin on suomalaisia. Kyllä siellä on varmasti ulkomaalaisia pääosa, mutta saattaa joukossa olla suomalaisia.

Minusta ongelma vain on se, että vaikka hallintarekisteristä luovuttaisiinkin, niin jos meillä on kovin pitkä omistusketju, aika vaikea on selvittää, kuka todellinen omistaja on. Totuus on se, että tänä päivänä ottaen huomioon sen, että sijoitusmahdollisuuksia maailmalla on varsin paljon, veropaon välttäminen on kovin vaikeata muulla kuin sillä tavalla, että meillä on kohtuullinen veroaste, Suomessa on vakaat olosuhteet ja siitä syystä katsotaan, että Suomeen kannattaa sijoittaa.

Mutta mielestäni on välttämätöntä, että meillä on sellainen väliyteliainsäädäntö, joka tässäkin nyt on käsiteltyssä ja on muutama vuosi sitten hyväksytty. Nyt sitä täsmennetään.

Vanha järjestelmä oli sinänsä tarkoituksenmukainen. Siinä oli erityinen lista niistä maista, joiden osalta näitä väliyteliöongelmia ei katsottu olevan olemassa, mutta sitten syntyi kiistaa Hollannin ja Belgian osalta siitä, miten järjestelmiä pitäisi tulkita.

Hallituksen esityksessä lähdettiin siitä, että oikeastaan pitäisi katsoa aina yrityksen verotusta kussakin tapauksessa erikseen ja arvioida sitten, onko tässä suhteessa ongelmia. Hallituksen esityksessä oli myös maininta siitä, että lähtökohtaisesti, jos yritys on verosopimusmaassa, näitä ongelmia ei katsottaisi olevan. Tämä kyllä johtaa siihen, kun Suomella on valtava määrä kahdenkertaisen verotuksen ehkäiseviä sopi-

muksia, että joukossa on sellaisiakin maita, joiden osalta syntyisi varsin paljon ongelmia.

Siitä syystä eduskunnassa täsmennettiin tätä säännöstä sillä tavalla, että myös jos valtiossa verotaso poikkeaa huomattavasti Suomesta eli on 25 prosenttia Suomen tason alapuolella, siinä tilanteessa näitä säännöksiä ei sovellettaisi, ja hyvä näin. Nyt ongelmia kuitenkin tulee syntymään siinä suhteessa, miten se 25 prosentin osuus lasketaan. Vetoan kyllä siihen, että valtiovarainministeriössä tai verohallituksessa tuo laskenta tehdään, ja sitä tarkoittava ponsi valiokunnan mietinnössä on, jolla siihen tavoitteeseen pyritään.

Ed. H ä m ä l ä i n e n : Arvoisa puhemies! Ed. Kiljunen puhui tietysti tärkeästä asiasta, mutta ihan väärässä asiakohdassa. Hänen olisi pitänyt käyttää puheenvuoro tämänpäiväisen esityslistan 10) kohdassa, jossa käsiteltiin arvo-osuusjärjestelmästä annettua lakia. Se laki nimittäin sisältää nimenomaan sen, että Rahoitustarkastus saa lisävaltuuksia saada tietoja hallintarekisteristä juuri näiden epäkohtien torjumiseksi, joita ed. Kiljunen äsketi toi esille.

Samassa yhteydessä panimme merkille, että kun hallitus on harmaan talouden toimintaohjelman äskettäin lyönyt lukkoon ja päättänyt sen sisällöstä, se on nimenomaan kiinnittänyt huomiota hallintarekisteriongelmiin ja päättänyt erikseen selvittää ne toimenpiteet, joihin tässä suhteessa vielä mahdollisesti tämän toimenpiteen jälkeen on tarpeellista mennä.

Ed. K i l j u n e n : Arvoisa puhemies! Haluaisin oikaista pari seikkaa. Ed. Sasin puheenvuorossa on tietenkin aivan totta se, että hallintarekistereiden kautta pääsääntöisesti operoivat tietenkin ulkomaiset sijoittajat. Mutta nämä mitta-kaavat, ed. Sasi, ovat niin suuria, että siellä ei tarvitse kovin paljon olla suomalaista osallisuutta, kun me puhumme jo valtavista summista. Tällä hetkellä Helsingin pörssissä ulkomaalaisomistus on jo lähes puolet. Suuruusluokka on noin 270 miljardia markkaa. Noin puolet ulkomaalaisomistuksesta tapahtuu hallintarekisterien kautta. Jos siellä on edes osan suomalaista omistusta taustalla, me puhumme valtavan suurista summista, ed. Sasi. Ongelma on vakava. Tämä on erinomaisen vakava, koska hyvin selkeästi tiedämme sen, että helpoin tapa suurilla pääomilla operoida Helsingin pörssissä on tietenkin siirtyä verokeidas-yhtiöihin ja sieltä toimia hallintarekistereiden kautta.

Ed. Hämäläinen toi esille 10) asian, jossa nimenomaan ollaan hallintarekisterikäytäntöä jossain määrin tekemässä avoimemmaksi. Nimenomaan Rahoitustarkastukselle annetaan ilmoitusvelvollisuus. Uudistus on tietysti tärkeä. Sillä nimenomaan päästään kiinni niin sanottuun osittain likaiseen rahaan. Sillä pyritään erityisesti torjumaan sisäpiirikauppoja. Mutta ilmoitusvelvollisuus Rahoitustarkastukselle ei ratkaise verotusongelmaa, koska verottajalla ei ole oikeutta eikä mahdollisuuksia päästä niihin tietoihin käsiiksi, jotka Rahoitustarkastukselle annetaan. Siltä osin tässä säilyy vakava ongelma, jonka toin tässä yhteydessä esille.

Ed. Kuosmanen: Arvoisa herra puhemies! Kun kysymyksessä on hallintarekisteri, sehän tarkoittaa sitä, että esimerkiksi amerikkalaisella sijoittajalla on oma hallintarekisteri, jonka alla voi olla 10 000 sijoittajaa esimerkiksi. Tuntuu ihmeelliseltä, että Suomessa Rahoitustarkastus pystyisi tutkimaan 10 000 osakkaan taustan. Se on ihan tarpeetonta. Minusta tämä uudistus on paikallaan ja kannatettava.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

25) Hallituksen esitys laiksi jäteverolain muuttamisesta

Ensimmäinen käsittely
Hallituksen esitys 159/1998 vp
Valtiovarainvaliokunnan mietintö 52/1998 vp
Lakialoite 60/1998 vp

Ensimmäinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 52.

Keskustelu:

Ed. Sasi: Arvoisa puhemies! Hallituksen esitys on sinänsä tarkoituksenmukainen, ja siinä tehdään eräitä korjauksia jäteverolakiin. Valiokunnassa on tehty yksi muutos, joka koskee betonijätettä. Nimittäin meillä on tällä hetkellä käytössä erittäin tehokas ja toimiva betonijätteen kierrätysjärjestelmä. Jos hallituksen esitys olisi hyväksytty ja betonijätettä olisi voitu kaikilta osin käyttää kaatopaikkojen rakenteissa verotusmaksamatta, se olisi helposti tuhonnut tämän

kierrätysjärjestelmän. Siitä syystä hallituksen esitystä on muutettu siten, että sinne on lisätty säännös, jonka mukaisesti halkaisijaltaan yli 150 millimetrin kokoisista kappaleista koostuva betonijäte rinnastetaan lasijätteeseen. Tällä tavalla kierrätysjärjestelmä pyritään säilyttämään.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Lakiehdotusten ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

26) Hallituksen esitys laiksi perusopetuslain 17 §:n muuttamisesta

Ensimmäinen käsittely
Hallituksen esitys 261/1998 vp
Sivistysvaliokunnan mietintö 15/1998 vp

Ensimmäinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on sivistysvaliokunnan mietintö n:o 15.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

27) Lakialoite laeiksi lastensuojelulain ja eräiden siihen liittyvien lakien muuttamisesta

Ensimmäinen käsittely
Lakialoite 142/1998 vp (Virpa Puisto /sd ym.)
Sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö 28/1998 vp
Lakialoite 131/1997 vp
Toivomusaloite 276/1997 vp

Ensimmäinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö n:o 28.

Keskustelu:

Ed. Puisto: Arvoisa puhemies! Käsittelyssä on sosiaali- ja terveysvaliokunnan lakialoite, jonka tavoitteena on saada maahan lastensuojelun tasausrahasto. Tämä ei ole uusi asia. Tasausrahaston tarve on tiedostettu erittäin vakavasti sosiaali- ja terveydenhuoltoalan henkilöstön, käytännön työtä tekevän henkilöstön, joukossa, ja laman aikana tarve on todella kouriintuntuvasti lisääntynyt.

On erittäin vaikeaa kertoa yleisesti, miksi täl-

laista tasausrahastoa tarvitaan. Tosiasiat kuitenkin kertovat tänä päivänä ammattihenkilöstön kertomina, että on kaltoin kohdeltuja lapsia, jotka elävät sellaisissa olosuhteissa, joissa yhdenkään lapsen ei pitäisi kasvaa ja varttua, oloissa, joissa sosiaalityöntekijät havaitsevat, samoin kun terveydenhuoltoväki, pahoinpitelyn merkkejä, poltinmerkkejä lapsissa. Näistä asioista ei voida edes puhua, koska yleinen tilanne on tänä päivänä kunnissa se, että on selkeä suusanallinen — alleviivaan suusanallinen — kielto suorittaa huostaanottoja ja sijoituksia taloudellisista syistä voimassa. Näin nojataan halvempiin avohuollollisiin toimiin, jotka kuitenkin on käytetty loppuun.

Toisaalta on avohuollollisia keinoja, joita sosiaalisesti häiriintyneen lapsen auttamiseksi varhaisessa vaiheessa voitaisiin käyttää ja ennalta ehkäistä todella vakavia, myöhemmin korjaamattomia häiriöitä. Nämä toimenpiteet maksavat, ja tästä syystä kunnat jättävät ne tekemättä. Olemme tilanteessa, jossa sivistysvaltion ei tulisi olla lastensuojelullisesti.

Tämä tilanne ei aukea uusia lastensuojelulakeja laatimalla. Raha on ainoa, joka ratkaisee. On vuosia eri budjettien, eri hallitusten aikana neuvoteltu tämän rahaston tarpeesta, ja aina löytyy jokin syy, jota selvitellään, ja asia jää selvittämättä. Lastensuojelun tasausrahaston tarpeesta on useita eduskunnan yksimielisiä lausumia ja myös lapsipoliittisen selonteon yhteydessä eduskunnan hyväksymä päätös rahaston toteuttamisesta.

Pahoittelen, arvoisa puhemies, että tämä lain säätäminen tapahtuu lakialoitteen pohjalta. Sosiaali- ja terveysvaliokunnassa on ansiokasta työtä tekemässä sosiaali- ja terveydenhuoltoasioissa hyvin valvetuneita kansanedustajia. Tämä oli hyvin lyhyillä puheilla täysin selvä asia. Mikäli tämä on ainoa tie, näin on meneteltävä, ja siksi olemme käsittelemässä tasausrahastoa tähän maahan lakialoitteen pohjalta. Olisin toivonut, että asia olisi tullut esille normaalitietä.

Ed. Perho: Arvoisa puhemies! Kuten ed. Puisto totesi, tämä tasausrahastoasia on ollut pitkään vireillä. Se lähti liikkeelle selvitysmies Heikki Kosken ehdotuksesta valtionosuuslain säädännön uudistamisen yhteydessä. Tarkoitus oli, että tämä tasausrahasto olisi syntynyt samalla tavoin kuin sairaanhoitopiirien tasausrahasto, jolla tasataan suuria terveydenhuollon kustannuksia. Tältä pohjalta asiaa valmisteltiin varsin pitkään, mutta Kuntaliiton taholta esitettiin, että tähän ei lähdetä ilman valtion mukaantuloa, ja

koska tähän ei ole alun perinkään ollut tarkoitus osoittaa uutta lisärahaa, nähtiin viisaaksi se, että vastoin valtionosuuslain yleisperiaatteita sosiaali- ja terveydenhuollon valtionosuudesta korvamerkitään osa tähän tarkoitukseen. Rahasto tulee toimimaan siten, että valtio osoittaa siihen puolet, kunnat puolet alle 21-vuotiaan väestön ja lastensuojelutapausten suhteessa.

Kysymys on siis kuntien välisestä kustannusten tasauksesta alueella, joka on sellainen, että sille ei löydy puolestapuhujia. Eivät lastensuojelulapset itse eivätkä heidän vanhempansa nouse barrikadeille. Koko sosiaalityön kentässä lastensuojelutyö on kaikkein vaikeinta, kaikkein repivintä, kaikkein eniten erilaisia ristiriitoja aiheuttavaa. Juuri siksi myös osaltani katson, että lastensuojelun kohdalla voidaan tehdä poikkeus valtionosuusjärjestelmän yleiseen linjaan ja henkeen, ja olen tullut tästä entistä vakuuttuneemmaksi juuri siitä syystä, että kentältä on kantautunut huolestuttavan paljon viestejä siitä, että lastensuojelutoimenpiteitä jätetään tekemättä puhtaasti taloudellisista syistä, vaikka ne ovat kuntien lakisääteinen velvoite.

Varmasti tämä tasausrahasto ei ole ainoa eikä autuaaksi tekevä ratkaisu. Se on osaratkaisu, ja sen lisäksi tarvitaan ehdottomasti kuntien välistä yhteistyötä, jota muun muassa Lastensuojelun Keskusliitto on virittänyt alueverkostotyön avulla, jolla pyritään turvaamaan suuremmilla alueilla lastensuojelun edellyttämä erityisasiantuntemus, osaaminen ja erilaisten ratkaisujen ja innovaatioiden leviäminen.

Tämä malli, johon valiokunnassa yksimielisesti päädyttiin, ei houkuttele kuntia tuhlaamaan. Kustannusperusteisuushan aikanaan oli syy siihen, että lähdettiin uudistamaan valtionosuusjärjestelmää. Nyt kunnilla on 30 prosentin omavastuu yli 150 000 markan perhe- tai lapsikohtaisista kustannuksista.

Oleellista on myös se, että lastensuojelun palvelurakenne kunnissa ja alueilla on mahdollisimman monipuolinen ja että niin paljon kuin mahdollista lastensuojelusta voitaisiin hoitaa avohuollon tukitoimenpiteinä, perhehoitona, mutta on myös realiteetti se, että kaikissa tapauksissa nämä keinot eivät riitä. Jotta vähennettäisiin painetta lastenpsykiatrisilla osastoilla ja vähennettäisiin seurauksia, jotka aikanaan maksavat moninkertaisesti, on tarpeen, että kunnissa lastensuojeluasiat hoidetaan asianmukaisesti.

Valiokunta sisällytti mietintöönsä vaatimuksen siitä, että tasausrahaston vaikutuksia on seurattava. Mielestäni tämä onkin tärkeä avaus juu-

ri siinä mielessä, missä määrin raha tällaisissa asioissa puhuu ja missä määrin kuntien yhteisvastuu korjaa niitä epäkohtia, jotka nykyjärjestelmässä ovat valitettavasti aivan ilmeisiä.

Ed. Aittoniemi: Herra puhemies! Lastensuojelun tasausrahasto on aivan selkeästi toinen vaalitäky illan listassa, (Ed. Kekkonen: Mikä oli toinen?) joka tapahtuu hallitusryhmien toimesta ja ministeri Niinistön siunauksella. Tämä on tietynlaista paluuta vanhaan joululahjarahajärjestelmään hiukan peitettyssä muodossa.

Sellaisenaan lastensuojelun tasausrahaston perustaminen ei nyt kovin suurta summaa vaadi, keskimääräisesti kuntaa kohden tällainen varaus tekee vähän toistasataatuhatta markkaa. Vaikka ne eivät jakaudukaan tietysti tasapuolisesti, siitä huolimatta tämä raha tai sen puuttuminen ei voisi olla lastensuojelun esteenä, jos siihen on vain halukkuutta. Mutta sellaisenaan, totta kai, tämän rahan ottaminen mukaan budjettiin on erinomaisen tärkeä asia. Se menee hyvään tarkoitukseen.

Toisaalta kun eduskunnassa on useita kertoja korostettu, että tällainen tasausrahasto pitäisi perustaa, se on aivan erinomainen asia. Mutta siitä huolimatta en voi olla toteamatta, että tämä on illan toinen vaalitäky. Toinen oli alueellinen kuljetustuki, ihan yhtä hyvä asia, sen mukaan ottaminen budjettiin ja sitä koskevan hallituksen esityksen kumoaminen. Vaalitäky mikä vaalitäky, mutta silloin kun se menee hyvään paikkaan, ei mitään voi kuin mielessään vain karvastella, kun on oppositiossa.

Ed. Sasi: Arvoisa puhemies! Haluan korostaa, että omien lasten huostaanotto on kyllä ehdottomasti viimeinen toimenpide, johon pitää ylipääntänsä ryhtyä, koska mitään sen tärkeämpää ei ole kuin lasten ja vanhempien välinen suhde.

Meillä Pohjoismaissa on hieman laitos- ja viranomaiskeskeinen asenne. Haluan todeta, että mitä tulee Ruotsiin, niin Ruotsi on yksi niiden maiden joukossa, jotka saivat eniten huomautuksia Euroopan ihmisoikeustuomioistuimelta juuri lasten huostaanotoista. Siinä suhteessa sanon kyllä, että Pohjoismaissa pitäisi olla erittäin korkea kynnyksen suhteen, missä tilanteessa lapsia otetaan vanhemmiltaan huostaan. Mielestäni sosiaalivaliokunnassa olisi tärkeämpää pohtia sitä, millä tavalla vanhempien kasvatusta ja vastuuta korostettaisiin ja edistettäisiin.

Haluan kyllä korostaa vielä sitä, että entistä

enemmän yhteiskunnassa pitäisi viranomais-toimenpiteitten sijasta keskittyä siihen, mitä pitäisi tehdä, jotta perheen ja myös suvun jäsenet huolehtisivat toisistaan.

Ed. Puisto: Arvoisa puhemies! Ensin haluaisin jatkaa jo käyttämäni puheenvuoroa siltä osin, että olen erittäin pahoillani, että ed. Aittoniemi, kerätessään sulkia hattuunsa voidakseen käyttää paljon puheenvuoroja tässä salissa, käyttää niitä myös silloin, kun puhumme todella tämän maan tärkeimmistä asioista, vakavimmista asioista. Ed. Aittoniemi, poliisina olette nähnyt myös niitä nuoria, jotka eivät ole kohdanneet tukitoimenpiteitä, niitä nuoria, jotka ovat kasvaneet vaikeissa olosuhteissa. Ehkä olisimme voineet jotakin tehdä näiden lasten hyväksi. Aiemmin meillä tehtiinkin, tänä päivänä ei tehdä.

Ed. Sasilta vastaisin, että tämä ei ole mikään huostaanottotasausrahasto. Huostaanotto on ääritapaus, ja sitä ennen tulee tukea perheitä. Toivon yhteistyöhön teitä kaikin toimin, jotta voimme mahdollistaa perheiden avohoidolliset tukitoimet. Toivon, että olette tukemassa esimerkiksi Raha-automaattiyhdistyksestä jaettavaa määrää, jotta sosiaalijärjestöt, jotka paikkaavat kuntien lastensuojelutyötä, voivat tukea perheitä, jotta perheet selviäisivät siitä vakavasta ja vaativasta tehtävästä, jonka mainitsitte. Mutta kaikki eivät selviä.

Kaikki tasausrahastosta saatavat rahat edellyttävät lastensuojelulain 11 §:n mukaista lastenhuollollista suunnitelmaa, jonka päätavoitteena ei suinkaan ole huostaanotto, vaan sen estäminen. Mutta siinä tapauksessa, kun nämä toimenpiteet on jätetty tekemättä ja ollaan tilanteessa, jossa lasta kaltoin kohdellaan, niin tuskin teidän, ed. Sasi, haluaisitte nähdä lasta, jota pahoinpidellään kotonaan ja jolle ei anneta rauhallisempia kasvuolosuhteita taloudellisista syistä.

Ed. Perho: Arvoisa puhemies! Pidän myös ed. Aittoniemen väitettä siitä, että tämä on tehty pelkästään ääntenkalastelumielessä, heitetty vaalitäky ilmaan, ikävänä, loukkaavana kyynisyytenä. Tämä asia, jos mikä, on ollut valiokunnassa perusteellisen pohdinnan kohteena. Tämä lakiesitys, jos nyt saa näin dramaattista sanaa käyttäen, on tehty sydänverellä juuri niistä syistä, jotka ed. Puisto on täällä maininnut ja joihin itse viittasin. Niin kuin totesin, tämä ei tietenkään ole ainoa autuaaksi tekevä keino, mutta me haluamme nähdä, mikä vaikutus tällä tulee olemaan lastensuojelun käytännön toteuttamiseen.

Mitä tulee siihen, millä tavoin perheitä tuetaan vanhemmuuteen, niin sosiaalityöhön ja hyvään lastensuojelutyöhön se kuuluu automaattisena osana. Tänä päivänä on vain valitettavasti niin, että sosiaalityöntekijöiden määrä monissa kunnissa on selvitysten mukaan riittämätön ja hyvä, perusteellinen, perheitä tukeva lastensuojelutyö saa tällä hetkellä riittämättömästi määrärahoja. Jos kuntia tuetaan tasausrahaston kautta, riittää ehkä ennalta ehkäisevään avoimuuteenkin työhön enemmän resursseja. Mielestäni esitys on osoitus valiokunnan ja toivottavasti myös koko eduskunnan yhteisvastuusta.

Ed. Kiljunen: Arvoisa puhemies! Minäkin järkytin ed. Aittoniemen hämmästyttävän kyynisestä puheenvuorosta. Luonnollisesti kaikkea toimintaa, joka eduskunnassa tapahtuu, voidaan myös katsoa ikään kuin vaalitulanteeseen peilaten. Kyllä minä soisin, että ed. Aittoniemi tutustuisi asioihin tarkemmin, katsoisi asian sisältöä ja siitä näkökulmasta arvioisi näitä kysymyksiä eikä tekisi tämän tyyppisiä heittoja.

Sen uskaltaa sanoa, että lastensuojelussa raja-työtyydytys investoitavaan markkaan nähdessä on yksi suurimmista tässä yhteiskunnassa. Siinä suhteessa ed. Virpa Puiston tekemä lakialoite, joka nyt on valiokunnan esitys tässä vaiheessa jo, on mitä kannatettavin.

Ed. Viljamaa: Arvoisa puhemies! Valiokunta on onnistunut löytämään hyvän mallin, jolla lastensuojelulain mukainen tasausrahasto toteutetaan. Se on monessa mielessä hyvä. Se ei suosi sen paremmin laitospäin kuin avohuoltoratkaisujakaan, vaan se edellyttää monipuolista toimintavalikoimaa, mikä on aina hyvä. Se ei suosi pieniä kuntia sen enempää kuin isojakaa. Se on neutraali myös kunnan koon suhteen.

Tämä on alku. Ei 60 miljoonalla tosiaan mahdollisuuksien rakenneta, mutta tämä on kokeilu ja alku, koska asiat ovat jääneet kunnissa hoitamatta. Jos kunnista kuuluu samantapainen ääni kuin täällä kuului muutaman edustajan suusta, tietty kyynisyys, asiantuntemattomuus ja asenteellisuus on aika ymmärrettävää. Asioissa pitää edetä, jotta lapsilla on tulevaisuus.

Ed. Aittoniemi: Herra puhemies! On se ihmeellistä, kun minä joka päivä edellisenä päivänä kansliasta haen kaikki valiokunnan mietinnöt tai esitykset ja yritän lukea, niin että savu nousee päästä, ja siitä huolimatta en käsitä mistään asiasta mitään.

Sanon tästä kolme asiaa: Ensinnäkään huostaanotto ei ole mikään lastensuojelullinen patenttiratkaisu. Se on viimeinen homma, mitä voidaan tehdä, mutta se on tietysti välttämätön, ymmärrän sen asian. Siitä huolimatta olen sanonut, että tämä raha menee oikeaan paikkaan, erityisesti koska tätä on eduskunta jo moneen kertaan pyytänyt taikka ehdottanut, paremmin voidaan näin sanoa. Siitä huolimatta, että hyväksyn tämän esityksen ja rahan erinomaisen hyvin, tämä on siitä huolimatta vaalitäky, uudistettu joululahjarahaa, joka tulee tällä tavalla pikkujoululahjaksi käyttöön. Mitä tässä nyt tällaisia salailaan. Aikaisempi oli, niin kuin sanottu, kuljetustukiasia, joka tehtiin samalla tavalla. Tästä puhutaan vaalikentillä ja, totta kai, hallitusryhmien edustajilla on oikeus puhua, se on ihan itsestään selvä asia.

Ed. Huotari: Arvoisa puhemies! Ed. Aittoniemi, niin kuin hän itse sanoi, ei kyllä todellakaan ole ymmärtänyt, minkä vuoksi tämä lakialoite on tehty. Mutta en halua käyttää lyhyttä aikaani sen enempää ed. Aittoniemelle vastaamiseen.

Olen tyytyväinen siihen, että lakialoite on ripeästi edennyt eduskunnassa, ja toivon, että se yksimielisesti pystytään myös hyväksymään.

Eilen minulla oli mahdollisuus käydä keskustelua erään lastensuojelun ennalta ehkäisevää työtä tekevän henkilön kanssa perheneuvolasta. Hän oli erittäin huolestunut siitä, että tänä päivänä nimenomaan kunnat leikkaavat ennalta ehkäisevältä puolelta. Hän näki suurimmaksi syyksi siihen, että lapset tänä päivänä eivät pysty enää koulussa keskittymään ja on oppimisvaikeuksia ja tällaista, vanhempien epävarman tilanteen. Hän vertasi tilannetta siihen, että jos yhteiskunta on ikään kuin vanhempien vanhempi, vanhemmat eivät voi luottaa siihen, minkälaisia toimenpiteitä yhteiskunta tekee, milloin leikataan kotihoidon tukea yhtäkkiä, kun jakso on menossa, milloin on epävarmuutta työpaikoista. Kun työpaikoilla on nykyään tulos tai ulosmeininki, vanhemmat eivät jaksaa. Miten vanhemmat näissä tilanteissa jaksavat tukea lapsiaan? Työttömillä ja heidän lapsillaan on vielä omat ongelmansa. Ennalta ehkäisevälle puolelle pitäisi pystyä satsaamaan kunnissa rahaa. Silloin ei tarvitsisi korjaavalle puolelle niin paljon laittoa, mutta kun tämä ei ole tarpeeksi hyvin toteutunut, niin ikävä kyllä meidän on lastensuojelun puolelle pitänyt tämä laki ehdottomasti saada läpi.

Ed. P e r h o : Arvoisa puhemies! Vielä ed. Aittoniemen puheenvuoroon sen verran, että olisi pitänyt käydä selville sen, että tässä ei budjettiin lisätä yhtään penniä rahaa. Kuntaliitto suostui siihen, että yleisestä sosiaali- ja terveydenhuollon valtionosuudesta korvamerkitään tämä osa. Kuntaliiton kantahan on vaihdellut tämän asian käsittelyn yhteydessä, mutta he antoivat tästä meidän lakialoitteestamme myönteisen puoltavan lausunnon, eli se on ymmärrettävissä niin, että he ovat osaltaan valmiita kuntien väliseen yhteisvastuuseen tässä asiassa.

Kun paljon on puhuttu huostaanotoista tai annettu ymmärtää, että haluamme niitä tällä edistää, niin ei todellakaan ole siitä kysymys, vaan koko siitä keinovalikoimasta, jolla voidaan puuttua toivottavasti mahdollisimman varhaisessa vaiheessa lasten elämään. Koko sosiaalityön sisältöhän on muuttunut perhekeskeiseen suuntaan. Perheitä pyritään tukemaan kotiolo-suhteissa avohuollon toimenpitein. Vanhemmat otetaan myös laitokseen harjoittelemaan vanhemmuutta, jos siihen on tarvetta. Eli sosiaaliviranomaiset eivät todellakaan ole nutturapäisiä pelottavia tätejä, jotka väkisin lapset raastavat vanhemmiltaan.

Ed. A i t t o n i e m i : Herra puhemies! Pahinta tässä on juuri kaiken lisäksi se, että kunnille annettavaa valtionosuutta leikataan ja nipistetään tällaisen vaalitäyn hyväksi. Tässä ei siis anneta yhtään mitään, mutta merkitään sieltä potista pieni osa sivuun, että saadaan toteutettua jokin vaalitäky. Kyllähän minä sen tiesin jo siinä vaiheessa, kun asiasta on aikaisemmin puhuttu joitakin päiviä tai viikko sitten. Eihän Niinistö olisi tietenkään hyväksynytäkään tätä, jos siihen olisi lisää rahaa mennyt. Nyt valtio nipistää tietyllä tavalla kunnille tulevasta osuudesta pienen palan pois, korvamerkitsee sen ja sanoo, että tässä on meidän lahja Suomen kansalle. Siinä mielessä tämä on vaalitäky entistä enemmän.

Ed. P u i s t o : Arvoisa puhemies! On hyvä jatkaa ed. Aittoniemen puheenvuorosta.

Kyllä, valtionosuuksista on annettu pieni osa lahjana niille lapsille, joiden asioita ei ole hoidettu, jotka tarvitsevat apua tänään, tässä ja nyt riippumatta siitä, mikä on hallitus, riippumatta siitä, onko ed. Aittoniemi hallituksessa vai oppositiossa. Nämä lapset ovat odottaneet suhteettoman kauan. Siksi joudutaan tämän asian yhteydessä puhumaan myös laiminlyödyistä huostaanotoista, joka ei suinkaan ole tavoite, vaan

viimeinen vaihtoehto. Mutta kun asioita on jätetty pitkään hoitamatta, se on nyt ajankohtaista.

Vielä kerran ihan sydämeistäni pitkään lastensuojelutyötä tehneenä — edelleen suuren valtakunnallisen lastensuojelujärjestön johdossa joka päivä saan kraavin työn viestit kentältä siitä, mistä on kysymys — toivon, että ed. Aittoniemi jossain muussa kohdassa käyttää poliittisia heittoa kuin kaltoin kohdelluita lapsia auttaessa.

Ed. H u o t a r i : Arvoisa puhemies! Ed. Aittoniemi, olen erittäin surullinen siitä, että tuotte tämän saman keskustelutyöni myös tähän asiaan, joka on monessa muussa asiassa, eli että ette ilmeisesti halua ymmärtää, että tässä on ihan vakavasta asiasta kysymys. Jos kunnat eivät ole huolehtineet riittävän hyvin tai eivät ole pystyneet huolehtimaan — voi olla kysymys myös siitä, että jossakin kunnassa lastensuojelun toimenpiteet olisivat vieneet kunnan konkurssiin, jos kohteiksi olisi joutunut monilapsisia perheitä. Tämä on ihan todellisuutta kunnissa. Jos nyt kuntien valtionosuudesta joudutaan ottamaan, niin ehkä sitten joudutaan harkitsemaan jotakin 100 miljoonan liikuntahallia uudelleen; voitaisiinko se tehdä 90 miljoonalla tai vähän halvemmalla. Se on se vaihtoehto. Siihen myös käytetään kuntien varoja. Sen vuoksi tähän on haluttu korvamerkintä, jotta kunnat huolehtisivat ainakin tästä vihoviimeisestä tehtävästään.

Ed. A u l a : Arvoisa puhemies! Haluan esittää kiitokset ed. Puistolle ja sosiaalivaliokunnalle siitä, että olette rivakasti tarttuneet tähän lastensuojelun suureen puutteeseen eli siihen, että suurten kustannusten tasausjärjestelmää ei ole olemassa. Tässä on kyseessä myös oikeastaan nykyisen hallituksen saamattomuuden paikkaaminen tässä asiassa. Eduskunta kokonaisuutena on, esimerkiksi valtiovarainvaliokunta useaan kertaan useana syksynä viime vuosien aikana budjettimietinnössään, edellyttänyt sitä, että tällainen tasausrahasto saadaan aikaiseksi, koska tämä puute on selvästi ollut omiaan johtamaan siihen, että suurten kustannusten pelossa kunnat lykkäävät toimenpiteitä ja sitten viime kädessä joudutaan maksamaan yhteiskunnan varoista vielä suurempia kuluja verrattuna siihen, että toimenpiteet olisi aloitettu ajoissa.

Aloitteessa on mielestäni myös se hyvä puoli, että kaikki kunnat osallistuvat tähän ratkaisuun. Aikaisemmissa vaiheissahan ainakin sisäministeriön puolelta ja valtiovarainministeriön puolelta tuotiin esille ajatuksia, että tämä on vain pienten

kuntien ongelma, mutta sehän ei pidä paikkansa, vaan tämä on sekä pienten että suurten kuntien ongelma. Näenkin, että aloitteen hyväksyminen on erittäin hyvä alku lastensuojeluasioiden kunnolliseen hoitamiseen Suomessa. Kun pää saadaan auki, niin tietenkin voidaan tulevina vuosina asiaa kehittää eteenpäin niin, että sille varataan oma erityinen rahoituksensa eikä siihen tarvitse käyttää kuntien varsinaisiin valtionosuuksiin varattuja rahoja. Mutta ymmärrän sen, että tässä vaiheessa ei muuta keinoa eduskunnalla ole käytössä kuin toimia näin.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Lakiehdotusten ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

28) Hallituksen esitys laiksi merimieslain muuttamisesta

Ensimmäinen käsittely
Hallituksen esitys 235/1998 vp
Työasiainvaliokunnan mietintö 12/1998 vp

Ensimmäinen varapuhemies:
Käsittelyn pohjana on työasiainvaliokunnan mietintö n:o 12.

Keskustelu:

Ed. Kekkonen: Herra puhemies! Merimiehet ovat pieni, mutta sitäkin tärkeämpi ryhmä. Ehkä ryhmän pienuudesta johtuu, että merimiehistä kovin vähän puhutaan tässä salissa. Niinpä osin tästä syystä haluan kajota hallituksen esitykseen merimieslain muuttamiseksi ja panna keskusteluun pienen pukinsorkkani. Tämä on sinänsä hyvä esitys, jossa ehdotetaan muutettavaksi merimieslain äitiys-, erityisäitiys-, isyys- ja vanhempainlomia sekä hoitovapaita koskevia säännöksiä. Vanhemmuuteen perustuvien vapaiden ohella ehdotetaan säädettäväksi myös työntekijän oikeudesta olla tilapäisesti poissa töistä silloin, kun työntekijän välitön läsnäolo on välttämätöntä hänen perhettään kohdanneen, sairaudesta tai onnettomuudesta johtuvan ennalta arvaamattoman ja pakottavan synn vuoksi.

Kaikki tämä on erittäin tärkeitä. Mutta sitten tulee se kohta, joka tässä hiukan askarruttaa: poissaolo-oikeuden käyttämisen edellytyksenä olisi kuitenkin, että alus pysyy merikelpoisena. On helppoa olla samaa mieltä siitä, että aluksen

on oltava merikelpoinen ja pysyttävä merikelpoisena. Mutta merenkulun historia ja aivan viime vuodet, jopa viime kuukaudet ovat osoittaneet, että merikelpoisuus ei olekaan niin itsestäänselvä käsite kuin miltä se tähän esitykseen painettuna näyttää. Pelkään, että tämä kysymys merikelpoisuudesta saattaa aiheuttaa tulkintoja, sellaisia tulkintoja, että lain tarkoitus ei täyty sellaisena kuin tarkoitettu on.

Ed. Huotari: Arvoisa puhemies! Tällä lainsäädännöllä merenkulkijat — voiko sanoa merimiehet? — saatetaan samanarvoiseen asemaan muiden työntekijöiden kanssa. Mutta niin kuin jokainen ymmärrämme, niin mereltä ei voi lähteä yhtäkkiä esimerkiksi hoitamaan sairasta lastaan niin kuin laki edellyttäisi, vaan täytyy olla aina varmuus siitä, että laivassa on riittävästi henkilökuntaa, varsinkin, jos on kysymys avainhenkilöistä. Tämän vuoksi tästä asiasta työasiainvaliokunnassa keskusteltiin ja tultiin siihen tulokseen, että näin tämän pitää mennäkin.

Ed. Kekkonen: Puhemies! Ihan lyhyesti jatkan siitä, mihin ed. Huotari jäi. Tämä pulma jossain määrin kärjistyy sen takia, että laivoja kuljetetaan tällä hetkellä pienemmillä miehistöillä kuin milloinkaan. Eli ei ole varmistavaa miehistöä. Vallankaan mitä pitemmällä linjoilla laiva kulkee, sitä vähemmällä väellä sitä viedään, ja se perustuu vähän semmoiseen fataaliin käsitykseen siitä, että jos merellä sattuu vahinko, niin se on sitten niin iso vahinko, että tällaisilla ratkaisuilla ei niitä vahinkoja voi paikata kuin tämä lainsäädäntö edellyttää.

En suinkaan halua vesittää tätä asiaa, joka periaatteessa on äärimmäisen tärkeä, mutta se pulma, johon ed. Huotari puuttui, on ihan todellinen ja on muuttunut entistä todellisemmaksi juuri miehistöjen hyvin radikaalin ja rajun pienentämisen takia.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

29) Hallituksen esitys velkojen maksunsaantijärjestyksestä annetun lain 4 §:n muuttamisesta

Hallituksen esitys 263/1998 vp

Asia lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti lakivaliokuntaan.

30) Hallituksen esitys laiksi autoverolain muuttamisesta

Lähetekeskustelu

Hallituksen esitys 264/1998 vp

Ensimmäinen varapuhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin valtiovarainvaliokuntaan.

Tämän asian yhteydessä sallitaan keskustelu myös päiväjärjestyksen 31) asiasta.

Keskustelu:

Ed. Bremer: Arvoisa puhemies! Suomi on pitkien etäisyyksien, autioituvan maaseudun ja alati vähenevien julkisten liikenneyhteyksien maa, jossa yksilöllisen kuljetusratkaisun mahdollisuudet liukuvat hallituksen toimenpitein yhä kauemmaksi pois tavallisen kansalaisen ulottuvilta. Hyvänä esimerkkinä on käytetyn auton hintaero Suomessa ja esimerkiksi Saksassa, josta niitä kaiketi eniten on oltu hakemassa.

Esimerkin vuoksi otan sen tapauksen, josta ylipäätänsä tämä EU-komission huomautus Suomelle sai alkunsa. Mercedes-Benz, vuosimallia 1986, 180 000 kilometriä ajettu, Saksassa 22 000 markkaa, Suomessa 65 000—68 000 markkaa. Siinä se hintaero. Hintaero ei tietenkään yksin kerro kaikkea. Siihen pitäisi vielä liittää tulonmuodostus ylipäätänsä, palkkatulo, käteen jäävä osuus Suomessa ja Saksassa.

Meillä on käsiteltävänä autoverolain muutos. Se on vähän harhaanjohtava nimi, arvoisa puhemies. Kovin moni ei tiedä, että sillä tarkoitetaan ajoneuvoja ylipäätänsä, siis myös moottoripyörien käsittelyä. Liikenteemme pääverottajan Heikki Kuitusen sulassa sovussa autontuojien ja Autoalan Keskusliiton kanssa pitkään leipomasta käytettyjen autojen autoverouudistuksesta on kysymys. Tässä autoveroa ei sinänsä muuteta, vain autoveron määräytymisperusteita muutetaan. Hallituksen esitys ehdottaa, että käytettynä on pidettävä autoa vasta, kun se on ollut rekisterissä vähintään kuusi kuukautta ajatusta kilometrimäärästä riippumatta. Näin ollen esimerkiksi viisi ja puoli tai viisi kuukautta rekisterissä ollut, 40 000 kilometriä ajettu auto — joka on sängen tavallinen ajokilometrimäärä kaupparatsuilla, takseilla, jopa enemmänkin ajetaan puolessa vuodessa — hallituksen esityksen mielestä ei ole käytetty auto vielä ollenkaan. Silti todellisuudessa tällaisesta autosta arvonalennusta on jo tullut yli 30 prosenttia. Vasta auton kuudennesta

ikäkuukaudesta alkaa hallituksen esityksen mielestä arvonalennus, joksi ehdotetaan 0,6 prosenttia kuukaudesta. Mutta mistä summasta, sitäkään ei ole selkeästi esityksessä todettu. Tästä syntyvätkin uuden autoverofarssin pääaineokset.

Tässä hallituksen esityksessä pyritään yksinomaan ja pelkästään tyydyttämään EU-komission vaatimuksia. Tällä ei ole mitään tekemistä tarkoituksenmukaisuuden kanssa, jota Suomessa kovasti tarvittaisiin nyt. Kun maaseutu on autioitumassa, julkisia kulkuyhteyksiä kaiken aikaa leikataan, henkilöautosta tulee yhä tärkeämpi, välttämättömämpi väline perheen toimeentulolle.

Ensinnäkin hallituksen esityksen tekstistä on vedettävä johtopäätös, että ei suinkaan auton uushinta ostomaassa, vaan suomalaisen maahantuojan ilmoittama tullausarvo, johon voi sisältyä vaikkapa 40 prosenttia liikevoittoa, on Suomen valtion ko. autolle asettaman arvonalennuksen lähtöhinta. On täysin hämmästyttävää, että ostomaassa ostohinta ei kelpaa, edes ostomaassa virallinen ulosmyyntihinta ja listahinta ei kelpaa lähtökohdaksi, vaan suomalaisen automaahantuojan ehdottama hinta sille autolle, jota automaahantuoja ei halua, että tuodaan maahan ohi hänen verkostonsa. Eli tavallaan jäävi taho asettaa lähtöhinnan tällaiselle kaupalle; moraalisesti täysin hylättävä lähtöasetelma.

Toiseksi, mistä tämä 0,6 prosenttia kuukaudesta arvonalennusta? Sekin on täysin moraaliton. Nimittäin hallituksen esitys perustelee monisanaisesti, kuinka 0,6 prosentin arvonalennus perustuu muka laajaan selvitykseen. Totuus on, että se on vedetty niin alas kuin härskeimmillään maahantuojaliikkeiden antaman arvion perusteella pystytään. Maahantuojaliikkeiden maksama hinta käytetystä autosta ei ole todellinen, se on huomattavasti yli kadulla maksettavan todellisen hinnan. Nimittäin automaahantuoja tekee aina kauppaa uutta autoa vastaan ja leikkaa uudesta autosta siivun, jolla se hyvittää käytetyn auton hintaa. Eli automaahantuojanverkon maksama käytetyn auton hinta on huomattavasti korkeampi kuin sen todellinen arvo kadulla. Mutta tämä on otettu lähtökohdaksi, saatu tämä 0,6 prosenttia arvonalennusta kuukaudesta.

Kolmanneksi, kuka toteuttaa ulkoa käytettyä ostetun auton arvion? Tästä hallituksen esityksestä päätellen sen tulee tekemään tulli, tuo ammattitaidottomista taidottomin, minkä se on järkyttävällä tavalla todistanut yksityishenkilöiden suorittaman autotuonnin yhteydessä kautta linjan kaikissa tullikamareissa.

Tullin toiminta auton arvioijana on vielä ai-
lahtelevampaa ja vielä sattumanvaraisempaa
kuin verottajan konsanaan. Koko tullin touhus-
ta käytettyjen autojen arvioijana on tullut täydel-
linen farssi, josta kansalaiselle voidaan antaa
vain yksi neuvo: pyytäkää jokaiselta tullikama-
rilta erikseen tarjousta autonne tullausarvosta.
Haarukka on takuulla kymmeniätuhansia mark-
koja. Siitä tulee, tai uhkaa tulla, samanlainen
viranomaiskirkus kuin taannoin amerikanfarma-
reiden katsastushupailusta, jossa lopulta koko
Suomi tiesi, että mikä ei Helsingissä tai Lappeen-
rannassa mene läpi, kannattaa viedä Tampereel-
le, siellä menee kaikki läpi. Mutta eihän tällaista
voi olla!

Tässä ovatkin tämän, sanoisinko, nuorison
termiä käyttäen "sikahullun" autoveron muu-
toksen lähtöasetelmat.

Näin farssi jatkuu. Käytettyjen autojen kaup-
piaat noudattavat selkeää peruslinjaa hinnoitte-
lussaan. Keskimääräisesti hoidettu ja ajettu kes-
kihintaluokan auto alenee arvossa ensimmäisenä
vuonna miinus 30 prosenttia, toisena vuonna
miinus 20 prosenttia, eli keskimäärin arvonalen-
nus on 45 prosenttia, kun kaksi vuotta on täynnä
ja keskimääräinen ajomatka 35 000 kilometriä
ajettu. Tietyt automerkit, Volvo ja Mersu, pysy-
vät keskilinjaa yläpuolella, tietyt itäautot sen ala-
puolella. Jos ajat enemmän kuin keskimääräinen
kilometrimäärä 17 000 vuodessa, arvonalennus
on suurempi, jos ajat vähemmän, se on pienempi.
Keskilinja on tämä: miinus 30 prosenttia ensim-
mäisenä vuonna ja miinus 20 prosenttia toisena
vuonna ja seuraavina vuosina miinus 15 prosent-
tia. Tämä on peukalosääntö, joka on toteutunut
läpi vuosien katukaupassa.

Näin siis keskimäärin, eli esimerkiksi 130 000
markkaa maksanut japanilainen auto on kaksi
vuotta vanhana arvoltaan 71 000 markkaa katu-
kaupassa. Hallituksen esityksen tavalla laskettu-
na kaksi vuotta vanhan auton arvonalennus on
ainoastaan 14,4 prosenttia, eli 130 000 markkaa
maksanut japanilainen olisi verottajan mielestä
muka vielä 111 000 markan arvoinen, kun auto-
kauppiat arvioivat sen 71 000 markan arvoisek-
si.

Hallituksen esityksen arvio kaksi vuotta van-
hasta autosta on 60 prosenttia korkeampi kuin
todellinen arvo kadulla. Vuoden vanhana ja
vaikkapa 60 000 kilometriä ajettuna sama auto
olisi hallituksen esityksen mukaan pudonnut ar-
vossa vain 7,2 prosenttia eli 130 000 markan auto
olisi edelleen 120 000 markan arvoinen, kun sen
todellisuudessa kadulla arvioidaan menettäneen

30 prosenttia alkuhinnastaan ja olevan enää
90 000 markan arvoinen.

Näin paljon hallituksen esitys valehtelee auto-
jen todellisesta arvonalennuksesta, jotta autove-
rolla saataisiin kiskottua ihmisiltä maksimaali-
sesti veroa. Hallituksen esitys sanelee tässä suo-
raan sanottuna verokiskontaa kansalle.

Entä mitä sitten sanoo tähän EY:n tuomiois-
tuin? Sehän langetti tuomionsa Kreikalle sen
noudattamasta arvonalennuksesta eli veron
määrityksen pohjasta, joka oli 5 prosenttia vuo-
dessa. EY:n tuomioistuin päätti, että auton ar-
vonalennus on huomattavasti suurempi kuin 5
prosenttia vuodessa, ja se vaati Kreikkaa muut-
tamaan arvonalennusmääritystään huomatta-
vasti suuremmaksi kuin 5 prosenttia vuodessa.
Nyt Suomen hallituksen esitys merkitsee, että
arvonalennus olisi vuodessa 7,2 prosenttia eli toi-
sen ikävuoden täytyessä 14,4 prosenttia.

Suomen hallituksen esitys ylittää rimaa hi-
poen EY:n tuomioistuimen ja komission vaati-
muksen, ja sitähän tämä hallituksen esitys tavoit-
telee pelkästään, EU:n tyydyttämistä mahdolli-
simman nuukasti, rimaa hipoen, kansaa mahdolli-
simman rankasti tässä asiassa kurittaen.

Hallituksen esitys esittää edelleen, että 0,6 pro-
sentin arvonalennuksella kuukaudessa jatketaan
sata kuukautta eli siihen, kun autolle tulee ikää
kahdeksan vuotta neljä kuukautta. Arvoautojen
kohdalla jatketaan autoveron kantoa 25-vuoti-
aiksi saakka siten, että 8 vuodesta 4 kuukaudesta
16 vuoteen 8 kuukauteen saakka arvonalennus
on 0,9 prosenttia kuukaudessa ja 16 vuodesta 8
kuukaudesta 25 ikävuoteen saakka arvonalen-
nus on edelleen 0,4 prosenttia kuukaudessa.

Mikä on arvoauto? Kaikki autot ovat halli-
tuksen esityksen mielestä arvoautoja, sillä tätä
arvonalennusporrastusta 300 kuukautta eli 25
ikävuoteen saakka noudatettaisiin autoverotuk-
sessa kaikkien käytettynä ulkoa ostettujen auto-
jen kohdalla. Kaikki ulkoa käytettynä ostetut
autot ovat hallituksen esityksen mukaan arvoau-
toja.

Kun Suomessa romutusikä on keskimäärin 16
vuotta eli Euroopan korkein, niin mikä on esi-
merkiksi Saksassa 8—12 vuotta vanhan auton
arvo? Se on pääsääntöisesti Saksassa tilastollises-
ti romutusarvo. Hallitus esittää, että sen arvo
edelleen Suomessa olisi jopa 40 prosenttia maa-
hantuojan arvioimasta tullausarvosta. Siis aivan
käsittämätöntä pelailua numerotiedoilla, joilla ei
ole mitään pohjaa todellisuudessa.

Edelleen tässä esitetään pientä korjausta kata-
lysaattorivähennykseen siten kuin EU vaatii täs-

tä eteenpäin. Suomessakin joudutaan ulkoa käytettyä ostetun auton osalle myöntämään katalysaattorivähennys. Käytetyistä osista on alettu valmistaa autoja uudenveroisiksi oikein urakalla, koska vanha laki sanoo, että vero on vain 90 prosenttia uuden auton autoverosta. Nyt hallituksen esitys käy tähänkin kiinni ja esittää, että käytetyistä osista valmistetuista ajoneuvoista peritään vastaavan uuden auton autovero — ettei vain kukaan pääsisi halvemmalla. Yli 25 vuotta vanhojen autojen rakennusoikeutta esitetään palautettavaksi 49 prosenttiin ilman autoveron määräämistä, mikä on hyvä asia. Kuitenkin 65 prosenttia olisi sellainen tavoite, joka vanhojen autojen harrastajille pitäisi taata harrastusta kunnioittavana kohtuutena, niin kuin monessa maassa tehdään.

Uunituoreen tutkimuksen mukaan lapsiperheistä peräti 94 prosentilla on auto käytettävissään ja aivan varmasti tiukasti jokapäiväisestä tarpeesta johtuen. Kaikista perheistä Suomessa 84 prosentilla on auto ilmeisesti välttämättömästä tarpeesta, sillä eihän kukaan turhanpäiten suostu maksamaan autoilijoilta perittäviä sairaan kalliita veroja, joita Suomessa nyt peritään. On kansalaistemme hädänalaisen tilan julmaa hyväksikäyttöä se, mitä nyt hallituksen esitys tässä on hyväksyttämässä eduskunnassa. Edessä ovat eduskuntavaalit. Kansanedustaja pelkää kaikkein eniten kaikesta sitä, että hänen valitsijansa hylkäävät hänet. Valitsijoilla on mielestäni nyt tuhannen taalan paikka. Toivon todella tädestä sydäimestä, ettei yksikään autoilijan ja autoa tarvitsevan perheen ääni tue sellaisen kansanedustajan valintaa, joka kannattaa tätä hallituksen esittämää autoverolain muutosta.

Ed. Kiljunen: Arvoisa puhemies! Oli poikkeuksellisen mielenkiintoista kuulla hallituspuolueen kansanedustajan Bremerin puheenvuoroa, joka ei jättänyt kiveä kiven päälle hallituksen esityksestä. Haluaisin kuitenkin ed. Bremeriltä kysyä sitä, eikö ingressi hallituksen esityksessä eli johdantoajattelu ole kuitenkin perusteltu. Hallitushan tähtää esityksellään siihen, että tuotavien käytettyjen autojen verotuksessa noudatettava ikähyvitys vastaisi nykyistä paremmin autojen todellista hintaa ja ottaisi huomioon todellisen arvonalennuksen. Eikö lähestymistapa, lähtökohta kuitenkin ole tässä oikea?

Se on oikea oikeastaan nimenomaan siitä näkökulmasta, että kun verrataan autoverotusta tai autoista kannettavia veroja Suomessa, meillä on suurena ongelmana, kuten ed. Bremer hyvin

tietää, nimenomaan se, että vero kohdistuu auton hankintahintaan, auton hankintaan. Veroja voidaan myös kerätä auton käytöstä käyttömaksuina tai bensaverona, mutta Suomessa on tyypillistä nimenomaan epäsuhtainen auton hintaan kohdistuva verotus. Sehän synnyttää ongelmia sikäli, että meillä autokanta on keskimääräistä vanhempaa, meillä autokalusto on heikompaa tässä suhteessa. Se on myös turvallisuusriski ja viime kädessä myös ympäristöongelma, että meidän autokantamme on suorastaan huono. Eikö olisi tarkoituksenmukaista pyrkiä nimenomaan siihen, että verotus suuntautuisi enemmän auton käyttöön kuin hankintaan? Siinä mielessä hallituksen esitys nyt tämän yksityiskohdan osalta on positiivinen. Tällä auton hankintahintaa käytettyjen tuotavien autojen osalta pyritään osittain alentamaan.

Ed. S a s i : Arvoisa puhemies! Hallituksen esityksen perusteena on todellakin se kritiikki ja huomautus, jonka Euroopan unionin komissio on antanut meidän autoverolakimme suhteen. Komission perustana on muun muassa Kreikkaa koskeva oikeustapausta, jossa katsottiin, että myös siellä oli vastaavan tyyppisiä puutteita kuin meidän lainsäädännössämme.

Ed. Bremer on aivan oikeassa siinä, että hallituksen esityksessä on tehty vain ne muutokset, jotka ovat täysin välttämättömiä komission huomautuksen johdosta, ja ne on tehty niin pieninä kuin suinkin mahdollista. Uskon, että verojaostossa varmaan tulemme vielä tutkimaan ikäalennusta, joka nyt on 0,1 prosenttia, ja kun sadasia ei ole käytössä, se ei pienempi voisi olla hallituksen esityksessä. Jos vain pienimmän kaavan mukaan edetään, se ja sen tarkoituksenmukaisuus täytyy vielä pyrkiä arvioimaan, mutta ministeriöllä pitäisi olla tältä osin varsin hyvää aineistoa käytettävissä.

Haluan myös korostaa sitä, että tämä hallituksen esitys käytännössä merkitsee sitä, että ei kannata tuoda käytettyä autoa Suomeen tämän lain säätämisen jälkeenkään. Tietysti toisaalta on tärkeää muistaa, että ei saa syntyä epäsuhtaa käytettyjen autojen autoverotuksen ja uusien autojen autoverotuksen välillä, koska ei ole myöskään tarkoituksenmukaista, että Suomeen kannattaisi tuoda ensi sijassa käytettyjä autoja, vaan näiden verotuksen välillä tulee säilyä tasapaino.

Mitä jatkoon tulee, mielestäni meidän pitäisi vakavasti miettiä seuraavaa hallitusta muodostettaessa, mitä autoverolla haluamme tehdä. Uskon, että tässä suhteessa tarkoituksenmukaista

olisi se, että pyrittäisiin autoverotusta tasaisesti, hitaasti mutta määrätietoisesti alentamaan ehkä noin 2 prosenttiyksikön vuosivauhtia. Mikäli tähän tarvitaan kompensatiota, silloin käyttömaksu on ehkä ainoa mahdollisuus, mutta tässäkin yhteydessä saattaisi olla tarkoituksenmukaista, että jos radikaalimpia muutoksia tehdään, käyttömaksu olisi vaihtoehto korkeammalle autoverolle ja kuluttaja saisi valita, haluaako maksaa veroa enemmän autoa hankittaessa vai autoa käytettäessä.

Ed. K o r t e n i e m i : Herra puhemies! Toisin kuin ed. Bremer näen tässä esityksessä kuitenkin joitakin myönteisiäkin puolia. Kyllähän tämä kuitenkin merkitsee sitä, että ulkomailta tuotavien käytettyjen autojen autovero sekä verotusperusteet lievenevät kuitenkin hieman. Tietysti muutoksella ei kovin suurta vaikutusta ole, mutta sikäli tapahtuu parannus nykyiseen, että kun vanhan lain mukaan arvonalennus alettiin laskea kuuden käyttökuukauden jälkeen, nyt arvonalennus aletaan laskea heti ensimmäisestä käyttökuukaudesta alkaen. Vero olisi ulkomailta tuoduista käytetyistä autoista lähtötilanteessa eli kuuden käyttökuukauden jälkeen 3,6 prosenttia nykyistä alhaisempi. Tämä käy ilmi hallituksen esityksestä.

Suomen autovero on tämän muutoksen jälkeenkin aivan liian korkea. Tässä olen samaa mieltä ed. Bremerin kanssa. Tämä koskee sekä uusia että ulkomailta tuotuja käytettyjä autoja. Esimerkiksi naapurimaassamme Ruotsissa autovero on keveämpi, ja tästä seuraa, että autojen hintataso on Ruotsissa paljon alhaisempi. Kyllähän me suomalaisetkin ajelisimme mielellämme halvemmilla autoilla. Eihän auto ole enää mitään ylellisyyttä vaan monille välttämätön työväline. Kun julkinen liikenne on supistunut maaseutualueilla lähes olemattomiin, auto on yhä useammalle välttämätön kulkuväline, joka mahdollistaa asumisen myös kauempana kaupunki- ja kuntakeskuksista. Tämäkin huomioon ottaen autovero on Suomessa kohtuuttoman korkea.

Nyt käsitteilyyn tuleva hallituksen esitys ei poista myöskään sitä ongelmaa, joka syntyy silloin, kun ulkomailla työssä ollut haluaa palata kotimaahan. Ulkomailta tuotavalle käytetylle autolle määrätään nimittäin Suomessa niin korkea autovero, että se yleensä ylittää jopa auton todellisen arvon ja saattaa olla suurempi kuin auton hankintahinta on ollut. Tähänhän myös ed. Bremer viittasi. Tästä on seurannut, että monet paluumuuttoa ajatelleet ovat jääneet taval-

laan autoveropakolaisiksi Ruotsiin tai johonkin muuhun maahan. Mielestäni tähän asiaan tulisi puuttua pikaisesti. Ei ole oikein, että Suomen autoveropolitiikka vaikuttaa jopa ihmisten asuinpaikan valintaan.

Suomen autoveropolitiikka aiheuttaa jatkuvasti ongelmia myös rajaseuduilla. Ruotsissa rekisteröityjen työsuhdeautojen liikkumista seurataan. Jopa niin sanotut riiuureissutkin ovat joutuneet välillä tarkkailun alle. Syynä tähänkin ovat olleet autoverolaista johtuneet seikat.

Vaikka nyt autoverolakiin tehtävä muutos on sekin pieni, mutta kuitenkin tervetullut parannus, ei pidä kuvitella, että Suomen autoveropolitiikkaa olisi tällä muutoksella merkittävästi korjattu. Muutos on enemmän kosmeettinen ja tapahtuu EU:n huomautuksen velvoittamana. Me jäämme yhä odottamaan sellaisia esityksiä, jotka muuttavat myös Suomen autoveropolitiikan yleiselle eurooppalaiselle tasolle.

Ed. M ä h ö n e n : Arvoisa puhemies! Kenenkään ei pidä pelästyä, vaikka puhujakorokkeelle tulinkin, että aion viivästyttää jo pitkäksi venähäntä istuntoa pitkillä jorinoilla, mutta muutama huomio kuitenkin käsitteilyssä olevasta laista. Ed. Bremer todellakin, niin kuin on todettu, aika kovin sanoin käsittelee hallituksen esitystä nimenomaan autoveropuolelta. Kun en nyt niin tarkkaan ole vielä ehtinyt paneutua tuohon, en uskalta sanoa, kuinka paljon siinä mielestäni on sitten loppujen lopuksi oikeata, kuinka paljon väärää. Ilmeisesti siellä on osioita, joihin voi yhtyä, mutta en ehkä niin asiaa tuntemattomana jaksa kovasti kritisoida, kuten ed. Bremer teki.

Eräs seikka kiinnitti huomiota lain 10 §:ssä, jossa annetaan ymmärtää, että autoa pidetään maahan tuotaessa käytettynä, jos ajoneuvo on ollut ulkomailla rekisteröitynä ja käytössä kauemmin kuin kuusi kuukautta. No, aikamäärä ei kovin pitkä ole, mutta kuuteen kuukauteen tietysti ehditään ajaa melkoinen määrä kilometrejä, ja käytetyn auton kriteeri saattaa täytyä jo huomattavasti lyhyemmässäkin ajassa, mutta se siitä.

Mutta se, minkä takia pyysin puheenvuoron, liittyy nimenomaan moottoripyöriin ja ennen kaikkea vanhoihin pyöriin, joita on tuotu maahan ja tuodaan varmasti vastaisuudessaakin, enkä vähiten siksi, että moottoripyöräihmiset järjestöinä ja yksityisinä ihmisinä ovat itse asiassa kautta Suomen ottaneet yhteyttä minuun entisenä moottoripyöräilijänä ja sen takia, että olen osoittanut asiaa kohtaan kiinnostusta. Katson,

että vanhojen pyörien kunnostustyö ja toiminta niitten ympärillä on ollut valtaosaltaan ehdottomasti kannatettavaa ja hyviin harrastuksiin lukeutuvaa, jos kohta on sanottava, että sen asian ympärillä on valitettavia lieveilmiöitä. Niistä osittain johtuvat ne muutamat kummallisuudet lainsäädännössä, jotka tähän päivään saakka ja nyt tietysti ennen tämän lain hyväksymistä ovat vielä voimassa.

Tarkoitan vanhojen pyörien, yli 25-vuotiaitten, verotuskäytäntöä niissä tapauksissa, jolloin pyörä on tuotu vanhana, käytettynä Suomeen ja on sitten tehty enemmän taikka vähemmän pakollisia remonttitoita. Nykyisin voimassa olevan lain mukaan, jos vaihdettavien osien määrä ylittää 25 prosenttia pyörässä, veroseuraamukset voivat olla hirvittävät. Minulla on näyttöä siitä useita tapauksia, ja on kerrottu vielä enemmän tapauksista, joissa muutaman pienen osan vaihto siinä 25 prosentin pinnassa on aiheuttanut jopa 48 000 markan veromätkyt nuorille miehille.

Se tuntuu varsin kohtuuttomalta niissä tapauksissa, jolloin pisteytyksen mukaan vanhoissa moottoripyörissä on vaihdettu osia esimerkiksi 24 prosentin arvosta ja pyörän omistaja halutessaan ajaa pyörällä ja halutessaan palvella liikenneturvallisuutta vaihtaa siihen vaikka, niin kuin muutamassa tapauksessa oli tehty, etupyörään ajanmukaisen levyjarrun ja nestejarrun, ja kun siinä menee yli 25 prosentin vaihto-osien arvomäärä, tästä on ollut 46 000 markan veromätky seurauksena. Kysyn vain, olemmeko lain säätäjänä näin älyttömiä lakeja joskus säätäneet, jos liikenneturvallisuuden takia kaveri haluaa rakentaa pyöränsä niin, että todella voidaan hengissä selvitä liikenteessä ja turvata myöskin toisen liikenneturvallisuus.

Tässä suhteessa uusi lakiesitys on parannusta, koska se esittää rajaksi 50 prosenttia, ehdottomasti parannus, ja olen keskustellut viime päivinä moottoripyöräilijöitten, harrastepyöräilijöitten kanssa siitä. He olisivat toivoneet alun perin 65 prosentin rajaa, mutta varmasti hyvin monet heistä tuntevat tyytyväisyyttä siitä, että tuo raja on nyt tarkoitus nostaa 25 prosentista 50 prosenttiin, mikä sallii pyörässä välttämättömät korjaukset, kuluvien osien, pakoputkiston, ketjujen, sytytystulppien ja muiden tämän suuntaisten osien korjaukset, joihin kuuluvat myös varmasti tarpeelliset jarruremontitkin. Tämä on hyvä asia tässä laissa. Voidaan sanoa, että ei niin pahaa, ettei jotain hyvääkin tässä laissa ole.

Ed. B r e m e r : Arvoisa puhemies! Ed. Mähönen, ei ole syytä poistua vielä, nimittäin asia ei ole ratkennut sillä, että tietyissä tapauksissa rajaa nostettiin 25:stä 49:ään tai 50:een prosenttiin. Nimittäin edelleen hallituksen esityksen 3 §:ssä sanotaan: "Ajoneuvoa, josta on peritty vero ulkomailta käyttöön otettuna tai käytettynä tuotuna ajoneuvona, verotetaan uudelleen, jos 25 prosenttia tai enemmän sen osista vaihdetaan." Eli 25 prosenttia jää vielä tietyin edellytyksin ja koskien myös moottoripyöriä, koska tässä puhutaan ajoneuvosta, joksi ymmärretään sekä autot että moottoripyörät.

Olemme todella olleet niin typeriä, että on päätetty tällaisesta prosenttimäärästä, jossa mo-
neen kertaan prosenttimäärä ylittyy juuri turvallisuusvarusteen tultua lisätyksi auton varusteluetteloon. Se on kerta kaikkiaan aivan nurinkurinen seuraus.

Ed. Kiljunen, te kysytte, eikö tämä laki nyt sitten kuitenkin palvele nykyistä paremmin. Jos pakotetaan kävelemään erämaassa 100 kilometriä paljain jaloin ja sen jälkeen tulee helpotus, tarjotaan mahdollisuus, että on käveltävä vain 99 kilometriä, niin onhan se parannus, mutta kyllä se niin merkityksetön parannus on, että ei tiedä, pitääkö itkeä vai nauraa. Tätä suuruusluokkaa edustaa nyt hallituksen esityksessä esitetty niin sanottu parannus nykyiseen verrattuna.

Ed. Sasi ratkaisevassa asemassa asian käsitellessä totesi, että eihän tässä ensisijaisesti käytettyjä autoja haluta maahan. Hänen sanoistaan kuultaa läpi se pelote, jolla autojen maahantuoijat ja Autoalan Keskusliitto ovat koko ajan kuristaneet ja estäneet tavallaan auto- ja ajoneuvoverotuksen normalisoimista EU:n keskiarvoon. On sanottu, että kun Ruotsi ja Irlanti luopuivat kokonaan autoverosta ulkoa käytettyinä hankittujen kohdalla, tapahtui kaaos. Tapahtui niin, että alettiin tuoda niin paljon käytettyjä ajoneuvoja Saksasta, että uusien autojen myynti romahti, sen mukana autojen maahantuoijaketjut romahtivat, autoliikkeitä meni nurin, syntyi työttömyyttä, uusien autojen varaosahuolto petti, huoltojärjestelmät pettivät. Tämä on täyttä höpöpuhetta. Tämä on täysin väärin, mutta tällaisilla puheilla yritettiin ylläpitää sitä ajatusta, että ei voida vapauttaa ulkomailta käytettynä ostetun auton kauppaa.

Todellisuudessa Ruotsissa myydään noin miljoonaa käytettyä autoa, Suomessa noin 500 000 vuodessa. Kun autovero Ruotsissa putosi pois käytetyistä autoista kokonaan, ulkomailta käytettynä ostettujen autojen kauppaa kasvoi noin

5 000:sta autosta noin 30 000:een vuodessa, ja se on pysynyt 30 000:ssa autossa vuodessa, kun siis kokonaisvolyyminä miljoona käytettyä autoa vaihtaa omistajaa vuodessa. Muutos on siis merkityksetön. Myös tilastot osoittavat selkeästi, että samana ajanjaksona, kolmen vuoden aikana, koko ajan uusien autojen kauppa vain kasvoi, huonoimpina vuosina 8 prosentilla, parhaana vuonna Ruotsissa jopa 22 prosentilla, eli ei mitään romuttunut uusien autojen kaupassa liioin.

Kun Suomesta on vielä pitempi matka kuin Ruotsista Keski-Eurooppaan ja kielivaikeudetkin suurempia, ei ole missään tapauksessa odotettavissa mitään kaaosta. Vaikka meillä autoverosta luovuttaisiin kokonaan, niin todennäköisesti ulkoa tuotaisiin noin 10 000—15 000 autoa vuodessa. Kun Suomessa 500 000 käytettyä autoa vaihtaa omistajaa vuodessa, niin kyllä se prosentti aika pieneen jäisi joka tapauksessa, enkä usko, että se millään tavalla häiritsisi uusien autojen kauppaa.

Ed. Korteniemi, totesitte, että ulkomailta tuotavien autojen vero lievenee. Mercedes-Benzistä koko tämä kehitys sai nyt alkunsa, että EU-komissio huomautti asiasta. Kysymyksessä oli Mersu vuosimallia 86, ajettu 180 000 kilometriä, joka maksoi Saksassa 22 000 markkaa. Suomessa samanlaisen hinta on noin 65 000—68 000 markkaa. (Ed. Aittoniemi: Minkä maan markkoissa?) — Suomen markkoissa kaikki, ed. Aittoniemi. Me teemme tähän hyvin yksinkertaiseksi käsittää tässä salissa. — Tästä 22 000 Suomen markkaa Saksassa maksavasta Mersusta jouduttiin maksamaan vanhan, siis tällä hetkellä vielä voimassa olevan verolain mukaan veroa 68 000 markkaa eli yhtä paljon veroa kuin sellainen auto maksaa Suomessa kadulla. Auton hinnaksi tuli 82 000 markkaa Saksasta tuotuna. Nyt uudella, hallituksen esityksessä esitetyllä tavalla tälle 22 000 markan autolle tulisi veroa 56 000 markkaa eli 12 000 markkaa vähemmän, mutta edelleen auton hinnaksi tulisi 78 000 markkaa, kun sama auto Suomessa maksaa kadulla noin 66 000—68 000 markkaa. Tässä mittasuhteita.

Tärkeä on tietysti kysymys siitä, mistä korvausta sitten, jos valtio menettäisi verotuloja autoveron muutoksessa. Mistä korviketta valtion kassassa? Minä väitän, että jos autoverotusta lievennettäisiin Suomessa, seurannaisvaikutukset jo korvaisivat menetetyt autoverokertymän valtion kassassa. Tämä eduskunta on ylivoimaisella äänten enemmistöllä kolme vuotta sitten edellyttänyt, että hallitus selvittää liikenneverotuksen seurannaisvaikutukset.

Väitän, että kun autoveroa ja liikenteen verotusta korotetaan ja korotetaan ja perheellä on vain yksi kukkaro, jossa on tietty määrä rahaa ja sen on pakko uhrata sitä bensalitraan, niin jää vähemmän perheen kulutuksen käyttöön. Perhe joutuu luopumaan yhdestä paitakierroksesta, yhdestä kenkäkierroksesta, kenties huoneistoremontista, kenties kotimaan lomamatkasta. Sen seurauksena jossain Suomessa kaatuu kenkätehdas, jossain kaatuu paitatehdas, jossain kaatuu remonttifirma, jossain kaatuu kotimaan matkailuyrittäjä. Syntyy työttömyyttä, jota ei noteerata millään tavalla liiallisen liikenneverotuksen seuraukseksi. Tästä haluttaisiin tietää, ja tämä eduskunta velvoitti hallitusta selvittämään asian. Mitään sellaista selvitystä ei ole tullut. Voidaan kysyä, kuka tässä maassa määrää, ei näköjään ainakaan eduskunta.

Jos eivät seurannaisvaikutukset tuloja korvaisi, säädetään mieluummin käyttömaksu sillä tavalla, että autovero alenee. Sillä saataisiin kuitenkin yli-ikäinen autokanta uusiutumaan, sillä saataisiin alas onnettomuuskustannukset, joita nyt syntyy siksi, että kaikkein riskialttein ikäryhmä, 18—22-vuotiaat, ajavat 70-luvun autoilla, jotka ovat puoliksi puhki ruostuneita, joiden onnettomuusseuraukset ovat sellaisia, että yhteiskunta maksaa niitä 30 vuotta eteenpäin. Huomattavasti turvallisempiin, vähäkulutuksisempiin, vähäpäästöisempiin autoihin pitäisi päästä ja mieluummin käyttömaksulla, kunhan se käyttömaksu ei ole sellainen kertakaikkiaan nurja kuin tällä hetkellä, että se peritään koko vuodelta.

Tämä eduskunta velvoitti hallitusta tuomaan myös osavuotisen käyttömaksun. Ei hallitus koskaan tuonut sellaista, se toi maksusetelikäyttömaksun tarran tilalle. Hallitus ei ole missään vaiheessa noudattanut eduskunnan selkeää tahtoa. Käyttömaksun osavuotisena pitäisi ehdottomasti tulla niille, jotka käyttävät autoa — ehkä perheen kakkosautoa — pelkästään kesän. Värttilän Masa-Yardsin telakalla näkee, että kesällä kaikki parkkipaikat ja puistopaikatkin ovat täynnä, talvella ei mitään, eli suurin osa duunariväestäkin käyttää autoa vain osavuotisesti, ja on väärin periä koko vuoden käyttömaksua.

Arvoisa herra puhemies! Käsitteisin myös päiväjärjestyksen seuraavaa kohtaa lyhyesti.

Kohdan 31 lakiesitys puhuu diesilverosta. Tässä ollaan helpottamassa yhtä tahoa, nimittäin hyväuskoista ostajaa. Hänen autoaan ei panna seisomaan, jos hän voi osoittaa, että hän ei ollut tietoinen siitä, että edelliset omistajat eivät olleet maksaneet diesilveroa. Tämähän on

tietysti kauan ja pitkään kaivattu kohtuullistaminen.

Toinen asia, jonka tämä dieselperoasia tuo, on, että vapautetaan lisäverosta kaasubussit ja kaasukuorma-autot. Kysyn — ja tässä tulen heikkouksiin, joita pitäisi valiokuntakäsittelyssä täydentää — miksi ei henkilöautoja, kaasulla toimivia henkilöautoja vapauteta, miksi ei kaasulla toimivia taksiautoja vapauteta? Hollannissa, Belgiassa ja Itävallassa on varsin paljon kaasulla toimivia autoja nimenomaan taksissa. Miksi ei samalla tavalla näille anneta vapautusta? Uskon, että tässä on tapahtunut jokin huomattamattomuus, erehdys kerta kaikkiaan, se on erehdyksessä jäänyt pois. Henkilöautojen lisääminen pitäisi ehdottomasti liittää mukaan lisäverosta vapauttamiseen.

Dieselperossakin pitäisi olla osavuotisuus. Kyllä on jotenkin väärin, että dieselautojen käyttäjät joutuvat maksamaan, vaikka käyttäisivät ajoneuvoa osavuotisesti, dieselveron kokovuotisena. Sekin olisi tarpeellinen kohtuullistaminen, jonka toivon valiokuntakäsittelyssä lisättävän ennen kuin tämä tulee meille takaisin saliin.

Ed. Aittoniemi: Herra puhemies! Ed. Bremer maalaili asioita rehevän pensselinvedoin ja niin epäuskottavasti, etten usko enää sanaakaan hänen puheistaan.

Itse käytän puheenvuoron siitä syystä, että myös minuun, niin kuin ed. Mähöseenkin varmasti, useat automobiiliklubit ja sellaiset, jotka edustavat yhdistyksiä, jotka entisöivät moottoripyöriä, ottivat yhteyttä runsas kuukausi sitten nimenomaan entisöijä koskevan kohtuuttoman verotuksen johdosta. Nyt kun kursorisesti katsoin hallituksen esitystä, niin käsitykseni mukaan siinä myös moottoripyörien entisöijä muistetaan laissa sikäli, että verotuksen raja myös niillä nousee 25:stä 50:een. Tosin sen olisi tarvinut olla hiukan korkeampi; minullekin lähetetyissä kirjeissä esitettiin 65 prosenttia. Joka tapauksessa tämä asia on positiivinen tällaisten entisöintiklubien jäsenten osalta, kun he pyöriensä kanssa räpläilevät. Toisin sanoen entisöimiseen ilman verotusseuraamuksia tulee huomattavasti suuremmat mahdollisuudet kuin tähän asti. Siinä mielessä, jos nyt olen tämän oikein ymmärtänyt, asia on ihan positiivinen.

Ed. Olin: Arvoisa puhemies! Jo lähes 40 vuoden ikäisen vanhan moottoripyörän omistajana toteaisin, että tämä keskustelu kuitenkin on oikean suuntainen. Ed. Mähönen on oikeassa

totetessaan, että yli 25 vuoden ikäisten pyörien osien vaihto-osuus 50 prosenttiin on myönteinen kehitys, ja tällä asialla on, kuten täällä on todistettu, merkitystä nimenomaan nuorille pojille, myös tytöille, jotka haluavat kätensä taitoja kehittää tällä tavoin.

Ed. Korteniemi aivan oikein korosti täällä Suomessa autojen kohtuuttoman korkeata hintaa verrattuna Ruotsiin. Uskoisin, että tässä suhteessa Euroopan unionin jäsenmaana meillä on vain yksi suunta, jolloin autojen hinnatkin harmonisoidaan. Toivoisin tuon harmonisoinnin tapahtuvan nopeammassa tahdissa kuin ed. Sasi sanoi, esimerkiksi 2 prosentin vuosivauhdilla, vaikka sekin on suunta toki oikeaan.

Ed. Kiljunen: Arvoisa puhemies! Ainoastaan kaksi täsmennystä ed. Bremerille.

Ensinnäkin hänen ei pitäisi aliarvioida sitä, että hallitus toimenpiteillään on etenemässä oikeaan suuntaan. Tässä on kuitenkin kysymys rakenteellisista ongelmista, jotka meidän autoverokäytännössämme on, joihin viittasin: meillä on nimenomaan auton hankintahinta kohtuuttoman korkea Euroopan unionin sisällä ja laajemminkin kansainvälisesti.

Toiseksi hän pohdiskeli Ruotsissa ja Suomessa käytettyjen autojen ostomääriä viitaten siihen, että Ruotsissa käytettyjä autoja ostetaan vuosittain miljoona ja Suomessa 500 000. Eihän tämä ole kohtuuttoman suuri ero. Se johtuu yksinkertaisesti siitä, että Ruotsissa autokanta on kaksinkertainen Suomeen nähden ja myös väkiluku.

Ed. Mähönen: Arvoisa puhemies! Ed. Bremerin kanssa, kun puhumme moottoripyörästä, olemme varmasti molemmat yhtä oikeassa, mutta ed. Bremer puhui 3 §:n alkuosan tapauksista ja minä taas puhuin 3 §:n loppuosan tapauksista, joihin ed. Aittoniemikin aivan oikein viittasi, eli yli 25 vuotta vanhojen pyörien kohtalosta.

Ed. Bremer otti jo seuraavaan kohtaan kantaa. Jos tässä sen verran voin mainita, kun hän otti kaasuautokysymyksen esille, että olen ajanut lähes 200 000 kilometriä aikoinani kaasuautolla todeten kaasun aivan upeaksi polttoaineeksi. Kannattaisi todella muuten miettiä sitä, olisiko meillä mahdollisuuksia huomioida tämä myös autoverokysymyksissä. Tästä olisi huomattavaa etua pitkän päälle myös ympäristökysymyksissä saasteettomana polttoaineena.

Ed. Korteniemi: Herra puhemies! Kun ed. Bremer mainitsi puheenvuorossaan myös mi-

nun puheenvuoroni ja tulkitsi sitä mielestäni väärin, palaan vielä tähän.

Olen ed. Bremerin kanssa samaa mieltä siitä, että meidän autoveropolitiikkamme pitäisi panna kokonaan uusiksi. Tämän mielestäni toin kyllä esille myös omassa puheenvuorossani. Tehtäväni ei ole tietenkään lähteä puolustelemaan tätä hallituksen esitystä, mutta kehotan kuitenkin ed. Bremeriä vielä tutustumaan hallituksen esityksen sivuun 7. Siellä näkyvät ne perusteet, mitenkä käytetyn auton autoverotus muuttuu uudessa verrattuna vanhaan, ja samalla kehotan häntä katsomaan 7 §:ää. Siellä on sivulla 11 ja 12 sekä vanha että uusi muoto tästä lakipykälästä. Kyllä siitä selvästi käy selville se, että nimenomaan lähtötilanteessa nykyiseen verrattuna on vero 3,6 prosenttia nykyistä alhaisempi. On totta, että se on hurjasti liian korkea myös tässä uudessa laissa, mutta pieni kevennys siinä kuitenkin lähtötasossa on.

Ed. Rehn: Arvoisa puhemies! Ihan muutama periaatteellinen asia autoverosta, joka meillä todella on järjettömän korkea Suomenmaassa. Lienee Tanska ainoa maa Euroopassa, jossa autovero on vielä korkeampi.

Kun meillä tätä alennustarvetta selvästi on, pitäisi menetellä niin, että sekä uusien että käytettyjen autojen verotusta alennetaan tasatahtiin, jottei markkinoilla tapahdu sellaista, mitä Irlannissa tapahtui, että markkinat menivät aika lailla sekaisin ja siitä seurasi konkurssseja, työpaikkojen menetyksiä, kun tuontiautoja tuotiin pilvin pimein maahan liian nopealla aikataululla.

Autovero pitää vaatia toimimaan niin, että edistetään liikenneturvallisuutta ja ympäristöystävällisyyttä. Ympäristöystävällisyyttä toki parempikuntoiset autot, olkoot uusia tai käytettyjä, edistävät, sellaiset autot, joissa on vähäpäästöisyys ja kierrätyskelppoisuus huomioitu. Tänä päivänähan autoista jopa noin 85 prosenttia, joissakin jopa hiukan enemmänkin, on kierrätyskelppoista, eli ne autot voidaan panna uudelleen käyttöön romuttamisen jälkeen lähes kokonaan. Vähäpäästöisyyteen taas päästään pienemmällä polttoaineen kulutuksella, puhtaammilla polttoaineilla ja saamalla päästöt vähiin katalysointin avulla.

Ed. Bremer: Arvoisa herra puhemies! Ed. Rehn puhuu nyt juuri sillä suulla, josta varoitin. Autoalan Keskusliitto ja autontuotajat ovat säilyttäneet koko autokaupan kertomalla Irlannis-

ta ja Ruotsista hurjia juttuja, jotka eivät pidä paikkaansa, eivät tosiaan pidä paikkaansa. Niistä on ihan selkeät tilastotiedot, jotka kumoavat autontuotajien ja Autoalan Keskusliiton pitkään levittämiä hurjia tarinoita.

Ed. Kiljuselle teki mieleni vastata, mutta enpä hän pidennä tätä käsittelyä. Jääköönpä hän tähän.

Ed. Rehn: Arvoisa puhemies! Tietoni ei ollut Autoalan Keskusliitosta eikä mistään kotimaisesta lähteestä, vaan se oli talousvaliokunnan Irlannin matkalta tuoma viesti.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään valtiovarainvaliokuntaan.

31) Hallituksen esitys laiksi moottoriajoneuvoverosta annetun lain muuttamisesta

Lähetekeskustelu

Hallituksen esitys 265/1998 vp

Ensimmäinen varapuhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin valtiovarainvaliokuntaan.

Keskustelu:

Ed. Bremer: Arvoisa herra puhemies! Edellisessä kohdassa käsiteltiin molempia asioita.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään valtiovarainvaliokuntaan.

32) Hallituksen esitys laiksi elinkeinotulon verotamisesta annetun lain 5 §:n muuttamisesta

Hallituksen esitys 266/1998 vp

Asia lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti valtiovarainvaliokuntaan.

33) Hallituksen esitys laeiksi työvoimapalvelulain sekä työsuojelun valvonnasta ja muutoksenhausta työsuojeluasioissa annetun lain 21 a ja 25 §:n muuttamisesta

Hallituksen esitys 267/1998 vp

Asia lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti työasiainvaliokuntaan.

34) Hallituksen esitys Kansainvälisen työkonferenssin hyväksymien merenkulkijoiden työnvälistä koskevan yleissopimuksen ja yksityisiä työnvälitystoimistoja koskevan yleissopimuksen hyväksymisestä

Hallituksen esitys 268/1998 vp

Asia lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti työasiainvaliokuntaan.

35) Hallituksen esitys laiksi asumistukilain muuttamisesta

Hallituksen esitys 269/1998 vp

Asia lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti ympäristövaliokuntaan.

36) Hallituksen esitys laiksi Valtion kiinteistölaitoksesta

Hallituksen esitys 130/1998 vp
Valtiovarainvaliokunnan mietintö 54/1998 vp

Mietintö pannaan pöydälle puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti seuraavaan täysistuntoon.

37) Hallituksen esitys vuoden 1998 toiseksi lisätalousarvioksi

Hallituksen esitys 241/1998 vp
Valtiovarainvaliokunnan mietintö 55/1998 vp
Lisätalousarvioaloite 22—36/1998 vp

Mietintö pannaan pöydälle puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti seuraavaan täysistuntoon.

38) Hallituksen esitys laeiksi eräistä arvopaperi- ja valuuttakaupan ehdoista annetun lain ja Suomen Pankista annetun lain 7 §:n muuttamisesta

Hallituksen esitys 259/1998 vp
Talousvaliokunnan mietintö 33/1998 vp

Mietintö pannaan pöydälle puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti seuraavaan täysistuntoon.

—
E n s i m m ä i n e n v a r a p u h e m i e s :
Eduskunnan seuraava täysistunto on huomenna keskiviikkona kello 14.
—

Täysistunto lopetetaan kello 22.08.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

Jouni Vainio